

Økonomiske analyser

6/2010

28. årgang

Innhold

Konjunkturtendensene	3
1. Internasjonal økonomi	4
2. Konjunkturutviklingen i Norge	12
<hr/>	
<i>Steinar Todsén:</i>	
Hovedrevisjon av nasjonalregnskapet i 2011	31
<hr/>	
<i>Kari Skrede:</i>	
Utviklingen i husholdsinntekt etter kjønn, livsfase og generasjon	33
<hr/>	
<i>Astri Kløvstad:</i>	
Norsk lastebiltransport i et internasjonalt marked	43
<hr/>	
Forskningspublikasjoner	50
<hr/>	
Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser de siste 12 måneder	54
<hr/>	
Tabell- og diagramvedlegg	
Konjunkturindikatorer for Norge	1*
Nasjonalregnskap for Norge	17*
Makroøkonomiske hovedstørrelser for Norge, regnskap og prognoser	52*

Redaksjonen ble avsluttet tirsdag 30. november 2010.

Spørsmål om konjunkturutviklingen i:

- Norge: Torbjørn Eika, torbjorn.eika@ssb.no, tlf. 21 09 48 07
Roger Bjørnstad, roger.bjornstad@ssb.no, tlf. 21 09 48 17
- utlandet: Andreas Benedictow, andreas.benedictow@ssb.no, tlf. 21 09 47 98
Roger Hammersland, roger.hammersland@ssb.no, tlf. 21 09 43 02

Signerte artikler står for forfatterens regning.

Konjunkturtendensene og artiklene er tilgjengelig på internett: www.ssb.no/oa/

Redaksjonen: Torbjørn Hægeland (ansv.), Helge Brunborg, Torbjørn Eika, Taran Fæhn, Bente Halvorsen, Elin Halvorsen, Johan Heldal, Tom Kornstad, Hong Pham og Knut Sørensen.

Redaksjonssekretær: Aud Walseth, telefon: 21 09 47 57, telefaks: 21 09 00 40

Redaksjonens adresse: Statistisk sentralbyrå, Forskningsavdelingen, P.b. 8131 Dep, NO-0033 Oslo

Trykk: Statistisk sentralbyrå

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå. Forskningsavdelingen ble opprettet i 1950 og har ca. 90 ansatte. Knappt halvparten av virksomheten finansieres av eksterne oppdragsgivere, hovedsakelig forskningsråd og departementer. Avdelingen er delt i 7 grupper og ledes av *forskningsdirektør Torbjørn Hægeland*.

- Skatt, fordeling og konsumentatferd
Forskningsleder Thor Olav Thoresen
- Klima- og energiøkonomi
Forskningsleder Mads Greaker
- Makroøkonomi
Forskningsleder Roger Bjørnstad
- Arbeidsmarked og bedriftsatferd
Forskningsleder Arvid Raknerud
- Offentlig økonomi
Forskningsleder Rolf Aaberge
- Økonomisk vekst og miljø
Forskningsleder Mads Greaker
- Demografi- og levekårsforskning
Forskningsjef Randi Kjeldstad

**Økonomiske analyser utkommer med 6 nummer i året.
Neste utgave publiseres 17. februar 2011.**

Standardtegn i tabellen	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0
Foreløpige tall	*

Konjunkturtendensene

Veksten i norsk økonomi har tatt seg klart opp etter sommeren. Husholdningenes etterspørsel etter konsumvarer og boliger har økt og bidrar til den økte veksten. Etterspørselen fra offentlig forvaltning har endret seg lite i det siste etter en periode med høy vekst. Ekspansiv finans- og pengepolitikk har bidratt og vil fortsatt stimulere veksten i husholdningenes etterspørsel framover. Investeringene i fastlandsøkonomien viser også en underliggende vekst og den sterke nedgangen i industriinvesteringene nærmer seg nå slutten. Internasjonalt har veksten i 2010 vært ganske høy og har bidratt til økt eksport av tradisjonelle varer. Fallet i industriproduksjonen har snudd til en ny oppgang. I den senere tid har nedgangen i sysselsettingen stoppet opp og økte litt siste kvartal. Arbeidsledigheten er ganske stabil. Underliggende inflasjon var fallende fram til første halvår i år og har deretter vært stabil og lav. Høy energiprisvekst har gjort at samlet vekst i konsumprisene blir 2,4 prosent i 2010. Sterkere vekst i produktiviteten samt lavere lønnsvekst har derimot bidratt til å dempe prisveksten. Styrkingen av kronkursen gjennom 2009 har også trukket prisveksten ned.

Internasjonalt er den økonomiske situasjonen sprikende. I enkelte europeiske industriland samt i Kina og noen andre asiatiske land har veksten vært høy. I andre land har veksten vært svak og i noen land som er tynget av gjeldskrise, er til og med BNP-nivået fallende. Finanspolitikken strammes nå kraftig til i flere land uten at pengepolitikken kan kompensere for dette. I disse landene er vekstutsiktene dystre. I land hvor veksten har vært høy så langt i 2010, er det grunn til å regne med at utviklingen delvis er en gjeninnhenting etter det store BNP-fallet i 2009. Viktige norske handelspartnere som Sverige og Tyskland er eksempler på land hvor veksten har vært høyere enn ventet. Samlet sett har BNP-veksten hos våre handelspartnere derfor vært overraskende høy i år. Det har bidratt til den gunstige utviklingen i tradisjonell norsk eksport i år. For 2011 regner vi med at veksten i OECD-området vil bli lavere enn i år. Veksten i verdensøkonomien vil imidlertid kunne holde seg godt oppe fordi land i andre regioner enn Europa og Nord-Amerika vokser mye. Tradisjonell norsk eksport er i relativt stor grad innrettet mot verdensmarkedet som sådan, og ikke bare til regioner med svak økonomisk vekst. Derfor vil norsk økonomi rammes mindre av den svake veksten i OECD-området. Vi kan også observere at råvarepriser stiger mer enn prisene på industrielle ferdigvarer. Norge vil derfor oppleve en klar bedring i bytteforholdet overfor utlandet i 2010. Våre anslag for verdensøkonomien tilsier at dette fenomenet vil fortsette framover.

Selv om den økonomiske politikken i Norge vil gi mindre impulser til veksten i 2011 og framover enn i de senere årene, har politikimpulsene vært avgjørende for omslaget i norsk økonomi. Det ser nå ut til at norsk økonomi passerte et konjunkturelt bunnpunkt sommeren 2010. Omslaget er ennå i sin spede begynnelse og nye tilbakeslag i internasjonal økonomi kan snu utviklingen. Selv med en svak vekst i OECD-området, men med høyere vekst i resten av verdensøkonomien, vil norsk økonomi få impulser framover slik at tendensene vi har kunnet observere gjennom 2010 fortsetter. Vi ser derfor nå for oss en konjunkturoppgang som vil bringe norsk økonomi ut av lavkonjunktoren i 2013. I dette perspektivet er det grunn til å tro at pengepolitikken gradvis vil bli lagt om i mer konjunkturnøytral retning. En økning i styringsrenta kan derfor komme allerede før sommeren neste år selv om inflasjonen holder seg lav og klart under inflasjonsmålet de neste par årene. Innretningen av finanspolitikken ventes nå å føre oss tilbake til handlingsregelens 4-prosentbane i 2012, og kanskje allerede i 2011. Siden styringsrenta i Norge er klart høyere enn i USA og i eurosone, har norske myndigheter større muligheter til å legge om pengepolitikken i ekspansiv retning dersom utviklingen internasjonalt skulle bli vesentlig mer negativ enn vi antar. Også det finanspolitiske handlingsrommet er stort. Det samme kan man ikke si om det økonomisk-politiske handlingsrommet i de fleste andre land i OECD-området.

1. Internasjonal økonomi

Den økonomiske veksten har avtatt den siste tiden både i Europa og USA. Statistikk for industriproduksjon og internasjonal handel viser også en klar avmatning i veksten og til dels fall siden i sommer. Etter den dramatiske nedturen i OECD-området i 2008 og 2009 ga store finanspolitiske krisepakker, renter nær null og aktiv likviditetspolitikk kraftige stimulanser til verdensøkonomien, og siden høsten 2009 har de fleste økonomier igjen vokst. Etter noen kvartaler med markert gjeninnhenting har imidlertid veksten avtatt, og arbeidsledigheten er fortsatt på svært høye nivåer. Konvensjonelle økonomiske virkemidler er i stor grad uttømt. Finanspolitikken strammes inn, mange steder tvunget igjennom av statsgjeldskrisen, mens renta allerede er nær null. I euroområdet har sentralbanken i tillegg valgt å fase ut den ekstraordinære likviditetspolitikken som har holdt korte renter svært lave. Tremåneders penge-markedsrente har således steget med 0,6 prosentpoeng siden i sommer, og er nå i overkant av 1 prosent. Når andre sentralbanker samtidig går motsatt vei – i USA, Storbritannia og Japan har de satt i gang seddelpressen – borger det for en styrking av euroen og en ytterligere svekkelse av europeisk næringsliv. Vi venter derfor at veksten i euroområdet blir meget moderat det nærmeste året. Deretter har vi lagt til grunn at veksten vil ta seg gradvis opp, slik at konjunkturoppgangen først kommer i 2013. I USA antar vi at høy gjeld og svakt arbeidsmarked demper husholdningenes etterspørsel framover, og også her må en forvente en betydelig innstramning i finanspolitikken i løpet av de nærmeste par årene. Vi ser derfor for oss en moderat vekst også i amerikansk økonomi, men markert høyere enn i euroområdet, slik at konjunkturoppgangen der kommer sommeren 2012.

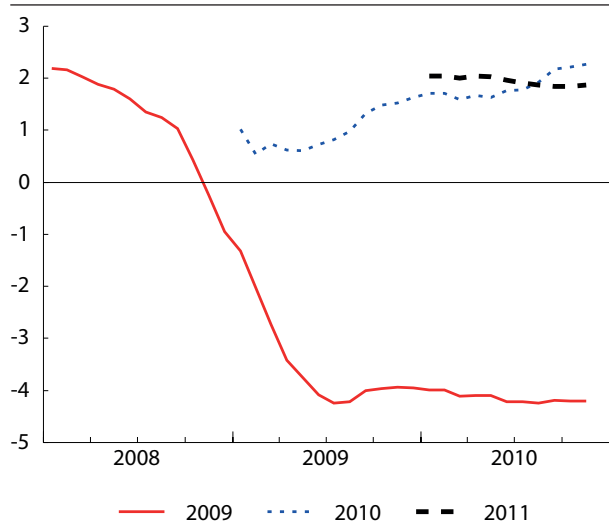
De store og raskt voksende BRIC-landene, Brasil, Russland, India og Kina, har med unntak for Russland klart

seg relativt godt gjennom finanskrisen. Vi forventer at denne utviklingen vil fortsette også i prognoseperioden. I Kina har veksten avtatt noe, men her venter vi at det kun kommer en moderat avmatning, blant annet som følge av strammere kredittpolitikk og rentehevinger. Det rapporteres dessuten om økt fokus på en balansert utvikling i kinesisk økonomi fra myndighetenes side framover, noe som også kan bidra til at veksten blir lavere framover. Kina fortsetter å være en viktig vekstmotor for verdensøkonomien i vår prognosebane. Dersom veksten i Kina blir betydelig lavere enn vi anslår kan det få negative konsekvenser også i vår del av verden. Det vil også kunne føre til at råvareprisene blir lavere enn vi har lagt til grunn i våre analyser. Norsk økonomi har i økende grad eksportert tradisjonelle varer til høyvekst-land som BRIC-landene, særlig til Kina. For en gitt etterspørselsvekst hos Norges handelspartnere blir dermed markedsveksten – og dermed impulsene mot norsk økonomi – større.

Risikomomentene for utviklingen framover er etter vår vurdering hovedsakelig på nedsiden. Vi belyser dette i en egen temaboks, gjennom en skiftberegning der vi ved hjelp av den makroøkonomiske modellen KVARTS analyserer konsekvensene for norsk økonomi av en klar svikt i etterspørselen internasjonalt.

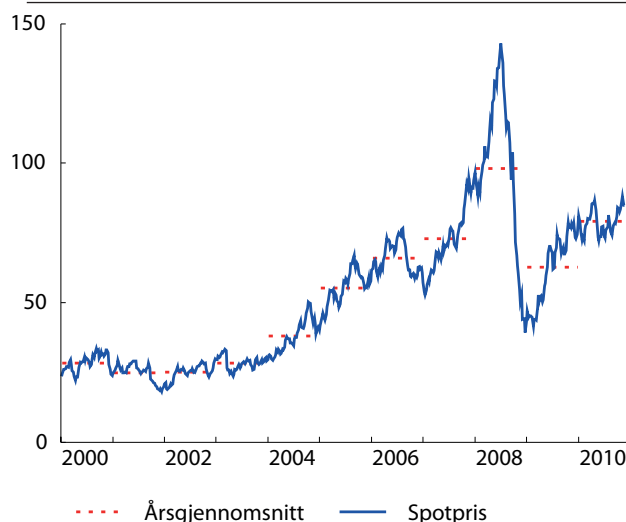
Den europeiske statsgjeldskrisen krevde sitt andre offer i slutten av november, da det ble klart at Irland, som Hellas i mai, ble nødt til å motta økonomisk krisehjelp fra EU og IMF. Prisen på forsikring mot mislighold av irsk statsgjeld hadde da nærmet seg greske høyder, og situasjonen for gjeldstyngede irske banker eskalerte da folk begynte å tømme kontoene sine. Før krisen hadde irske banker en eksepsjonell utlånsvekst, i stor grad rettet mot boligmarkedet som nå har kollapset. Irske

Figur 1.1. BNP-vekstanslag for Norges handelspartnere for årene 2009-2011 gitt på ulike tidspunkter. Prosent

Kilde: Consensus Forecasts.

Figur 1.2. Spotprisen på råolje, Brent Blend. Dollar per fat

Kilde: Reuters EcoWin.

myndigheter har lenge prøvd å klare seg uten hjelp, fordi motkravet blant annet vil være at de må øke skattetrykket. Økte irske skatter vil utjevne konkurransevilkårene i EU og øke skatteinngangen slik at den offentlige budsjettbalansen kan styrkes. Også i Portugal har rentene på statsobligasjoner økt kraftig i høst. Håpet er nå at den irske redningspakken skal bidra til å stabilisere finansmarkedene og forhindre videre spredning. Må også Portugal ha krisehjelp kan Spania stå for tur. Hvis et stort land som Spania må reddes kan hele eurosamarbeidet stå på spill.

Også utenfor euroområdet går det mot strammere tider. Storbritannia har vedtatt de kraftigste kuttene siden andre verdenskrig. I USA blåser en konservativ vind i retning av innstramming i finanspolitikken. Faren er derfor betydelig for at innstrammingsene både blir for sterke og at de kommer for tidlig. Gjeninnhenting etter den kraftigste konjunkturedgangen siden andre verdenskrig virker således lite robust.

Også husholdningene i mange land har høy gjeld, samtidig som verdien av fordringene har falt dramatisk mange steder som følge av fall i boligpriser og aksjekurser. Det har skapt et betydelig konsolideringsbehov. Denne prosessen synes å være godt i gang, men erfaringsmessig tar dette lang tid, særlig når boligprisene blir værende på lave nivåer og inntektsveksten er lav. Vedvarende høy arbeidsledighet bidrar også til å svekke husholdningenes økonomi. Det er ikke vanskelig å tenke seg at etterspørselen fra husholdningene i OECD-området kan bli svakere enn hva vi har lagt til grunn for våre prognoser.

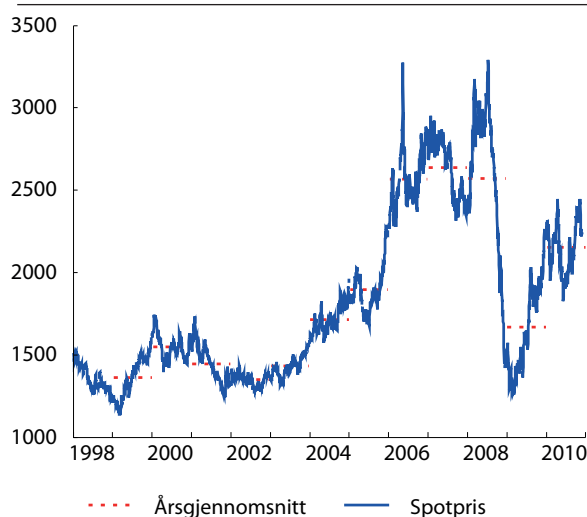
Den svake konjunktursituasjonen, kombinert med behov for konsolidering i offentlig sektor så vel som i husholdningene, gjør at mange land nå ønsker å øke eksporten for å komme seg ut av lavkonjunktoren. Det har økt fokus på fastkursregimene i mange framvoksende økonomier. Særlig Kina har lenge blitt beskyldt

for å holde sin valuta kunstig svak. Japan, Taiwan og Sør-Korea har nylig intervenert i valutamarkedet for å beskytte egen konkurransevne, delvis som en respons på den amerikanske sentralbankens ekspansive likviditetspolitikk. Sentralbanken i USA kjøper statsobligasjoner for å presse ned lange renter. Delvis er hensikten å stimulere til økt investering og konsum, og ikke minst å få fart i boligmarkedet igjen – en nødvendig forutsetning for et varig oppsving i husholdningenes etterspørsel. Trolig ligger det i dette også et håp om at dollaren skal svekke seg og bidra til økt eksport. Lykkes sentralbanken med dette, kan det skape ny vekst i verdensøkonomien som også utviklingslandene har glede av, selv om deres valutaer styrkes i prosessen.

Et mer dystert scenario kan inntreffe om internasjonal uenighet munnar ut i proteksjonistiske tiltak på bred front. Ekstraordinært lave renter fører til en jakt på høyere avkastning i andre markeder, og mye av denne overfloden av billige penger finner veien til utviklingsland. Flere har allerede innført – eller vurderer – økt kapitalkontroll for å hindre at valutakursen styrkes. Brasil, som har opplevd en kraftig styrking av sin valuta real, er blant disse, og har blant annet innført avgift på valutatransaksjoner. Dersom denne typen proteksjonisme brer om seg, kan det bidra til redusert handel og lavere økonomisk vekst internasjonalt.

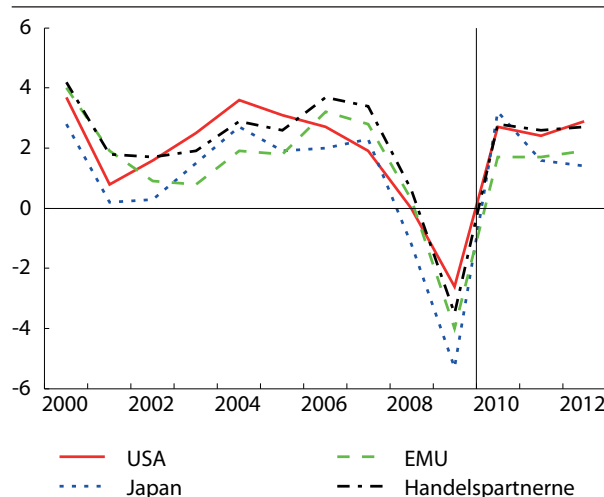
Det framtrer nå et skille mellom OECD med svak prisøkning, og utviklingsland med tiltakende inflasjonspress blant annet på grunn av stigende råvarepriser. Også matvareprisene stiger, særlig på sukker som drives opp av økt etterspørsel etter biodrivstoff, og på korn på grunn av tilbudsvikt som følge av tørke i Russland. I Europa er signalene litt sprikende, der momsøkninger sammen med stigende olje- og matvarepriser bidrar til å trekke opp inflasjonen, mens nominelle lønnskutt og svak utvikling i realøkonomien trekker ned. I Japan har deflasjonen tiltatt. Der ventes konsumprisene å falle med mer en 1 prosent for andre år på rad i år. I euroom-

Figur 1.3. Spotprisen på aluminium. Dollar per 100 pund (lbs.)

Kilde: Reuters EcoWin.

Figur 1.4. BNP-vekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

Kilder: Gj.sn. av anslag fra IMF, OECD, NIESR og Consensus Forecasts.

Tabell 1.1. Makroøkonomiske anslag ifølge ulike kilder. Årlig endring i prosent

	BNP-vekst							Prisvekst						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
USA														
NIESR ¹	1,9	0,0	-2,6	2,8	2,8	2,7	..	2,7	3,3	0,2	1,8	2,0	2,2	..
ConsF	1,9	0,0	-2,6	2,7	2,4	2,9	3,8	-0,3	1,6	1,4
OECD	1,9	0,0	-2,6	2,7	2,2	3,1	..	2,9	3,8	-0,3	1,9	1,1
IMF	1,9	0,0	-2,6	2,6	2,3	2,9	3,8	-0,3	1,6	1,1	1,1	..
SSB	1,9	0,0	-2,6	2,7	1,8	2,4	3,1
Euroområdet														
NIESR ¹	2,8	0,3	-4,0	1,8	2,1	1,8	..	2,1	3,3	0,3	1,4	1,5	1,7	..
ConsF	2,8	0,3	-4,0	1,6	1,4	2,1	3,3	0,3	1,5	1,6
OECD	2,8	0,3	-4,0	1,7	1,7	2,0	..	2,1	3,3	0,3	1,5	1,3	1,2	..
IMF	2,8	0,3	-4,0	1,7	1,5	2,1	3,3	0,3	1,6	1,5
SSB	2,8	0,4	-4,0	1,6	1,0	1,2	1,7	2,1	3,3	0,3	1,6	1,5	1,6	1,8
Handelspartnere²														
NIESR ¹	3,5	0,7	-3,2	2,9	2,7	2,5	..	2,1	3,5	0,7	1,7	1,8	1,7	..
OECD	3,5	0,7	-3,2	3,0	2,6	2,9	..	2,4	3,5	0,2	1,7	1,5	1,3	..
IMF	3,5	0,7	-3,2	2,9	3,2	2,4	3,5	0,2	1,8	1,6
SSB	3,5	0,7	-3,2	3,2	2,2	2,0	2,6

¹ Prisanslagene fra NIESR for land utenfor EU gjelder konsumdeflatoren.

² Euroområdet, USA, Storbritannia, Sverige, Japan og Kina.

Kilde: NIESR og IMF i oktober, Consensus Forecasts og OECD i november.

Historiske tall finnes i vedlegg bakerst i rapporten.

rådet venter vi at prisstigningen holder seg rundt 1,5 prosent de nærmeste 2 årene, før den tar seg noe opp mot slutten av prognoseperioden. Videre har vi lagt til grunn for våre anslag at oljeprisen stiger gradvis gjennom prognoseperioden, til nær 100 dollar fatet i 2013.

Med utsikter til svært moderat prisstigning og finanspolitisk innstramming i en svak konjunktursituasjon, faller en stor byrde på pengepolitikken. En må derfor forvente lave renter de nærmeste årene, i tillegg til mer ukonvensjonelle virkemidler som kvantitative lettelsler i land med store konsolideringsbehov. I euroområdet har korte renter kommet noe opp den siste tiden. Vi venter imidlertid ikke at den europeiske sentralbanken justerer sin offisielle styringsrente før i 2012, og at tremåneders pengemarkedsrente stiger gradvis til 2,4 prosent i 2013. Svært lave renter internasjonalt kan skape en jakt etter høy avkastning som øker faren for nye bobler i bolig- og finansmarkeder, selv om utviklingen i realøkonomien skulle bli svak.

1.1. Veksten avtar i amerikansk økonomi

Etter en markert gjeninnhenting gjennom vinterhalvåret 2009-10 har veksten dabbet av i amerikansk økonomi, mens arbeidsledigheten er blitt værende på et svært høyt nivå. Den høye veksten i vinter kan til dels tilskrives midlertidige faktorer som gjenoppbygging av lagre og finanspolitiske stimulanter. Det ventes ikke ytterligere stimulanter fra finanspolitikken, og lagereffekten nærmer seg slutten. Den svært ekspansive pengepolitikken trekker i motsatt retning. Vi venter relativt svak vekst det nærmeste året. Etter et fall på 2,6

prosent i fjor venter vi at veksten blir på 2,7 prosent i år. Den høye veksten i inneværende år skyldes delvis overhenget fra de høye vekstratene i siste kvartal i fjor og 1. kvartal i år. I 2011 venter vi en vekst på 1,8 prosent, økende til 2,4 og 3,1 prosent i prognoseperiodens siste to år. Dette er på linje med anslagene i vår forrige konjunkturrapport.

I 3. kvartal i år vokste den amerikanske økonomien med 2,5 prosent sesongjustert og målt i årlig rate. Det er en økning fra 1,7 prosent kvartalet før, men under halvparten av vekstratene fra sist vinter. Som i de fire foregående kvartalene kan minst halvparten av veksten tilskrives endringer i lagre, som nå bygges opp igjen etter en storstilet lagertømming i 2008 og 2009. Investeringsveksten i næringslivet avtok, og boliginvesteringene falt ytterligere. Eksportveksten fortsatte ned, mens importveksten holdt seg godt oppe. Nettoeksporten trakk dermed BNP-veksten ned med hele 1,8 prosentpoeng. En markert styrking av dollaren gjennom første halvår kan ha bidratt til dette. Siden har imidlertid dollaren svekket seg. Det kan ses i sammenheng med den svært ekspansive pengepolitikken i USA, og dollarsvekkelsen kan bidra til å bedre nettoeksporten framover. Husholdningenes etterspørselsvekst har økt gradvis gjennom året, og var i 3. kvartal på 2,0 prosent. Det spørs imidlertid hvor lenge en slik utvikling kan fortsette om det ikke snart kommer et omslag i bolig- og arbeidsmarkedet.

Omsetningen i detaljhandelen har hatt et oppsving siden i sommer, i tråd med nasjonalregnskapstallene for

husholdningskonsumet, og oppgangen tiltok i oktober. Det kan tyde på at konsumet ikke vil svikte i årets siste kvartal. Det er imidlertid flere faktorer som taler for en svak utvikling i konsumet framover. Høy gjeld og stort formuesfall som følge av det kraftige boligprisfallet ventes å bidra til at husholdningene vil prioritere å betale ned gjeld. Arbeidsmarkedet er fortsatt meget svakt, og arbeidsledigheten har bitt seg fast i underkant av 10 prosent, tross en nedgang i arbeidsstyrken. Mange har nå vært ledige så lenge at de har brukt opp stønadsrettighetene sine og dermed mister et incentiv til å søke arbeid, mens andre etter hvert gir opp å lete etter jobb når arbeidsmarkedet har vært vanskelig lenge. Sysselsettingen falt med 711 000 i offentlig sektor fra juni til september. Dette var i stor grad knyttet til avvikling av folketellingen, som i USA er svært arbeidskraftintensiv. Et lyspunkt er imidlertid at sysselsettingsveksten har tatt seg markert opp i privat sektor siden i sommer.

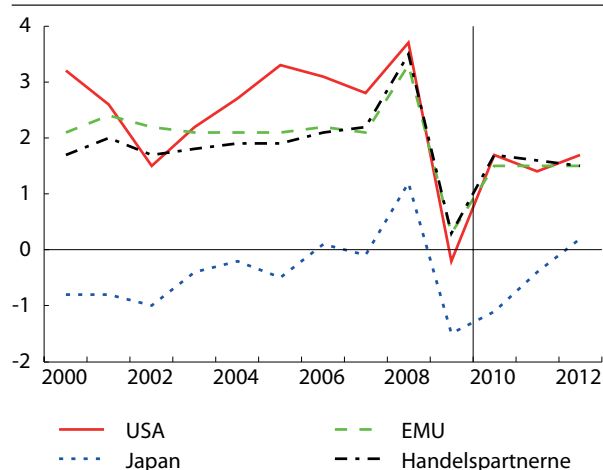
Det er vanskelig å se for seg et varig oppsving i husholdningenes konsum uten at boligmarkedet først snur. Det er ingen tegn til at dette er i ferd med å skje. Boligprisene har knapt nok steget etter fallet på nær 30 prosent gjennom 2007 og 2008. Omsetningen av boliger, både nye og i andrehåndsmarkedet, har noterte nye bunnrekorder i høst.

Industriproduksjonen flatet ut i høst, etter å ha tatt igjen om lag halvparten av nedgangen gjennom 2008 og fram til sommeren 2009. En stor del av oppgangen har gått til eksport og gjenoppbygging av lagre. Utflatingen har skjedd i kjølvannet av en markert dollarstyrking, som er reversert den siste tiden og kan bidra til at konkurranseutsatt industri får det litt enklere framover. En liten økning i ordretilgangen den siste tiden kan være et tegn på dette. Næringslivets investeringer har vokst markert hittil i år. Mye av dette skyldes gjeninnhenting. Investeringsveksten er avtakende. Kapasitetsutnyttelsen er dessuten fortsatt lav, noe som vil bidra til å dempe investeringene framover.

Inflasjonen viser en avtakende tendens. Underliggende inflasjon, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisene uten energi og matvarer har falt jevnt og trutt de siste to årene, fra i overkant av 2 prosent før finanskrisen, til 0,6 prosent i oktober i år. Tilsvarende KPI-vekst var på 1,2 prosent. Svak lønnsutvikling vil bidra til lav inflasjon framover. Den ekstraordinære pengepolitikken trekker i motsatt retning, men det er knyttet stor usikkerhet til hvor sterk effekt den vil få på inflasjonen.

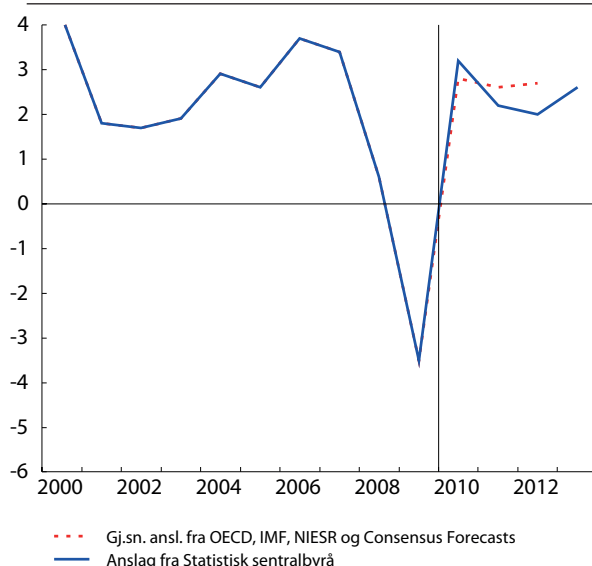
Den amerikanske sentralbanken (Fed) har vedtatt å gjennomføre en ny runde med såkalte kvantitative lettelser (QE = Quantitative Easing). Det innebærer at Fed kjøper private obligasjoner eller statsobligasjoner uten å sterilisere, det vil si at de ikke kompensere kjøpene med salg av andre eiendeler. Slik ønsker de å presse ned rentene på lån med lang løpetid. Når kjøpene ikke steriliseres, øker pengemengden. Det kan bidra ytterligere til å øke inflasjonen og svekke dollaren. Høyere inflasjon betyr lavere realrente, som vil stimulere

Figur 1.5. Konsumprisvekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

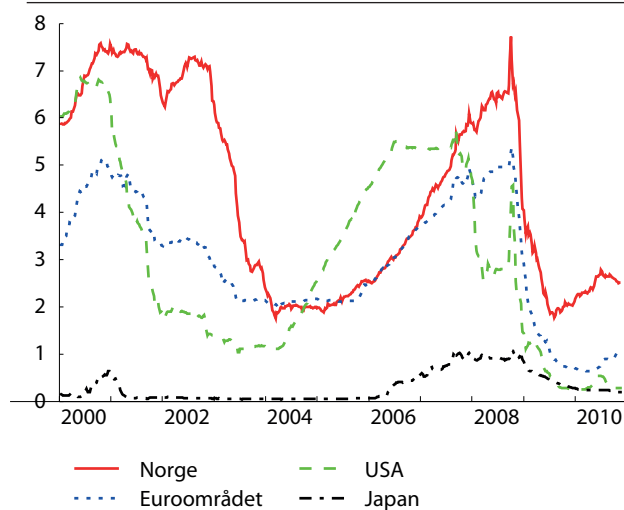

Kilder: Gj.sn. av anslag fra IMF, OECD, NIESR og Consensus Forecasts. Prisanslagene fra NIESR gjelder konsumdeflatoren.

Figur 1.6 BNP-vekst for Norges handelspartnere

Figur 1.7. Internasjonale renter. 3-måneders pengemarkedsrente

Kilde: Norges Bank.

innenlandske investeringer og husholdningenes etterspørsel og, ikke minst, boligmarkedet. En svakere dollar vil dessuten styrke næringslivets konkurransevne.

Da finanskrisen brøt ut høsten 2008 fikk bankene lån i sentralbanken i en situasjon der de kviet seg for å låne av hverandre, for å unngå at solide banker skulle gå under på grunn av kortsiktige finansieringsproblemer. Fed kjøpte statspapirer med kort løpetid for å få korte renter ned og øke likviditeten i pengemarkedet. Etter at BNP-veksten har dabbet av de siste kvartalene samtidig som arbeidsledigheten har holdt seg på svært høye nivåer kom først QE1 i sommer, der Fed kjøpte private obligasjoner, blant annet med sikte på å bedre finansinstitusjonenes balanser. Slik fikk blant annet bankene en anledning til å kvitte seg med dårlige lån knyttet til boligmarkedet. I november vedtok de QE2, der Fed kjøper statsobligasjoner for å presse ned renter med lang løpetid. Den faktiske virkningen av slike tiltak er imidlertid høyst usikker. For eksempel er både tilbud av og etterspørsel etter lån lite. I en slik situasjon er det ikke sikkert det hjelper så mye om Fed tilfører mer penger og renta faller. Som nevnt er det dessuten mange land som forsøker å motvirke en svekkelse av dollaren gjennom ulike former for kapitalkontroll og valutaintervensjoner.

1.2. Europa går usikre tider i møte

Styrken på den økonomiske gjeninnhenting i Europa har i det siste avtatt som følge av svakere internasjonale konjunkturer samt en gradvis utfasing av midlertidige vekst drivere som lageroppbygging og ekspansiv finanspolitikk. Sett i lys av en nært forestående intensivering av den finanspolitiske tilstrammingen i Europa samt fornyet uro i finansmarkedene, tyder mye på at veksten kommer til å forbli svak i tiden som kommer. I tillegg har ESB signalisert utfasing av den ekstraordinære tilførselen av likviditet til pengemarkedet, og de korte markedsrentene har økt i senere tid, men er fortsatt lave. Som sist ser vi derfor for oss at veksten i euroområdet i 2010 vil ligge på om lag 1,5 prosent, for så å avta til 1 prosent neste år. Veksten forutsettes deretter å ta seg noe opp som følge av bedrede internasjonale konjunkturer.

Foreløpige tall fra Eurostat viser at euroområdet vokste med relativt svake 0,4 prosent fra i 3. kvartal i år, ned fra 1 prosent kvartalet før. Som vanlig skjuler veksten for euroområdet samlet store forskjeller landene imellom. For mens den tyske økonomien – etter en eksepsjonelt sterk vekst i 2. kvartal på 2,3 prosent – fortsatte å vokse med gode 0,7 prosent i 3. kvartal, falt veksten i land som Frankrike, Italia og Spania til nivåer i området 0-0,4 prosent. Ser vi på to av landene i Europa med de svakeste statsfinansene, fortsatte gresk BNP å falle, med hele 1,1 prosent i 3. kvartal, mens Portugals økonomi vokste med 0,4 prosent. For de fleste landene i Øst-Europa ser situasjonen stadig ut til å være i bedring, med vekstrater opp i mot én prosent for Tsjekkia, Ungarn og Slovakia. Et unntak er Romania der BNP falt med hele 0,7 prosent i 3. kvartal som følge av svak

konsumutvikling i kjølvannet av IMF-pålagte offentlige sparetiltak, som 25 prosents kutt i offentlige lønninger og en momsøkning på hele 5 prosentpoeng.

Ser vi nærmere på de tyske tallene, kan veksten føres tilbake til en bredt basert vekst i etterspørselen. Bidragene fra både offentlig og privat konsum, investeringer og utenrikshandelen var omtrent av samme størrelsesorden. Etter to påfølgende kvartaler med sterke vekstbidrag fra lagerendringer, er det for øvrig verdt å merke seg at veksten denne gang kom til tross for et negativt lagerbidrag på 0,3 prosent. Dette tyder på at den private delen av tysk økonomi vil kunne være sterk nok til å drive veksten på egen hånd når lagereffekten uttømmes og de finanspolitiske stimulansene fases ut i tiden som kommer. Det negative lagerbidraget kan for øvrig være et tegn på at lagerkorreksjonen i forbindelse med den økonomiske gjeninnhenting nå er i ferd med å ebbe ut. Det er ellers verdt å merke seg at offentlig konsum vokste med hele 1,1 prosent i 3. kvartal mot et overraskende fall kvartalet før.

I Frankrike derimot fortsetter lagerkorreksjonen å gi positive vekstbidrag, skjønt bidraget i 3. kvartal ble halvert i forhold til kvartalet før. Bidraget fra nettoeksporten var derimot negativt, hovedsakelig som følge av høy importvekst da eksporten vokste med 2,5 prosent. Når BNP-veksten likevel ble såpass sterk som 0,4 prosent, skyldtes det først og fremst robust vekst i konsum og investeringer. Det innenlandske etterspørselsbidraget i 3. kvartal var på hele 0,8 prosentpoeng når en ser bort fra lagerendringer.

Ser vi på landene utenfor euroområdet, var utviklingen i 3. kvartal spesielt sterk i Sverige, der det ble rapportert om en vekst på hele 2,1 prosent. Dette er et svært høyt tall sett på bakgrunn av at svensk økonomi vokste med hele 1,7 og 2 prosent i de to forgående kvartalene. Hovedårsaken til den sterke veksten i 3. kvartal var å finne i en kombinasjon av sterk vekst i investeringer og privat konsum, med vekstbidrag på henholdsvis 0,6 og 0,7 prosentpoeng. Dessuten ble det igjen rapportert om et kraftig positivt bidrag fra lagerkorreksjon på nær 0,6 prosentpoeng, mens nettoeksportens bidrag kun var på litt i overkant av 0,2 prosentpoeng. Det kraftige lagerbidraget tyder fortsatt på at vi kan komme til å få en relativt klar avmatning i den svenske veksten i 4. kvartal.

Veksten i Storbritannia var på 0,8 prosent i 3. kvartal. Dette var noe lavere enn i det foregående kvartalet da veksten var så sterk som 1,2 prosent. Korrigerer vi imidlertid for at veksten i 2. kvartal var sterkt preget av dårlig vær ved starten av året, kan den underliggende veksten i de to siste kvartalene sies å være ganske lik. Den største bidragsyteren til veksten i 3. kvartal kom fra produksjon av tjenester samt bygg og anleggsvirksomhet, men også industriproduksjonen ble rapportert å gi positive bidrag. Etterspørselssiden gir imidlertid denne gang et mer positivt bilde enn sist. For selv om lagerkorreksjonen fortsatt gir positive vekstbidrag, suppleres dette i 3. kvartal med et kraftig økning i eksport

Boks 1.1. Utviklingen i oljemarkedet

Spotprisen på Brent Blend steg fra om lag 45 dollar per fat i begynnelsen av januar i fjor til noe under 80 dollar i begynnelsen av 2010. Deretter har oljeprisen gjennomgående variert mellom 70 og 90 dollar fatet, og lå i slutten av november på rundt 84 dollar. Som gjennomsnitt over fjoråret var prisen vel 63 dollar per fat, mens den har vært i overkant av 78 dollar i gjennomsnitt over de første elleve månedene i 2010.

En årsak til at oljeprisen steg gjennom 2009 var at OPEC reduserte oljeproduksjonen ved tre anledninger gjennom 2008. I tillegg tok også den økonomiske veksten seg etter hvert opp de fleste steder etter den internasjonale finanskrisen i 2008. På tross av store oljelagre i de fleste regioner i OECD har oljeprisen holdt seg høy gjennom 2010. Dette kan skyldes forventninger om økt framtidig etterspørsel utenfor OECD.

IEA (International Energy Agency) forventer at den globale etterspørselen etter råolje vil øke med 2,1 millioner fat daglig fra 2009 til 2010 og med ytterligere 1,3 millioner fat i 2011. Økningen neste år er forventet å komme i Kina, India og andre asiatiske land, Midt-Østen og Brasil. IEA forventer at etterspørselen i OECD vil falle marginalt neste år etter at den nådde sin topp i 2005.

Råoljeproduksjonen utenfor OPEC anslås av IEA til å øke med 0,9 millioner fat daglig fra 2009 til 2010 og med ytterligere 0,5 millioner fat i 2011. Økningen utenfor OECD neste år er spesielt forventet å komme i Brasil, i Colombia og i den kaspiske regionen. Reduksjoner i Norge, Storbritannia, Mexico og Nord-Amerika ventes å medføre at produksjonen i OECD-området sett under ett også reduseres i 2011, i likhet med åtte av de ni foregående årene.

Det er forventet en viss økning i produksjonen av våtgass (Natural Gas Liquids) i OPEC gjennom 2010 og 2011, og denne produksjonen er ikke omfattet av OPEC sitt kvote-

system. OPEC vedtok å redusere råoljeproduksjonen med til sammen 4,2 millioner fat daglig i 2008. Mens OPEC i fjor maktet å redusere produksjonen med 80 prosent av de varslede kuttene, har reduksjonen nå falt til rundt 55 prosent. Dette innebærer at dersom kartellet holder produksjonen av råolje på dagens nivå, vil de globale lagrene øke noe gjennom 4. kvartal i år og 1. kvartal neste år, en periode der lagrene av råolje vanligvis reduseres. Det er vanskelig å si noe om hvordan denne økningen fordeler seg i og utenfor OECD, men det kan være tilstrekkelig til å fylle lagrene av fyringsolje i OECD til vintersesongen uten at det legges et press oppover på oljeprisen. I 3. kvartal neste år vil de globale lagrene begynne å bygges noe ned. Ifølge IEA er nå lagrene av råolje og ferdigprodukter over gjennomsnittet for de siste fem årene de fleste steder i OECD. Det hersker likevel usikkerhet om i hvilken grad lagersituasjonen i OECD vil påvirke oljeprisen. På tross av at oljelagrene har steget noe gjennom det siste året, har oljeprisen holdt seg relativt høy. Det er vanskelig å finne gode tall for lagrene av råolje i land utenfor OECD. Siden all økning i etterspørselen de siste årene har kommet utenfor OECD, ville pålitelige lagertall derfra gitt viktig informasjon om den framtidige markeds-situasjonen.

IEA anslår at etterspørselen som er rettet mot OPEC vil øke med 0,7 millioner fat daglig gjennom 2011. OPECs ledige produksjonskapasitet vurderes å være på minst 6 millioner fat per dag. I tillegg er det forventet en viss økning i kapasiteten over prognoseperioden. Dette har ført til redusert bekymring for mulige produksjonsbortfall og store prisøkninger.

Vi legger til grunn at oljeprisen vil holde seg relativt høy i tiden framover og at den vil øke noe gjennom 2011 og nærme seg 100 dollar per fat ved utgangen av 2013. En slik utvikling er betinget av at den økonomiske veksten etter hvert tar seg opp internasjonalt og at OPEC begrenser sin råoljeproduksjon.

Tilbud og etterspørsel av råolje. Millioner fat per dag inkl. NGL

	2008	2009	Prognose			Prognose						
			2010	2011	10:1	10:2	10:3	10:4	11:1	11:2	11:3	11:4
Etterspørsel	85,9	84,8	86,9	88,2	86,2	86,8	87,6	87,2	87,6	87,9	88,7	88,5
OECD	47,6	45,4	45,8	45,5	45,9	45,2	46,0	45,9	45,8	44,8	45,5	45,7
Europa	15,4	14,5	14,3	14,2	14,2	14,1	14,6	14,4	14,1	14,0	14,4	14,3
Nord-Amerika	24,2	23,3	23,8	23,7	23,6	23,8	24,0	23,7	23,6	23,6	23,9	23,7
Stillehavsområdet	8,0	7,7	7,7	7,5	8,2	7,3	7,4	7,8	8,1	7,2	7,2	7,7
FSU (tidligere Sovjetunionen)	4,2	4,0	4,2	4,3	4,2	4,1	4,3	4,2	4,3	4,2	4,5	4,3
Resten av verden	35,2	35,3	37,0	38,4	36,1	37,5	37,3	37,1	37,5	38,9	38,7	38,5
Tilbud	86,5	85,1	86,9	88,1	86,4	86,7	87,1	87,4	87,9	87,9	88,2	88,5
OPEC	35,6	33,4	34,3	35,0	34,1	34,0	34,5	34,6	34,9	35,0	35,0	35,1
OECD	18,7	18,8	18,8	18,5	19,1	18,8	18,5	18,6	18,8	18,3	18,2	18,5
FSU (tidligere Sovjetunionen)	12,8	13,3	13,6	13,8	13,5	13,5	13,6	13,8	13,8	13,8	13,6	13,9
Resten av verden	19,4	19,6	20,2	20,8	19,7	20,4	20,5	20,4	20,4	20,8	21,4	21,0
Lagerendring (og diverse)	0,6	0,3	0,0	-0,1	0,2	-0,1	-0,5	0,2	0,3	0,0	-0,5	0,0
Etterspørsel rettet mot OPEC	35,1	33,2	34,4	35,1	33,9	34,0	35,0	34,4	34,6	35,0	35,5	35,1

Kilde: Oil Market Report OKTOBER 2010.

Indonesia er i Resten av verden i alle år. Ecuador og Angola er i OPEC i alle år.

ten. Dessuten steg både investeringer, offentlig konsum og husholdningenes forbruk.

Ser vi på løpende månedstall og stemningsindikatorer, er signalene med hensyn til utviklingen i euroområdet for tiden tvetydige. I eurosoneen samlet sett falt både industriproduksjonen og detaljhandelen i oktober, og selv om stemningsindikatoren til det tyske senteret for økonomisk forskning (ZEW) steg relativt kraftig i november, kom denne oppgangen etter et så å si uavbrutt fall siden slutten av fjoråret. EU-kommisjonens indikatorer for stemningen i industrien og blant konsumenter har på den annen side steget kontinuerlig siden midten av fjoråret og i Tyskland ble det nylig rapportert om at stemningen i næringslivet har steget til sitt høyeste nivå på over 20 år, godt understøttet av siste tids eurosvekkelser og utsikter til høy konsumvekst som følge av relativt lav og fallende ledighet. Imidlertid, selv om ledigheten i Tyskland nå er lavere enn før finanskrisen, viste tallene for euroområdet i september at ledigheten for euroområdet samlet sett fortsatte å stige til i overkant av 10 prosent i september. Den økte ledigheten bidrar til å dempe forventningene til konsumutviklingen i Europa. Igangsatte og varslede finanspolitiske tilstramminger som preger store deler av Europa, med alt fra drastiske lønnskutt i offentlig sektor og skatteøkninger til reduserte overføringer og kutt i velferdsordningene, peker også mot en svak konsumutvikling. For euroområdet samlet sett er siste tids utvikling i boligmarkedet imidlertid ut til å kunne understøtte en positiv konsumutvikling, men i land som Storbritannia, Spania og Irland ser det dårligere ut. Sett i lys av en slik utvikling er derfor det store spørsmålet i Europa fortsatt om Tyskland vil kunne erstatte et potensielt bortfall av ekstern etterspørsel med innenlandsk etterspørsel i tiden som kommer. En fortsatt økning i det private konsumet i 3. kvartal – blant annet som følge av sterkt fallende ledighet – og siste tre ukers svekkelse av euroen, kan bidra positivt om den varer ved. Imidlertid vil en fortsatt kunne stille spørsmål ved om dette vil være nok til å demme opp for de negative effektene av den statsfinansielle konsolideringen som nå står på trappene i Tyskland og ellers i Europa.

Gjeldskrisen i Irland har i det siste økt mulighetene for at den statsfinansielle krisen skal bre ytterligere om seg i Europa. Dette kan i verste fall lede til ny kollaps i interbankmarkedet med høye rentepåslag og kredittørke som følge. Selv om det europeiske stabiliseringsfondet nok vil bidra til å dempe en slik utvikling på kort sikt, utgjør dette en betydelig nedsiderisiko for våre prognoser. Spesielt gjelder dette dersom gjeldskrisen sprer seg til den fjerde største økonomien i euroområdet, Spania. Det vil kunne true hele eurosamarbeidet via eurolandenes tett sammenvevde kapitalstruktur og muligheten for ytterligere smitte. At markedet ikke utelukker en slik mulighet vitner den generelle utviklingen i statsobligasjonsmarkedet om, der også risikopremien for italienske, franske og ikke minst spanske statsobligasjoner har økt i etterkant av den irsk-portugisiske renteoppgangen. Vi antar imidlertid at man i euroområdet vil få på plass

en permanent og traktatbasert finansiell redningsmekanisme når stabiliseringsfondet går ut på dato i 2013. Hvis ikke vil dagens relativt stabile situasjon kun representere en utsettelse av de problemene som vil følge når land som Hellas og Irland på ny skal finansiere seg i markedet. Imidlertid er det langt fra likegyldig hvordan en slik framtidig mekanisme utformes, noe som ikke minst ble klart da Angela Merkel nylig tok til orde for at investorer vil bli nødt til å ta tap ved framtidige statsgjeldskriser i euroområdet. Uttalelsen ledet til uroligheter i markedene for nasjonal gjeldsforsikring, og i statsobligasjonsmarkedet skjøt rentene på irske og portugisiske statspapirer i været. Uttalelsen til Merkel ble – antakelig som en direkte følge av markedsreaksjonen – senere moderert til kun å gjelde framtidig statsgjeld og ikke den statsgjelda som allerede er inngått. Hendelsen illustrerer hvor vanskelig det vil være å innføre en krisehåndteringsmekanisme for euroområdet der investorene blir tvunget til å dekke en del av tapet ved framtidig statsgjeldsmislighold. Problemet er at straks markedsaktørene skjønner at de vil måtte regne med å ta tap, vil dette kunne føre til reallokering av kapital fra land og banker med finansielle problemer til land og banker som oppfattes som trygge havner. Land og banker som i utgangspunktet er solvente vil på denne måten fort kunne bli insolvente, slik at andre banker og land vil måtte bokføre store tap. Det vil i sin tur kunne sette fortgang i spekulasjoner om at også disse kan få betalingsproblemer, med store rentebevegelser og ytterligere kapitalflukt som følge. I sin ytterste konsekvens vil et slikt forløp raskt kunne føre til en lammelse av det internasjonale interbankmarkedet og kapitaltørke, med store konsekvenser for euroområdet. Markedsaktørene burde selvfølgelig vite at myndighetene ikke ønsker et slikt utfall, noe som gjør trusselen om tapsdeling lite troverdig. Dette er imidlertid en spillsituasjon der investorene trenger assistanse for at utfallet skal bli optimalt, og så lenge myndighetene ikke har vært villige til eller i stand til å yte en slik hjelp i form av å gi uforbeholden støtte til europrosjektet og garantere for alle medlemslandenes gjeld, tør investorene ikke helt å ta sjansen på å bli sittende igjen med svarteper.

Men det er ikke kun problemer relatert til finansmarkedsuro som skaper nedsiderisiko til våre prognoser. I Europa har det i det siste nærmest gått mote i å foreta dramatiske kutt i de offentlige utgiftene. Hellas, og nå også Irland, har blitt tvunget til å foreta sterke finanspolitiske innstramminger i tråd med vilkårene for EU/IMF-administrerte redningspakker. Spania og Portugal har også vært nødt til å foreta dype kutt i både offentlige utgifter og overføringer samt å heve en rekke skatter og avgifter for å hindre utestenging fra internasjonale lånemarkeder. Det portugisiske statsbudsjettet for 2011 innebærer for eksempel lønnskutt i offentlig sektor på i gjennomsnitt 5 prosent, frysing av pensjonsutbetalingene, økte skatter og reduserte offentlige velferdsytelser. Også Italia har godkjent en finansiell innstrammingspakke basert på utgiftskutt og avgiftøkninger myntet på å redusere underskuddet på statsbudsjettet til under 3 prosent innen 2012. Samtidig planlegger

også land med sterkere statsfinanser finanspolitiske innstramminger i tiden som kommer. Tyskland har for eksempel et uttalt mål om å være tilbake på vekst- og stabilitetspaktens 3 prosentregel for underskudd på statsbudsjettet innen 2013 og i Frankrike meldes det om tiltak for å redusere underskuddet som vil løpe over en treårsperiode. Også utenfor euroområdet går det mot strammere tider. Storbritannia har vedtatt de kraftigste kuttene siden andre verdenskrig, der offentlige utgifter skal reduseres med hele 760 milliarder kroner, som tilsvarer seks prosent av BNP i 2010, innen 2015. Selv om høy gjeld før eller siden naturlig nok må få konsekvenser for utgiftsbruken til de enkelte landene i Europa, medfører en kontraktiv finanspolitikk så tidlig i gjeninnhentingprosessen en klar fare for å kvele gjeninnhenting allerede før den har fått befestet seg. Nedbemanningen i offentlig sektor i Storbritannia ville tilsvart en reduksjon i norsk offentlig sysselsetting på om lag 40 000 personer. Beregner vi effekten av dette i Norge ved hjelp av SSBs makroøkonomiske modell KVARTS, ville BNP Fastlands-Norge vært én prosent lavere i 2013 og samlet sysselsetting ville vært redusert med 50 000 personer.

ESBs månedlige utvalgsundersøkelse for bankutlån viste at innstramming i bedriftsmarkedets kredittbetingelser fortsatte i 3. kvartal, skjønt med langt mindre fart enn i foregående kvartal, der den prosentvise forskjellen i andelen av bankene som rapporterte om en innstramming i forhold til banker som rapporterer om en lettelse, steg fra 3 til 11 prosent. Når det gjelder lån til husholdningene, ble det rapportert om at kredittbetingelsene ikke ble ytterligere skjerpet for lån til bolig og konsum. Utvalgsundersøkelsen rapporterte ellers om at bankene ser for seg at skjerpelsen i bedriftenes kredittbetingelser vil være relativt stabil i tiden som kommer men at vi kan få en lettelse i kredittbetingelsene for både bolig- og forbrukslån.

Ifølge foreløpige tall for euroområdet var inflasjonen målt ved tolv måneders konsumprisvekst 1,9 prosent i oktober i år, opp fra 1,8 prosent måneden før. Oppgangen fra måneden før kommer først og fremst som følge av sterk prisvekst i land som Spania og Italia, noe som tyder på at momsøkningene i Sør-Europa fortsetter å sette sitt preg på inflasjonen. Når det gjelder utviklingen framover er signalene imidlertid litt sprikende, i hvert fall på helt kort sikt, der momsøkninger sammen med høyere olje og matvarepriser og nå også svakere euro vil bidra til å trekke opp inflasjonen, mens lønnskutt og svak realøkonomisk utvikling vil trekke ned. Et par kvartaler fram i tid ser vi imidlertid for oss at et fortsatt svakt konjunkturforløp, økt konkurranse og den modererende effekten en fortsatt høy ledighet kombinert med statsfinansiell konsolidering vil ha på lønnsveksten, vil bidra til at inflasjonen holder seg lav framover. En fortsatt svekkelse av eurokursen vil imidlertid kunne endre på dette bildet selv om vi i vårt hovedscenario ikke ser for oss at en slik trend vil vare ved særlig lenge, gitt at myndighetene i euroområdet klarer å få bukt med statsgjeldsproblematikken.

Inflasjonen i euroområdet er for tiden i tråd med ESBs inflasjonsmål. Sammen med svake internasjonale makrotall, fortsatt uro relatert til statsfinansene til enkelte land i euroområdet samt en pågående konsolidering av offentlige budsjetter, skaper dette rom for at ESB kan opprettholde sin ekspansive pengepolitiske innretning med lav styringsrente og tilførsel av store mengder med likviditet i pengemarkedet. De helt korte rentene i over-natten-markedet ligger for tiden på ca. 0,5-0,6 prosent. Det er fortsatt under midtpunktet på 1 prosent i ESBs styringsintervall, men er høyere enn i juni og er et tegn på at ESB nå har begynt å stramme inn noe på likviditetstilførselen, selv om siste tids utvikling på statsgjeldsfronten kan bety at ESB må revurdere tidspunktet for sin tilbaketrekningsstrategi. Tremåneders pengemarkedsrente har fortsatt å øke noe siden sist, og lå i slutten av november på noe i overkant av 1 prosent.

I våre prognoser har vi lagt til grunn at tre måneders pengemarkedsrente vil holde seg nær dagens nivå det kommende året. Deretter venter vi en gradvis økning til rundt 3 prosent ved utgangen av prognoseperioden. Våre prognoser innebærer fortsatt en pengemarkedsrente som ligger noe under markedets renteforventninger. Økningen i pengemarkedsrenta ventes i første omgang å komme som følge av en ytterligere normalisering av likviditetspolitikken. Vi ser ikke for oss en heving av ESBs styringsrente før tidligst i 2012. Fra og med begynnelsen av 2012 og ut prognoseperioden ser vi imidlertid for oss en periode med renteøkninger, men ikke mer enn at pengemarkedsrenta i tremånederssegmentet ligger på om lag 3 prosent ved prognoseperiodens slutt i 2013.

2. Konjunkturutviklingen i Norge: Oppgangen har begynt

Norsk økonomi gikk inn i en lavkonjunktur i begynnelsen av 2009 etter at forrige konjunkturtopp ble passert i slutten av 2007. Konjunkturedgangen – målt med utviklingen i BNP Fastlands-Norge – stoppet opp i løpet av første halvår 2010. De sesongjusterte tallene fra kvartalsvis nasjonalregnskap (KNR) for 3. kvartal 2010 viser en ganske høy vekst i fastlandsøkonomien og sett i lys av våre prognoser for øvrig, indikerer de at en konjunkturoppgang har begynt. Men det må understrekes at det ennå er stor usikkerhet knyttet til disse foreløpige

tallene. Utviklingen i arbeidsmarkedet støtter også opp om en mer positiv vurdering av situasjonen i norsk økonomi enn tidligere. Arbeidsledigheten er ganske stabil, og mens sysselsettingen før var fallende er det nå tegn til vekst. Normalt må imidlertid en konjunkturoppgang ha vart en tid og hatt en viss styrke før man kan regne med at ledigheten vil falle.

Mens produksjonsveksten i offentlig forvaltning som følge av ekspansiv finanspolitikk har bidratt til å holde

Tabell 2.1. **Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall for 2008-2010. Vekst fra forrige periode. Prosent**

	2008*	2009*	Sesongjustert			
			09:4	10:1	10:2	10:3
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger mv.	1,6	0,2	1,3	0,6	-0,1	1,3
Konsum i offentlig forvaltning	4,1	4,7	-0,6	1,3	1,3	0,7
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	2,0	-7,4	7,3	-14,0	7,9	-7,0
Fastlands-Norge	-1,4	-11,7	7,3	-10,7	6,7	-3,2
Utvinning og rørtransport	5,1	5,8	0,1	-6,8	3,4	-17,9
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	1,6	-1,1	1,8	-1,3	1,4	0,4
Eksport	1,0	-4,0	0,9	0,1	-4,3	-1,3
Råolje og naturgass	-2,0	-1,2	-2,9	-1,6	-2,0	-4,9
Tradisjonelle varer	4,2	-8,2	1,1	0,3	0,0	2,2
Import	4,3	-11,4	2,6	0,9	6,5	0,0
Tradisjonelle varer	-0,5	-13,1	0,2	3,8	5,3	-1,7
Bruttonasjonalprodukt	0,8	-1,4	-0,2	0,5	-0,2	-1,6
Fastlands-Norge	1,8	-1,3	0,6	0,5	0,5	0,9
Arbeidsmarkedet						
Utførte timeverk	3,5	-1,8	-0,1	0,0	0,1	0,3
Sysselsatte personer	3,2	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,2
Arbeidsstyrke ²	3,4	0,0	0,0	0,4	0,4	-0,1
Arbeidsledighetsrate, nivå ²	2,6	3,2	3,2	3,5	3,6	3,4
Priser og lønninger						
Lønn per normalårsverk ³	6,0	3,6	2,9	3,9	3,5	4,1
Konsumprisindeksen (KPI) ³	3,8	2,1	1,4	2,9	2,6	1,9
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ³	2,6	2,6	2,3	2,0	1,5	1,2
Eksportpriser tradisjonelle varer	2,4	-6,1	-3,7	1,4	4,2	1,7
Importpriser tradisjonelle varer	4,7	-1,3	-2,8	1,1	2,1	-0,9
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	449,1	311,8	92,0	86,1	73,1	64,3
MEMO (ujusterte nivå tall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	6,2	2,5	2,1	2,3	2,5	2,7
Utlånsrente, banker ⁴	7,3	4,9	4,3	4,4	4,6	4,7
Råoljepris i kroner ⁵	536,4	388,1	429,2	452,5	493,8	473,1
Importveid kronekurs, 44 land, 1995=100	90,8	93,8	90,0	89,3	89,9	90,8
NOK per euro	8,22	8,73	8,39	8,10	7,91	7,96

¹ Konsum i husholdninger og idelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² ifølge AKU.

³ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁴ Gjennomsnitt for perioden.

⁵ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

aktiviteten i norsk økonomi oppe de siste årene, er det nå veksten i fastlandsnæringene som bidrar til omslaget i norsk økonomi. Finanspolitikken vil gradvis legges om i retning av å gi mindre stimulanser enn under nedgangskonjunkturen. Pengepolitikken er fortsatt ekspansiv gjennom lave renter. Det har bidratt til å stimulere husholdningenes konsum som økte klart i 3. kvartal. Også omslaget i boliginvesteringene og økte priser på brukte boliger kan delvis føres tilbake til den ekspansive politikken som har vært ført. Endelig har litt høyere vekst internasjonalt bidratt til at tradisjonell vareeksport har økt noe etter bunnen i 2009. Dette har bidratt til ny vekst også for industrien.

Den underliggende inflasjonen har vært lav i 2010 og årsveksten i KPI-JAE vil bli klart lavere enn inflasjonsmålet. Samlet KPI-vekst vil imidlertid bli nær 2½ prosent fordi energiprisene har steget kraftig fra 2009. Kronekursen styrket seg betydelig gjennom 2009 og har bidratt til en lavere prisstigningstakt i 2010. En beskjeden kronesvekkelse gjennom dette året tilsier at denne effekten snart er uttømt og kanskje vil kunne bli noe reversert framover. Kronesvekkelsen har trolig sammenheng med de statsfinansielle problemene i eurosonen som nå i hovedsak er knyttet til krisen i Irland. Sannsynligvis er denne effekten på kronekursen midlertidig. Isolert sett kan kronesvekkelsen bidra til å trekke opp inflasjonstakten i Norge noe, men moderat lønnsvekst og høyere produktivitsvekst virker dempende. Vi ser derfor for oss at den underliggende inflasjonstakten målt med KPI-JAE vil øke noe gjennom 2011. Med en klarere konjunkturoppgang utover i neste år, som etterfølges av en noe tiltakende kostnadsvekst, regner vi med at inflasjonstakten gradvis vil øke noe mot slutten av 2012 og framover. En slik utvikling vil bidra til at styringsrentene i Norge økes litt mer enn i eurosonen.

Selv om de siste KNR-tallene tyder på at et konjunkturomslag har funnet sted er usikkerheten framover betydelig. Det er særlig den internasjonale utviklingen som er vanskelig å forutse. Vi legger til grunn en økonomisk utvikling hos våre handelspartnere som ligger nær det som nå er konsensus. Det innebærer at det blir relativt lav vekst internasjonalt framover. Men dette er likevel nok til at konkurranseutsatt næringsliv i Norge får litt drahjelp fra verdensmarkedet i de nærmeste årene. Det tilsier en gradvis tiltakende eksportvekst utenom petroleumsprodukter. Under en internasjonal oppgang vil normalt også råvareprisene stige noe sterkere enn ferdigvareprisene på verdensmarkedet. Det innebærer at norsk økonomi vil kunne oppleve en bytteforholdsgevinst. Under finanskrisen svekket bytteforholdet seg kraftig i norsk disfavør, mens det har bedret seg i 2010. Vi regner med at økningen i råvareprisene blir ganske moderat med mindre det skulle komme spesielle negative tilbudssidesjokk som kan drive råvareprisene i været.

Et mer varig omslag i fastlandsøkonomien er avhengig av tilstrekkelig vekst i husholdningenes etterspørsel.

Konsumveksten tok seg som ventet opp i 3. kvartal og vi regner med at den vil holde seg relativt høy de nærmeste årene. Sammen med økte boliginvesteringer vil dette gradvis gi sterkere impulser til norsk økonomi. Med høyere boliginvesteringer vil husholdningenes nettofinansinvesteringer gradvis falle, men selv i 2013 viser våre anslag positive nettofinansinvesteringer i husholdningssektoren. Sammen med en moderat realvekst i boligprisene vil dermed husholdningenes finansielle stilling være opprettholdbar følge våre anslag.

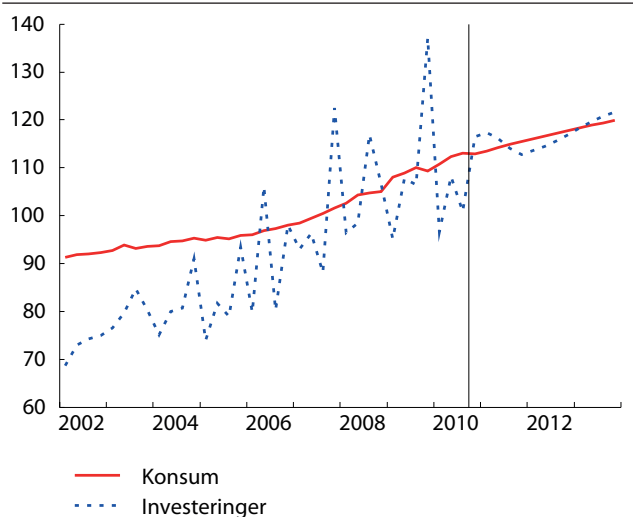
Normalt sett vil en oppgang i næringsinvesteringene i fastlandsøkonomien henge noe etter utviklingen både i konsum og eksport. Det ser vi tydelig når det gjelder industriinvesteringer. Investeringsnedgangen i privat tjenesteproduksjon stoppet imidlertid opp på slutten av 2009, og i annen vareproduksjon gir økte investeringer i kraftforsyning et klart vekstbidrag som vil vare ved i 2011. Ifølge våre beregninger vil omslaget i norsk økonomi gradvis bidra til økte investeringer i de fleste deler av næringslivet, og det vil underbygge og videreføre oppgangen. Også investeringene i petroleumsvirksomheten vil gi positive impulser til norsk økonomi i vår prognoseperiode, mens utviklingen i utvinning av olje og gass samlet sett trekker BNP-veksten ned.

2.1. Mot en mer konjunkturnøytral finanspolitikk

Foreløpige tall fra KNR viser at veksten i konsumet i offentlig forvaltning, regnet som årlig rate, var noe lavere i 3. kvartal i år sammenliknet med veksten i første halvår. Likevel var veksten så høy at vi nå anslår at årsveksten fra 2009 til 2010 blir nærmere 3 prosent. Konsumveksten i 2010 kom i hovedsak i kommuneforvaltningen. Bruttoinvesteringene i offentlig forvaltning var i årets tre første kvartaler om lag på samme nivå som i tilsvarende periode i 2009. Siden forsvaret ikke vil motta en fregatt i 4. kvartal i år slik det gjorde i 2009, regner vi med at det blir en nedgang i investeringene i offentlig forvaltning som årsgjennomsnitt i 2010. Den siste fregatten mottas etter planen i 1. kvartal neste år. Det bidrar til klar vekst i offentlige investeringer i 2011. Investeringene i sivil offentlig forvaltning vil trolig øke noe fra 2009 til 2010. Den reelle veksten i offentlige overføringer til husholdningene ligger an til å komme opp i nærmere 3,5 prosent regnet i forhold til 2009. Finanspolitikken vil således gi klare stimulanser til fastlandsøkonomien i år. Våre anslag for 2010 er nær de Finansdepartementet har presentert i Nasjonalbudsjettet 2011 (NB). Vårt anslag på konsumveksten er litt høyere mens anslaget på bruttoinvesteringene er litt lavere.

Regnet i forhold til kapitalen i Statens pensjonsfond utland ved inngangen til budsjettåret var strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd (SOBU) 4,7 prosent i 2009 ifølge NB. SOBU i 2010 er i NB anslått til å bli det samme. Regjeringen har signalisert at den tar sikte på å vende gradvis tilbake til handlingsregelens 4-prosentbane. Det ligger til grunn for anslagene i NB for 2011, hvor det forutsettes at finanspolitikken vil strammes

Figur 2.1. Offentlig forvaltning. Sesongjusterte volumindekser, 2007=100

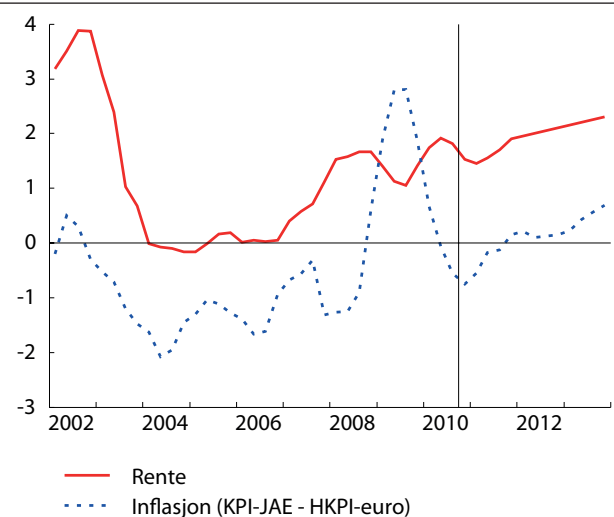
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

noe til i forhold 2010 gjennom svakere vekst i offentlige utgifter enn tidligere. Veksten i offentlige kjøp av varer og tjenester er i NB antatt å bli 2,5 prosent neste år. Det er lavere enn trendveksten i norsk økonomi. Konsumveksten anslås til vel 2 prosent, mens bruttoinvesteringene i offentlig forvaltning, justert for endringer i kjøp av fregatter, er om lag uendret sammenliknet med 2010. Våre anslag for 2011 på disse områdene er tilnærmet de samme som i NB. Vi har som vanlig innarbeidet skatte- og avgiftssatsene som er foreslått i statsbudsjettet for 2011. Det innebærer noe høyere vekst i avgiftene enn en ren inflasjonsjustering tilsier, mens direkte skatter reduseres noe som følge av tilpasning av skattesystemet til pensjonsreformen. Også når det gjelder veksten i offentlige stønader er våre anslag tilnærmet identiske med anslagene i NB, og også svært like de vi la til grunn i vår forrige konjunkturrapport. NB anslår at SOBU vil bli 4,2 prosent i 2011. Det er ganske nær, men fortsatt litt over 4-prosentbanen.

Tall fra statsregnskapet for 3. kvartal 2010 indikerer en klar bedring av overskuddet i statsbudsjettet i forhold til anslaget gitt i NB 2011. Dermed kan avviket fra handlingsregelens 4-prosentbane være mindre enn anslått i NB. Vi regner med at SOBU er tilbake på 4-prosentbanen eller under i 2012. Våre anslag for 2012 er basert på inflasjonsjustering av satser i skattesystemet og at innstramningen i budsjettene gjennomføres ved en moderat vekst i offentlig kjøp av varer og tjenester.

For 2013 legger vi til grunn at SOBU blir klart lavere enn 4 prosent av fondskapitalen. Det er i tråd med intensjonen i handlingsregelen siden veksten i norsk økonomi da er relativt høy og ifølge våre beregninger vil norsk økonomi da være kommet over i en høykonjunktur. Vi forutsetter at handlingsrommet i finanspolitikken i 2013 delvis utnyttes til økte bruttoinvesteringer i offentlig forvaltning, mens skatte- og avgiftssatser inflasjonsjusteres og utgiftene til konsumformål vokser mindre enn anslått trendvekst i norsk økonomi.

Figur 2.2. Rente- og inflasjonsforskjeller mellom Norge og euroområdet. Prosentpoeng

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Stønadsveksten til husholdningene vil gradvis tilta som følge av økte alderpensjoner, mens andre stønader øker mindre. Dagpenger til arbeidsløse reduseres etter 2012 i takt med en konjunkturrell bedring av norsk økonomi.

2.2. Renteøkning til sommeren

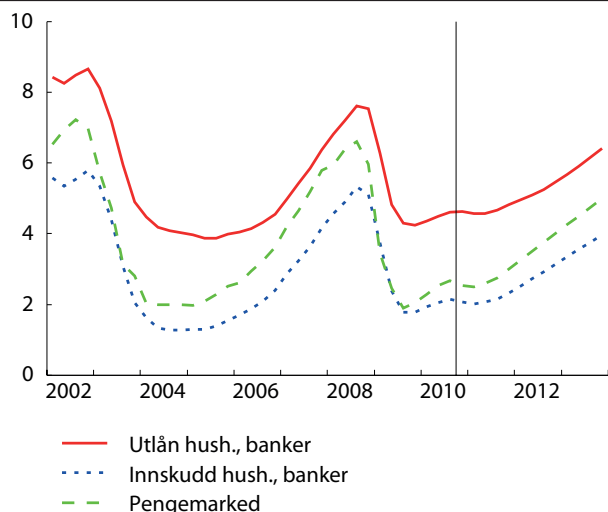
Rentesettingen til Norges Bank tar sikte på å stabilisere inflasjonen på 2,5 prosent på mellomlang sikt, hensyn tatt til en stabil utvikling i produksjon og sysselsetting. Inflasjonen, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE), har falt siden årsskiftet og var i oktober på 1,0 prosent. Samtidig er BNP Fastlands-Norge klart under trendnivået.

Krisen i verdens finansmarkeder og dystre konjunkturutsikter gjorde at Norges Bank fra høsten 2008 og gjennom ni måneder satte styringsrenta ned med 4,5 prosentpoeng slik at den i juni 2009 var 1,25 prosent. Etter den tid er styringsrenta satt opp tre ganger, siste gang i begynnelsen av mai i år. Hver av renteøkningene har vært på 0,25 prosentpoeng slik at styringsrenta nå er 2,0 prosent.

Som en direkte følge av finanskrisen økte forskjellen mellom pengemarkedsrenta og styringsrenta. Før finanskrisen fulgte pengemarkedsrenta stort sett styringsrenta med et påslag på 0,25 prosentpoeng. Siden sommeren 2007 har påslaget vært vesentlig større, og i månedsskiftet september/oktober 2008 var det oppe i over 2 prosentpoeng. Siden november 2009 har påslaget ligget mellom 0,5 og 0,75 prosentpoeng. Pengemarkedsrenta har i november 2010 ligget nær 2,5 prosent.

Rentesettingen påvirker publikums kredittvekst, som i sin tur er viktig for den finansielle stabiliteten i økonomien. Veksten i publikums innenlandske bruttogjeld (K2) var i underkant av 1,7 prosent fra 2. kvartal til 3. kvartal i år. Dette er en liten økning i forhold til de

Figur 2.3. Norske renter. Prosent

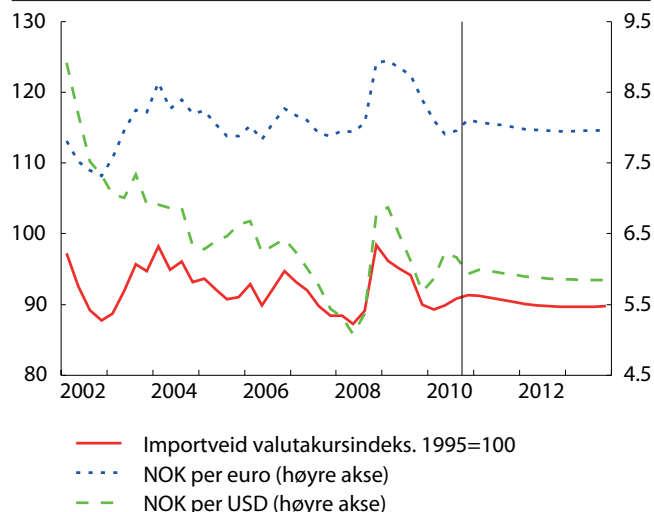
Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

to foregående kvartalene da veksten var på 1,4 og 1,5 prosent, men klart over veksten fra 3. til 4. kvartal i fjor som var på under 0,5 prosent. Kredittveksten er likevel kraftig redusert i forhold til årene før finanskrisen, da veksten var over 2,5 prosent hvert kvartal eller over 10 prosent målt som årlig rate. Kredittveksten i ikke-finansielle foretak var på 1,4 prosent fra 2. til 3. kvartal i år, og har gradvis vært økende fra kvartal til kvartal helt siden den falt med 1,7 prosent fra 3. til 4. kvartal i fjor. Husholdningenes kredittvekst var på 1,6 prosent fra 2. til 3. kvartal etter om lag den samme utviklingen i de fire foregående kvartalene.

Den norske krona svekket seg kraftig mot dollar og euro gjennom andre halvår i 2008. Denne svekkelsen ble i stor grad reversert gjennom 2009. Målt med en importveid kronekurs styrket krona seg med i overkant av 12 prosent fra desember 2008 til januar 2010. Fra januar til november i 2010 svekket krona seg med om lag 3 prosent målt med den importveide kronekursen. Som årsgjennomsnitt fra 2009 til 2010 regner vi med at krona styrker seg med 8,2 prosent målt mot euro og med 3,7 prosent målt med importveid kronekurs.

Innstramminger i finanspolitikken i mange land – tvunget fram av høy statsgjeld – medfører trolig at det internasjonale rentenivået vil holde seg på et lavt nivå framover. Det taler for at renta holdes lav også i Norge for å unngå at en høyere rentedifferanse styrker kronekursen kraftig. Vi regner derfor med at pengemarkedsrenta vil ligge på dagens nivå ut 2010 og et stykke inn i 2011. Fra juni 2011 og ut året legger vi til grunn tre renteøkninger. Det vil bringe pengemarkedsrenta opp i om lag 3,25 prosent ved inngangen til 2012. Etter hvert vil rentenivået gradvis øke som følge av en bedring av konjunktursituasjonen, og de korte rentene er antatt å komme opp i 5 prosent ved utgangen av 2013. Pengemarkedsrenta antas å ligge rundt 1,5 prosentpoeng høyere i Norge enn i euroområdet i 2011. Rentedifferansen øker til rundt 2,0 prosent i 2012 og

Figur 2.4. Valutakurser

Kilde: Norges Bank.

blir enda noe større i 2013 da vi anslår at norsk økonomi er inne i en ny høykonjunktur.

Våre prognoser innebærer små endringer i kronas verdi fra dagens nivå. Vi legger til grunn at kursen på en euro gradvis vil bevege seg fra dagens nivå til litt under 8 kroner i 2012 og 2013. Videre tror vi at dollaren vil svekke seg litt målt mot euro. Målt med den importveide kronekursen styrker krona seg med om lag en prosent de neste fire kvartalene, og kronestyrkingen blir om lag den samme i 2012. Styrkingen gjennom 2011 og 2012 skjer som følge av den høye rentedifferansen mellom Norge og euroområdet.

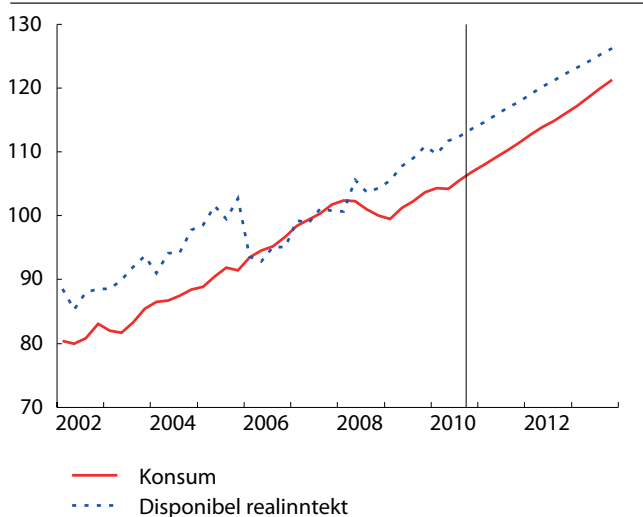
2.3. Klar konsumvekst

De siste sesongjusterte KNR-tallene viser at konsumet i husholdninger og ideelle organisasjoner økte med hele 1,3 prosent i 3. kvartal i år, regnet fra kvartalet før. Det var sterk vekst både i vare- og tjenestekonsumet og i nordmenns konsum i utlandet. Særlig klær og sko, matvarer, møbler og hvitevarer samt varig fritidsutstyr bidro til veksten i varekonsumet i forrige kvartal. Veksten i tjenestekonsumet var bredt basert.

Økningen i konsumet i 3. kvartal i år kom etter et lite fall i kvartalet før. Konsumfallet må trolig ses i lys av spesielle forhold – høye strømregninger og unormalt høy forskuddsbetaling av skatt – som svekket husholdningenes likviditet. I tillegg ble reisevirksomheten i 2. kvartal i år dempet av askeskyen fra Island. Samlet for årets tre første kvartaler var konsumet 3,6 prosent høyere enn i samme periode i fjor. Vi regner med at årsveksten i 2010 blir om lag på dette nivået etter nær nullvekst i fjor.

Husholdningenes disponible realinntekter økte ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall med 4,5 prosent i 2009, mot 3,5 prosent året før. Vesentlig lavere renteutgifter i kjølvannet av finanskrisen og nær halvering av konsumprisveksten bidro til økningen

Figur 2.5. **Inntekt og konsum i husholdninger mv. Sesongjusterte volumindekser, 2007=100**

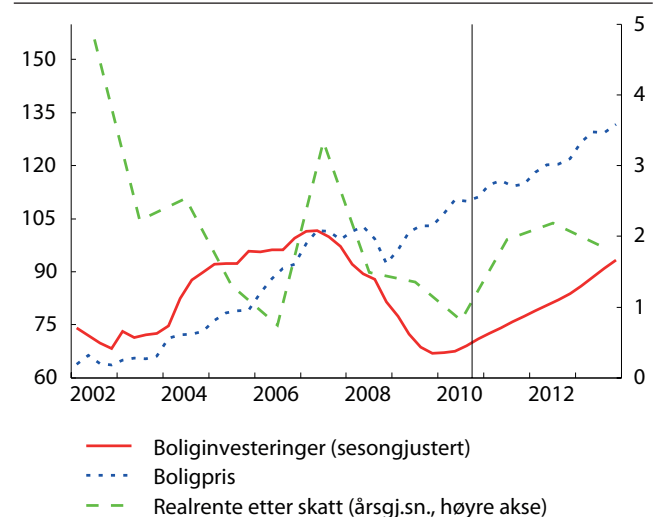
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

i realinntektsveksten. Lønnsinntektene, som er den største inntektskilden for husholdningene, bidro mer beskjeden til inntektsveksten ettersom konjunkturedgangen ga svakere lønnsøkning og lavere sysselsetting i 2009 enn året før.

Veksten i husholdningenes disponible realinntekter ventes nå å falle til 3,4 prosent i år, idet utviklingen i netto renteinntekter ikke vil gi ytterligere vekstbidrag av betydning. Selv om veksten i lønnsinntektene ventes å ta seg opp med bedre konjunkturer, vil noe høyere renter og etter hvert økende konsumprisvekst moderere veksten i disponibel realinntekt i prognoseperioden. Realinntektsveksten holder seg på rundt 3,5 prosent for årene 2011-2013, men boligformuen øker med stigende boligpriser, noe som vil fortsette å stimulere konsumet utover realinntektsveksten framover. Konsumveksten anslås til 4 prosent i 2011 og nærmere 4,5 prosent årlig i 2012 og 2013. Dette er lavere vekst enn under forrige konjunkturoppgang da vekstratene i konsumet lå opp mot 5,5 prosent.

Den finansielle konsolideringen som fulgte i kjølvannet av finanskrisen førte til nær en dobling av husholdningenes sparerate (sparing regnet som andel av disponibel inntekt) i fjor, fra et nivå noe under 4 prosent i 2008. Stigende boligpriser vil isolert sett redusere behovet for finansiell konsolidering hos husholdningene. Selv med økte realrenter ventes spareraten å synke i år med om lag et halvt prosentpoeng til et nivå på vel 7 prosent. Spareraten ventes å falle gradvis mot et nivå på rundt 5,5 prosent i 2013. Nettofinansinvesteringene vil, i tråd med fallet i sparingen og med boliginvesteringer på god vei opp, synke gjennom prognoseperioden. Husholdningene anslås å redusere sine nettofinansinvesteringer fra et nivå på om lag 48 milliarder kroner i 2009 til et nivå på om lag 10 milliarder kroner i 2013. Husholdningene vil altså fortsatt ha positive nettofinansinvesteringer når lavkonjunkturen er over.

Figur 2.6. **Boligmarkedet. Venstre akse indekser, 2007=100, høyre akse prosent**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.4. Boliginvesteringene på god vei opp

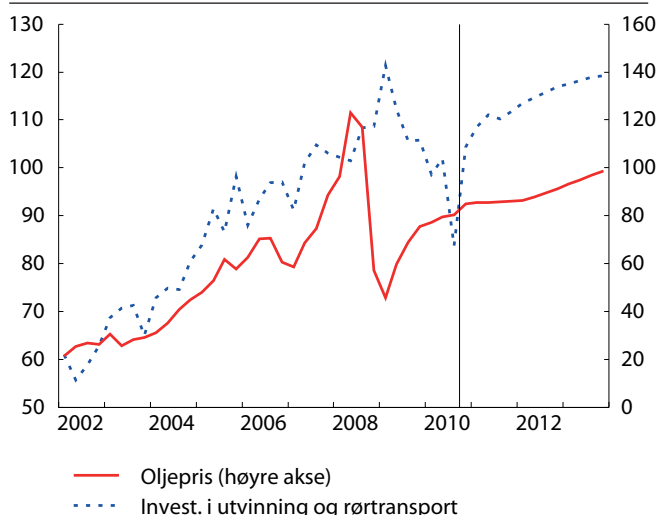
Etter å ha falt med nær 35 prosent gjennom to og et halvt år nådde boliginvesteringene et bunnivå i 4. kvartal i fjor. Boliginvesteringene har nå økt tre kvartaler på rad. Som årsgjennomsnitt vil likevel boliginvesteringene falle med nær 4 prosent fra 2009 til 2010. Utsikter til bedre konjunkturer og vekst i boligprisene tilsier fortsatt oppgang i igangsettingen av boliger framover. Vi venter således at boliginvesteringene kan øke med 8-10 prosent årlig i årene 2011-2013. Til tross for dette vil nivået på boliginvesteringene i 2013 ligge om lag 10 prosent under toppnivået i 2007.

Som følge av finanskrisen falt boligprisene samlet sett ifølge SSBs boligprisindeks med nesten 10 prosent fra 2. til 4. kvartal 2008. Prisene har deretter steget markert og mer enn oppveid denne nedgangen. Riktignok falt boligprisene svakt fra 2. til 3. kvartal i år, men likevel var nivået 6,7 prosent høyere enn i 3. kvartal i fjor. Sammenliknet med kvartalet før var eneboliger 1,7 prosent billigere i 3. kvartal i år, mens småhus og blokk-leiligheter var henholdsvis 0,8 og 1,4 prosent dyrere. Vi venter at boligprisene vil stige ut året, slik at veksten blir 8,6 prosent som årsgjennomsnitt. Vi anslår at boligprisene vil stige med noe under 5 prosent i 2011 og 2012 og med 7,5 prosent i 2013 i tråd med en stadig bedring av konjunktursituasjonen.

2.5. Økte petroleumsinvesteringer framover

De foreløpige KNR-tallene indikerer en sterk nedgang i investeringer innen utvinning og rørtransport. Fra 2. til 3. kvartal avtok investeringene med hele 18 prosent. Det var særlig utviklingen i leting og plattforminvesteringer som bidro til fallet. Dette er en tendens som har vart i snart to år. Splittes investeringene opp i arter er det en klar nedgang i leteaktiviteten gjennom hele det siste året. Produksjonsboring har utviklet seg mer stabilt gjennom denne perioden og reduksjonen i siste kvartal var beskjeden. Den kraftigste nedgangen

Figur 2.7. **Petroleumsinvesteringer og oljepris i USD.**
Sesongjusterte volumindekser, 2007=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

skjedde innen bygging av plattformer, borerigger og moduler. Nedgangen kan relateres til at flere store plattformer ble ferdigstilt i 2009 samt at nye prosjekter fremdeles er i en tidlig fase.

Den høye oljeprisen i forkant av finanskrisen var en viktig faktor bak høye investeringer innen leting i 2008 og godt inn i 2009. Leteaktiviteten har avtatt betraktelig det siste året, trolig drevet av det sterke fallet i oljeprisene gjennom høsten 2008 og den påfølgende vinteren. Det tar lang tid før en prisendring slår fullt ut i investeringene. Denne tidsforskyvningen skyldes trolig at det tar tid å planlegge letingen før den iverksettes og at boreriggene er bundet av lange kontrakter. Petroleumsinvesteringene var ventet å ta seg opp i andre halvår 2010. Denne investeringsveksten ser ut til å ha blitt skjøvet ut i tid. I løpet av de siste kvartalene har flere nye prosjekter startet opp. Disse vil føre til økte plattforminvesteringer denne vinteren.

I årene framover ventes det en fortsatt økning i investeringer i felt i drift. Det er særlig investeringer knyttet til Ekofisk-feltet som vil trekke disse investeringene opp. Deretter vil ønsket om økt utvinning fra eksisterende felt kreve økt boring i takt med at feltene modnes. Leteaktiviteten ventes å holde seg på et moderat nivå i prognoseperioden. Veksten i petroleumsinvesteringene de kommende årene ventes å bli sterk og vil dermed gi en betydelig vekstimpuls til norsk økonomi.

Gassproduksjonen var betydelig lavere enn ventet i 3. kvartal i år grunnet både planlagt og ikke-planlagt stans i produksjonen på flere felt. Nedgangen i oljeproduksjonen var også sterkere enn ventet, men mer i tråd med utviklingen det siste tiåret. Samlet bidro dette til en reduksjon i petroleumsutvinningen på 15 prosent fra 3. kvartal 2009 til samme periode i år. Oljeproduksjonen er fortsatt ventet å falle i årene framover, men stigende gassproduksjon fra et lavt nivå i 3. kvartal i år gir en klar oppgang i samlet produksjon

neste år. Den trendmessige nedgangen i petroleumsproduksjonen vil imidlertid fortsette gjennom resten av prognoseperioden.

Prisen på gass, målt ved eksportprisen, følger i hovedsak utviklingen i oljeprisen. Det er et visst tidsetterslep i gassprisen i forhold til oljeprisen, noe som forklarer hvorfor gassprisen ikke nådde bunnotering før i 1. kvartal 2010, et år senere enn oljeprisen. Vi venter en moderat gassprisvekst framover, men noe lavere vekst enn for oljeprisen. Dette begrunnes med den svake utviklingen i prisene på flytende gass (LNG) og svakere framtidsutsikter i det europeiske gassmarkedet. Oljeprisen er anslått til 577 kroner i 2013 mot noe under 530 kroner i utgangen av november.

2.6. Fastlandsinvesteringene øker igjen

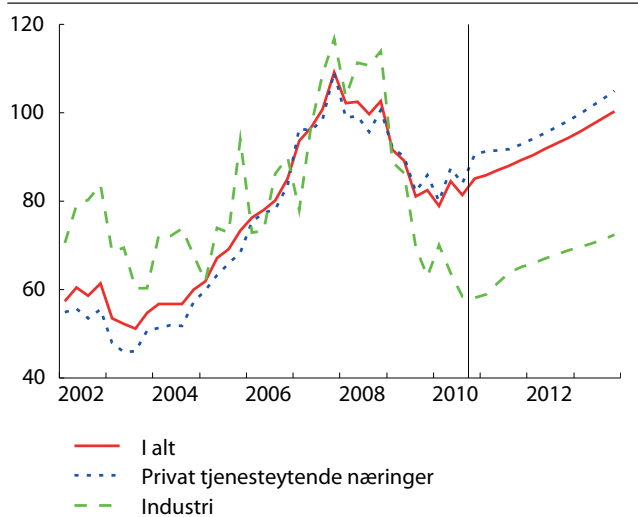
Investeringene i fastlandsnæringene falt stort sett gjennom hele 2008 og 2009. Først i 2. kvartal 2010 ble denne trenden brutt. Investeringene i fastlandsnæringene økte da med 7,0 prosent i forhold til kvartalet før når det justeres for normale sesongvariasjoner. I 3. kvartal falt investeringene i fastlandsnæringene med 3,7 prosent. Det var et fall i investeringene i tjenesteytende næringer på 4 prosent fra 2. til 3. kvartal som dro næringsinvesteringene ned. Innenfor både industri og bergverk og annen vareproduksjon steg investeringene med 1 prosent fra 2. til 3. kvartal i år. Investeringene i fastlandsnæringene er i 3. kvartal likevel 3,0 prosent høyere enn i 1. kvartal i år.

SSBs siste investeringstelling indikerer et klart fall i investeringene i industrien i 2010. Vi anslår at fallet blir vel 17 prosent. I 2009 falt disse investeringene med 30 prosent. Basert på normal underrapportering i investeringstelling ligger det an til om lag uendret investeringsnivå i 2011. Oppgangskonjunkturen, som norsk økonomi nå ser ut til å ha gått inn i, vil trolig føre til at investeringene vokser, og vi anslår at investeringene i industrien øker med 2-3 prosent i 2011. I 2012 tar industriinvesteringene seg videre opp og anslås å øke med nærmere 7 prosent.

Investeringstelling indikerer en klar økning i investeringer innen kraftforsyning med rundt 10 prosent i 2010 og ytterligere 25 prosent i 2011. Dette må ses i lys av svært høye anslag for investeringer i overføring og distribusjon av elektrisk kraft grunnet økt satsing på oppgradering og utbygging av elektrisitetsnettet. Vi forutsetter at det høye nivået i 2011 videreføres ut prognoseperioden.

Igangsett bruksareal til næringsbygg økte med 24 prosent fra 3. kvartal i fjor til 3. kvartal i år. Oppgangen skyldes i hovedsak økning innenfor industri- og lagerbygg. Fjorårets 3. kvartal hadde imidlertid de laveste tallene på mer enn 10 år. Det er registrert en oppgang i igangsetting av stort sett alle typer bygg. Økningen i igangsatte boligbygg var på over 70 000 kvadratmeter sammenlignet med 3. kvartal i fjor. Dette tilsvarer en vekst på over 10 prosent.

Figur 2.8. Investeringer i fastlandsnæringer. Sesongjusterte volumindekser, 2007=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Framover ventes det økte investeringer i de fleste næringer i takt med en bedret konjunktursituasjon innenlands. For fastlandsnæringene anslår vi et investeringsfall på 4,3 prosent i 2010. Veksten i disse investeringene ventes deretter å øke fra vel 4 prosent i 2011 til om lag 6 prosent i 2012 og 2013.

2.7. Fortsatt solid utenriksøkonomi

Hittil i år preges norsk eksport av svak volumutvikling og høyere priser. Nasjonalregnskapets sesongjusterte tall for det samlede eksportvolumet viser en negativ utvikling fra kvartal til kvartal, med omtrent nullvekst i 1. kvartal, og deretter en nedgang på over 4 prosent i 2. kvartal og ytterligere 1,3 prosent ned i 3. kvartal. Utviklingen reflekterer en svak internasjonal konjunktursituasjon, en trendmessig reduksjon i norsk oljeproduksjon og ikke minst en produksjonsbasert nedgang i eksporten av naturgass i 3. kvartal på vel 15 prosent. I tillegg til olje og gass har eksporten av tradisjonelle varer og tjenester utviklet seg svakt i år, men i 3. kvartal økte eksportvolumet for begge grupper. Betydelige vekstbidrag kom fra eksporten av fisk og fiskeprodukter, som økte med 20 prosent, og forretningsmessig tjenesteyting, som økte med hele 35 prosent. Andre store og viktige eksportgrupper som metaller, verkstedprodukter og bruttofrakter i utenriks sjøfart viste mindre endringer.

Eksportprisene på fisk og forretningsmessige tjenester falt i 3. kvartal. Ellers fortsatte eksportprisene for tradisjonelle varer samt olje og gass å stige i 3. kvartal, men mindre enn i de to foregående kvartalene. I løpet av årets tre første kvartaler har prisindeksen for samlet eksport steget om lag 10 prosent, med noe større prisvekst for olje og gass enn for tradisjonelle varer. Verdien av samlet norsk eksport har likevel gått ned fra kvartal til kvartal i år. Nedgangen kan i stor grad tilskrives redusert eksport av råolje, som utgjør om lag ¼ av samlet eksportverdi. Den kraftige reduksjonen i eksporten av naturgass i 3. kvartal bidro også vesentlig

til nedgangen. Tradisjonell vareeksport har derimot økt i verdi hvert kvartal i år, mens verdien av tjenesteeksporten har stått tilnærmet stille. Samlet etterspørsel etter import hos våre handelspartnere har i år økt mer enn det norske eksportvolumet utenom olje og gass. Årsaken er trolig at produktivitetskorrigert innenlandsk lønnsvekst er høyere enn i andre land når den måles i felles valuta, og det tyder på at norske eksportbedrifter hittil i år har hatt et kostnadsdrevet tap av markedsandeler.

Sammenlikner vi perioden januar-oktober i år med samme periode i fjor så har verdien av samlet eksport utenom skip og oljeplattformer, råolje, kondensater og naturgass økt til alle kontinenter/regioner i verden med unntak av Asia. Kina og Sør-Korea er Norges to største eksportmarkeder i Asia (hver med nær 4 prosents andel av total eksport), og begge reduserte sin import fra Norge med rundt 10 prosent. Blant andre handelspartnere av størrelsesmessig betydning er det bare Danmark (med 5 prosents andel) og Tyrkia (med 2 prosents andel) som har redusert sin import fra Norge i år, med respektive 3 og 18 prosent. På den annen side økte eksporten til våre største handelspartnere Sverige (med 11 prosents andel), USA (med 10 prosents andel) og Storbritannia (med 8 prosents andel) med henholdsvis 15, 30, og 20 prosent.

For inneværende kvartal venter vi at vedlikeholdsarbeid reduserer produksjon og eksport av råolje, mens eksporten av naturgass har tatt seg opp etter noen måneder med lave volumer. Eksport av tradisjonelle varer og tjenester ventes å øke. Til tross for at volumet av tradisjonell eksport ventes å øke med nesten 6 prosent er økningen neppe store nok til å hindre at samlet eksportvolum i 2010 reduseres med 1-2 prosent i forhold til 2009. Konjunktursituasjonen internasjonalt er fortsatt svak og usikker, men hos norske handelspartnere er det positive veksttegn. Tradisjonell eksport ventes å vokse med 3-4 prosent i hvert av årene 2011-2013, og tjenesteeksporten noe mer. Svak vekst i produksjon og eksport av olje og gass neste år og en ventet svak reduksjon de to påfølgende årene vil dra den årlige veksten i samlet eksport ned til 1½ - 2 prosent i prognoseperioden. I hele perioden ventes utviklingen i den kostnadsmessige konkurranseevnen å bidra til tap av markedsandeler.

I motsetning til eksporten preges importen i år av volumvekst og prisfall. Importvolumene for både tradisjonell og samlet import ligger høyere i årets tre første kvartaler enn i tilsvarende kvartaler i fjor. Sesongjusterte KNR-tall viser en vekst for samlet import på 6,5 prosent i 2. kvartal. I 3. kvartal var importen uendret i forhold til kvartalet før. Det var et klart fall i importen av råvarer og brenselstoffer. Et prisfall for disse varegruppene bidro til at importprisene falt i 3. kvartal, etter å ha steget litt i 2. kvartal. For inneværende år anslår vi en volumvekst for samlet import på 8,6 prosent, som er på linje med veksten i oppgangskonjunktoren 2004-2007.

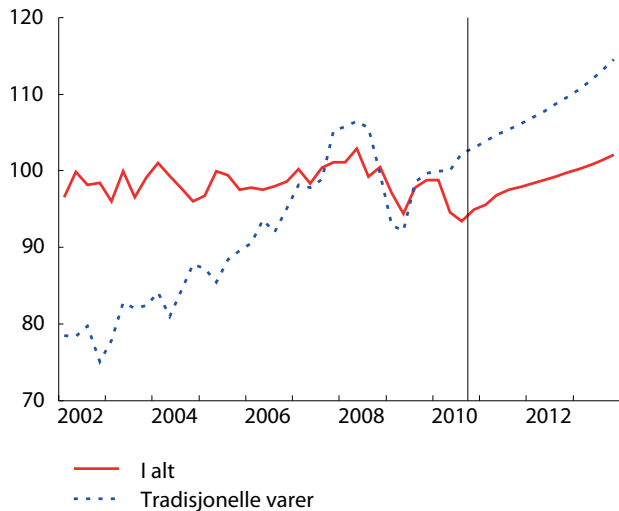
Tabell 2.2. **Makroøkonomiske hovedstørrelser 2009-2013. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår**

	Regnskap 2009*	Prognoser									
		2010			2011			2012		2013	
		SSB	FIN	NB	SSB	NB	FIN	SSB	NB	SSB	NB
Realøkonomi											
Konsum i husholdninger mv.	0,2	3,7	2,8	2 3/4	4,0	3 1/4	3,5	4,3	3 1/2	4,4	2 3/4
Konsum i offentlig forvaltning	4,7	2,9	2,7	2 3/4	2,2	2	2,1	1,9	..	1,9	..
Bruttoinvestering i fast realkapital	-7,4	-8,1	-3,4	..	6,1	..	4,6	4,6	..	6,4	..
Utvinning og rørtransport ¹	5,8	-9,2	-3,8	-6 1/2	9,1	7	6,0	5,4	5	2,9	4
Fastlands-Norge	-11,7	-4,1	-2,4	-2 1/2	5,5	10	4,3	4,7	..	6,7	..
Næringer	-15,4	-4,3	-4,0	..	4,2	..	3,3	5,6	..	6,1	..
Bolig	-18,9	-3,8	-4,8	..	8,5	..	6,0	8,3	..	10,4	..
Offentlig forvaltning	7,0	-3,8	3,3	..	5,7	..	5,1	-0,4	..	4,6	..
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	-1,1	2,0	1,8	1 3/4	3,8	4	3,3	3,7	3 1/4	4,1	2 1/4
Lagerendring ³	-2,6	2,7	0,1	0,0	..	0,0	..
Eksport	-4,0	-1,5	0,8	..	2,0	..	1,8	1,7	..	2,0	..
Råolje og naturgass	-1,2	-5,8	-3,6	..	0,8	..	-2,8	-0,7	..	-0,8	..
Tradisjonelle varer ⁴	-8,2	5,8	5,1	2	3,7	2 3/4	4,9	2,9	..	3,8	..
Import	-11,4	8,6	4,2	8 1/4	5,3	6	5,6	4,8	..	6,3	..
Tradisjonelle varer	-13,1	7,8	5,7	..	6,3	..	5,1	7,3	..	7,3	..
Bruttonasjonalprodukt	-1,4	0,0	0,5	3/4	2,7	2	2,1	2,5	2 1/4	2,6	1 1/2
Fastlands-Norge	-1,3	2,0	1,7	1 3/4	3,0	3	3,1	3,4	3	3,5	2 3/4
Arbeidsmarked											
Sysselsatte personer	-0,4	-0,1	-0,2	0	1,1	1	0,6	1,8	1 1/4	2,3	3/4
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,2	3,5	3,5	3 1/2	3,7	3 1/2	3,6	3,6	3 1/4	3,2	3 1/4
Priser og lønninger											
Årslønn	4,2	3,5	3 1/4	3 1/2	3,4	3 3/4	3 1/4	3,6	4 1/4	4,5	4 1/2
Konsumprisindeksen (KPI)	2,1	2,4	2,5	2 1/4	1,4	1 1/4	1,8	1,5	2	2,5	2 1/4
KPI-JAE ⁵	2,6	1,4	1,5	1 1/2	1,3	1 1/4	1,9	1,7	2	2,3	2 1/4
Eksportpris tradisjonelle varer	-6,1	3,2	3,6	..	4,4	..	4,5	2,4	..	3,4	..
Importpris tradisjonelle varer	-1,3	-0,6	0,2	..	0,9	..	3,1	-0,4	..	1,5	..
Boligpris	1,9	8,6	4,9	4,7	..	7,5	..
Utenriksøkonomi											
Driftsbalansen, mrd. kroner	311,8	316,7	407,0	..	376,5	..	398,6	379,2	..	396,5	..
Driftsbalansen i prosent av BNP	13,1	12,8	16,3	..	14,4	..	15,3	13,9	..	13,6	..
MEMO:											
Husholdningenes sparerate (nivå)	7,5	7,1	6,5	..	6,6	..	5,8	6,3	..	5,5	..
Pengemarkedsrente (nivå)	2,5	2,5	2,5	2,5	2,7	2,7	3 1/4	3,6	3,6	4,6	4,4
Utlånsrente, banker (nivå) ⁶	4,9	4,5	4,7	5,2	..	6,0	..
Råoljepris i kroner (nivå) ⁷	388	487	475	..	510	..	485	521	..	561	..
Eksportmarkedsindikator	-8,8	7,4	5,1	4,7	..	6,0	..
Importveid kronekurs (44 land) ⁸	3,3	-3,7	..	-3,8	0,5	0,6	..	-1,1	-0,3	-0,2	1,1

¹ Finansdepartementets anslag inkluderer tjenester tilknyttet oljeutvinning.² Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.³ Endring i lagerendring i prosent av BNP.⁴ Norges Bank gir anslag for tradisjonell eksport, som også inkluderer en del tjenester.⁵ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE).⁶ Gjennomsnitt for året.⁷ Gjennomsnittlig spotpris, Brent Blend.⁸ Positivt tall innebærer svekket krone. Finansdepartementet gir anslag på konkurranseprisindeksen.

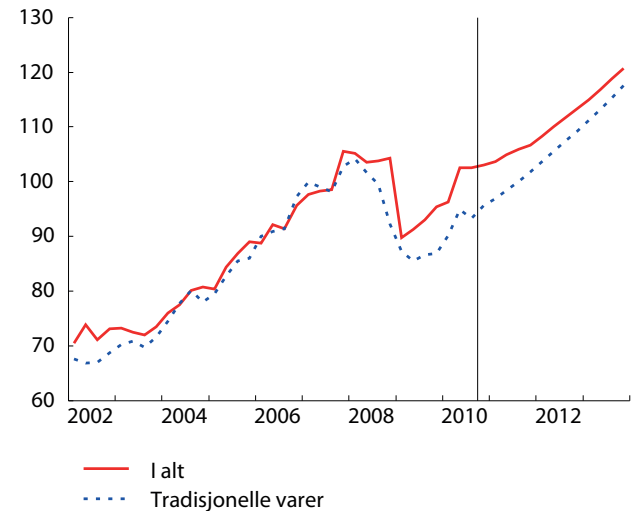
Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, St.meld.nr.1 (2010-2011), (FIN), Norges Bank, Pengepolitisk rapport 3/2010 (NB).

Figur 2.9. Eksport. Sesongjusterte volumindekser, 2007=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.10. Import. Sesongjusterte volumindekser, 2007=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

En moderat konjunkturoppgang med en anslått vekst i husholdningenes konsum på vel 4 prosent og i investeringene på opp til over 6 prosent vil gi betydelige vekstimpulser til importen i hvert av de kommende årene. Vi har også lagt inn import av over 50 fly og helikoptre til forsaret og til sivil bruk i løpet av 2011-2013. Veksten i samlet import anslås til 5-6 prosent i de tre årene, med drøyt en prosent høyere vekst i tradisjonell vareimport. Mens veksten i importvolumet beregnes til to-tre ganger veksten i eksportvolumet, anslår vi veksten i eksportprisene til mer enn det dobbelte av veksten i importprisene. Antatt høy prisvekst på råvarer og lav prisvekst på konsumvarer fra Kina vil bidra til dette. Vi venter dermed at bytteforholdet i utenrikshandelen bedres hvert år i prognoseperioden.

En bytteforholdsgevinst har ligget bak det voksende overskuddet på handelen med utlandet de fleste årene siden årtusenskiftet. En gunstig relativ prisutvikling har dominert en ugunstig relativ volumutvikling for eksporten i forhold til importen. I fjor derimot dominerte et bytteforholdstap over en gunstig relativ volumutvikling. I år synes en ugunstig relativ volumutvikling å dominere over en bytteforholdsgevinst. Dermed reduseres handelsoverskuddet for andre året på rad, fra rekordhøye 481 milliarder kroner i 2008 til vel 350 milliarder kroner i 2009 og om lag 330 milliarder kroner i år. For årene 2011-2013 anslår vi at bytteforholdsgevinster og fortsatt nedgang i eksportoverskuddet nær stabiliserer handelsoverskuddet på om lag 360 milliarder kroner. Vi antar at rente- og stønadsbalansen går fra et underskudd til et lite overskudd i løpet av prognoseperioden og løfter driftsbalansen som andel av BNP til 13-14 prosent. Det er i overkant av nivåene fra nedgangsårene 2002-2003, før konjunktorene snudde og oljeprisene steg fram til toppen i 2008.

2.8. Gryende konjunkturoppgang

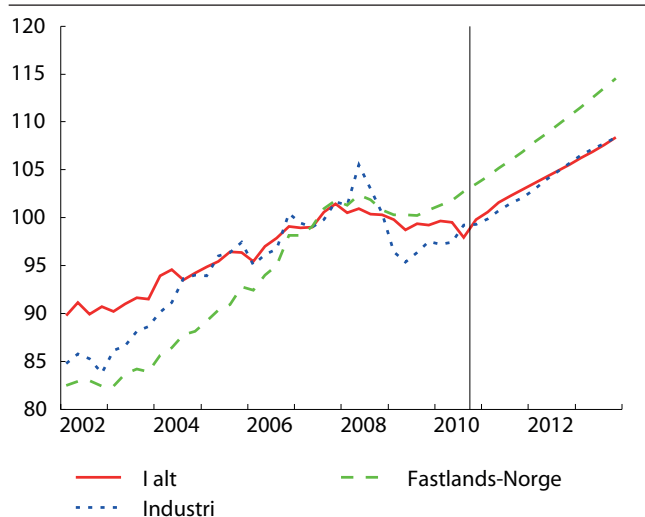
Fallende aktivitetsnivå som følge av finanskrisen ble i 4. kvartal i fjor avløst av moderat vekst. De foreløpige

KNR-tallene for 3. kvartal i år viser at aktiviteten tok seg opp. BNP Fastlands-Norge økte med 0,9 prosent fra kvartalet før, eller 3,7 prosent regnet som årlig rate. Dette er klart høyere enn trendveksten og norsk økonomi kan dermed sies å ha kommet inn i en konjunkturoppgang. De første foreløpige kvartalstallene er imidlertid alltid beheftet med stor usikkerhet. Aktivitetsutviklingen i 2. kvartal ble påvirket av streik i kommunal forvaltning og i bygge- og anleggsnæringen, og en kald og tørr vinter bidro til at kraftproduksjonen falt markert fra 1. kvartal. Den underliggende veksten i BNP Fastlands-Norge kan derfor sies å ha vært over trendveksten også i 2. kvartal. Det betyr at tallene for 3. kvartal kan være påvirket av gjeninnhentingseffekter og det indikerer en litt lavere underliggende vekst i 3. kvartal enn utviklingen ifølge KNR.

Fra 2. kvartal 2008 til 3. kvartal 2009 falt BNP Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning med 3,3 prosent eller 0,7 prosent i gjennomsnitt hvert kvartal. Bruttoproduktet i offentlig forvaltning steg i denne perioden med i gjennomsnitt 0,7 prosent hvert kvartal. Denne veksten har blitt redusert til 0,5 prosent i de siste fire kvartalene, hvor aktivitetsveksten i næringslivet har tatt seg opp til en gjennomsnittlig kvartalsvekst på 0,8 prosent. Finanspolitikken har således bidratt til å stabilisere veksten i økonomien direkte gjennom veksten i egen aktivitet, som kommer i tillegg til vekstimpulsene fra endringene i offentlig etterspørsel rettet mot privat sektor.

KNR-tallene for 3. kvartal i år viser til dels høy vekst i alle hovednæringer i Fastlands-Norge. Hvis man ser bort fra kraftproduksjonen, var det samme også tilfelle i 2. kvartal. I industrien økte bruttoproduktet med hele 1,8 prosent fra 2. til 3. kvartal. Nivået i 3. kvartal lå likevel fortsatt nesten 6 prosent lavere enn nivået i 2. kvartal 2008 før finanskrisen slo til for fullt. Reduksjonen i aktivitetsnivå gjelder alle industrinæringene med unntak av nærings- og

Figur 2.11. Bruttonasjonalprodukt. Sesongjusterte volumindekser, 2007=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

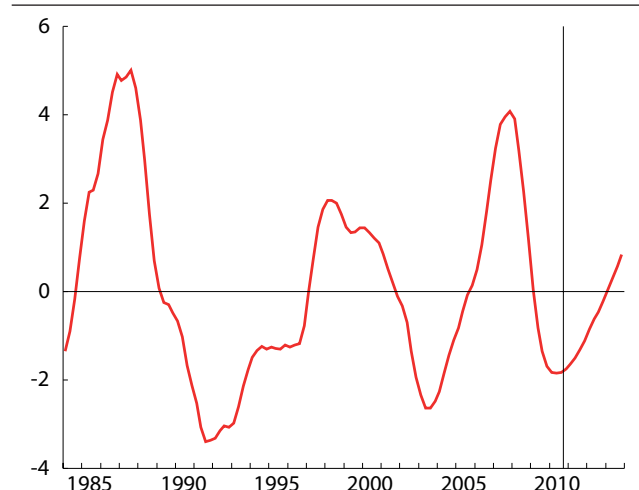
nyttelsesmiddelindustrien og kjemiske råvarer hvor aktivitetsnivået har økt, sistnevnte kraftig.

Blant hovednæringene finner vi den høyeste veksten i 3. kvartal i annen vareproduksjon med en økning på 2,9 prosent. Veksten i bygg- og anleggsvirksomhet var på linje med utviklingen i industrien, mens det var enda sterkere vekst i primærnæringene og i kraftforsyning. I privat tjenesteyting økte bruttoproduktet i 3. kvartal med 0,7 prosent etter to kvartaler med vekst på over 1 prosent.

Økonomien er i en lavkonjunktur når aktivitetsnivået er lavere enn trendnivået, noe som kan assosieres med at kapasitetsutnyttelsen er lavere enn gjennomsnittlig. Trendnivået er imidlertid ikke observerbart og må anslås. BNP Fastlands-Norge lå i årets 3. kvartal litt høyere enn ved forrige toppnivå i 2. kvartal 2008, men litt lavere hvis man ser bort fra offentlig forvaltning. Dette betyr imidlertid ikke at kapasitetsutnyttelsen er på om lag samme nivå. I løpet av de ni kvartalene som har gått har befolkningen i alderen 15 til 74 år økt med mellom 3 og 4 prosent, mens kapitalbeholdningen i Fastlands-Norge har steget med rundt 5 prosent. Sammen med en klar underliggende produktivitetsvekst som følge av tekniske og kompetansemessige framsteg, gir dette opphav til en markert trendvekst for BNP, for tiden anslått til i overkant av 2,5 prosent regnet som årlig rate. Om lag samme BNP-nivå på de to tidspunktene innebærer derfor en betydelig lavere kapasitetsutnyttelse i 3. kvartal i år enn drøyt to år tidligere. Det betyr at økonomien har gått fra å være i en klar høykonjunktur den gang til å være i en om lag like klar lavkonjunktur nå.

Vi anslår at veksten i privat innenlandsk etterspørsel tar seg litt opp i tiden framover, spesielt gjelder dette investeringene, mens veksten i offentlig etterspørsel vil reduseres noe. Samlet kan det gi en stabil relativt høy vekst i innenlandsk etterspørsel. Etterspørselsveksten i norske eksportmarkeder, som har økt klart hittil i år, ventes å

Figur 2.12. BNP Fastlands-Norge. Avvik fra beregnet trend i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

gå ned det nærmeste året, men deretter å stige ut prognoseperioden. Høyere kostnadsvekst i Norge enn i våre konkurrentland, vil dempe produksjonsutviklingen i konkurranseutsatte næringer. Industriproduksjonen ventes derfor å vokse moderat de nærmeste årene.

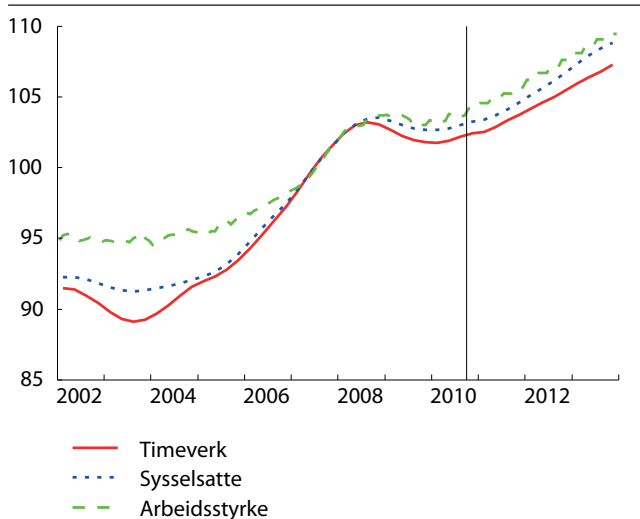
Aktiviteten i bygge- og anleggsbransjen ventes å ta seg noe opp framover, som følge av økte boliginvesteringer og andre investeringer i bygninger og anlegg. Økningen i bruttoproduktet i offentlig forvaltning ventes å stå for en vesentlig mindre del av den samlede aktivitetsveksten, etter hvert som aktiviteten i privat sektor tar seg opp og veksten i offentlig produksjon reduseres i takt med mindre ekspansiv finanspolitikk i prognoseperioden.

På årsbasis regner vi med at BNP Fastlands-Norge vil øke med 2 prosent i år og 3 prosent neste år. Vi venter at veksttakten tar seg litt opp gjennom neste år slik at veksten i BNP Fastlands-Norge øker ytterligere i 2012 og 2013. Vi tror således at den moderate konjunkturoppgangen, som norsk økonomi ser ut til å ha kommet inn i, vil vedvare og bringe økonomien ut av lavkonjunkturen i løpet av 2013. Dette innebærer en litt høyere vekst i norsk økonomi framover enn det vi tidligere har lagt til grunn.

2.9. Stabil ledighet – lavere yrkesdeltagelse

Arbeidskraftsundersøkelsen (AKU) fra Statistisk sentralbyrå viser at de arbeidsledige utgjorde 3,5 prosent av arbeidsstyrken i perioden august-oktober i inneværende år når man justerer for normale sesongvariasjoner. Ledigheten i AKU har vært tilnærmet uendret så langt i år, og ledighetsraten ligger kun 0,3 prosentpoeng høyere enn i samme periode i 2009. Mellom 3. kvartal 2009 og 3. kvartal 2010 viser AKU en oppgang i sysselsettingen på drøye 11 000 personer, mens arbeidsstyrken (summen av sysselsatte og arbeidsledige) økte med 18 000 personer. I samme periode økte

Figur 2.13. Arbeidsstyrke, sysselsetting og timeverk. Sesongjusterte og glattede indekser, 2007=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

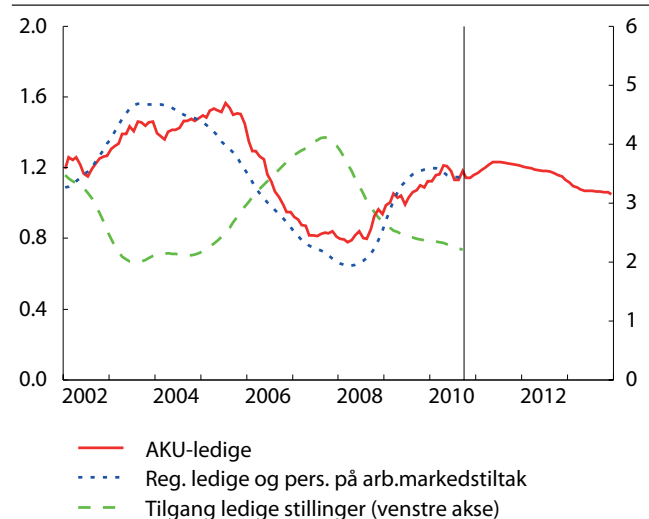
imidlertid befolkningen mellom 15 og 74 år med hele 60 000 personer, noe som medførte at andelen yrkesaktive falt fra 72,6 til 71,9 prosent. Det er særlig blant den yngre delen av befolkningen at yrkesdeltakelsen har falt. Dette må ses i sammenheng med høyere studenttall ved høyskoler og universiteter enn før finanskrisen. Utenfor arbeidsstyrken var det 26 000 flere personer som oppga utdanning som sin hovedvirksomhet i 3. kvartal 2010 enn ett år tidligere.

Ved utgangen av oktober var det registrert 69 800 helt ledige hos Arbeids- og velferdsetaten. Summen av registrerte helt ledige og personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak var i underkant av 84 000 personer. Dette er en nedgang på nesten 3 000 personer fra samme periode året før. Tallene fra Arbeids- og velferdsetaten bekrefter det stabile ledighetsbildet i AKU. Begge kilder viser at det særlig er arbeidssøkere med lang arbeidssøkerkarighet som har problemer med å finne seg arbeid. Arbeids- og velferdsetaten melder om 4 prosent færre registrerte ledige stillinger i oktober sammenliknet med samme måned i fjor, men at nedgangen i antall ledige stillinger ser ut til å ha stoppet opp de siste par månedene.

SSBs befolkningsstatistikk viser at antall registrerte bosatte i Norge var om lag 65 500 høyere 1. oktober 2010 enn ett år tidligere. Av denne økningen utgjorde nettoinnvandring fra utlandet hele 45 500 personer. Befolkningsstilveksten på 20 200 i 3. kvartal 2010 er den største som inntil nå er registrert i et enkelt kvartal og skyldes høy nettoinnvandring til Norge. Nettoinnvandringen i 3. kvartal var nær 14 000 personer. Vi har lagt til grunn at nettoinnvandringen holder seg høy i hele prognoseperioden og at arbeidsstyrken vokser med 1½ - 1¾ prosent årlig de neste tre årene.

Ifølge sesongjusterte KNR tall økte antall sysselsatte personer med 5 600 personer fra 2. til 3. kvartal i år. Tallene viser at det nå er oppgang i sysselsettingen

Figur 2.14. Arbeidsledige og tilgangen på ledige stillinger. Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

Kilde: Arbeids- og velferdsetaten og Statistisk sentralbyrå.

innen konjunkturfølsomme næringer som varehandel og bygge- og anleggsvirksomhet. Samlet sysselsetting innen offentlige og private helse- og omsorgstjenester har vært i kontinuerlig vekst gjennom hele konjunkturedgangen. Sysselsettingsoppgangen har særlig kommet innen kommunal tjenesteyting. Vel 20 prosent av de sysselsatte jobber nå innen helse- og omsorgsnæringer i offentlig og privat virksomhet. I SSBs konjunkturbarometer for 3. kvartal melder norske industriledere om en svak bedring i konjunktursituasjonen. Tallene fra KNR viser imidlertid at sysselsettingen i industrien fortsetter å falle i 3. kvartal. Ifølge konjunkturbarometeret medvirket trolig strukturelle endringer innen næringsmiddel- og drikkevareindustrien, som effektivisering og overgang til større produksjonsenheter, til denne utviklingen.

Ujusterte tall fra KNR viser en oppgang i antall sysselsatte personer på 0,2 prosent i 3. kvartal 2010 i forhold til samme kvartal i fjor, mens antall utførte timeverk øker med 0,6 prosent i samme periode. Lavere sykefravær er en medvirkende årsak til at antall timeverk per sysselsatt har økt. Sykefraværstatistikken viser at det totale sykefraværet gikk ned fra 7,3 prosent til 6,3 prosent av avtalte dagsverk fra 2. kvartal 2009 til 2. kvartal 2010. Det totale sykefraværet gikk ned med 10,1 prosent fra første halvår 2009 til første halvår 2010. Noe sykefravær i andre halvår 2009 var knyttet til svineinfluensaepidemien, og sykefraværet faller normalt i lavkonjunkturer. Vi antar derfor at sykefraværet i andre halvår fortsetter å holde seg på lavere nivåer enn i fjor.

Sysselsettingen forventes å ta seg opp fra dagens nivå de kommende årene. Etterspørselsøkningen fra husholdningene bidrar til at sysselsettingen innen varehandel og andre tjenesteytende næringer vokser. Vekst i boliginvesteringene og økte investeringer i næringsbygg bidrar til sysselsettingsvekst i bygge- og anleggsvirksomheten. Vi forventer at yrkesandelene for den yngre delen av befolkningen gradvis tar seg opp fra dagens lave

nivåer frem mot 2013. Med dagens høye studenttall vil tilstrømmingen av ferdig utdannede kandidater fra høyskoler og universiteter også nå høye nivåer på dette tidspunktet. Fra 1. januar 2011 innføres fleksibel pensjoneringsalder for alderspensjonister. I beregningene er yrkesaktiviteten uendret for aldersgruppen 62-66 år i 2011. På mellomlang sikt ser vi for oss at yrkesfrekvensene forblir uendret for menn, mens kvinner i denne aldersgruppen vil øke sin yrkesdeltakelse. Med de forutsetninger vi har lagt til grunn for arbeidsinnvandringen og yrkesdeltakelsen vil ledigheten ifølge AKU trolig øke noe i 2012. Vi ser for oss at ledigheten vil holde seg på et nivå like under 100 000 personer i 2011 og 2012. Ledighetsraten anslås til henholdsvis 3,7 prosent og 3,6 prosent for disse årene. Konjunkturoppgangen bidrar deretter til et fall i ledigheten til 3,2 prosent i 2013.

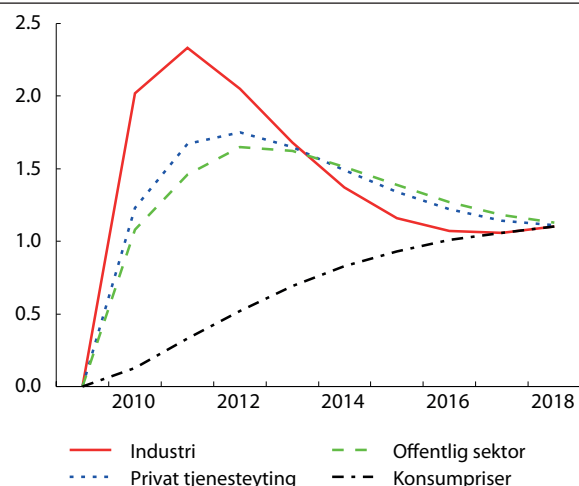
2.10. Lønnsveksten opp først når industrien er klar

Vi anslår at årslønnsveksten i år blir 3,5 prosent. På grunn av den kraftige nedgangen i sykefraværet, ligger lønnsveksten an til å bli om lag ½ prosentpoeng høyere dersom den måles som lønn per normalårsverk. Årslønnen påvirkes ikke av endringer i sykefraværet. Årslønnsveksten i år ligger med dette an til å bli nesten tre prosentpoeng lavere enn i 2008. Nedgangen viser hvor kraftig den nominelle og reelle lønnsveksten i Norge reagerer på konjunkturomslag. Den reduserte lønnsveksten kommer som følge av svakere lønnsomhet i næringslivet, lavere konsumprisvekst og økt arbeidsledighet. Riktignok har ledigheten økt lite i Norge i denne nedgangskonjunkturen, men norsk industri har opplevd et nesten like stort etterspørselsfall som industrien i andre land etter finanskrisen i 2008. Det er spesielt høy etterspørsel fra offentlig sektor som har holdt sysselsettingen i Norge oppe.

Nedgangen i lønnsveksten i 2010 hindrer likevel ikke årene som er gått siden årtusensskiftet fra å framstå som en lukrativ periode for norske lønnstakere. Den globale finanskrisen rokker heller ikke ved at tiåret samlet sett har vært svært lønnsomt for norsk næringsliv. Fra 2000 til 2008 ble driftsresultatene i samlet norsk næringsliv doblet. De svinger imidlertid mye med konjunkturløpene, og i 2009 var de "kun" 51 prosent over 2000-nivået. Ser vi på disponibel inntekt for Norge som helhet økte den med hele 72 prosent fra 2000 til 2009 hvis vi trekker fra netto finansinvesteringene i offentlig forvaltning (som i hovedsak er sparingen i Statens pensjonsfond utland). Husholdningenes lønnsinntekter økte nøyaktig like mye. Tallene viser altså at lønnstakerne har tatt del i den svært høye inntektsveksten Norge har opplevd hittil på 2000-tallet. Når konsumprisveksten i tillegg har vært lav, må vi tilbake til 1960-tallet for å finne et tiår med tilsvarende høy reallønnsvekst.

Det ser ut til at den internasjonale lavkonjunkturen varer lengre enn tidligere lavkonjunkturer. Opphenting har vært svak i mange land, og det er utsikter til negative etterspørselsimpulser fra finanspolitikken i mange land. Dermed ligger det an til en moderat vekst

Figur 2.15. Timelønn som avvik fra referansebanen i prosent etter 2% økning i industrilønningene

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

for norsk eksportindustri. Oljeinvesteringene antas imidlertid å øke noe framover, og utviklingen for norsk industri samlet sett blir derfor relativt god ifølge våre prognoser. Oppgangskonjunkturen, som vi nå ser ut til å være inne i, bidrar etter hvert til ny sysselsettingsvekst, men ledigheten holder seg om lag uendret på dagens nivå de neste par årene som følge av tilsvarende vekst i arbeidsstyrken. Selv om omslaget i produksjonen nå er tydelig, tar det således ennå en stund før arbeidsmarkedet bedres og lønnsveksten tar seg opp. For 2011 anslår vi at lønnsveksten blir 3,4 prosent.

Erfaringer med den norske lønnsdannelsen tyder på at det er industrien som opplever høyest lønnsvekst tidlig i oppgangskonjunkturer, og at lønnsnivået i de tjenesteytende næringene henter igjen lønnsforskjellene senere i konjunkturfasen. Figur 2.15 illustrerer dette. Figuren viser hvordan en antatt lønnsøkning i industrien på 2 prosent i 2010 forplanter seg til de private tjenesteytende næringene og offentlig sektor. Beregningen er gjort med SSBs makroøkonomiske modell MODAG med modellbestemt rente og kronekurs. Av figuren ser vi at det er lønningene i offentlig sektor som henger mest etter industrilønningene tidlig i konjunkturfasen. Etter 3 år er imidlertid lønnsforskjellene mellom alle sektorene utlignet ifølge beregningene. Senere i konjunkturfasen ligger lønnsutviklingen i industrien noe etter de tjenesteytende næringene, før lønnsforskjellene etter 8 år igjen er på samme nivå som før den initiale økningen.

Til sammenlikning var den faktiske lønnsveksten i industrien 1 prosentpoeng høyere enn i offentlig sektor i 2004, da norsk økonomi var inne i en tidlig fase av oppgangskonjunkturen, mens den var 0,8 prosentpoeng lavere ved starten på nedgangskonjunkturen i 2008. I tråd med dette mønsteret er det industrien som leder an med økt lønnsvekst i våre prognoser for 2012 og 2013. Økt vekst i eksportmarkedene og økte eksportpriser bedrer lønnsomheten. I løpet av 2012 snur

trolig også arbeidsmarkedet i positiv retning. Vi anslår lønnsveksten til 3,6 prosent i 2012 og 4,5 prosent 2013.

Vi ser av figur 2.15 at også konsumprisene øker i beregningen, slik at reallønningene 8 år senere i alle hovedsektorer er nøyaktig slik de var før den antatte lønnsøkningen. Årsaken til dette er at lønnsøkningen har kommet uten en tilsvarende økning i produktivitet eller næringslivets inntektsgrunnlag for øvrig. Dermed er heller ikke grunnlaget til stede for en varig økning i reallønningene. Våre prognoser viser derimot at lønnsevnene til norsk næringsliv bedres klart fra og med 2011, med høy produktivitet og vekst i eksportprisene. Det gir grunnlag for relativt høy reallønnsvekst for lønnsstakerne. Reallønnsveksten kommer opp i om lag 2 prosent årlig i perioden 2011-2013, etter kun 1,1 prosent i 2010.

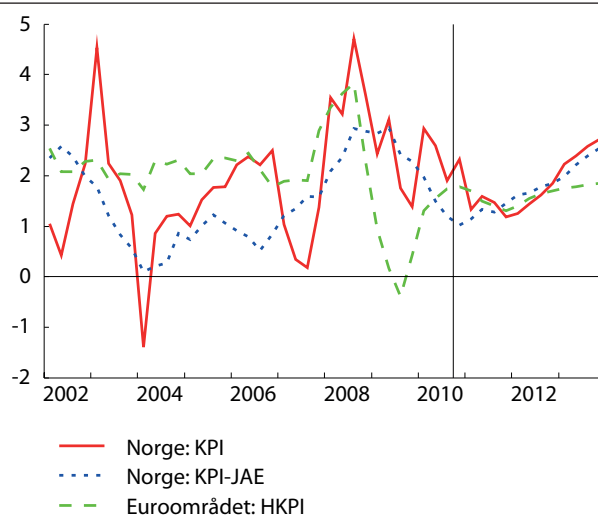
2.11. Svært lav inflasjon

Den underliggende prisstigningen har falt klart gjennom det siste året. 12-månedersveksten i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) var i oktober 1,0 prosent, ned fra inflasjonstoppen på 3,3 prosent i juni 2009. Sesongjusterte tall viser at denne utviklingen kan føres tilbake til en fallende tendens i prisstigningen gjennom 2009 og et ytterligere fall på sen vinteren i år. Så langt i andre halvår 2010 har den underliggende prisveksten holdt seg stabil og meget lav. Økningen i sesongjustert KPI-JAE fra desember i fjor til oktober i år var nede i 0,8 prosent regnet som årsrate. Den litt høyere prisstigningstakten gjennom 2009 bidrar til at KPI-JAE som årsgjennomsnitt likevel anslås å øke med 1,4 prosent fra 2009 til 2010.

En oppsplitting av KPI-JAE etter leverende sektor viser en tendens til fallende prisstigning på 12-månedersbasis for alle hovedgruppene gjennom de to siste årene. Så langt i inneværende halvår har utviklingen i 12-månedersveksten for husleie trukket inflasjonen opp, mens de øvrige gruppene stort sett har trukket den ned.

Prisene for importerte konsumvarer har stort sett falt i over 10 år og er en viktig faktor bak lav inflasjon i Norge og i mange andre OECD-land. Dette er knyttet til overgang og vridning i importen i retning av lavkostland. I de siste årene har også den kraftige internasjonale lavkonjunkturen i kjølvannet av finanskrisen bidratt. For inflasjonen i Norge er kursutviklingen for norske kroner viktig. Svekkelsen av norske kroner fram mot årsskiftet 2008-2009 og den påfølgende styrkingen eller normaliseringen av kronkursen gjennom 2009 har klart bidratt til forløpet i norsk inflasjon. Fordi valutakursendringer påvirker prisene med en tidsforsinkelse, har trolig valutakursutviklingen fortsatt å trekke norsk inflasjon ned, til tross for at kronkursen gjennomgående har svekket seg gjennom 2010. Denne inflasjonsdempende effekten er nå trolig i det alt vesentlige uttømt.

Figur 2.16. Konsumprisindeksen. Prosentvis vekst fra samme kvartal året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vi regner med at de norske inflasjonsimpulsene vil holde seg om lag uendret neste år. Lønnsveksten vil holde seg på 2010-nivå. Produktivitetsveksten har tatt seg opp i 2010 og vil være høy også neste år i tråd med et normalt konjunkturmønster. Veksten i lønnskostnader per produsert enhet vil dermed holde seg lav og bidra til at inflasjonen holder seg lav en tid framover. Valutakursutviklingen peker derimot på kort sikt i retning av økte inflasjonsimpulser fra importerte konsumvarer. Samlet regner vi derfor med at 12-månedersveksten i KPI-JAE vil ta seg noe opp framover og komme opp i 1,3 prosent i 2011.

I takt med en stadig bedring av konjunktorene vil lønnsveksten ta seg opp og bidra til økt inflasjon. Etter hvert vil også bedre konjunkturer i utlandet isolert sett trekke i samme retning. En forventet moderat styrking av krona framover vil imidlertid virke dempende på inflasjonen. I 2013 vil lønnsveksten ta seg ytterligere opp samtidig som kronkursen gir reduserte negative inflasjonsimpulser. Dermed regner vi med at veksten i KPI-JAE vil ta seg opp og være på inflasjonsmålet i slutten av 2013.

Utviklingen i KPI-JAE sier noe om den underliggende prisstigningen, men det er forløpet i konsumprisindeksen (KPI) som er relevant for utviklingen i husholdningenes kjøpekraft. Energiprisene og spesielt elektrisitetsprisene gir ofte store direkte impulser til KPI. I de fem siste månedene har impulsene fra energiprisene til 12-månedersveksten i KPI vært relativt stabile på rundt 0,6 prosentpoeng. I de siste månedene har elektrisitetsprisene ligget over 20 prosent høyere enn på samme tid i fjor, og i oktober var prisene på drivstoff og smøremidler knappe 7 prosent høyere enn i oktober i fjor. Som årsgjennomsnitt ligger KPI an til å bli 2,4 prosent høyere i 2010 enn i 2009.

Som årsgjennomsnitt ligger elektrisitetsprisene an til å øke med i overkant av 20 prosent i 2010. En kald og tørr høst har bidratt til å trekke prisutsiktene opp for neste år. Vi anslår nå en årsvekst i elektrisitetsprisene som er litt høyere enn den generelle prisstigningen neste år. Også oljeprisen ventes å øke framover. Endringene i avgiftene vil trolig bidra til å trekke opp veksten i KPI i 2011 med 0,1 prosentpoeng i forhold til et inflasjonsjustert opplegg. Dermed ligger det an til at KPI skal øke noe mer enn KPI-JAE også neste år.

For 2012 og 2013 forutsetter vi inflasjonsjustering av avgiftene. Situasjonen i kraftmarkedet forutsettes å være mer normal i 2012, og dermed vil det kunne ligge an til reduserte elektrisitetspriser. Til tross for at oljeprisene også da ventes å øke noe, tror vi veksten i KPI vil ligge noe under veksten i KPI-JAE i 2012. I 2013 regner vi med at realprisen på olje kommer ganske klart opp og at også elektrisitetsprisene øker en del. Veksten i KPI ventes da å komme opp i 2,3 prosent som årsgjennomsnitt.

Boks 2.1. **Omlegging av KPI**

Som beskrevet i en egen artikkel av Tom Langer og Randi Johannesen: "Nytt i konsumprisindeksen" i Økonomiske analyser 4/2010 vil en del beregningsrutiner bli lagt om fra nyttår. Noen viktige endringer er:

1. Nye vekter innarbeides i januarindeksen hvert år og desember blir ny prisreferansemåned, mot henholdsvis august og juli tidligere.
2. Man bytter kilde for vektene ved at nasjonalregnskaps tall for konsum i husholdninger to år tilbake i tid heretter skal benyttes. Tidligere var det et gjennomsnitt over tre år fra Forbruksundersøkelsen henholdsvis ett, to og tre år tilbake i tid som ble brukt. Dette medfører blant annet følgende:
 - a. Beregnet husleie samt vedlikehold og reparasjoner av egen bolig vil få klart redusert vekt.
 - b. Nordmenns konsum i utlandet, som tidligere ikke hadde noen vekt i KPI, vil nå få en vekt på 6-7 prosent. Inntil videre vil imidlertid utviklingen i totalindeksen benyttes som prisindikator. Konsekvensen av dette er det samme som om alle vektene økes proporsjonalt og at nordmenns konsum i utlandet (som tidligere) ikke telles med i KPI.

Det er ikke ventet at omleggingen vil endre indeksen på noen systematisk måte. Virkningen vil avhenge av hvordan prisveksten for grupper med økt vekt er i forhold til prisutviklingen for grupper med redusert vekt.

Opplegget for å lage konsumprisindeksen er løpende oppe til vurdering. Dette leder til endringer og reflekterer at virkeligheten som indeksen forsøker å fange opp, endres hele tiden. En prøver imidlertid også stadig å forbedre metodene for at indeksen best mulig skal fange opp prisutviklingen. Fra 2012 vil det således trolig innarbeides endringer i enkelte prisindikatorer.

Boks 2.2. Hva skjer med norsk økonomi med kraftigere nedgang internasjonalt?

Vi anser at risikoen knyttet til våre prognoser for internasjonal økonomi hovedsakelig er på nedsiden. Vi har derfor brukt SSBs makroøkonomiske modell KVARTS til å studere virkninger på norsk økonomi av en ny global nedgang. Utgangspunktet for alternativberegningen er nedsidescenarioet for internasjonal økonomi i IMF's World Economic Outlook fra april i år.

For alternativberegningen har vi utvidet prognosebanen til 2015, og antatt at etterspørselen i de norske eksportmarkedene blir opptil 3,5 prosent lavere. I slutten av 2015 er markedsnivået om lag tilbake på nivået i prognosebanen. Videre har vi lagt til grunn at internasjonale råvarepriser faller med om lag 20 prosent det nærmeste året, før de begynner å stige igjen slik at differansen er redusert til rundt 10 prosent mot slutten av analyseperioden. Eksempelvis innebærer dette at oljeprisen faller til 65 dollar fatet mot slutten av 2011 for deretter å stige og nærme seg prognosebanens nivå i 2015. Petroleumsinvesteringene er ikke modellert i KVARTS, men vi har valgt å redusere disse noe i forhold til prognosebanen som følge av den lavere oljeprisen. Inflasjonen i euroområdet forutsettes å bli rundt 0,6 prosentpoeng lavere i hvert av årene 2011-2015. Sammen med den lavere økonomiske veksten bidrar dette til at pengemarkedsrenten i euroområdet reduseres i forhold til prognosebanen. Rentenivået er imidlertid i utgangspunktet på et svært lavt nivå, og rommet for enda lavere renter er derfor begrenset.

Norge har derimot større handlingsrom i pengepolitikken, og selv om norsk økonomi blir relativt moderat rammet av den forsterkede lavkonjunkturen internasjonalt, reduseres de norske pengemarkedsrenter noe mer enn i euroområdet. Målt som avvik fra prognosebanen ligger den norske pengemarkedsrenta etter hvert 1½-1¾ prosentpoeng lavere enn i prognosebanen. Vi har også et betydelig større handlingsrom i finanspolitikken enn andre land, men i alternativbanen

Virkningsberegninger av lavere internasjonal etterspørsel. Avvik fra referansebanen i prosent der annet ikke framgår

	2011	2012	2013	2014	2015
Konsum i husholdningene mv.	-0,4	0,0	0,9	1,4	1,6
Investeringer i Fastland-Norge	-1,5	-3,0	-3,3	-2,7	-1,8
Eksport av tradisjonelle varer	-0,6	-1,4	-1,9	-2,0	-1,1
BNP Fastland-Norge	-0,4	-0,7	-0,7	-0,4	-0,1
Industri	-0,6	-1,2	-1,9	-1,7	-1,1
Arbeidstilbud, i tusen personer	-1,7	-7,5	-10,3	-11,0	-9,7
Sysselsetting, i tusen personer	-7,4	-15,3	-19,0	-19,1	-15,1
Arbeidsledighetsrate, i prosentpoeng	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2
Konsumprisindeksen (KPI)	-0,5	-0,5	-1,1	-1,4	-1,8
Pengemarkedsrente, i prosentpoeng	-0,6	-1,1	-1,6	-1,7	-1,5
Importveid kronekurs (I44)	2,1	2,8	0,4	-0,7	-1,5
Memo:					
Oljepris	-23,1	-18,8	-16,8	-15,2	-10,2
Investeringer i utvinning og rørtransport	-4,4	-10,1	-12,6	-12,3	-12,0
Eksportmarkedsindikator	-1,1	-2,9	-3,5	-2,9	-1,1
KPI euroområdet	-0,8	-1,4	-1,9	-2,5	-3,0
Pengemarkedsrente euro, prosentpoeng	-0,4	-0,8	-1,3	-1,6	-1,4

har vi valgt å holde finanspolitikken uendret i forhold til prognosebanen.

En innstramning i bankenes utlån til publikum var en viktig forutsetning bak den svakere utviklingen i IMF's nedsidesscenario. Dette vil i første rekke ramme næringslivets investeringer og husholdningenes boligetterspørsel. Slike mekanismer er i liten grad reflektert i KVARTS. Vi har derfor nedjustert næringsinvesteringene og boligprisene utover det som modellen alene gir. Justeringen innebærer isolert sett en nedgang i investeringer i fastlandsnæringene på 3,5 prosent og boligprisene med 4,5 prosent.

Lavere etterspørsel i norske eksportmarkeder medfører at eksporten blir lavere enn i prognosebanen gjennom hele perioden vi ser på. Eksportnedgangen er imidlertid ikke så sterk som nedgangen i markedsveksten i utlandet de første årene. Hovedårsaken til dette er en bedring av den kostnadsmessige konkurranseevnen som følge av en svakere krone i denne perioden. Kronesvekkelsen skyldes både en kraftigere renterespons i Norge enn hos handelspartnerne og en lavere oljepris. Etter hvert snur imidlertid kronekursen til å bli sterkere enn i prognosebanen som følge av at renteforskjellen til utlandet og oljeprisen nærmer seg nivåene i referansebanen. Denne gjeninnhenting styrker krona relativt kraftig på kort sikt. Det bidrar til en negativ vekstimpuls gjennom 2013-2015.

Særlig bidrar lavere eksportpriser til svekket lønnsomhet i industribedriftene og redusert lønnsvekst i industrien. Det smitter over til den generelle lønnsveksten siden industrien er lønnsledende. Det bidrar til at også prisveksten innenlands avtar. Reallønningene er om lag uforandret i 2012, men reduseres så svakt fram mot 2015 sammenliknet med i prognosebanen. Samlet reduseres sysselsettingen med opptil 19 000 personer. Arbeidsstyrken reduseres imidlertid også som følge av lavere reallønnsvekst og økt ledighet. Det demper sysselsettingsnedgangens utslag i arbeidsledigheten, som likevel blir 0,3 prosentpoeng høyere enn i prognosebanen.

Husholdningenes konsumvekst er med unntak av det første året noe høyere enn i vår prognosebane. Det skyldes at de lavere rentene gir husholdningene både høyere realdisponibel inntekt og et ønske om å spare en mindre del av sin inntekt. En boligprisedgang trekker i motsatt retning. Det høyere konsumet gir isolert sett positive etterspørselimpulser til norsk produksjon, særlig i de tjenesteytende næringene.

Den alternative beregningen gir en dypere lavkonjunktur også for norsk økonomi. Sett i forhold til utviklingen internasjonalt må likevel utslagene i Norge karakteriseres som relativt moderate. Årsaken til dette er at norsk økonomi kun rammes indirekte, og at en rentenedgang i Norge har en sterkere effekt på etterspørselen enn rentenedganger i mange andre land har. I tillegg kunne en ekspansiv finanspolitikk bidratt til å begrense virkningene på norsk økonomi ytterligere. Andre land har ikke samme mulighet. Nivået i BNP Fastlands-Norge blir ifølge beregningen klart lavere enn i prognosebanen, særlig i 2012 og 2013. Nedgangen rammer skjevt ettersom den høyere konsumveksten fra lavere renter bidrar til økt aktivitet i mange tjenesteytende næringer og den internasjonale nedgangen i hovedsak rammer industrien.

Tabell 2.4. **Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2007- priser. Millioner kroner**

	Ujustert		Sesongjustert							
	2008	2009	08.4	09.1	09.2	09.3	09.4	10.1	10.2	10.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	954 892	956 360	235 269	234 037	238 130	240 614	243 717	245 296	245 009	248 278
Konsum i husholdninger	916 348	916 510	225 685	224 273	228 256	230 599	233 498	235 216	234 803	237 965
Varekonsum	470 808	469 721	114 669	113 531	116 449	118 733	120 802	120 966	120 571	121 951
Tjenestekonsum	412 405	415 841	103 416	103 119	103 880	104 301	104 677	105 253	105 878	106 817
Husholdningenes kjøp i utlandet	59 632	55 602	14 252	13 718	13 914	13 598	14 592	15 244	14 922	15 659
Utlendingers kjøp i Norge	-26 498	-24 654	-6 651	-6 095	-5 987	-6 032	-6 572	-6 247	-6 568	-6 463
Konsum i ideelle organisasjoner	38 544	39 849	9 584	9 764	9 874	10 015	10 220	10 079	10 207	10 313
Konsum i offentlig forvaltning	465 010	487 046	117 185	120 523	121 582	122 775	122 066	123 664	125 323	126 174
Konsum i statsforvaltningen	240 789	252 608	60 729	62 543	63 002	63 315	63 693	63 648	63 813	64 611
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	208 700	220 367	52 500	54 558	54 691	55 220	55 844	55 812	56 069	57 082
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	32 089	32 241	8 228	7 985	8 311	8 095	7 849	7 835	7 744	7 529
Konsum i kommuneforvaltningen	224 221	234 438	56 456	57 980	58 580	59 461	58 373	60 016	61 510	61 563
Bruttoinvestering i fast realkapital	514 203	476 379	131 490	124 884	117 663	112 679	120 898	103 914	112 106	104 303
Utvinning og rørtransport	113 765	120 322	29 401	32 830	30 361	28 573	28 612	26 680	27 580	22 647
Tjenester tilknyttet utvinning	5 385	10 674	1 222	4 757	-143	1 593	4 467	252	421	1 850
Utenriks sjøfart	24 749	18 464	9 098	4 242	4 640	4 954	4 597	2 679	4 801	3 033
Fastlands-Norge	370 304	326 920	91 769	83 055	82 804	77 559	83 222	74 303	79 303	76 774
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	295 724	247 139	72 785	66 102	63 610	58 596	58 800	57 092	60 040	58 804
Næringer	207 453	175 542	52 292	46 664	45 439	41 334	41 985	40 236	43 054	41 450
Industri og bergverk	34 069	23 834	8 848	6 894	6 705	5 401	4 886	5 435	4 946	4 541
Annen vareproduksjon	34 861	28 806	8 146	7 500	7 162	7 122	7 011	6 761	7 464	7 447
Tjenester	138 524	122 902	35 298	32 270	31 573	28 812	30 088	28 040	30 644	29 463
Boliger (husholdninger)	88 270	71 597	20 493	19 438	18 171	17 262	16 815	16 856	16 986	17 355
Offentlig forvaltning	74 581	79 780	18 984	16 953	19 194	18 963	24 421	17 211	19 264	17 969
Lagerendring og statistiske avvik	25 451	-33 383	5 348	-9 461	-4 084	-4 982	-14 716	3 298	14 379	12 261
Bruttoinvestering i alt	539 654	442 996	136 838	115 423	113 579	107 697	106 181	107 212	126 486	116 565
Innenlandsk sluttanvendelse	1 959 555	1 886 401	489 292	469 983	473 291	471 086	471 965	476 171	496 818	491 016
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	1 790 206	1 770 325	444 223	437 615	442 516	440 948	449 005	443 262	449 636	451 226
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	539 590	566 826	136 169	137 476	140 776	141 738	146 488	140 875	144 587	144 144
Eksport i alt	1 050 041	1 007 996	261 040	252 199	245 276	254 107	256 457	256 597	245 629	242 549
Tradisjonelle varer	315 175	289 338	75 159	70 088	69 611	74 399	75 240	75 483	75 498	77 193
Råolje og naturgass	470 309	464 838	119 348	118 470	112 961	118 514	115 070	113 239	110 998	105 535
Skip, plattform og fly	14 203	14 756	3 638	5 158	3 428	2 930	3 239	7 902	2 792	1 636
Tjenester	250 353	239 065	62 895	58 482	59 275	58 265	62 908	59 973	56 342	58 184
Samlet sluttanvendelse	3 009 596	2 894 398	750 333	722 182	718 567	725 194	728 422	732 768	742 448	733 565
Import i alt	720 923	638 407	180 311	155 197	157 744	160 692	164 854	166 411	177 156	177 095
Tradisjonelle varer	455 782	396 194	105 612	99 872	97 808	99 184	99 386	103 171	108 689	106 824
Råolje og naturgass	3 722	4 893	1 664	625	816	1 881	1 592	824	1 934	2 227
Skip, plattform og fly	39 458	27 569	17 109	4 584	6 580	5 719	10 685	8 696	10 167	12 122
Tjenester	221 961	209 751	55 927	50 116	52 540	53 907	53 191	53 720	56 366	55 923
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	2 288 673	2 255 990	570 022	566 986	560 823	564 501	563 568	566 357	565 292	556 469
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	1 755 470	1 731 784	434 612	432 346	432 378	431 958	434 539	436 752	438 821	442 859
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	533 203	524 207	135 409	134 639	128 444	132 544	129 029	129 605	126 471	113 611
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 500 270	1 484 520	372 910	370 551	370 741	369 974	372 668	375 060	377 068	380 755
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	1 168 208	1 143 877	289 409	285 963	285 863	284 645	286 828	288 447	290 226	293 667
Industri og bergverk	214 593	201 844	52 519	50 440	49 864	50 392	50 986	50 827	50 961	51 896
Annen vareproduksjon	172 874	167 637	42 363	42 166	40 908	42 022	42 601	41 899	41 200	42 398
Tjenester inkl. boligjenester	780 741	774 395	194 526	193 357	195 090	192 231	193 241	195 721	198 065	199 373
Offentlig forvaltning	332 062	340 644	83 501	84 588	84 879	85 329	85 840	86 613	86 842	87 088
Produktavgifter og -subsidier	255 200	247 263	61 702	61 796	61 637	61 984	61 871	61 692	61 754	62 104

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.5. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2007-priser. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert							
	2008	2009	08.4	09.1	09.2	09.3	09.4	10.1	10.2	10.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	1,6	0,2	-1,0	-0,5	1,7	1,0	1,3	0,6	-0,1	1,3
Konsum i husholdninger	1,5	0,0	-1,0	-0,6	1,8	1,0	1,3	0,7	-0,2	1,3
Varekonsum	0,5	-0,2	-1,7	-1,0	2,6	2,0	1,7	0,1	-0,3	1,1
Tjenestekonsum	1,9	0,8	0,3	-0,3	0,7	0,4	0,4	0,6	0,6	0,9
Husholdningenes kjøp i utlandet	6,3	-6,8	-2,5	-3,7	1,4	-2,3	7,3	4,5	-2,1	4,9
Utlendingers kjøp i Norge	0,0	-7,0	3,2	-8,4	-1,8	0,8	9,0	-4,9	5,1	-1,6
Konsum i ideelle organisasjoner	3,8	3,4	-0,8	1,9	1,1	1,4	2,0	-1,4	1,3	1,0
Konsum i offentlig forvaltning	4,1	4,7	0,3	2,8	0,9	1,0	-0,6	1,3	1,3	0,7
Konsum i statsforvaltningen	3,4	4,9	0,4	3,0	0,7	0,5	0,6	-0,1	0,3	1,3
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	3,5	5,6	-0,1	3,9	0,2	1,0	1,1	-0,1	0,5	1,8
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	2,8	0,5	4,0	-3,0	4,1	-2,6	-3,0	-0,2	-1,2	-2,8
Konsum i kommuneforvaltningen	4,9	4,6	0,1	2,7	1,0	1,5	-1,8	2,8	2,5	0,1
Bruttoinvestering i fast realkapital	2,0	-7,4	3,4	-5,0	-5,8	-4,2	7,3	-14,0	7,9	-7,0
Utvinning og rørrtransport	5,1	5,8	0,3	11,7	-7,5	-5,9	0,1	-6,8	3,4	-17,9
Tjenester tilknyttet utvinning	14,1	98,2	915,2	289,2	-103,0	..	180,5	-94,4	67,3	339,1
Utenriks sjøfart	60,3	-25,4	123,7	-53,4	9,4	6,8	-7,2	-41,7	79,2	-36,8
Fastlands-Norge	-1,4	-11,7	-2,0	-9,5	-0,3	-6,3	7,3	-10,7	6,7	-3,2
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	-2,8	-16,4	-0,1	-9,2	-3,8	-7,9	0,3	-2,9	5,2	-2,1
Næringer	1,7	-15,4	3,0	-10,8	-2,6	-9,0	1,6	-4,2	7,0	-3,7
Industri og bergverk	9,9	-30,0	3,0	-22,1	-2,8	-19,5	-9,5	11,2	-9,0	-8,2
Annen vareproduksjon	7,0	-17,4	-5,3	-7,9	-4,5	-0,6	-1,6	-3,6	10,4	-0,2
Tjenester	-1,3	-11,3	5,2	-8,6	-2,2	-8,7	4,4	-6,8	9,3	-3,9
Boliger (husholdninger)	-12,1	-18,9	-7,2	-5,1	-6,5	-5,0	-2,6	0,2	0,8	2,2
Offentlig forvaltning	4,7	7,0	-8,8	-10,7	13,2	-1,2	28,8	-29,5	11,9	-6,7
Lagerendring og statistiske avvik	-22,3	-231,2	-48,8	-276,9	-56,8	22,0	195,4	-122,4	336,0	-14,7
Bruttoinvestering i alt	0,5	-17,9	-0,6	-15,6	-1,6	-5,2	-1,4	1,0	18,0	-7,8
Innenlandsk sluttanvendelse	1,9	-3,7	-0,6	-3,9	0,7	-0,5	0,2	0,9	4,3	-1,2
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	1,6	-1,1	-0,9	-1,5	1,1	-0,4	1,8	-1,3	1,4	0,4
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	4,2	5,0	-1,1	1,0	2,4	0,7	3,4	-3,8	2,6	-0,3
Ekspert i alt	1,0	-4,0	1,3	-3,4	-2,7	3,6	0,9	0,1	-4,3	-1,3
Tradisjonelle varer	4,2	-8,2	-5,7	-6,7	-0,7	6,9	1,1	0,3	0,0	2,2
Råolje og naturgass	-2,0	-1,2	5,8	-0,7	-4,6	4,9	-2,9	-1,6	-2,0	-4,9
Skip, plattform og fly	11,4	3,9	-22,5	41,8	-33,5	-14,5	10,5	144,0	-64,7	-41,4
Tjenester	2,3	-4,5	3,9	-7,0	1,4	-1,7	8,0	-4,7	-6,1	3,3
Samlet sluttanvendelse	1,6	-3,8	0,1	-3,8	-0,5	0,9	0,4	0,6	1,3	-1,2
Import i alt	4,3	-11,4	0,5	-13,9	1,6	1,9	2,6	0,9	6,5	0,0
Tradisjonelle varer	-0,5	-13,1	-7,3	-5,4	-2,1	1,4	0,2	3,8	5,3	-1,7
Råolje og naturgass	-35,3	31,5	156,6	-62,5	30,7	130,5	-15,4	-48,2	134,6	15,1
Skip, plattform og fly	100,3	-30,1	89,5	-73,2	43,6	-13,1	86,8	-18,6	16,9	19,2
Tjenester	6,8	-5,5	0,2	-10,4	4,8	2,6	-1,3	1,0	4,9	-0,8
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	0,8	-1,4	-0,1	-0,5	-1,1	0,7	-0,2	0,5	-0,2	-1,6
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	1,8	-1,3	-1,1	-0,5	0,0	-0,1	0,6	0,5	0,5	0,9
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	-2,6	-1,7	3,3	-0,6	-4,6	3,2	-2,7	0,4	-2,4	-10,2
Fastlands-Norge (basisverdi)	2,4	-1,0	-0,9	-0,6	0,1	-0,2	0,7	0,6	0,5	1,0
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	2,1	-2,1	-1,0	-1,2	0,0	-0,4	0,8	0,6	0,6	1,2
Industri og bergverk	2,6	-5,9	-2,5	-4,0	-1,1	1,1	1,2	-0,3	0,3	1,8
Annen vareproduksjon	2,5	-3,0	-2,9	-0,5	-3,0	2,7	1,4	-1,6	-1,7	2,9
Tjenester inkl. boligjenester	1,9	-0,8	-0,2	-0,6	0,9	-1,5	0,5	1,3	1,2	0,7
Offentlig forvaltning	3,5	2,6	-0,3	1,3	0,3	0,5	0,6	0,9	0,3	0,3
Produktavgifter og -subsidier	-1,5	-3,1	-2,2	0,2	-0,3	0,6	-0,2	-0,3	0,1	0,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.6. **Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindekser. 2007=100**

	Ujustert		Sesongjustert							
	2008	2009	08.4	09.1	09.2	09.3	09.4	10.1	10.2	10.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	103,6	106,2	105,9	105,2	106,1	106,4	106,5	108,4	107,6	107,8
Konsum i offentlig forvaltning	105,8	109,5	109,2	108,5	109,4	109,8	110,1	110,8	110,4	111,5
Bruttoinvestering i fast kapital	106,1	109,1	110,4	108,0	108,7	110,6	109,0	112,1	112,0	115,4
Fastlands-Norge	105,5	108,1	108,3	107,2	107,6	109,1	108,4	108,8	109,2	110,7
Innenlandsk sluttanvendelse	103,9	107,5	105,5	107,7	107,3	107,8	107,2	109,7	110,0	109,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	104,5	107,4	107,2	106,5	107,3	107,8	107,9	109,1	108,6	109,3
Eksport i alt	116,6	100,1	113,0	103,1	98,4	98,6	99,5	101,4	105,1	104,0
Tradisjonelle varer	102,4	96,1	104,2	97,5	96,1	97,4	93,8	95,1	99,1	100,7
Samlet sluttanvendelse	108,3	104,9	108,1	106,1	104,2	104,6	104,5	106,8	108,4	107,9
Import i alt	103,0	102,8	105,1	105,0	104,0	103,2	99,0	101,8	102,1	101,4
Tradisjonelle varer	104,7	103,3	108,9	106,0	103,8	103,0	100,1	101,2	103,3	102,4
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	110,0	105,5	109,1	106,4	104,3	105,0	106,1	108,3	110,3	109,9
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	103,2	106,6	104,8	105,1	106,6	107,4	107,5	108,5	109,7	110,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.7. **Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal**

	Ujustert		Sesongjustert							
	2008	2009	08.4	09.1	09.2	09.3	09.4	10.1	10.2	10.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,6	2,5	1,7	-0,6	0,9	0,2	0,2	1,7	-0,8	0,2
Konsum i offentlig forvaltning	5,8	3,5	2,3	-0,6	0,8	0,4	0,3	0,5	-0,3	1,0
Bruttoinvestering i fast kapital	6,1	2,7	3,4	-2,2	0,7	1,7	-1,4	2,8	-0,1	3,0
Fastlands-Norge	5,5	2,5	2,0	-0,9	0,3	1,4	-0,7	0,4	0,4	1,3
Innenlandsk sluttanvendelse	3,9	3,5	0,3	2,1	-0,5	0,5	-0,6	2,4	0,2	-0,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	4,5	2,8	1,9	-0,7	0,7	0,5	0,0	1,2	-0,4	0,6
Eksport i alt	16,6	-14,1	-6,4	-8,7	-4,6	0,2	0,9	1,9	3,6	-1,1
Tradisjonelle varer	2,4	-6,1	-1,5	-6,4	-1,5	1,3	-3,7	1,4	4,2	1,7
Samlet sluttanvendelse	8,3	-3,1	-2,2	-1,8	-1,8	0,3	-0,1	2,2	1,5	-0,4
Import i alt	3,0	-0,2	0,6	0,0	-1,0	-0,7	-4,1	2,8	0,3	-0,7
Tradisjonelle varer	4,7	-1,3	2,9	-2,7	-2,0	-0,8	-2,8	1,1	2,1	-0,9
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	10,0	-4,0	-3,0	-2,4	-2,0	0,6	1,1	2,1	1,9	-0,3
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	3,2	3,3	0,3	0,3	1,4	0,7	0,0	1,0	1,0	0,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.12. Temabokser i Konjunkturtendensene. 2004-2010

ØA 3/2010

- Gjeldskrisen i Europa, 10-11

ØA 1/2010

- Faktorer bak vekst og fall i konsumet 2005-2009, 18
- Lagerendringer og statistiske avvik, 23
- Fra lønn per normalårsverk til årslønn, 26
- Kraftmarkedet framover, 27
- Direkte og indirekte importandeler, 33

ØA 6/2009

- Inkludering og konjunkturer påvirker sykefraværet, 22
- Det kan gå verre, 25

ØA 4/2009

- Effekter på norsk økonomi av en mer markert internasjonal lavkonjunktur, 24-25
- Betydningen av den ekspansive finanspolitikken for utviklingen i norsk økonomi, 26

ØA 3/2009

- "Boligpriskrakk" – Hvilke effekter kan det få for norsk økonomi?, 17

ØA 1/2009

- Virkninger av lavere oljeinvesteringer, 19
- Kraftmarkedet framover, 26
- Direkte og indirekte importandeler, 32

ØA 6/2008

- Virkninger av alternative finanspolitiske tiltak, 24.

ØA 4/2008

- Virkninger av økte investeringer i offentlig infrastruktur, 11

ØA 3/2008

- Virkninger av økte energipriser, 23

ØA 1/2008

- Hvilken rentebane vil gi 2,5 prosent inflasjon?, 14.
- Realøkonomiske effekter av et kraftig børsfall, 21.
- Kraftmarkedet framover, 24.
- Verdensmarkedspriser på matvarer og prisutviklingen for matvarer i Norge, 25.
- Direkte og indirekte importandeler, 31.

ØA 6/2007

- Virkninger på norsk økonomi av et kraftigere internasjonalt tilbakeslag, 22-23.

ØA 4/2007

- Uro i internasjonale finansmarkeder, 9.
- Betydningen av renta i boligmarkedet, 15.

ØA 3/2007

- Virkninger av å "følge" handlingsregelen, 11.
- Virkninger av økt arbeidsinnvandring, 20-21.

ØA 1/2007

- Betydningen av internasjonale priser for norsk økonomi, 21.
- Kraftmarkedet framover, 22.
- Direkte og indirekte importandeler, 29.

ØA 6/2006

- Valutakursen med Norges Banks rentebane og SSBs modeller, 11.
- Betydningen av nedgangen i ledighet for lønnsvekst og inflasjon, 19.

ØA 1/2006

- Alternativ lønnsvekstberegning, 20.
- Utsiktene i kraftmarkedet framover, 22.
- Konjunkturtrekk i norsk økonomi i de siste 25 årene, 28-29.
- Direkte og indirekte importandeler, 30.

ØA 6/2005

- Virkninger av høyere rente, 11.
- Sykefravær og lønnsinntekter, 19.
- Lønnsvekst i lys av industribedriftenes lønnsomhet, 20.

ØA 4/2005

- Hva skjer dersom handlingsregelen ikke følges?, 11.
- Forklaringsfaktorene bak valutakursutviklingen de senere år, 13.

ØA 3/2005

- Virkningen av en sterkere krone, 14.

ØA 1/2005

- Utsiktene i kraftmarkedet framover, 21.
- Noen viktige drivkrefter bak konjunkturutviklingen 2000-2008, 22-23.

ØA 6/2004

- Virkningen av økte oljeinvesteringer i 2005-2007, 13.
- Husholdningenes formuesplassering, 14.
- Nye EU-land: Statistikk om arbeidsinnvandring, 18.
- Redusert sykefravær, 20.
- Fortsatt internasjonal oppgang – en alternativ prognosebane, 22-23.

ØA 4/2004

- Norges Banks utfordring, 13.
- Virkninger av en "normalisering" av pengemarkedsrentene, 23.
- På vei mot inflasjonsmålet – også i modellarbeidet, 24-25

ØA 3/2004

- En oljesmurt alternativbane, 22-24.

ØA 1/2004

- Kraftmarkedet i 2003 og utsiktene framover, 24.

Hovedrevisjon av nasjonalregnskapet i 2011

Steinar Todsén

Forbedringer i nasjonalregnskapets beregningsmetoder og kildestatistikk innarbeides gjennom hovedrevisjoner eller tallrevisjoner omtrent hvert femte år. For å sikre konsistente tidsserier foretas det da også historiske tilbakeregninger. En ny hovedrevisjon er nå under arbeid, og reviderte tall tilbake til 1970 vil bli publisert i november 2011. En viktig konsekvens vil være at innholdet i næringsaggregater som industri, samferdsel og foretningmessig tjenesteyting endres.

Hovedrevisjoner

Nasjonalregnskapets hovedrevisjoner gjennomføres med ujevne mellomrom om lag hvert femte år. Disse skiller seg fra løpende revisjoner av foreløpige til endelige tall ved at de «endelige» tallene også revideres. Ved de periodiske revisjonene vil dermed tidsseriene bakover i tid bli revidert. Det finnes i dag konsistente tidsserier tilbake til 1970 for de fleste størrelser i nasjonalregnskapet, men noen serier starter i 1978.

Hovedrevisjoner vil normalt omfatte innføring av nye definisjoner og klassifikasjoner, basert på nye internasjonale retningslinjer. I tillegg vil ny statistikk kunne bli innarbeidet.

I Norge ble det gjennomført en stor hovedrevisjon av nasjonalregnskapet på begynnelsen av 1990-tallet, med publisering i 1995. Hovedformålet var å ta i bruk de nye internasjonale retningslinjer for nasjonalregnskap gitt i «System of National Accounts 1993» (1993 SNA) og «European System of National and Regional Accounts 1995» (ENS 1995).

I 2002 ble det gjennomført en mindre omfattende tallrevisjon der formålet var å innarbeide ny strukturstatistikk for mange tjenestenæringer. I 2006 var det en ny hovedrevisjon, hovedsakelig på grunn av en EU-forordning om at indirekte målte bank- og finanstjenester skulle fordeles på sluttbrukere. Brathaug (2005) gir en mer detaljert omtale av disse hovedrevisjonene.

Ny hovedrevisjon i 2011

Det pågår nå arbeid med en ny hovedrevisjon. Hovedårsaken til denne revisjonen er en EU-forordning som krever at nasjonalregnskapet i alle EU- og EØS-land skal ta i bruk den nye næringsstandard, NACE 2007. Statistisk sentralbyrå (2008) gir en oversikt over den norske versjonen av denne standarden. Sammenlignet med den forrige næringsinndelingen i nasjonalregnskapet, NACE 2002, er det nå en mer detaljert inndeling av tjenesteytende næringer. Dette reflekterer den stadig økende betydningen som tjenesteproduksjonen har i

økonomien. Statistikkgrunnlaget for tjenestenæringene har også blitt forbedret i de senere årene. NACE 2007 grupperer næringene på en noe annen måte enn NACE 2002. En viktig endring er at informasjons- og kommunikasjonsteknologi er samlet under et eget hovednæringsområde. Området inneholder blant annet forlagsvirksomhet som er flyttet fra industri, telekommunikasjon som er flyttet fra samferdsel, databehandling som er flyttet fra foretningmessig tjenesteyting og film- og fjernsynsproduksjon som er flyttet fra kulturell tjenesteyting. Konsekvensen er at både industri og tjenestenæringer får et annet innhold enn tidligere, industrien blir for eksempel noe mindre enn før. Innføring av ny næringsinndeling vil i seg selv ikke gi noen endring i bruttonasjonalproduktet og andre hovedstørrelser for økonomien som helhet.

Hovedrevisjonen vil også ta inn noen aktiviteter som det ikke har vært beregnet tall for tidligere, og som derfor kan endre nivået på bruttonasjonalproduktet. Den ene av disse er produksjon og investering i originalverk innen underholdning og kunst, som film, musikk og litteratur. Den andre er illegal virksomhet, spesielt narkotika og prostitusjon. Forbruket av prostitusjon og narkotika utgjør en beskjeden andel av husholdningenes totale forbruk, om lag 0,2 prosent; se Evensen (2010) for en nærmere beskrivelse av beregningene. Disse aktivitetene skal være med i nasjonalregnskapet i følge de internasjonale standardene, men Norge (og mange andre land) har ventet med å ta dem med, hovedsakelig på grunn av dårlig statistikkgrunnlag. I de siste årene har det blitt utviklet retningslinjer for beregninger av slik produksjon i regi av internasjonale organisasjoner som Eurostat og OECD, og flere land har inkludert dem i sine nasjonalregnskap. I Norge er disse aktivitetene økonomisk sett av liten betydning og vil bare gi en liten økning i nivået på bruttonasjonalproduktet.

I forbindelse med hovedrevisjonen foretas det også en gjennomgang av beregningsmetodene for noen få tjenestenæringer som i utgangspunktet har vært dårlig dekket av statistikk. Dette kan gi revisjoner i nivået på nasjonalregnskapstallene for de siste årene, men det er for tidlig å si noe om den samlede virkningen på hovedstørrelsene i regnskapet.

Eksport og import av tjenester ble frem til og med 2004 basert på valutastatistikken fra Norges Bank. I 2005 ble denne lagt ned, og en ny statistikk for internasjonal handel med tjenester ble etablert i Statistisk sentralbyrå. De første årene etter at den nye statistikken kom var det usikkerhet knyttet til nivået på tallene. Statistikken ble derfor brukt i nasjonal- og utenriksregnskapet til å beskrive verdiutviklingen, men ikke nivåene, i tjenesteeksporten og -importen. Nå anses statistikken å ha en slik kvalitet at nivåtallene kan tas inn i sin helhet i nasjonalregnskapet. Dette vil endre nivået både på eksport og import tilbake til 2004, med det totalresultatet at nettoeksporten reduseres. Reduksjonen vil imidlertid ikke slå ut i tilsvarende lavere nivå på BNP. Innenlandsk anvendelse av tjenester vil i stedet få en motsvarende oppjustering, fordi tallene for tjenesteproduksjonen stort sett holdes uendret. Selv om vekstratene fra den nye statistikken for eksport og import av tjenester har blitt brukt i nasjonalregnskapet allerede, kan de også bli noe endret nå.

Etter planen skal de reviderte tallene publiseres i november 2011. Den nye næringsinndelingen vil bli innført i tidsseriene tilbake til 1970. Kvartalsvis nasjonalregnskap vil bli avstemt mot de nye årsseriene tilbake til 1978. Også tallene for institusjonelt nasjonalregnskap vil bli revidert. Selv om disse i seg selv ikke påvirkes av ny næringsklassifisering, vil de bli påvirket av den nye statistiske informasjonen og inkluderingen av nye produksjonsaktiviteter som er nevnt ovenfor.

... og i 2014

Den internasjonale standarden for nasjonalregnskap har nylig blitt oppdatert (2008 SNA), og det arbeides med en tilpasning av den tilsvarende standarden for EU- og EØS-landene, ENS 2010. ENS 2010 vil bli implementert i det norske nasjonalregnskapet i en hovedrevisjon som skal publiseres i 2014. I forhold til dagens nasjonalregnskapsstandard vil det bli noen mindre endringer. Dette gjelder blant annet hva man skal tolke som investeringer i forsvaret, føring av forsknings- og utviklingstjenester som investering i stedet for produktinnsats og behandling av offentlige tjenestepensjoner.

Referanser

Brathaug, A. L. (2005): Hovedrevisjon av nasjonalregnskapet i 2006, *Økonomiske analyser* 2005, 4, Statistisk sentralbyrå, 25-27.

Evensen, T. N. (2010): 2 milliarder brukt på narkotika og prostitusjon i 2008, *SSBmagasinet* 2010, <http://www.ssb.no/vis/magasinet/analyse/art-2010-03-24-01.html>

Statistisk sentralbyrå (1999): Det europeiske nasjonalregnskapssystem

ENS 1995, NOS C 522.

Statistisk sentralbyrå (2008): Standard for næringsgruppering, NOS D 383

Utviklingen i husholdsinntekt etter kjønn, livsfase og generasjon

Kari Skrede

Inntektsforskjellene etter livsfase og kjønn er mindre på husholdsnivå enn på individnivå. Mens individuelle inntekter ble presentert i forrige nummer av Økonomiske analyser, ser vi her på husholdsinntekter. Mellom 30 og 55 år lever en høy andel kvinner og menn i parhushold. I denne livsløpsfasen er det ikke betydelige forskjeller mellom kjønnene med hensyn til gjennomsnittlig husholdsinntekt. Kvinnenes andel av husholdsinntekten er økende for yngre fødselskohorter, men det er fortsatt langt igjen til like andeler for menn og kvinner. Senere i livsløpet øker kjønnsforskjellene fordi det er en høy og økende andel eldre kvinner som bor alene.

Innledning

Hva betyr endringene i husholdsstruktur for utviklingen av gjennomsnittlig husholdsinntekt etter livsfase? Hvilken betydning har inntektsforskjellene mellom kvinner og menn for fordelingen av husholdsinntektene? Dette er to sentrale spørsmål i denne artikkelen, der vi analyserer utviklingen i gjennomsnittlig husholdsinntekt og endringer i husholdsstruktur for kvinner og menn i tiårige fødselskohorter (generasjoner) i perioden 1982-2007, med utgangspunkt i aggregerte data fra Statistisk sentralbyrås inntektsstatistikk og Folke- og boligtellingsen 2001. Artikkelen er en oppfølging av analysen av utviklingen i individuelle inntekter etter kjønn, livsfase og fødselskohort som vi presenterte i foregående nummer av *Økonomiske analyser* (Skrede 2010). Begge artiklene viderefører et opplegg for analyse av generasjonsforskjeller i inntekt og levekår som opprinnelig ble utviklet for Levekårsutredningen 1993 (NOU 1993:17, Skrede 1994).

Inntektsutviklingen for de enkelte fødselskohortene etter kjønn og livsfase har vært oppdatert med nytt datamateriale på individnivå flere ganger før den siste oppdateringen med data fra inntektsstatistikken 2004-2007 (jf note 1 i Skrede (2010)). Inntektsutviklingen på husholdsnivå ble sist oppdatert i 1999 med data fra Inntekts- og formuesundersøkelsen 1994 (Skrede 1999b). Ved oppdateringen nå supplerer vi tidligere oversikter for perioden 1982-1994 basert på utvalgsdata fra Inntekts- og formuesundersøkelsen, med data for hele den bosatte befolkningen født 1921-1980, henholdsvis fra Folke- og boligtellingsen 2001 og inntektsstatistikken 2004-2007.

Metode

Formålet med analysen er å få innsikt i variasjonen av husholdsinntekt og husholdsstruktur etter livsløpsfase for individene i de enkelte fødselskohortene. For å

belyse dette holder vi fast ved individer som referansepersoner. Individene blir representert ved den samlede inntekten for husholdet som hun eller han tilhører. Hushold med flere personer (født i perioden 1921-1980) blir dermed representert i oversiktene tilsvarende mange ganger som det er personer i husholdet. Dette gir et annet bilde av inntektsstrukturen på husholdsnivå enn den ordinære inntektsstatistikken, der husholdene inndeles etter ett kjennetegn for husholdet som helhet – for eksempel hovedinntektstakers alder. Når vi ser på inntektsfordelingen på husholdsnivå med fødselskohortene som referansepersoner, får vi et utfyllende bilde av fordelingen av økonomiske levekår over livsløpet, hvor vi først og fremst kan få fram betydningen av husholdsstrukturen og betydningen av at mange referansepersoner vil tilhøre hushold med flere inntektstakere.

I likhet med analysen av individuelle inntekter (Skrede 2010) benytter vi en enkel grafisk framstilling for å belyse utviklingen av henholdsvis gjennomsnittlig husholdsinntekt og husholdsstruktur med alder i ti-årige fødselskohorter av kvinner og menn. Aldersmessig lar vi midtkullet i ti-årskohortene representere kohortene i den grafiske framstillingen. Den langsiktige utviklingen av gjennomsnittsinntekt og husholdsstruktur kan dermed belyses samtidig fra to ulike innfallsvinkler: Den ene innfallsvinkelen belyser utviklingen for kvinner og menn fra samme generasjon med økende alder (*intra-kohortutviklingen*). Den andre innfallsvinkelen viser endringene fra en eldre til en yngre generasjon på sammenliknbare alderstrinn/livsfaser (*interkohortutviklingen*). Den siste innfallsvinkelen gir i hovedtrekk samme endringsbilde som en tidsserie av tverrsnittsundersøkelser med datamaterialet inndelt i ti-års aldergrupper og gjennomført med ti års mellomrom.

Kohorttilnærmingen gir imidlertid anledning til hyppigere målinger på generasjonsnivå. Dette gir mulighet for en tettere oppfølging av utviklingen etter alder og livsfase både for eldre og yngre generasjoner. Det gir også anledning til en oppsummering av status av

endringsprosessene slik den framtrer gjennom forskjellene etter kjønn innen en yngre generasjon sammenliknet med en eldre generasjon i tilsvarende aldersfase.

Datagrunnlag

Datagrunnlaget for Statistisk sentralbyrås inntektsstatistikk er hentet dels fra skattelikningen og dels fra andre kilder for overføringer som ikke inngår i skattesystemet. Samlet inntekt er et brutto inntektsmål som omfatter alle inntekter og overføringer som inngår i inntektsregnskapet. Forenklet kan vi oppsummere disse til følgende grupper av inntektstyper: Yrkesinntekt (lønnsinntekt og netto næringsinntekt), kapitalinntekter, skattepliktige overføringer (bl.a. pensjoner fra folketrygden og tjenstepensjoner, samt dagpenger under arbeidsledighet) og ikke-skattepliktige overføringer (bl.a. barnetrygd og kontantstøtte). Hovedtyngden av overføringene går fra offentlig sektor til private mottakere, men enkelte overføringer mellom private inngår også i inntektsregnskapet.¹ Samlet inntekt for et hushold er summen av de individuelle inntektene for personene som inngår i et felles hushold. Husholdsinntekten er en indikator på husholdets økonomiske levekår og potensialet for forbruk.² Husholdfelleskap innebærer ikke nødvendigvis at medlemmene av husholdet disponerer sine inntekter i fellesskap, men uten nærmere opplysninger om disponeringen av inntektene, er det vanlig å legge fellesinntekten til grunn som et mål for husholdet som helhet.

I artikkelen som oppdaterte inntektsutviklingen på individnivå (Skrede 2010) pekte vi på en del begrensninger ved samlet inntekt som mål for individets økonomiske levekår. En del av disse begrensningene gjelder også for fordelingen på husholdsnivå. I levekårssammenheng måler samlet inntekt en avgrenset del av de økonomiske levekårene for personene i husholdet. De økonomiske levekårene påvirkes også av andre forhold som for eksempel konsum av offentlige tjenester. Vi ser også bort fra betydningen av husholdenes formue og gjeld, som begge er viktige komponenter for de økono-

miske levekårene i husholdene³. En annen begrensning som også har betydning for sammenliknbarheten over tid, er regelverket for fastsettelsen av skattepliktig bruttoinntekt og endringer over tid i dette regelverket. Et eksempel her er den tidligere inntektsbeskatningen av fordelen ved å bo i selveiet bolig som nå er fjernet. Det er vel kjent at det var betydelig variasjon i takstgrunnlaget for boligen, og at verdifastsettelsen i mange tilfeller var basert på lave takster. En annen begrensning gjelder sammenliknbarheten av inntekt fra arbeid for henholdsvis lønntakere og selvstendig næringsdrivende. For næringsdrivende er det netto næringsinntekt etter fradrag av utgifter knyttet til den inntektsgivende virksomheten som inngår i inntektsregnskapet, mens det for lønntakere er bruttoinntekten før minstefradrag og andre fradrag knyttet til den inntektsgivende virksomheten.

Opplysningene om husholdssammensetning for 2001 er hentet fra den skjembaserte delen av Folke- og boligtellings 2001. Husholdsupplysningene fra Folke- og boligtellings har utgjort grunnstammen for videreutvikling av den registerbaserte husholdsinndelingen som benyttes i Inntektsstatistikken.

Mindre inntektsforskjeller på husholdsnivå enn på individnivå

Tidligere oppdateringer viste at inntektsforskjellene etter kjønn og livsfase på individnivå i betydelig grad jevnes ut på husholdsnivå. Dette er en effekt av at mange personer med lave inntekter tilhører hushold hvor flere har inntekt. Mange unge med lav inntekt bor fortsatt i foreldrehusholdet eller sammen med andre som har inntekt. Gifte og samboende kvinner med lav inntekt deler hushold med menn som gjennomgående har høyere inntekt. I livsløpfasene hvor husholdsstrukturen var omtrent den samme for jevnaldrende kvinner og menn, var det ikke forskjeller av betydning etter kjønn i den gjennomsnittlige husholdsinntekten. Husholdsinntektene varierte etter livsfase, men mindre markert enn de individuelle inntektene. I likhet med individinntektene var det husholdene med middelaldrende referanseperson som hadde den høyeste husholdsinntekten. I 1994 var det 1941-50-kohorten som hadde den høyeste gjennomsnittsinntekten.

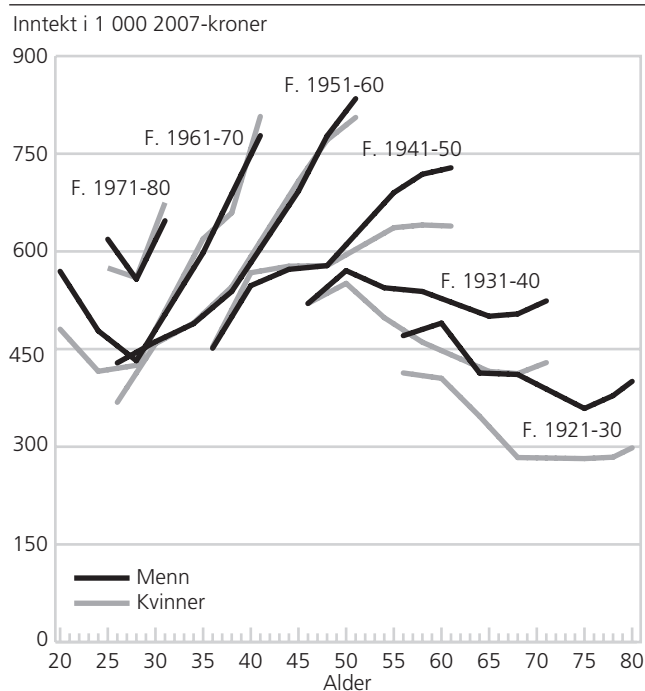
I livsfasene før 30 år og etter 55 år var det større forskjeller i husholdsinntektene mellom menn og kvinner. I begge disse livsløpsfasene var innslaget av aleneboende større, og kvinners lavere inntekt var mer utslagsgivende for den gjennomsnittlige husholdsinntekten. Mest markert var utviklingen i husholdsinntekten for fødselskohortene som hadde passert 55 års alder. Etter 55 års alder falt den gjennomsnittlige husholdsinntekten mye

¹ jf. Inntektsregnskap for busette personer i nominelle kroner 1993-2007, tilgjengelig som tabell 1 på <http://www.ssb.no/emner/05/01/ifhus/tab-2009-03-05-01.html> for nærmere oversikt og definisjoner av komponentene i inntektsregnskapet. Det har vært en del endringer i inntektsregnskapet i denne perioden. Når det gjelder overføringer mellom private, er det en viktig endring f.o.m. 2002, da det var en endring i skattleggingen av underholdsbidrag for barn. Fram til 2002 var betalt barnebidrag fradragberettiget for bidragsyter og inngikk i den skattbare inntekten for bidragsmottakeren. F.o.m. 2002 holdes bidraget utenfor skattesystemet, både for bidragsyter og for bidragsmottaker.

² I den ordinære inntektsstatistikken for husholdninger er det vanlig å korrigere husholdsinntekten for husholdets størrelse og sammensetning (voksne og barn), gjennom å beregne antall forbruksenheter i husholdet. Inntektstallene presenteres pr. forbruksenhet (jf www.ssb.no/inntekt). I presentasjonen her har vi basert oss på aggregerte tall hvor vi ikke har opplysninger om den underliggende fordelingen på antall personer i husholdene. Antall personer vil være gitt for husholdstypene aleneboende og par uten barn, men varierer for øvrige husholdstyper.

³ Det er vel kjent at husholdenes formue og gjeld varierer med livsløpsfase. Eldre hushold har i større grad finansformue, og yngre hushold har i større grad gjeld. Isolert sett viser dette at livsløpet er en arena for akkumulering av økonomiske ressurser, men dette er bare en del av bildet. Gjelden i de yngre husholdene har som oftest en bakgrunn i selveiet bolig eller annen realkapital. Verdien av realkapital er også en del av totalbildet, men verdiansettelsen ved skattelikningen er betydelig lavere enn antatt realverdi.

Figur 1. Gjennomsnittlig samlet husholdsinntekt etter referansepersonenes fødselskohort, kjønn og alder. 1982, 1986, 1990, 1994, 2001, 2004, 2005, 2006 og 2007

Kilde: 1982-1994 Inntekts- og formuesundersøkelsene
2001 Folke- og boligtellingsen
2005-2007 Inntektsstatistikken

mer med alder for hushold med kvinnelig referanseperson enn for hushold med mannlig referanseperson. Den viktigste årsaken var at andelen aleneboende var mye høyere for kvinner enn for menn i disse aldersfasene. Nesten sju av ti kvinner i 1911-20-kohorten og mer enn fire av ti i 1921-30-kohorten var aleneboende i 1994, mens dette bare gjaldt henholdsvis vel tre av ti og knapt to av ti blant de jevnaldrende mennene. Disse forskjellene er utslag av aldersforskjeller mellom menn og kvinner i parforhold og av ulikheter i gjennomsnittlig levealder etter kjønn. Menn i aldersfasene etter 55 år bor i større grad enn kvinner sammen med yngre ektefeller, mens kvinnene i større grad er blitt enker etter eldre ektefeller (Skrede 1999b). De aleneboende har bare sin egen inntekt å støtte seg til, og da sakker også kvinnenes husholdsinntekt merkbart etter.

Figur 1 viser at oppdateringen med inntektstall for perioden 2001-2007 stort sett føyer seg inn i de strukturelle hovedtrekkene fra situasjonen i 1994. Det er små forskjeller etter kjønn i gjennomsnittlig husholdsinntekt i livsløpsfasene mellom 30 og 55 år, mens husholdsinntekten for kvinner synker mer med alder enn husholdsinntekten for menn i aldersfasene etter 55 år, i likhet med hva vi fant ved 1994-oppdateringen. Husholdsinntekten for kvinner er også lavere enn for menn i livsløpsfasene før 30 års alder, men her er forskjellene små i den yngste fødselskohorten (1971-80) som nå kan inkluderes i oversikten. I 2007 var det 1951-60-kohorten som hadde den høyeste gjennomsnittlige husholdsinntekten. For øvrig viser figuren at i likhet med de individuelle inntektene øker den gjennomsnittlige husholdsinntekten markert fra en eldre fødselskohort

til en yngre når vi sammenlikner ti-års-kohortene i overlappende livsløpsfaser.

Menn mest aleneboende i yngre år – kvinner mest i eldre år

Livsløpsutviklingen av gjennomsnittlig husholdsinntekt er forankret i husholdstrukturen. Stabiliteten i livsløpsutviklingen av gjennomsnittlig husholdsinntekt kan isolert sett tyde på stor grad av stabilitet i husholdstrukturen fra eldre til yngre kohorter. Vi vet imidlertid at husholdstrukturen har endret seg siden det tidlige 1990-tallet. Det har vært en økning både i aleneboende og i andelen hushold bestående av mor eller far med barn. Det er derfor mer sannsynlig at stabiliteten i livsløpsfordelingen av husholdsinntekten opprettholdes ved at inntektsutviklingen for ulike husholdstyper stort sett følger samme mønster over livsløpsfasene. Vi skal først se nærmere på utviklingen i husholdstrukturen og benytter følgende inndeling i husholdstyper:

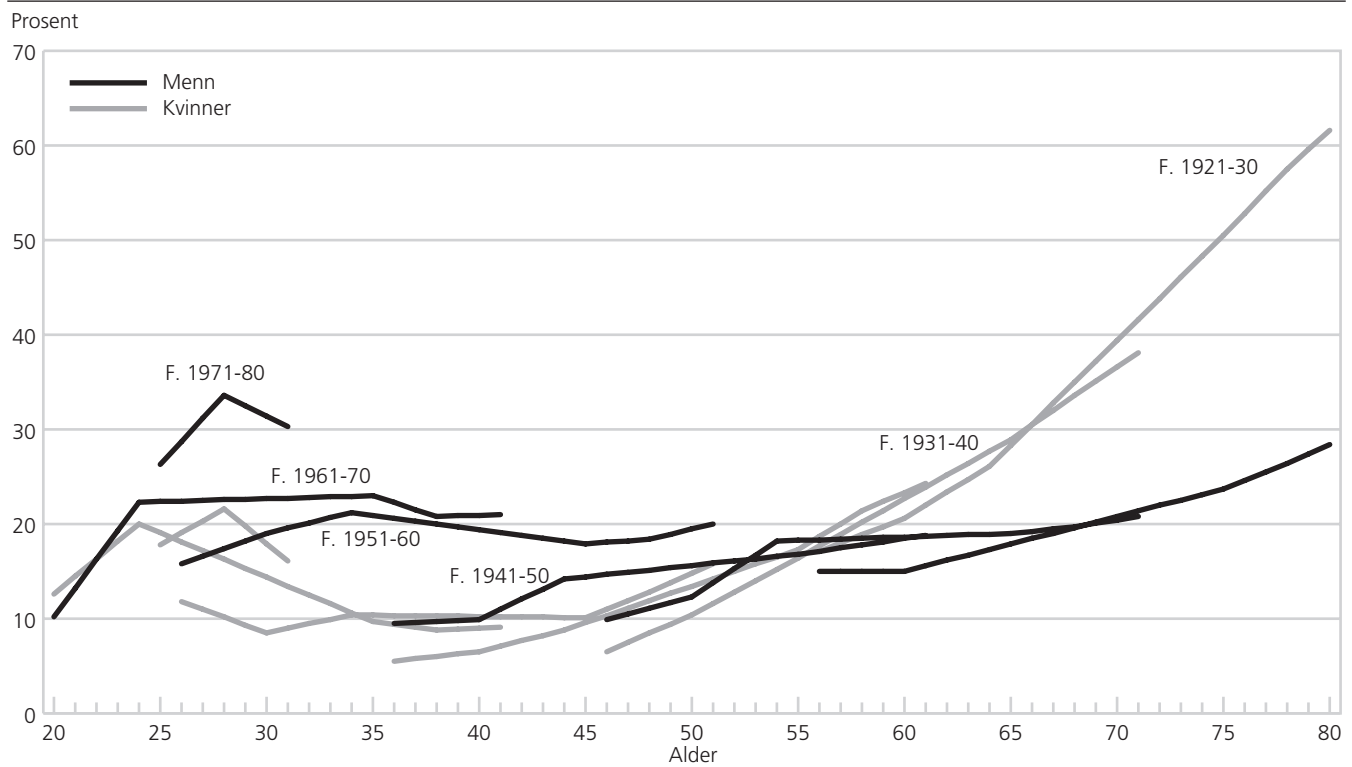
- Aleneboende
- Par uten barn
- Par med barn
- Enslig (mor/far) med barn.

Barn er her definert som *barn uansett alder*, det vil si at en person som i voksen alder bor sammen med én eller begge av sine foreldre, tilhører enten et hushold bestående av mor eller far med barn eller et par med barn. I tillegg til disse fire definerte husholdstypene inneholder grunnlagsmaterialet også en restkategori "Andre husholdstyper", som blant annet omfatter ulike typer flerfamiliehushold. Andelen av fødselskohortene som bor i andre husholdstyper har holdt seg relativt stabil over tid, både innen de enkelte livsløpsfasene og fra en eldre til en yngre kohort. Vi har derfor holdt denne kategorien utenfor de grafiske sammenlikningene av utviklingen i husholdstrukturen.

Figur 2 viser at menn i større grad enn kvinner er aleneboende tidlig i livsløpet. Det har også vært en markert økning i andelen unge aleneboende menn i yngre kohorter sammenliknet med eldre kohorter. Andelen unge aleneboende kvinner har også økt, men mindre markert enn for mennenes vedkommende. I aldersfasene etter 60 år er det også ved denne oppdateringen et høyt innslag av aleneboende kvinner.

Det er verdt å merke seg at utviklingen i andelen aleneboende kvinner etter 60 år ikke er vesentlig lavere i 1931-40 kohorten- enn den var i 1921-30-kohorten på tilsvarende alderstrinn. Det er flere faktorer som skulle gitt grunn til å vente en høyere andel kvinner i parforhold etter 60-års alder i 1931-40-kohorten. For det første omfatter kvinnene i 1931-40-kohorten kvinnekullene hvor en meget høy andel hadde giftet seg innen de var 40 år (Skrede 1999a). Dernest har skilsmisstellbøyeligheten vært relativt moderat i ekteskapskohortene fra 1950- og 1960-tallet, i hvertfall så langt denne ble fulgt fram til midten av 1990-tallet (Mamelund, Brunborg og Noack 1997). Endelig er det grunn til å vente at de

Figur 2. Andel aleneboende etter referansepersonenes fødselskohort, kjønn og alder. 1982, 1986, 1990, 2001, 2004, 2005, 2006 og 2007

Kilde: 1982-1990 Inntekts- og formuesundersøkelsene
 2001 Folke- og boligtellingsen
 2004-2007 Inntektsstatistikken

senere års økning i den forventete levealderen for menn ville bidra til at færre kvinner opplever å bli enker som unge eldre. Så langt ser det imidlertid ut til at det vil kunne bli en like vanlig kvinneskjebne å bli alene i eldre år i 1931-40-kohorten som det var i 1921-30-kohorten. Aleneboenheten for eldre innebærer ikke bare økonomisk utsatthet, men også større sårbarhet med tanke på å få hjelp og omsorg når det blir behov for dette. Eldre ektepar kan gjensidig hjelpe hverandre, men i tillegg er det slik at om en av ektefellene blir hjelpetregende, er det ofte den andre ektefellen som får mobilisert det offentlige hjelpeapparatet (Lingsom 1991).

Kvinner etablerer seg tidligere i parforhold, men barnefødslene utsettes

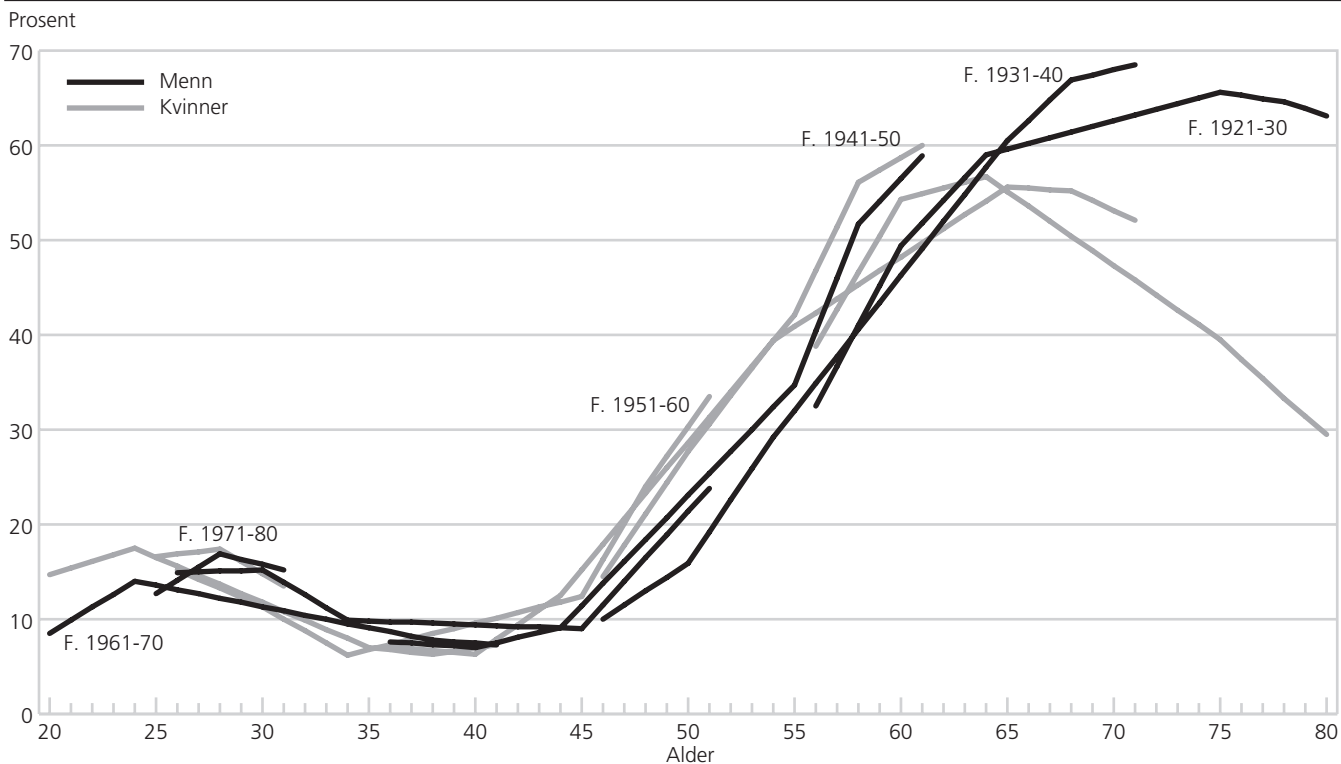
Kvinner er litt tidligere ute enn jevnaldrende menn med å etablere seg i parhushold. I kohortene 1951-60 og 1941-50 er det også en høyere andel kvinner enn menn som bor i parhushold uten barn i aldersfasene mellom 45 og 60 år. Det er nærliggende å anta at det siste er utslag av at kvinner gjennomgående er yngre når de etablerer seg i parhushold, og at de dermed ender opp uten hjemmeboende barn på et tidligere tidspunkt enn de jevnaldrende mennene. For de to eldste kvinnekohortene 1931-40 og 1921-30 faller andelen i parhushold markert fra 60-årsalder, mens mennene i disse kohortene har en høy og stigende andel i parhushold til langt etter at 70 års alder er passert. Dette er speilbildet av utviklingen i andelen aleneboende blant de eldre kvinnene som vi så i figur 2.

Figur 4 viser at om lag halvparten av 1961-70-kohorten bodde parhushold med barn ved 20-årsalder. Det samme gjaldt kvinner og menn i 1971-80-kohorten når vi observerer dem første gang ved 25-års alder. Det er relativt få både av kvinner og menn som blir foreldre når de selv er tidlig i tjuårene⁴. Derfor regner vi med at andelen i parhushold med barn i stor utstrekning gjelder unge som fortsatt bor hjemme hos foreldrene. De høye andelenes som fortsatt deler hushold med foreldrene bidrar til å holde den gjennomsnittlige husholdsinntekten oppe på et relativt høyt nivå, på tross av at det også er en betydelig andel aleneboende i denne aldersfasen, slik vi så i figur 2. Figur 4 viser for øvrig at kvinnene gjennomgående er tidligere ute enn de jevnaldrende mennene når det gjelder etablering med barn i parhusholdene. Kvinnene i kohorten 1951-60 var tidligere ute enn den ti år yngre 1961-70-kohorten. Dette er i tråd med utviklingen i kvinnes alder ved første barns fødsel, hvor det har foregått en markert utsettelse fra kohortene født på 1950-tallet til kohortene født på 1970-tallet og senere. På tjuen år økte medianalderen ved første barns fødsel fra 22,8 år i 1950-kohorten til 26,7 år i 1970-kohorten. Parallelt med det dette skjedde det en jevn utvikling mot høyere gjennomsnittsalder ved første fødsel (Lappegård 1998).

Figuren viser for øvrig at det er en relativt høy andel par som fortsatt har barn boende hjemme etter at de selv er

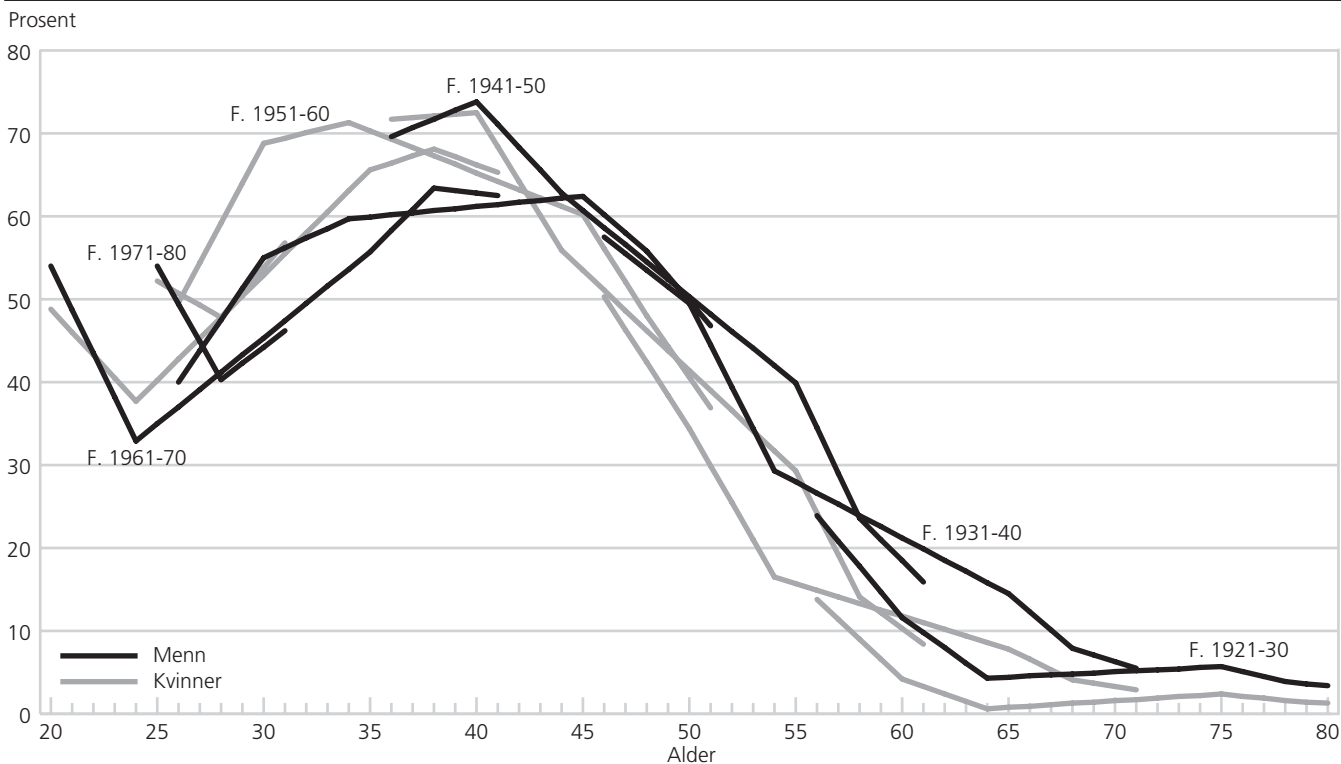
⁴ Jf utviklingen i fødselsratene etter kvinnes alder, tabell 3 i www.ssb.no/Befolkning/Fødte

Figur 3. Andel i husholdstype par uten barn etter fødselskohort, kjønn og alder. 1982, 1986, 1990, 2001, 2004, 2005, 2006 og 2007

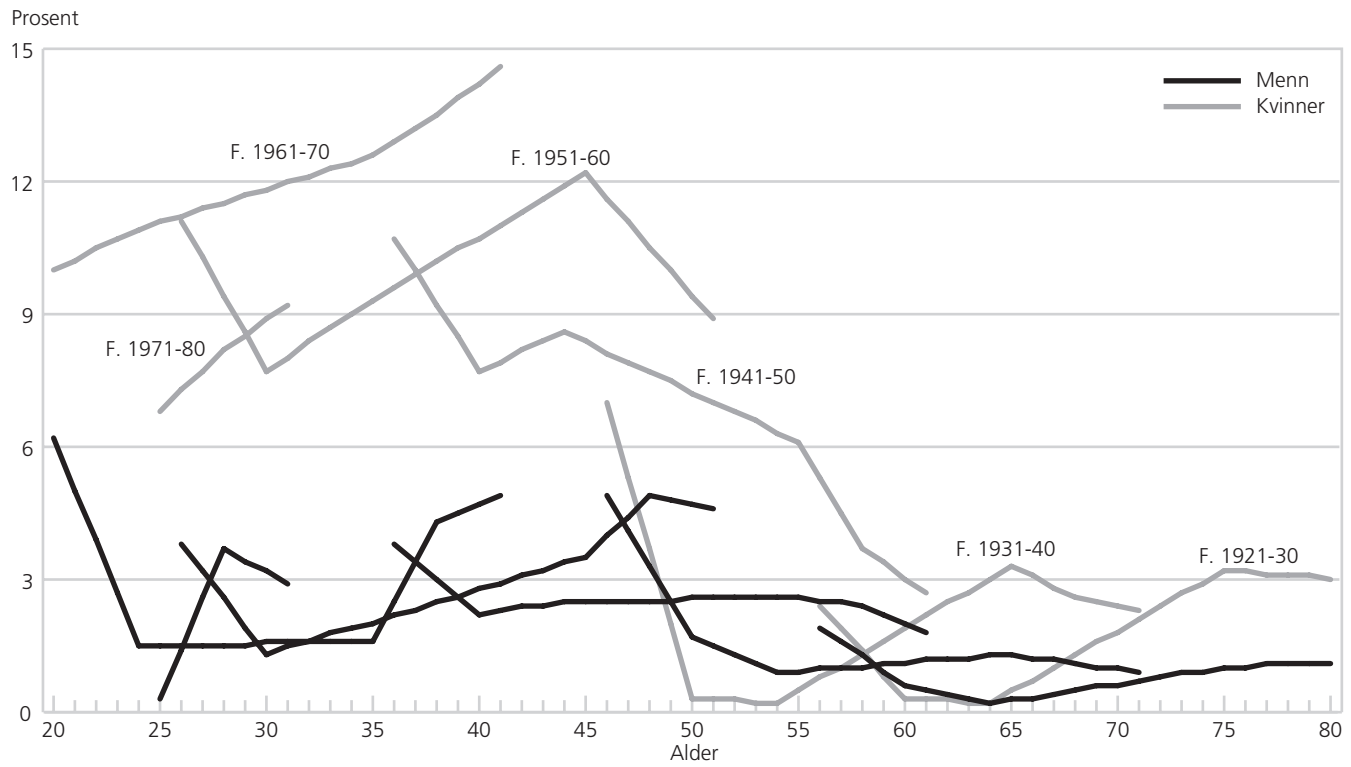
Kilde: 1982-1990 Inntekts- og formuesundersøkelsene
 2001 Folke- og boligtellingsen
 2004-2007 Inntektsstatistikken

Figur 4. Andel i husholdstype par med barn etter referansepersonenes fødselskohort, kjønn og alder. 1982, 1986, 1990, 2001, 2004, 2005, 2006 og 2007

Kilde: 1982-1990 Inntekts- og formuesundersøkelsene
 2001 Folke- og boligtellingsen
 2004-2007 Inntektsstatistikken

Figur 5. Andel i husholdstype enslige foreldre etter referansepersonenes fødselskohort, kjønn og alder. 1982, 1986, 1990, 2001, 2004, 2005, 2006 og 2007

Kilde: 1982-1990 Inntekts- og formuesundersøkelsene
 2001 Folke- og boligtellingsen
 2004-2007 Inntektsstatistikken

i aldersfasene etter 60 år. Andelen er høyere for mannlige referansepersoner enn for kvinnelige. Det siste er etter alt å dømme en effekt av at menn gjennomgående har yngre ektefeller og samboere. Selv etter at foreldrene har passert 70 års alder, er det fortsatt en del barn som deler hushold med sine foreldre.

Andelen enslige foreldre øker

Husholdstypen enslig forelder er som ventet vanligere blant kvinner enn blant menn. I fødselskohorten 1961-70 er det henholdsvis seks prosent av mennene og ti prosent av kvinnene som var i enslig forelder-hushold ved 20-års alder. Vi har ikke her mulighet for å skille mellom de som selv er blitt enslig forelder og de som bodde med enslig forelder i denne aldersfasen. Det er imidlertid grunn til å anta at en god del av de yngste referansepersonene i enslig forelder-hushold fortsatt bor med en av egne foreldre, i hvert fall må dette gjelde for mennene i 1961-70-kohorten hvor andelen i enslig forelder hushold synker markert etter 20-års alder. Kvinnene i 1961-70-kohorten har jevnt stigende andeler i enslig forelderhushold etter 20 års alder. Nivået er også høyere enn både for den ti år eldre 1951-60 kohorten og den ti år yngre 1971-80 kohorten på sammenliknbare alderstrinn. I 2007 - tilsvarende 41 års alder for "midtkullet" født i 1966 - var over 14 prosent av kvinnene i 1961-70-kohorten enslige foreldre. Grunnen til at den yngste kohorten har en lavere andel enslige foreldre enn 1961-70 kohorten på sammenliknbart al-

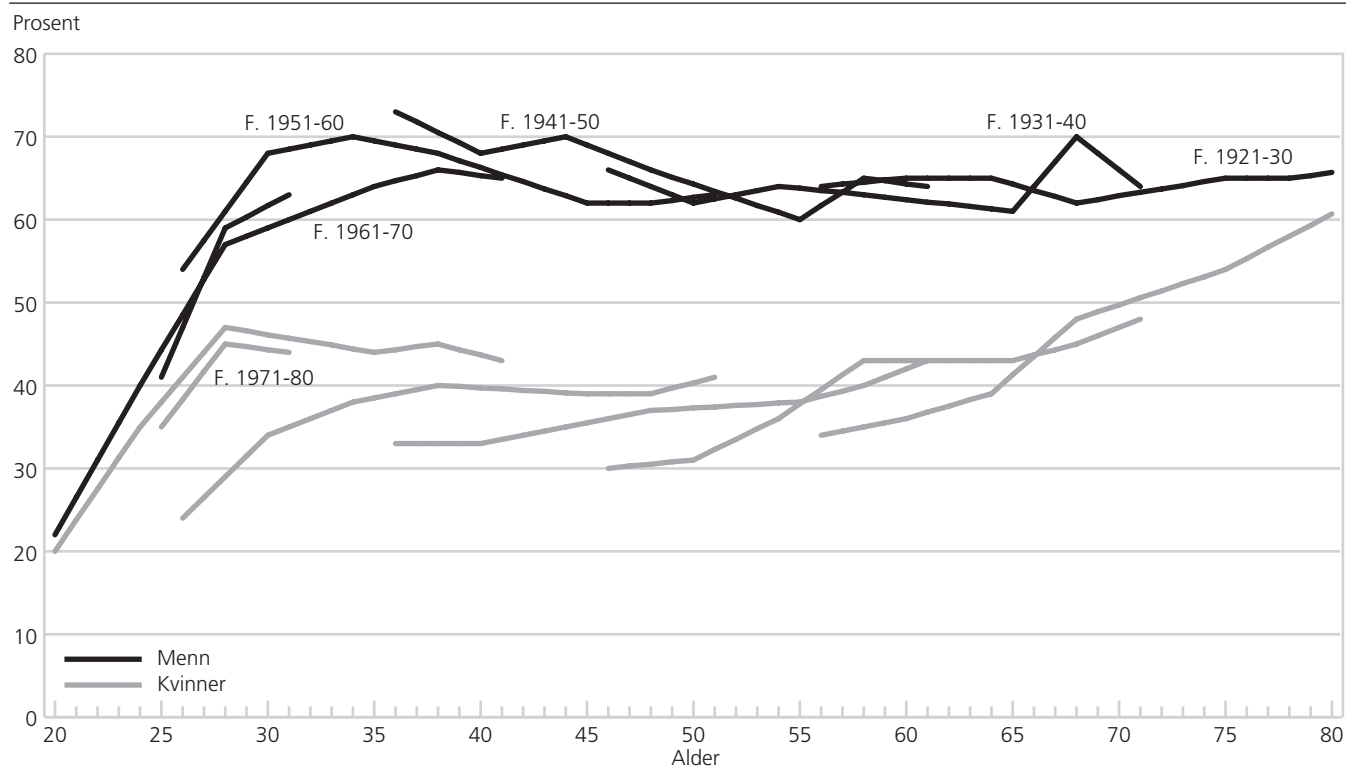
derstrinn, er etter alt å dømme en effekt av utsettelsen av barnefødsle som vi har pekt på ovenfor.

For de eldre kvinnekohortene født 1951-60 og 1941-50 er det en markert nedgang i andelen som er enslig forelder etter at 45 års alder passert, tilsvarende nedgangen som vi så andelene i husholdstypen par med barn. For mannskohortene er endringene med alder annerledes enn for kvinner i de yngre kohortene. Det er en økning i andelen menn som er enslig forelder mot slutten av observasjonsperioden, både i 1951-60-kohorten, i 1961-70-kohorten og i 1971-80-kohorten. Figuren viser for øvrig at det i likhet med parhusholdene er en del enslige foreldre som fortsatt deler hushold med sine barn etter at 70 års alder er passert.

Kvinnenes andel av husholdsinntekten øker

Figur 6a viser hvor stor andel referansepersonenes egen inntekt utgjør av husholdets samlede inntekt. Det er betydelige forskjeller etter kjønn. Med få unntak ligger mennenes andel av husholdsinntekten godt over kvinnenes andel i alle faser av livsløpet. Unntakene gjelder den tidlige fasen av livsløpet til referansepersonene i 1961-70-kohorten og referansepersonene i 1921-30-kohorten i aldersfasen etter 70 års alder. De lave andelene både for kvinner og menn i 1961-70-kohorten i aldrene 20 -25 år bekrefter at en betydelig andel av kohorten fortsatt bor sammen med foreldre i denne livsløpsfasen.

Figur 6a. Referansepersonenes andel av gjennomsnittlig husholdsinntekt etter fødselskohort, alder og kjønn. 1982, 1986, 1990, 1994, 2001, 2004, 2005, 2006 og 2007

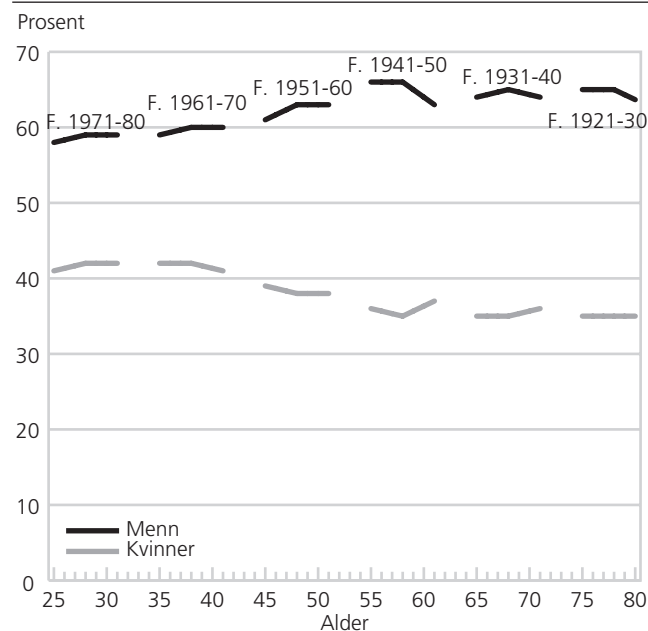
Kilde: 1982-1994 Inntekts- og formuesundersøkelsene
2001 Folke- og boligtellingsen
2004-2007 Inntektsstatistikken

Selv om de mannlige referansepersonene fortsatt sitter i førersetet når det gjelder andel av husholdsinntekten, viser figuren imidlertid også at de kvinnelige referansepersonenes andel av husholdsinntekten øker med alder innen både eldre og yngre kohorter. Når vi sammenlikner en yngre kohort med en eldre i samme aldersfase, er det jevnt over kvinnene i den yngste kohorten som har den høyeste inntektsandelen. For de eldre kvinnekohortene er det en markert økning i referansepersonenes andel av husholdsinntekten etter 60 års alder. Dette er en konsekvens av den økende andelen aleneboende kvinner i disse aldersfasene.

Figur 6a omfatter alle husholdstyper og påvirkes av endringene i den underliggende husholdsstrukturen. Vi får et utfyllende bilde av endringsprosessene etter kjønn når vi ser på utviklingen for de to husholdstypene hvor både kvinner og menn inngår i husholdet, det vil si par uten barn og par med barn. Vi har ikke disagrerte inntektsdata etter husholdstype og kohort før 2001, slik at oversikten over utviklingen her begrenses til perioden 2001-2007.

Figur 6b viser referansepersonenes andel av husholdsinntekten for kvinner og menn i parhushold uten barn. Her bør en ha i minnet at kvinner og menn i et parhushold kan tilhøre ulike fødselskohorter, slik at summen av kvinnenes og mennenes andeler for en kohort ikke skal bli nøyaktig 100 prosent. Figur 6b viser imidlertid

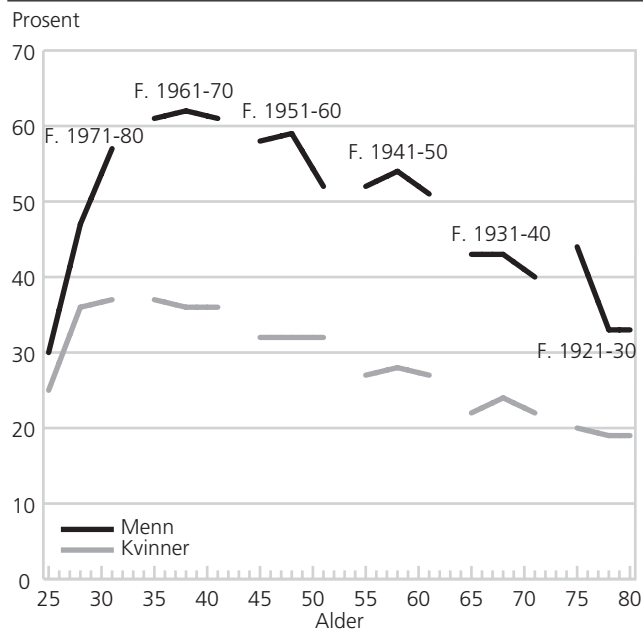
Figur 6b. Referansepersonenes andel av gjennomsnittlig husholdsinntekt for par uten barn etter fødselskohort, alder og kjønn. 2001, 2004 og 2007

Kilde: 2001 Folke- og boligtellingsen
2004 og 2007 Inntektsstatistikken

at summen av kvinneandeler og mandsandeler ligger relativt nær 100 prosent, slik at det synes rimelig å ta utviklingen som en indikator på fordelingen internt i parhusholdet for ulike generasjoner av par uten barn.

Figur 6c. Referansepersonenes andel av gjennomsnittlig husholdsinntekt for par med barn etter fødselskohort, alder og kjønn. 2001, 2004 og 2007

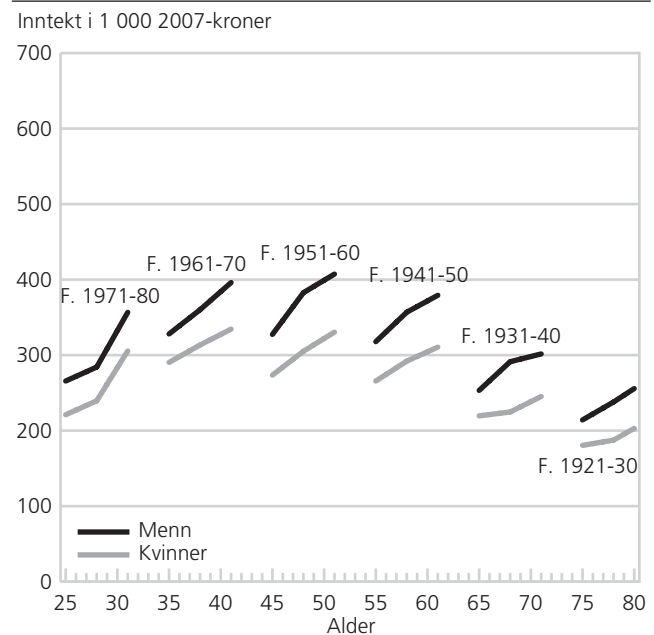

Kilde: 2001 Folke- og boligtellingsen
2004 og 2007 Inntektsstatistikken

Det går fram at kvinnes andel av husholdsinntekten er høyere og mennenes andel lavere i de to yngste kohortene enn i de eldre kohortene. Med kvinneandeler i overkant av 40 prosent og mandsandeler i underkant av 60 prosent er det likevel et godt stykke igjen til like andeler for kvinner og menn. Ved starten av perioden var andelene i 1951-60 kohorten nesten på nivå med de yngre kohortene både for kvinneandelen og for mandsandelen, men utviklingen i løpet av perioden gikk i retning av større forskjeller innen denne kohorten. I de eldre kohortene har kvinne- og mandsandeler holdt seg relativt stabile i perioden, med andeler henholdsvis rundt 35 prosent for kvinnes vedkommende og 65 prosent for mennenes vedkommende.

Figur 6c bekrefter at barns inntekter har betydning for den samlede husholdsinntekten for par med barn, både for husholdsinntekten for unge voksne barn som fortsatt bor i foreldrehusholdet og for husholdsinntekten for eldre par som har voksne barn boende hjemme. Tydeligst ser vi dette i 1971-80 kohorten ved 25-års alder, der mennene bidrar med 30 prosent og kvinnene med 25 prosent av husholdsinntekten. I tillegg til dette viser figurene at referansepersonenes andel av husholdsinntekten faller markert med alder etter at 50-års alder er passert, samtidig som summen av mands- og kvinneandeler ligger godt under 100 prosent, i motsetning til hva vi så for hushold bestående av par uten barn. Dette viser at barns inntekter utgjør en økende andel av husholdsinntekten for par som fortsatt har hjemmeboende barn i denne livsfasen. Samtidig er det grunn til å minne om at det er relativt beskjedne andeler av kohortene som bor i parhushold med barn etter at 60-års alder er passert (jf figur 4). For kohortene som alders-

Figur 7. Gjennomsnittlig samlet inntekt for aleneboende etter fødselskohort, kjønn og alder. 2001, 2004 og 2007

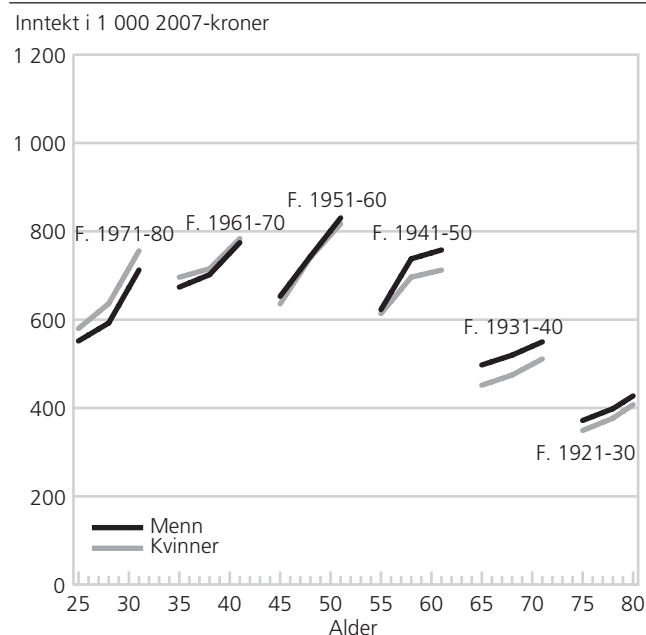
Kilde: 2001 Folke- og boligtellingsen
2004 og 2007 Inntektsstatistikken

messig befinner seg i livsfasen mellom 30 og 50 år, er det rimelig å regne med at barna i hovedsak er småbarn eller i skolealder, og at barns inntekter dermed har liten betydning for den gjennomsnittlige husholdsinntekten. Vi ser også at kvinnes andel av husholdsinntekten er lavere for kvinner i parhushold med barn enn tilsvarende andeler for kvinner i parhushold uten barn. Dette er i tråd med hva en kunne vente, gitt at mange kvinner arbeider deltid både i småbarnfasen og etter at de har større barn (Bø m.fl. 2008). Mer overraskende er det at de mannlige referansepersonenes andel av husholdsinntekten ikke er høyere i parhushold med barn enn i parhushold uten barn i disse livsfasene, men sannsynligvis er forklaringen her at det er noen hushold som har store barn med egen inntekt også i disse livsfasene.

Middelaldrende høyest inntekt i alle husholdstyper

I figurene 7, 8, 9 og 10 ser vi nærmere på utviklingen i den gjennomsnittlige husholdsinntekten i perioden 2001-2007 etter referansepersonenes husholdstype og kjønn. Figurene bekrefter at det er liten forskjell på husholdsinntekten etter referansepersonens kjønn når jevnaldrende kvinner og menn inngår i et parhushold, enten det er med eller uten barn i husholdet. Som ventet er den gjennomsnittlige husholdsinntekten for aleneboende og enslige foreldre betydelig lavere enn for parhusholdene, og det er større forskjeller mellom hushold med kvinnelig og mannlige referanseperson i disse husholdstypene. Det har vært en positiv inntektsutvikling i perioden for alle fødselskohorter i alle husholdstyper. Hushold med referanseperson i fødselskohorten 1951-60 har jevnt over den høyeste gjennomsnittsinntekten i 2007 innen alle husholdstypene.

Figur 8. Gjennomsnittlig samlet inntekt for par uten barn etter referansepersonenes fødselskohort, kjønn og alder. 2001, 2004 og 2007

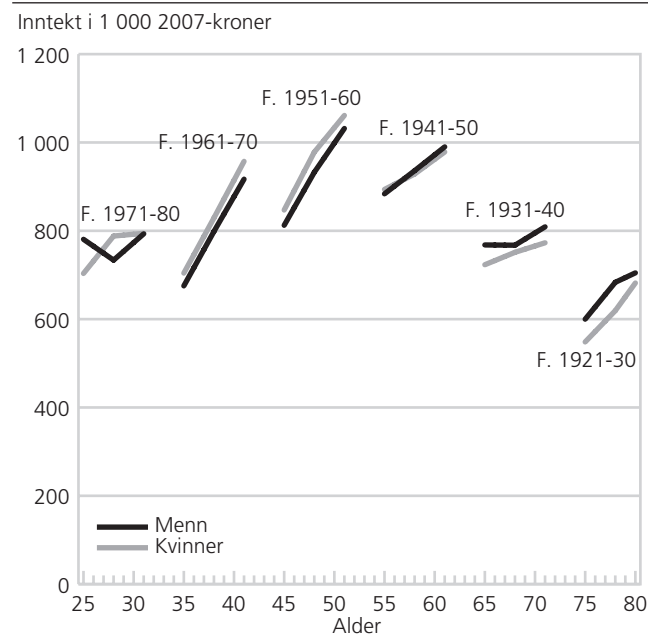
Kilde: 2001 Folke- og bolig tellingen
2004 og 2007 Inntektsstatistikken

Unntakene fra dette er aleneboende kvinner og kvinner som er enslige foreldre. I det første tilfellet har kvinner i fødselskohorten 1961-70 litt høyere gjennomsnittsinntekt enn kvinnene i 1951-60-kohorten. I det andre tilfellet er det kvinnene i 1941-50-kohorten som har den høyeste gjennomsnittlige husholdsinntekten både i 2007 og tidligere i perioden.

Forskjellene i inntektsnivå etter husholdstype illustrerer betydningen for husholdsinntekten av å dele hushold med andre potensielle inntektstakere. Inntektsnivået er mye høyere i flerpersonghusholdene enn for de aleneboende. Gjennomsnittsinntekten for par uten barn er om lag dobbelt så høy som gjennomsnittsinntekten for aleneboende i de aller flere livsløpsfasene. Gjennomsnittsinntekten for par med barn er enda høyere, men som vi har pekt på ovenfor er forklaringen her at hjemmeboende voksne barn bidrar med inntekt. Aleneboende og enslige foreldre er økonomisk mer utsatte og sårbare, og dette gjelder kvinner i større grad enn menn siden kvinnes gjennomsnittsinntekt er lavere. Med tanke på utviklingen i husholdsstrukturen er det spesielt grunn til å peke på eldre, aleneboende kvinner som en fortsatt stor og økonomisk utsatt gruppe med relativt lav gjennomsnittsinntekt.

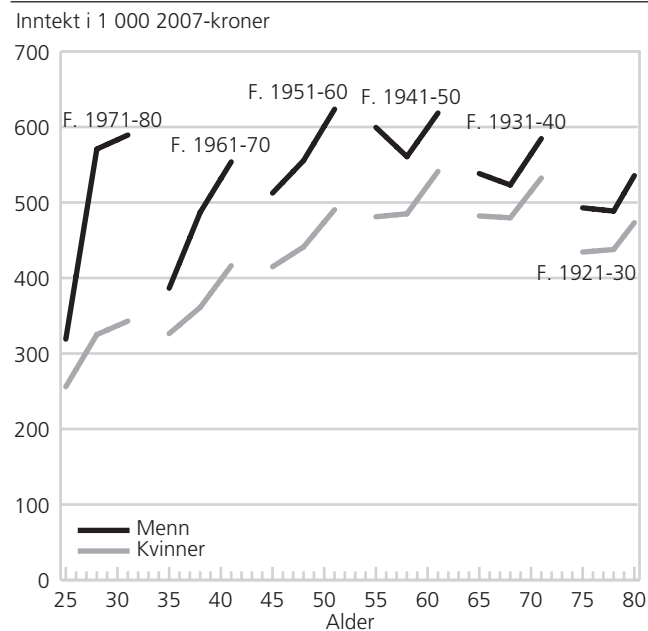
Sett under ett bidrar inntektsutviklingen i de enkelte husholdstypene til å stabilisere livsfaseutviklingen av den gjennomsnittlige husholdsinntekten som vi så i figur 1. Når det er de middelaldrende referansepersonene som har den høyest gjennomsnittlige husholdsinntekten i alle husholdstyper, opprettholdes stabiliteten i livsløpsutviklingen av den gjennomsnittlige husholds-

Figur 9. Gjennomsnittlig samlet husholdsinntekt for par med barn etter referansepersonenes fødselskohort, kjønn og alder. 2001, 2004 og 2007

Kilde: 2001 Folke- og bolig tellingen
2004 og 2007 Inntektsstatistikken

Figur 10. Gjennomsnittlig samlet husholdsinntekt for enslige foreldre etter referansepersonenes fødselskohort, kjønn og alder. 2001, 2004 og 2007

Kilde: 2001 Folke- og bolig tellingen
2004 og 2007 Inntektsstatistikken

inntekten med de middelaldrende fødselskohortene på inntektsstoppen. Vi ser også at veksten i gjennomsnittlig realinntekt fra en eldre til en yngre fødselskohort i sammenliknbare faser av livsløpet også gjelder for de enkelte husholdstyper, i tillegg til fødselskohorten som helhet.

Oppsummering

Inntektsforskjellene etter kjønn og livsfase er mindre på husholdsnivå enn på individnivå, men også husholdsinntekten varierer med livsfase. Det er husholdene med middelaldrende referansepersoner som har de høyeste gjennomsnittsinntektene. Forskjellene etter kjønn jevnes i stor grad ut på husholdsnivå, med unntak av livsløpsfasen etter 55-års alderen. Fra 30 til 55-års alderen, da en stor andel både av kvinner og av menn lever i parhushold, er den gjennomsnittlige husholdsinntekten omtrent den samme for kvinner og menn. Etter 55-års alderen øker kjønnsforskjellene i den gjennomsnittlige husholdsinntekten. Årsaken til dette er en økende andel aleneboende kvinner etter 55-års alderen, samtidig som en høy andel av de jevnaldrende mennene fortsatt bor i parhushold.

I perioden fra 1982 fram til 2007 har det skjedd betydelige endringer i husholdsstrukturen. Det er en vekst i andelen aleneboende tidlig i livsløpet i yngre kohorter, særlig for menn. Det er også en økning i andelen som er enslig forelder. Denne er høyest blant kvinnene, men det er en økning også blant mennene. Vi ser også en tendens til at familieetablering med barn utsettes i de yngre kohortene.

Kvinnenes andel av husholdsinntekten øker i de yngre kohortene, men det er langt igjen til like andeler for kvinner og menn. For hushold bestående av par uten barn lå kvinnenes andel av husholdsinntekten på vel 40 prosent for kohortene født 1961-80 i perioden 2001-2007. Kjønnsforskjellene er større i hushold som består av par med barn.

Inntektsutviklingen innen de ulike husholdstypene følger samme mønster over livsløpsfasene. Det er de middelaldrende som har den høyeste gjennomsnittsinntekten innen hver av husholdstypene. Dette bidrar til å opprettholde stabiliteten i livsfasefordelingen av husholdsinntekten, på tross av de endringene som har skjedd i husholdsstruktur. Det har vært en positiv utvikling av gjennomsnittlig husholdsinntekt i perioden 2001-2007 for alle husholdstyper og fødselskohorter.

Referanser

- Bø, T.P., R.H. Kitterød, T. Køber, S.M. Nerland og T. Skoglund (2008): *Arbeidstiden – mønstre og utviklings- trekk*. Rapporter 2008/12. Statistisk sentralbyrå
- Lappegård, T. (1998): Større ulikheter i barnetall, *Samfunnsspeilet* 12 (5): side 42-48.
- Lingsom, S. (1991): *Hjelp etter behov? Offentlig og privat omsorg for hjemmeboende eldre*, INAS-rapport 91:5, Institutt for sosialforskning, Oslo
- Mamelund, S.-E., H. Brunborg og T. Noack (1997); *Skilsmisser i Norge 1886-1995 for kalenderår og ekteskapskohorter*. Rapporter 97/19, Statistisk sentralbyrå
- NOU 1993:17: *Levekår i Norge: Er graset grønt for alle?* Akademika, Oslo
- Skrede, K. (1994): *Turbulens eller stabilitet? Levekårs- endringer 1980-1990 i et livsløps- og generasjonsperspek- tiv*, INAS-rapport 94:1, Institutt for sosialforskning
- Skrede, K. (1999a): *Kvinnens levekår, livsløp og helse. Endringer i et generasjonsperspektiv*. Vedlegg 2 til NOU 1999:13: *Kvinnens helse i Norge*
- Skrede, K. (1999b): *Generasjonsforskjeller i levekår i Birkeland E. (red): Forskjeller i levekår. Hefte 2 Levekår og helse*, Notater 99/33, Statistisk sentralbyrå
- Skrede, K. (2010): *Inntektsutviklingen i perioden 1982-2007 etter kjønn, livsfase og generasjon*, *Økono- miske analyser* 28 (5): side 17-26.

Norsk lastebiltransport i et internasjonalt marked

Astri Kløvstad

Vogntog og andre store godsbiler utgjør en stadig større del av trafikkbildet vårt. Og de norske lastebilene har ikke vært alene om økningen. Flere og flere av godsbilene har utenlandske skilt, og særlig har enkelte av de nye medlemslandene i EU vært flinke til å ta i bruk de nye markedene, som ble tilgjengelige i 2004.

Med unntak av i de siste årenes nedgangskonjunktur, har den totale transportmengden økt nokså kontinuerlig over lang tid. Fra begynnelsen av det siste tiåret så vi at utenlandske lastebiler tok en stadig større andel av transporten inn og ut av Norge, for så å stabilisere seg. Nå ser det ut til at utlendingene igjen øker noe i forhold til de norske transportørene. De nasjonale transportene, hvor både pålesing og avlesing foregår i Norge, er derimot helt dominert av norske transportører.

I Norge utgjør veitransport om lag 1,5 prosent av bruttonasjonalproduktet for fastlands-Norge. Transportarbeidet måles i tonnkilometer. Dette tallet er produktet av transportert mengde og tilbakelagt distanse. I figur 1 er utviklingen i utført transportarbeid innenlands og av norske lastebiler vist sammen med utviklingen i bruttonasjonalproduktet for fastlands-Norge samt bruttoproduktet for de to mest transportkrevende næringene.

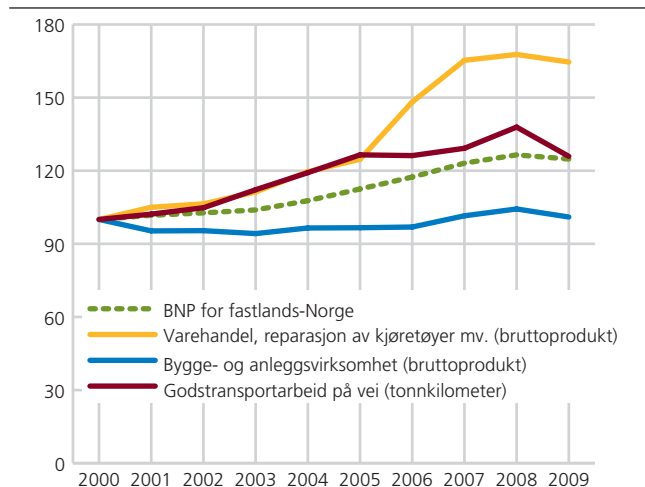
I overkant av 2 prosent av den totale mengden gods som fraktes av norske lastebiler hvert år, transporteres utenlands. Ser vi på transportarbeidet, utgjør de inter-

nasjonale transportene i størrelsesorden 20-25 prosent av det totale antall tonnkilometer de norske lastebilene utfører i året.

I 2009 fraktet norske biler 3,2 millioner tonn gods i eksport, og 2,3 millioner tonn i import. I tillegg ble det eksportert 2,9 millioner tonn og importert 4.5 millioner tonn med biler fra de andre landene som er omfattet av EØS-avtalen. Tabell 1 viser hvordan godset har fordelt seg på norske og utenlandske biler de fire siste årene.

De norske bilenes andel av importen og eksporten i tabell 1 har variert mellom 40 og 45 prosent i disse fire årene. Men siden det også deltar biler fra andre land enn EØS-land i den internasjonale godstransporten til og fra Norge, blant annet russiske, må dette tallet ansees som et maksimumstall. I følge statistikken over godstransport med lastebil over grensen utgjorde mengden gods transportert på biler fra land utenfor EØS-området ca 1,5 prosent av den totale grensetran-

Figur 1. Utviklingen i innenlands transportarbeid med norske lastebiler og BNP for fastlands-Norge, faste 2000-priser. 2000-2009. 2000=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Nasjonalregnskap og Lastebilundersøkelsen

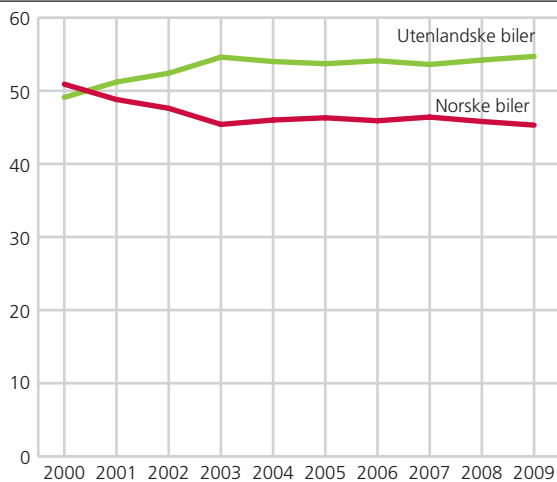
Astri Kløvstad er seniorrådgiver ved Seksjon for transport-, reiselivs- og IKT-statistikk (astri.klovstad@ssb.no)

Tabell 1. Nasjonal og internasjonal lastebiltransport i Norge, transportert mengde, 2006-2009

	I alt	Norske lastebiler	Lastebiler fra andre EU/EØS-land
	1 000 tonn	Prosent	
2006			
Innen Norge	245 680,2	99,8	0,2
Til eller fra Norge	15 070,4	39,7	60,3
Fra utlandet til Norge	8 750,5	32,4	67,6
Fra Norge til utlandet	6 319,8	49,8	50,2
2007			
Innen Norge	264 459,8	99,8	0,2
Til eller fra Norge	14 714,6	44,1	55,9
Fra utlandet til Norge	8 250,2	36,5	63,5
Fra Norge til utlandet	6 464,3	53,8	46,2
2008			
Innen Norge	28 344,4	99,8	0,2
Til eller fra Norge	13 865,6	45,3	54,7
Fra utlandet til Norge	7 620,0	36,8	63,2
Fra Norge til utlandet	6 241,8	55,8	44,2
2009			
Innen Norge	252 397,8	99,9	0,1
Til eller fra Norge	12 837,2	42,3	57,7
Fra utlandet til Norge	6 748,6	33,5	66,5
Fra Norge til utlandet	6 088,6	52,1	47,9

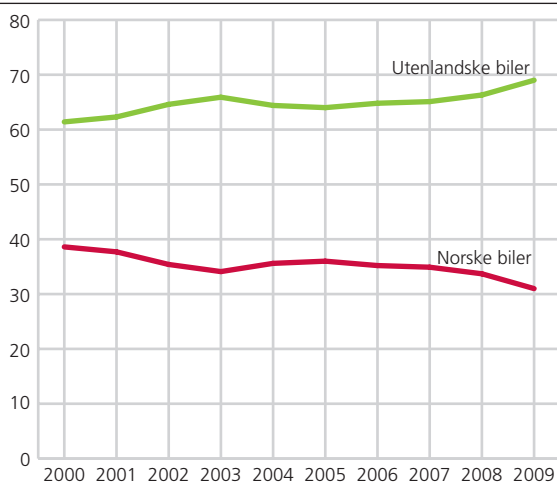
Kilde: EØS-landenes lastebilundersøkelser

Figur 2. Importert og eksportert mengde med norske og utenlandske biler. Prosent. 2000-2009

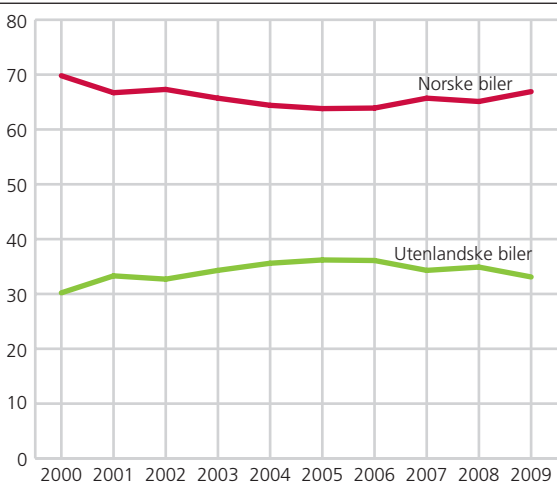
Kilde: Statistisk sentralbyrå, Godstransport med lastebil over grensen.

Figur 3. Importert mengde med norske og utenlandske biler. Prosent. 2000-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Godstransport med lastebil over grensen.

Figur 4. Eksportert mengde med norske og utenlandske biler. Prosent. 2000-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Godstransport med lastebil over grensen.

sporten på vei i 2009, og av dette hadde russiske biler nesten tre fjerdedeler.

Mest gods på utenlandske biler over grensen

Totalsummene basert på EØS-landenes lastebilundersøkelser er ikke helt sammenlignbar over lengre tid. For å se på utviklingen tilbake til år 2000, er det bedre å bruke statistikken over godstransport med lastebil over grensen. Denne er basert på tolldeklarasjoner, og viser godsmengde på bil som passerer grensen på vei. Her mister vi altså den godsmengden som fraktes med lastebil på ferje over grensen, men den prosentvise fordelingen vil være sammenlignbar fra år til år.

Figur 2 viser at de norske bilene hadde over halvparten av den grenseoverskridende godstransporten i år 2000. Så falt den norske andelen til mellom 45 og 46 prosent i løpet av tre år, og den har siden vært relativt stabil.

Figur 3 og 4 viser at utviklingen er ulik for import og eksport. Mens norske bilers andel av eksporten først gikk litt ned, men senere har økt igjen, har deres andel av importen stort sett vist nedgang.

Det har tradisjonelt vært våre nærmeste naboer som har utgjort de største gruppene av utenlandske transportører. Og naturlig nok er det de svenske lastebilene som dominerer. Nesten en tredjedel av godset som passerer grensen på vei kjøres med svenske biler. Men også de svenske bilenes andel har gått noe ned sammenlignet med år 2000, fra 31,9 prosent til 28,2 prosent i 2009. Danske og finske lastebiler har hver om lag 5 prosent av den internasjonale transporten til og fra Norge. Men noen av de nye EU-landene har hatt en sterk økning de siste årene. De polske lastebilene økte sin andel fra under en prosent i 2000 til nesten fire i 2009. De tre baltiske landene Estland, Latvia og Litauen hadde hver for seg en liten andel av den totale veitransporten mellom Norge og utlandet i 2009, fra 1 til 1,5 prosent. Men godsmengden de transporterer har økt betydelig siden 2000, den er mer enn tidoblet for både Latvia og Litauen. Tabell 2 viser de landene som transporterer mest

Tabell 2. Godstransport med lastebil over grensen. De største landenes andel av norsk grensetransport på vei. Prosent. 2000 og 2009

	2000	2009
Norge	50,9	45,3
Sverige	31,9	28,2
Danmark	5,9	5,2
Finland	5,3	4,5
Polen	0,9	3,7
Tyskland	1,7	3,0
Nederland	0,7	1,6
Estland	0,4	1,5
Litauen	0,1	1,2
Russland	0,3	1,1
Latvia	0,1	1,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Godstransport med lastebil over grensen.

Tabell 3. Transport til, fra og i Norge med biler fra EU-land. 2009

	I alt	Import	Ek- sport	Tred- jeland	Kabo- tasje
1 000 tonn					
Gamle EU-land (EU 15)	6 189	3 353	1 833	692	310
Nye EU-land (EU 12)	1 575	283	323	916	53
Prosent					
Gamle EU-land (EU 15)	100	54,2	29,6	11,2	5,0
Nye EU-land (EU 12)	100	18,0	20,5	58,2	3,4

Kilde: EØS-landenes lastebilundersøkelser.

gods inn og ut av Norge. Den totale godsmengden som passerte Norges grense på vei har økt med 28,8 prosent fra 2000 til 2009. I samme periode har svenske, danske og finske bilers andel gått ned, mens de andre landene har økt -og de østeuropeiske landene har økt klart mest.

Transportmønstre i endring

Etter hvert som det europeiske transportmarkedet åpnes for aktører fra flere land, øker transportørenes tilpasningsevne i takt med konkurransen. Den vanligste formen for internasjonal transport er mellom to land hvor bilen er hjemmehørende i det ene. Men vi ser at de utenlandske bilene i større grad enn tidligere også tar på seg transportoppdrag innen Norge (kabotasje) eller mellom Norge og et annet land enn deres eget (tredjelandskjøring). I 2000 var 2,6 prosent av "Norges-transporten" til de landene som da var medlem i EU kabotasjekjøring, en andel som i 2009 hadde steget til 5 prosent. Tredjelandskjøringen til og fra Norge økte fra 6,1 prosent i 2000 til 11,2 prosent i 2009.

Til sammenligning hadde de nye medlemslandene hele 58,2 prosent av sin Norgestransport som tredjelandskjøring og bare 3,4 prosent som kabotasjekjøring i 2009 (tabell 3). Totalt fraktet de gamle EU-landene 692 tusen tonn gods som tredjelandskjøring og 310 tusen tonn som kabotasje her til lands i 2009, mens de nye medlemslandene fraktet 916 tusen tonn gods i tredjelandskjøring og 53 tusen tonn i kabotasje.

Tabell 4 viser transportert mengde mellom Norge og enkelte andre land, og hvor stor del av transporten

Regler for kabotasje og tredjelandskjøring

Kabotasjetransport er underlagt spesielle regler både i Norge og i de andre EØS-landene. Lastebileieren kan ikke reise med tom bil til et annet land for så å utføre innenlands transport der. For å drive kabotasjetransport i et EØS-land, må transportøren være fra et av medlemslandene og ha fellesskapstillatelse. Dessuten må transportøren ha en internasjonal transport med last inn i landet, kabotasjekjøringen må være midlertidig og ikke utføres systematisk eller kontinuerlig. Høsten 2009 definerte Samferdselsdepartementet at "midlertidig transport" vil si maksimum 3 turer i løpet av 7 dager. Denne grensen har tidligere vært mindre presis og anslått til 1-2 måneder. Nye medlemsland har ikke umiddelbart hatt de samme mulighetene til å drive kabotasjetransport, men har vært underlagt overgangsregler. Fra 2009 er de 10 landene som ble medlemmer i EU i 2004 ferdige med sin overgangsperiode og kan ta del i kabotasjetransport på lik linje med de andre.

Tredjelandskjøring har vært tillatt siden 1993 for transportører fra EØS-land med fellesskapstillatelse.

Medlemsland i EU

Medlemsår		
EU 15	1957	Belgia, Frankrike, Vest-Tyskland, Italia, Luxembourg, Nederland
	1973	Danmark, Irland, Storbritannia
	1981	Hellas
	1986	Portugal, Spania
	1995	Østerrike, Finland, Sverige
EU 12	2004	Kypros, Tsjekkia, Estland, Ungarn, Latvia, Litauen, Malta, Polen, Slovakia, Slovenia
	2007	Bulgaria, Romania

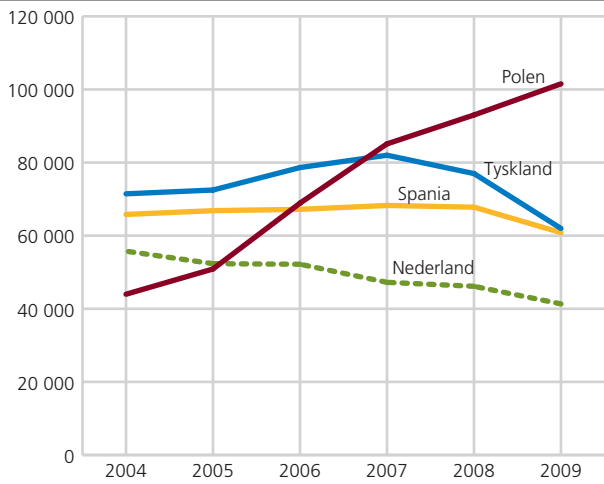
som går med bil hjemmehørende i et av de to landene eller med bil fra et tredje land. I årene 2006-2008 var Tyskland den største aktøren innen tredjelandskjøring til og fra Norge, men i 2009 ble Tyskland forbigått av Polen. De tre baltiske statene til sammen transporterte også mer til og fra Norge på denne måten i 2009 enn Tyskland.

Tabell 4. Internasjonal transport mellom Norge og utvalgte andre land etter lastebilens nasjonalitet. Gjennomsnitt for årene 2007-2009

	Transportert mengde	Norsk bil	Bil fra det andre landet	Bil fra et tredje land	Største tredjeland
	1000 tonn	Prosent			
Transport mellom					
Norge og Sverige	8 183,5	57,1	36,1	6,8	Polen
Norge og Danmark	1 812,6	14,0	76,8	9,2	Tyskland
Norge og Tyskland	817,5	37,7	38,2	24,1	Polen
Norge og Finland	436,0	20,7	72,6	6,6	Baltiske
Norge og Nederland	408,0	37,0	46,2	16,9	Tyskland
Norge og Polen	416,7	1,6	96,8	1,6	:
Norge og Baltikum	174,6	-	90,9	9,1	Andre baltiske

Kilde: EØS-landenes lastebilundersøkelser.

Figur 5. Internasjonalt transportarbeid utført av de fire største landene i internasjonal godstransport på vei i EØS-området. 2004-2009

Kilde: Eurostat, tabell road_go_ta_tott.

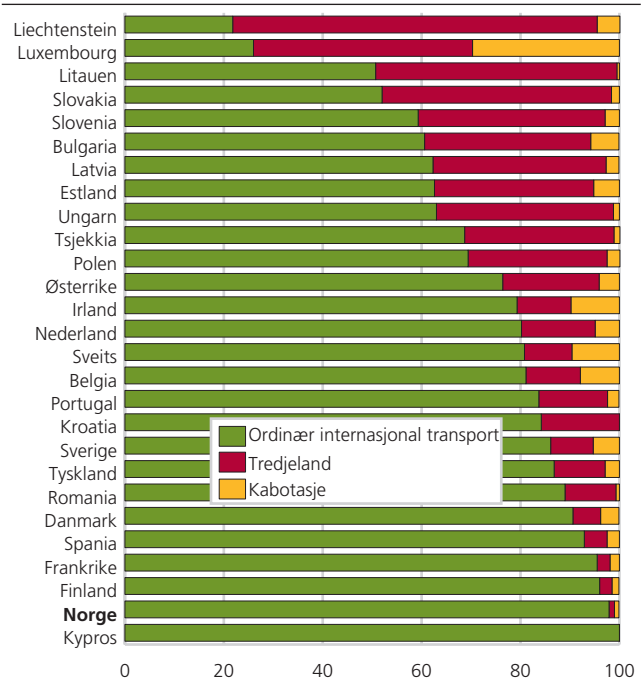
Polakkene størst på internasjonal godstransport

Norske transportører er ikke alene om å oppleve økt konkurranse fra utlandet. De østeuropeiske landenes inntog i EU-markedet merkes i enda større grad for de gamle EU-landene på kontinentet. Tyskland er det landet som transporterer mest gods internasjonalt, med Nederland som nummer to og Polen som nummer tre. Når det kommer til transportarbeidet, der transportavstanden er innbakt, er det nå Polen som er det desidert største landet. Fram til 2004 var det Tyskland, Spania og Nederland som var de største innen internasjonal transport i EØS-området målt i transportarbeid. Polen lå på fjerdeplass dette første året de var med i EU. Men i løpet av tre år var Polen oppe på førsteplass, og de tar stadig større andel av den internasjonale transporten (figur 5). I 2009 hadde polske lastebiler nesten 20 prosent av alt internasjonalt transportarbeid på vei utført av de 27 EU-landene.

I figur 6 er transportarbeidet fordelt på "ordinær internasjonal transport", altså transport mellom eget land og et annet land, tredjelandskjøring og kabotasje. Vi ser at de største landene og de som har vært med i EU lengst er de med mest ordinær internasjonal transport. Små land som Liechtenstein og Luxembourg og de nye medlemslandene fra EU-utvidelsen i 2004 har en tydelig større andel av sin internasjonale transport som tredjelandskjøring.

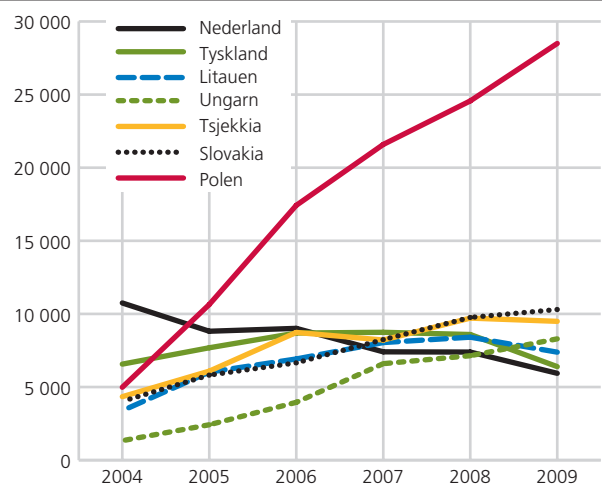
Fra 2006 til 2009 gikk summen av transportarbeidet utført i tredjelandskjøring med biler fra de 15 gamle EU-landene, målt i tonnkilometer, ned hvert år, mens tredjelandskjøringen i de nye medlemslandene økte. Figur 7 viser at polske transportører øker kraftig og er på få år blitt fullstendig dominerende innen tredjelandskjøring i EØS-området. Nederland, som var ledende i 2004, har på disse 5 årene blitt forbikjørt av seks andre land.

Figur 6. Internasjonalt transportarbeid utført av EØS-landene etter type transport. 2009. Prosent

Kilde: Eurostat, tabell road_go_ta_tott.

Figur 7. Transportarbeid i tredjelandskjøring. De sju største landene innen tredjelandskjøring. 2004-2009

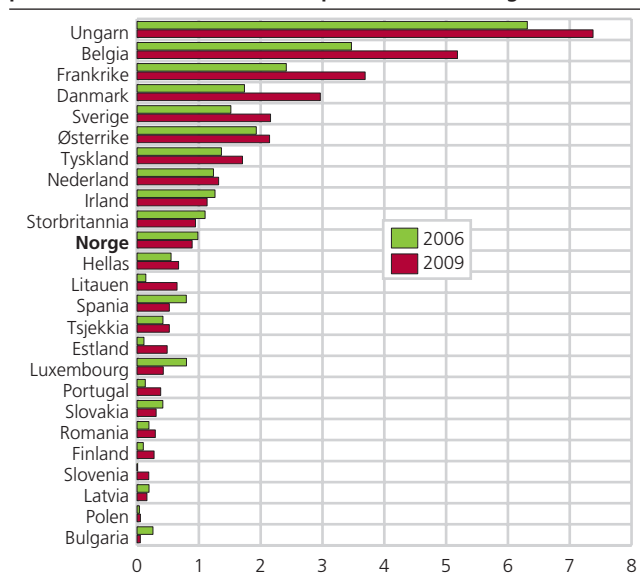

Kilde: Eurostat, tabell road_go_ta_tott

Tyskland, Nederland og Luxembourg er de landene som transporterer mest gods i kabotasjekjøring i EØS-området. Polen, som lå på fjerdeplass i mengde gods transportert innenfor et annet lands grenser i 2009, tilbakela lengre distanser på sine kabotasjeoppdrag og gikk således forbi alle de andre landene i utført transportarbeid også i kabotasjekjøring. Norske lastebilers kabotasjekjøring utgjorde i 2009 mindre enn 2 promille av både transportert mengde og transportarbeid utført på denne måten i EØS-området.

I hvor stor grad et land opplever at utenlandske transportører utfører innenlands transport varierer veldig. Figur 8 viser at over 7 prosent av den innenlandske transporten i Ungarn ble utført med lastebiler fra et

Figur 8. Kabotasjekjøring med lastebil utført i det enkelte land i prosent av alt innenlands transportarbeid. 2006 og 2009

Kilde Eurostat tabell road_go_ca_c og road_go_ta_tott .

annet land i 2009. Også Belgia, Frankrike og Danmark hadde en kabotasjeinntrengning på 3 prosent eller mer i 2009. Utlendingenes deltagelse i den innenlandske transporten har økt fra 2006 til 2009 for de fleste land, men ikke for alle. I Norge utgjorde kabotasjekjøring litt mindre i 2009 enn i 2006.

At transportører fra de nye medlemslandene så raskt etablerer seg i det nye markedet skyldes dels markedets karakter som åpent og konkurransebasert og dels disse landenes konkurransefordeler. Mange av landene har en geografisk plassering som gjør det europeiske markedet lett tilgjengelig. Dessuten er lønnskostnadene klart lavere i de nye medlemslandene.

Utviklingen i norsk lastebilnæring

Hvordan har så den norske lastebilnæringa klart seg etter at markedet ble åpnet for transportører fra flere land? Vi har sett at det ikke er påvist noen økning i kabotasjeinntrengningen her til lands fra 2006 til 2009. De norske lastebilene har altså så langt ikke gitt fra seg mer av den nasjonale transporten. Dette kan endre seg etter 2009, når de nye EU-landene fra 2004-utvidelsen får samme adgang til å ta kabotasjeoppdrag som de gamle EU-landene har hatt.

For den internasjonale transporten til og fra Norge ser vi en endring i 2009. Vi har sammenlignbare tall over internasjonalt transportarbeid fra 2006 til 2009. Tabell 5 viser at fra 2006 til 2008 var fordelingen mellom norske og utenlandske biler stabil, de norske bilene utførte snaut 40 prosent av transportarbeidet inn og ut av landet. I 2009 har de utenlandske bilene tatt en litt større andel enn tidligere og den norske andelen gikk ned med ca 4 prosentenheter. Tabell 1 viser at norske biler har en større andel av godsmengden i import og eksport enn situasjonen er for transportarbeidet her i tabell 5. Det skyldes at de utenlandske bilene har transporter som går over lengre avstander enn de norske.

Tabell 5. Transportarbeid til og fra Norge med norske og utenlandske lastebiler. 2006-2009

	2006	2007	2008	2009
	Millioner tonnkm			
I alt	10 422	10 146	10 058	9 018
Norske lastebiler	4 022	3 877	3 910	3 106
Lastebiler fra andre EØS-land	6 400	6 269	6 148	5 912
	Prosent			
Norske lastebiler	38,6	38,2	38,9	34,4
Lastebiler fra andre EØS-land	61,4	61,8	61,1	65,6

Kilde: EØS-landenes lastebilundersøkelser.

Tabell 6. Internasjonalt transportarbeid med norske lastebiler. 2006-2009

	2006	2007	2008	2009
	Millioner tonnkm			
Transport mellom Norge og utlandet	4022	3877	3910	3106
Tredjelandskjøring	33	36	15	34
Kabotasje	21	43	47	30

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Lastebilundersøkelsen.

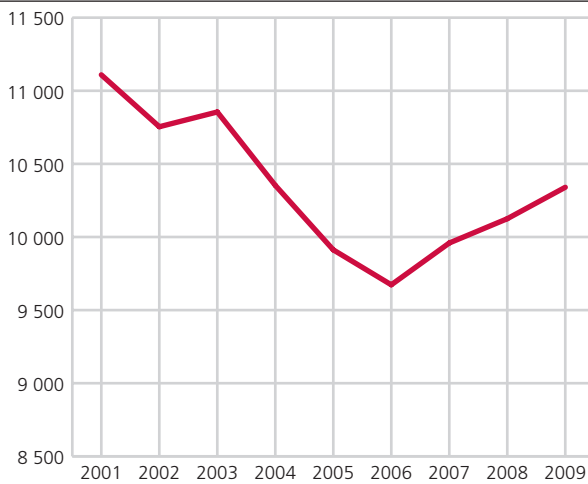
Norske lastebilers deltagelse i kabotasje- og tredjelandsmarkedet er beskjedne, og utviklingen er ikke entydig (tabell 6). Tallene er basert på en utvalgsundersøkelse, og vil derfor være beheftet med noe større usikkerhet for en så beskjedne aktivitet enn tallene for den ordinære internasjonale transporten, men de viser at det norske transportarbeidet utført som kabotasjekjøring har vært i størrelsesorden 15-36 millioner tonnkilometer de siste fire årene. Det utgjør 0,5-1,2 prosent av det internasjonale transportarbeidet de norske lastebilene gjorde i disse årene. Som vi har sett tidligere utgjorde de norske bilenes andel mindre enn 2 promille av all kabotasjekjøring i EØS-området i 2009.

Siden de norske lastebilene først og fremst driver transport i Norge, har ikke konkurransen fra de utenlandske transportørene hatt den største påvirkningen på næringa samlet sett. 75-80 prosent av transportarbeidet og over 97 prosent av godsmengden utgjøres av nasjonale transporter, og der er den utenlandske innblandingen minimal. For den delen av lastebilnæringa som også driver transport internasjonalt, er konkurransen med utenlandske biler betydelig, og her ser det ut til at de norske bilene taper andeler. At konkurransen om transporter inn og ut av Norge og i utlandet blir tøffere vil også kunne føre til mer konkurranse blant de norske transportørene om de nasjonale oppdragene. Men de utenlandske bilene har så langt en minimal andel av den innenlandske transporten i Norge.

Figur 9 viser at antall foretak i denne næringa gikk betydelig ned i perioden fra 2003 til 2006, for så å øke igjen. Vi ser at nedgangen i antall foretak begynte før EU-utvidelsen i 2004.

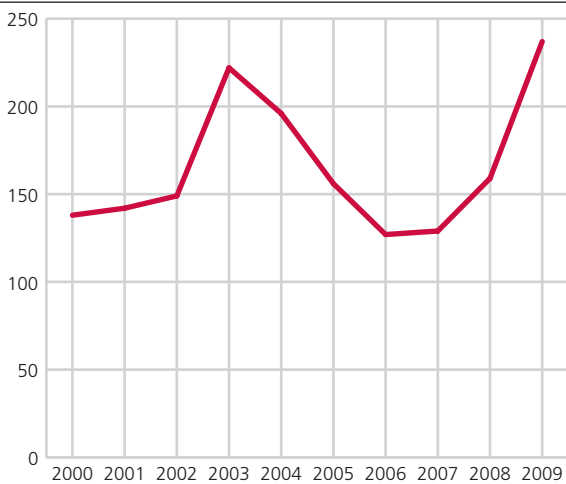
Konjunkturedgangen i perioden 2001-2003, førte til mange konkurser i alle næringer, og lastebilnæringa var intet unntak. I 2003 ble det åpnet 222 konkurser i foretak innen næringa Godstransport på vei, 73 flere

Figur 9. Antall foretak i næringa «Godstransport på vei», registrert som aktive ved inngangen til året. 2001-2009

Kilde: SSB Foretak.

Figur 10. Antall åpnete konkurser i næringa «Godstransport på vei» i Norge. 2000-2009

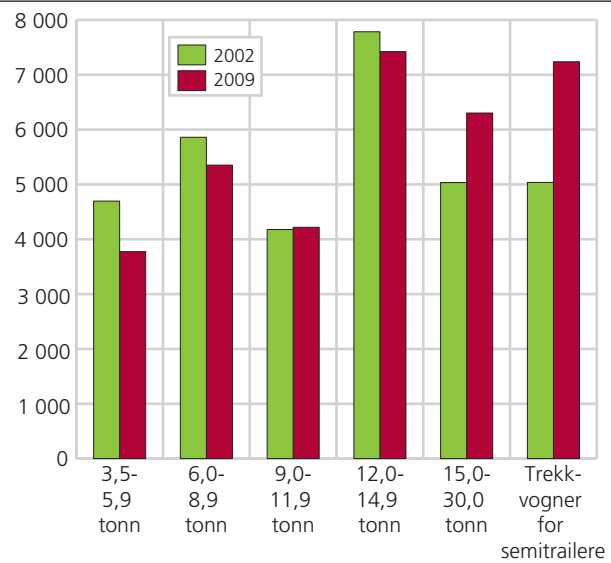
Kilde: SSB Åpnede konkurser.

enn året før. Figur 10 viser at etter 2003 falt antall konkurser i denne næringa i tre år, før det igjen begynte å stige, og nådde en ny topp i 2009. Den siste toppen i antall konkurser faller sammen med den internasjonale finanskrisa som slo til i løpet av 2008.

Statistikken over antall registrerte kjøretøy kan også si noe om utviklingen i lastebilnæringa. Hvis vi holder tankbiler og andre spesialbiler utenfor, og bare ser på biler registrert som lastebil eller trekkvogn for semitrailere, har antallet økt fra 32 600 biler i 2002 til 34 300 biler i 2009. I tillegg er det en klar forskyvning over til større biler. Figur 11 viser at det er antallet registrerte lastebiler med kapasitet til å frakte mer enn 15 tonn nyttelast som sammen med trekkvognene for semitrailere som utgjør økningen. Økningen i nyttelastkapasiteten er således høyere enn økningen i antall biler.

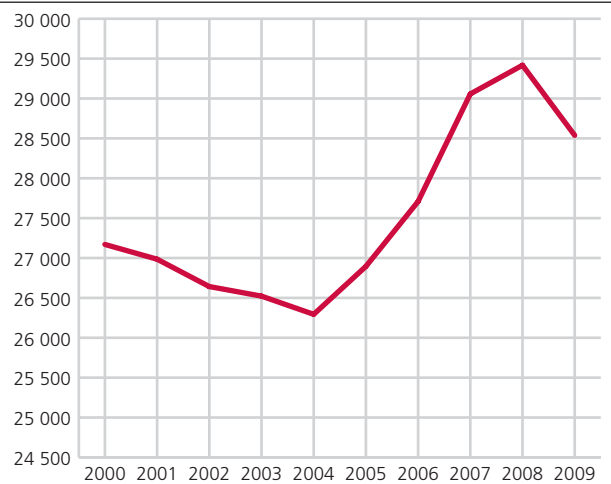
En stor del av lastebilene eies ikke av foretak i transportbransjen. Lastebilundersøkelsen viser at i overkant av 40 prosent av godset norske biler frakter innenlands

Figur 11. Antall registrerte lastebiler etter nyttelastkapasitet, 2002 og 2009

Kilde: SSB Registrerte kjøretøy.

Figur 12. Antall sysselsatte pr 4. kvartal i næringa «Godstransport på vei». 2000-2009

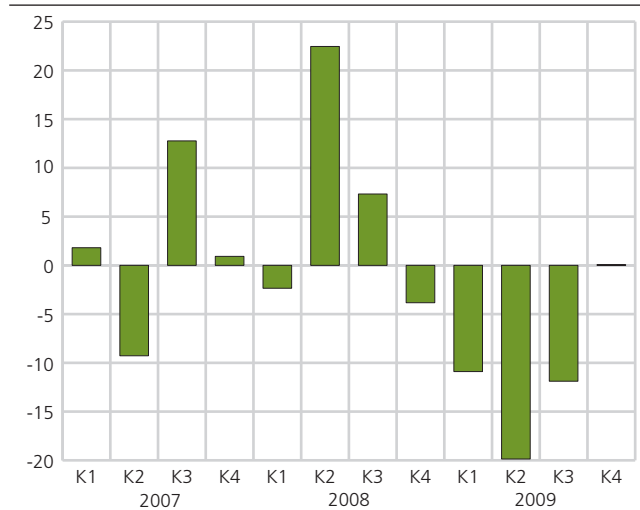

Kilde: SSB Registerbasert sysselsettingsstatistikk.

transporteres som egentransport. Dette er altså foretak i andre næringar som eier egne lastebiler og utfører transport av egne varer for egen regning. Denne typen transport foregår ofte over kortere avstand enn transport utført av foretak som driver leietransport. Egentransporten utgjør derfor bare om lag 20 prosent av det uførte transportarbeidet her til lands. Fordelingen mellom egentransport og leietransport har ikke vist noen entydig endring de siste årene.

Antall sysselsatte i foretak som driver med godstransport på vei viste en svak, jevn nedgang i perioden 2000 til 2004, på 0,8 prosent i året i gjennomsnitt (figur 12). Da snudde tendensen og sysselsettingen økte med gjennomsnittlig 2,9 prosent i året fram til 2008. Under finanskrisa fra 2008 til 2009 gikk sysselsettingen ned med 3 prosent. Likevel var det sysselsatt nesten 1400 flere personer i næringa "Godstransport på vei" i 4. kvartal 2009 enn i 4. kvartal 2000.

Figur 13. Endring i transportarbeid med norske lastebiler fra samme kvartal året før. Prosent

Kilde: SSB; Lastebilundersøkelsen.

Selv om konkurranse fra utlandet har en viss betydning, ser det altså ut til at generelle konjunktursvingninger er vel så viktig for utviklingen i næringen.

Finanskrisa rammet ulikt

Da finanskrisa rammet i andre halvår av 2008 resulterte det i en så stor nedgang i transporten med lastebil at det ga seg utslag i lavere transportarbeid for hele året sammenlignet med året før for mange europeiske land. Tydeligst var dette for de største av de gamle medlemslandene i EU. Portugal ble hardest rammet med en nedgang i totalt transportarbeid fra 2007 til 2008 på 15 prosent. Samtidig økte de to nye medlemslandene Slovenia og Estland sitt transportarbeid med hhv 18 og 15 prosent. De nye medlemslandenes økning var først og fremst et resultat av mer internasjonal transport. Også Polen hadde betydelig økning fra 2007 til 2008 (9 prosent) til tross for en midlertidig nedgang i 4. kvartal 2008. Av de nye medlemslandene var det bare Latvia, Romania og Ungarn som hadde nedgang i utført transportarbeid fra 2007 til 2008. Men full effekt av finanskrisa så vi først i 2009. Da var det bare to av de nye medlemslandene (Bulgaria og Polen) og ingen av de gamle som hadde økning i det samlede transportarbeidet året sett under ett. Mot slutten av 2009 så imidlertid nedgangen ut til å avta. Mens det i første og andre kvartal kun var Bulgaria og Polen som viste økning sammenlignet med samme kvartal året før, var det oppgang i transportarbeidet for i 7 av de 23 EU-landene som det finnes tall for i fjerde kvartal.

I Norge viste utviklingen i denne perioden en tilsvarende tendens. Transportarbeidet gikk ned med 4 prosent i fjerde kvartal 2008 sammenlignet med 4. kvartal 2007. Denne nedgangen var imidlertid ikke stor nok til å oppveie økningen tidligere på året, og norske lastebiler utførte et transportarbeid i 2008 som var vel 5 prosent høyere enn i 2007. I 2009, derimot, var det samlet sett en nedgang også for de norske lastebilene. Nedgangen var på 11 prosent sammenlignet med 2008. Som vi har sett, gjenspeiles dette i antall konkurser og antall sysselsatte innen lastebilnæringa i 2009. I fjerde kvartal 2009 flatet det ut og transportarbeidet da lå på samme nivå som i fjerde kvartal 2008.

Oppsummering

Fri konkurranse og flere utenlandske aktører er bare en del av de politiske og økonomiske omgivelsene som de norske transportørene opererer under. Vi ser at lastebilnæringa svinger i takt med de økonomiske konjunktorene ellers i samfunnet. Vekst og økt kjøpekraft fører til at behovet for transport øker. Og når pilene peker nedover, gjenspeiles det veldig fort i færre oppdrag for aktørene i lastebilnæringa.

Det er ikke klare tegn til at økt konkurranse fra utenlandske transportører har undergravd eksistensgrunnlaget for den norske lastebilnæringa samlet sett. Vi har hatt en strukturrasjonalisering ved at antall foretak har gått ned, uten at antall sysselsatte er blitt tilsvarende redusert. Dessuten flyttes transporten over på større og større biler. Økt konkurranse fra utenlandske transportører merkes for den delen av lastebilnæringa som driver internasjonal transport, men dette har ikke ført til en svekket veitransportnæring totalt sett.

Referanser

Eurostat (2009): Panorama of Transport, 2009 edition

Monsrud, J. (2009): Transport i Norge, Statistiske analyser 105, Statistisk sentralbyrå

Pasi, S. (2008): Trends in road freight transport 1999-2006, Statistics in focus, *Transport* 14/2008, Eurostat

Pasi, S. (2009): Global economic crisis hits European road freight transport in the fourth quarter of 2008, Statistics in focus, *Transport* 86/2009, Eurostat

Eurostats nettsted: <http://ec.europa.eu/eurostat>

Forskningsspublikasjoner

Nye utgivelser

Rapporter/Reports

Ådne Cappelen og Joakim Prestmo:
Effekter av finanspolitiske tiltak - en sammenlikning av to makroøkonomiske modeller. Rapporten 53/2010. 39s. ISBN 978-82-537-7985-0 Trykt versjon

Det er lenge siden det har vært så stor enighet blant økonomer om bruk av finanspolitikk som virkemiddel for å stabilisere økonomien, som vi så vinteren 2008/2009. Den kraftige nedgangskonjunktoren som begynte ved utgangen av 2007 eskalerte som følge av finanskrisen, og førte til massive finanspolitiske tiltak i de fleste land. I etterkant av Kydland og Prescott sin 1982-artikkel har stadig større deler av økonomimiljøet vinklet sin forskning inn mot RBC-modellene (Real Business Cycles). De la grunnen for en retning innen økonomifaget som predikerte bruk av politikkregler og som kritiserte diskresjonær finanspolitikk. Det var pengepolitikken, og ikke finanspolitikken, som gjennom forankring av prisforventningene skal sørge for stabile konjunkturer.

Danmark og Norge har beholdt sine store makroøkonomiske modeller til tross for den såkalte Lucas-kritikken (Lucas, 1976). Dette er modeller som skiller seg til dels betydelig fra RBC- og senere DSGE (Dynamic Stochastic General Equilibrium) modellene som har rådet grunnen i sentralbankmiljøene, de siste tiårene. I rapporten diskuterer vi rådende teori og empirisk forskning, samtidig som vi belyser modellegenskapene til ADAM og MODAG gjennom finanspolitiske sjokk.

Vi belyser hvilke effekter finanspolitikk har på samlet produksjon i følge de to makroøkonomiske modellene ADAM og MODAG. Fokuset er særlig rettet mot de såkalte multiplikatoreffektene og fortregningsmekanismer i modellene. Vi analyser de langsiktige effektene

av ulike finanspolitiske tiltak i begge modellene og sammenligner resultatene.

Våre resultater viser at det er klare forskjeller mellom dansk og norsk økonomi. Deler av norsk eksportnæring er mindre sensitiv for innenlandsk kostnadspress enn den danske, og følgelig er fortregningen av konkurranseutsatt er virksomhet mindre ved finanspolitikk. Det er også forskjeller mellom modellene som ikke kan forklares gjennom forskjeller i økonomiene. Til en viss grad er det mulig å justere for disse forskjellene, og da blir forskjellen mellom BNP-multiplikatoren klart mindre, men fremdeles er effekten av finanspolitikk på samlet produksjon større i Norge.

En analyse over tre tiår illustrerer at effekten av politikken i modellene er ganske forskjellig på lang og kort sikt. I både ADAM og MODAG er effekten av skattelettelse svakere på kort sikt, enn tilsvarende økning av offentlig utgifter. Offentlig utgiftsøkning virker altså mer konjunkturregulerende enn skattelettelse. På lengre sikt er det mindre forskjeller mellom virkningen av skattelettelse og økning i offentlige konsum eller investeringer i MODAG. Dette finner vi ikke i ADAM.

Analysene i hoveddelen av rapporten er basert på uendrede pengemarkedsrenter og valutakurser. I siste del av rapporten vises effekter i MODAG av at pengemarkedsrentene og valutakursene følger modellerte sammenhenger. Beregningene våre viser at dette klart reduserer de ekspansive effektene av finanspolitikken.

Svein Blom: **Sosiale forskjeller i innvandreres helse**

Funn fra undersøkelsen Levekår blant innvandrere 2005/2006. Rapporten 47/2010. 54s. ISBN 978-82-537-7967-6 Trykt versjon

Helse er i denne rapporten om innvandreres helse operasjonalisert ved følgende fem indikatorer: egevaluert helse, somatiske sykdommer, forringelse av hverdagen som følge av helseproblemer, psykosomatiske plager og psykiske helseproblemer (HSCL-5). Aldersjusterte resultater for den enkelte indikator presenteres etter landbakgrunn (10 ulike land) og kjønn. Den innbyrdes sammenhengen mellom indikatorene er sterk, som oftest sterkere enn for hele befolkningen, og rettferdiggjør at de slås sammen til en felles indeks. Ifølge denne helseindeksen har innvandrere med bakgrunn fra Somalia og Sri Lanka best helse, mens innvandrere med bakgrunn fra Irak og Tyrkia rangerer nederst.

En multivariat analyse demonstrerer at innvandrere med sterk sosioøkonomisk posisjon (god utdanning, sysselsetting, økonomi, bolig og arbeidsmiljø) har bedre helse enn innvandrere uten disse fortrinnene. God sosial forankring og gode norskferdigheter karakteriserer likeledes personer med god helse. Det samme gjør en sunn livsstil i form av mosjon, fravær av røyking og fedme. Personer som har opplevd diskriminering og/eller vold og trusler, rapporterer nedsatt helse. Vi ser imidlertid at selve lengden på oppholdet i Norge, i forhold til lengden på tiden i opprinnelseslandet, ikke har noen selvstendig effekt på helsen ved kontroll for alder.

Mange av de samme faktorene som er nevnt ovenfor, samvarierer også med den psykiske helsen. Sosial kontakt er gunstig for begge kjønn. Det samme gjelder fravær av vold, trusler og diskriminering. En ny faktor som bare påvirker den psykiske helsen, er samliv med ektefelle eller samboer. Effekten er positiv for begge kjønn. Å være sysselsatt er viktig for menn, mens god økonomi og gode boforhold er viktig for kvinner. Hyppige legebesøk

indikerer både dårlig helse generelt og psykiske problemer.

Den sosialpsykologiske litteraturen om innvandreres tilpasning til et nytt land opererer idealtypisk med fire "akkulturasjonsstrategier". En innvandrer er marginalisert hvis hun/han avviser både opprinnelseslandets og tilflyttingslandets kultur. Innvandrerer er assimilert dersom hun/han opptar tilflyttingslandets kultur og avviser opprinnelseslandets. Avvises tilflyttingslandets kultur, mens opprinnelseslandets beholdes, regnes innvandrerer som separert. Integreerte innvandrerer har et positivt forhold både til tilflyttingslandets og opprinnelseslandets kultur. Studier av denne type viser gjerne at integrering er gunstigst for den psykiske helsen. Vår undersøkelse tyder på at også assimilering er forenlig med god psykisk helse.

Innvandrere evaluerer sin helse negativt i større grad enn hele befolkningen når tallet på rapporterte somatiske sykdommer øker. Ved fire eller flere sykdommer synes bare 9 prosent av innvandrerne at de har god eller meget god helse mot 60 prosent i hele befolkningen. Forklaringen kan være at innvandrerne "sykdomspanorama" synes å inneholde noe mer alvorlige sykdommer enn befolkningens. Innvandrerer later også til å operere med strengere "kriterier" når de evaluerer helsen som meget god enn befolkningen. På den annen side synes de å nedtone betydningen av psykiske problemer når helsen skal evalueres. En tredje mulighet er at de i befolkningen som rapporterer mange sykdommer, har et høyere innslag av tilbakelagte sykdommer enn hva som er tilfelle i tilsvarende gruppe av innvandrerer.

Ådne Cappelen, Torbjørn Eika og Joakim Prestmo: Nedbyggingen av petroleumsvirksomheten. Hvor store blir utfordringene for norsk økonomi? Rapport 46/2010. 70s. ISBN 978-82-537-7965-2 Trykt versjon.

Det er ikke mye vi kan være sikre på når vi lager prognoser for norsk økonomi. At aktiviteter i forbin-

delse med petroleumsutvinningen i Norge skal bli lavere en gang i framtiden, synes imidlertid svært sikkert. At vi har passert produksjonstoppen for olje, synes også å være rimelig sikkert. Hvorvidt en investeringstopp er passert, eller ligger noen år fram i tid, er derimot mer uklart. Fra Eika m.fl. (2010 a og b) vet vi at nedbyggingen av petroleumssektoren kan komme til å berøre mange personer og bedrifter, og påvirke de fleste næringene direkte eller indirekte.

Utfordringene som norsk økonomi vil stå overfor når aktiviteten i petroleumssektoren reduseres, er imidlertid ikke bare avhengig av hva som skjer med etterspørselen fra petroleumssektoren. Den demografiske utviklingen, utviklingen i verdien av statens pensjonsfond utland og utviklingen i verdensøkonomien er viktige faktorer som også vil påvirke hvor store utfordringene vil bli for norsk økonomi framover, og i hvilke former de vil komme.

Gjennom framskrivinger av norsk økonomi fram til 2030 belyses utfordringene som økonomien vil møte. Dette gjøres ved hjelp av SSBs makroøkonomiske modell MODAG. Nye empirisk baserte relasjoner for bestemmelse av sammenhengen mellom petroleumsproduksjon og faktoreterspørsel er utviklet. Utviklingsbaner for petroleumsutvinningen framover er basert på sist tilgjengelige ressursrapport fra Oljedirektoratet (OD), og konsekvenser av avvik belyses. Anslag for utviklingen i internasjonal økonomi er beheftet med stor usikkerhet. Våre forutsetninger er basert på at de siste tiårs økonomiske trender vil fortsette uten noen grundigere analyse av mulige utviklingstrekk som kan avvike fra disse trendene. For norsk økonomi legger vi til grunn at dagens regler for den økonomiske politikken vil bli videreført.

Beregningene viser en utvikling i norsk økonomi de neste tjue årene hvor Norge bygger opp finansielle fordringer på utlandet, mens petroleumsnæringens betydning for norsk økonomi reduseres i betyde-

lig grad. Både næringens bidrag til BNP og samlet etterspørsel blir mer enn halvert de neste tjue årene. Ifølge beregningene gir imidlertid dette ikke store makroøkonomiske utfordringer for norsk økonomi. Selv om petroleumsnæringen skulle bli enda mindre enn vi legger til grunn fordi uoppdagete ressurser som OD forventer at vil bli funnet ikke utvinnes, er sjokkene for norsk økonomi håndterbare. En viktig grunn til dette viser seg å være at de regler for den økonomiske politikken som Norge har hatt siden 2001, i stor grad bidrar til å dempe nye sjokk fra petroleumsnæringen. En annen grunn er at demografiske endringer, ikke minst aldringen av befolkningen, gjør at den høye veksten i produksjon og sysselsetting som Norge har hatt siden midt på 1990-tallet vanskelig kan fortsette etter 2020 når petroleumsvirksomheten for alvor avtar i omfang. Skulle vi oppleve at petroleumsvirksomheten ikke ble trappet mye ned fra 2020 og framover, kan presset i norsk økonomi som følge av demografiske endringer bli meget sterkt ifølge våre analyser.

I det offentlige ordskiftet stilles ofte spørsmålet hva Norge skal leve av når oljen tar slutt. Økonomers hovedsvar er at vi skal arbeide. Innretter vi vårt samfunn slik at mange arbeider og har gode kunnskaper, vil vi kunne leve godt hvis anlegger en snever økonomisk tilnærming til det "gode liv". Dessuten lever vi for tiden nesten ikke av olje i det hele tatt. Vi utvinner riktignok petroleum som har stor verdi, men vi sparer mesteparten og lever derfor ikke av oljeinntektene. De som lever av oljen, er de ansatte i oljeselskapene, men de arbeider som oss andre. Norge har kapitalinntekter fra akkumulert grunnrente fra petroleumsutvinningen, og det gir oss litt høyere nasjonalinntekt som vi i noen grad lever av. Men inntekten som nå gir oss høyere forbruk enn vi ellers kunne hatt, tilsvarer knappe to år med normal økonomisk vekst, eller to ukeverk med produksjon hvert år. I 2030 viser våre beregninger at dette tillegget vil kunne øke til det dobbelte, og utgjøre om lag tre-fire

års normal økonomisk vekst. Hva vi skal leve av når oljen tar slutt, er derfor rimelig opplagt: I dag så vel som i framtiden, er vår evne til å utnytte tilgjengelig arbeidskraft avgjørende for vår velstand.

Discussion Papers

Bjart Holstmark: Use of wood fuels from boreal forests will create a biofuel carbon debt with a long payback time. DP no 637, 2010. 34s.

An important aim of Norwegian work-family policies is to promote a dual-earner, equal-sharing family model, but we do not really know how common this family type is. By means of a multinomial latent-class model we develop a typology of dual-earner couples with children based on the way the partners allocate paid and unpaid work between them. We estimate four classes. One fourth of the couples belong to the Neo-Traditional class, where the mother often works part time and shoulders the domestic duties, whereas the father works full time or long hours. The Gender-Equal Light type, which comprises one third of the couples, has a similar, but less extreme gender disparity of paid and unpaid duties. In the both the Generalized Gender-Equal type (23 percent) and the Specialized Gender-Equal type (18 percent) the partners share paid and unpaid work fairly equally between them, but the spouses specialize more in different family tasks in the latter than in the former type. An equal sharing of paid and unpaid work is most likely when the partners are well educated, both partners work regular hours and the father has public-sector employment. A neo-traditional practice is likely when the partners have less education, the mother has health problems, the father works in the private sector, and the partners work non-regular hours.

Ragni Hege Kitterød and Trude Lapppegård: A typology of work-family arrangements among dual-earner couples in Norway. DP no 636, 2010. 32s.

An important aim of Norwegian work-family policies is to promote a dual-earner, equal-sharing family model, but we do not really know how common this family type is. By means of a multinomial latent-class model we develop a typology of dual-earner couples with children based on the way the partners allocate paid and unpaid work between them. We estimate four classes. One fourth of the couples belong to the Neo-Traditional class, where the mother often works part time and shoulders the domestic duties, whereas the father works full time or long hours. The Gender-Equal Light type, which comprises one third of the couples, has a similar, but less extreme gender disparity of paid and unpaid duties. In the both the Generalized Gender-Equal type (23 percent) and the Specialized Gender-Equal type (18 percent) the partners share paid and unpaid work fairly equally between them, but the spouses specialize more in different family tasks in the latter than in the former type. An equal sharing of paid and unpaid work is most likely when the partners are well educated, both partners work regular hours and the father has public-sector employment. A neo-traditional practice is likely when the partners have less education, the mother has health problems, the father works in the private sector, and the partners work non-regular hours.

Geir H. Bjertnæs, Tom-Reiel Heggedal and Karl Jacobsen: Knowledge spillovers and the timing of R&D policy. DP no 635, 2010. 15s.

We analyze how knowledge spillovers influence the optimal timing of R&D policy. Using numerical simulations we find that optimal subsidies to R&D may be rising over time even when the returns to knowledge is decreasing. The optimal time profile of the subsidies

is determined by the elasticity of scale in the R&D production function, which again depends on both the returns to knowledge and the returns to labor.

Christoph Böhringer, Carolyn Fischer and Knut Einar Rosendahl: The global effects of subglobal climate policies. DP no 634, 2010. 34s.

Individual countries are in the process of legislating responses to the challenges posed by climate change. The prospect of rising carbon prices raises concerns in these nations about the effects on the competitiveness of their own energy-intensive industries and the potential for carbon leakage, particularly leakage to emerging economies that lack comparable regulation. In response, certain developed countries are proposing controversial trade-related measures and allowance allocation designs to complement their climate policies. Missing from much of the debate on trade-related measures is a broader understanding of how climate policies implemented unilaterally (or subglobally) affect all countries in the global trading system. Arguably, the largest impacts are from the targeted carbon pricing itself, which generates macroeconomic effects, terms-of-trade changes, and shifts in global energy demand and prices; it also changes the relative prices of certain energy-intensive goods. This paper studies how climate policies implemented in certain major economies (the European Union and the United States) affect the global distribution of economic and environmental outcomes, and how these outcomes may be altered by complementary policies aimed at addressing carbon leakage.

Kenneth Aarskaug Wiik, Trude Lapppegård, and Renske Keizer: Relationship quality in Europe. DP no 633, 2010. 26s.

In this study, we utilize data from the first wave of the Generations and Gender Surveys to investigate relationship quality among cur-

rently married and cohabiting individuals aged 18 to 55 (N = 41, 666) in eight European countries (Bulgaria, France, Germany, Hungary, Norway, Romania, Russia, and the Netherlands). Controlling for a range of characteristics of respondents and their partners, the analyses show that cohabitators in general more often have breakup plans and are less satisfied than those married. We expected to find fewer differences between cohabitation and marriage in countries where cohabitation is widespread. Correspondingly, we find that the difference between marriage and cohabitation is largest in Russia, Romania, Germany and Bulgaria.

Marit Rønsen and Ragni Hege Kitterød: What makes full-time employed women satisfied with their working hours? DP no 632, 2010. 29s.

In spite of extended parental leaves, tremendous improvement in day-care availability, and a cultural climate that is supportive of women's full-time work, Norwegian women still have one of the highest female part-time rates in Europe. Longer working hours among women would clearly alleviate the lack of labour in many sectors of the economy, but this reserve may be difficult to mobilise as previous research have shown that large proportions of female full-time workers are discontent with their working hours. In this article we examine whether this is true even today, and identify factors that may facilitate or impede working-hours satisfaction among female full-timers based on recent data from the Norwegian Labour Force Surveys. Contrary to past research, we find that most women are satisfied with their full-time hours. Still, young children in the household are a strong deterrent of full-time contentment, as is long working hours for the spouse, if women are married. Full-time contentment also varies with occupation, but the main job-deterrent seems to be non-standard working hours such as shift and rota.

Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser (ØA) de siste 12 måneder

Innholdsfortegnelse for tidligere utgivelser av Økonomiske analyser kan fås ved henvendelse til Aud Walseth, Statistisk sentralbyrå, telefon: 21 09 47 57, telefax: 21 09 00 40, E-post: Aud.Walseth@ssb.no

Økonomiske analyser

ØA 6/2009:

Konjunkturtrendene, 3-29.

Ingunn Sagelymo og Espen Karstensen: Reviderte nasjonalregnskapstall for 2007 og 2008: Nedjustering av veksten i BNP, 30-32.

Roger Bjørnstad, Marit Linnea Gjelsvik, Erling Holmøy, Vibeke Oestereich Nielsen, Nils Martin Stølen og Inger Texmon: Kan behovet for helse- og omsorgstjenester dekkes? 33-41.

Brita Bye, Tom-Reiel Heggedal og Karl Jacobsen: Er særskilt støtte til "månelandingen" på Mongstad effektiv politikk? 42-48.

Berit Emberland, Eirin Totland og Ola Tveita: Norge i en globalisert verden – betydning av utenlandsk eierskap i norsk næringsliv, 49-55.

ØA 1/2010:

Økonomisk utsyn over året 2009 3-126.

ØA 2/2010:

Tarjei Havnes og Magne Mogstad: Eldre eller rikere? En aldersjustering av tidstrenden i inntektsulikhet, 3-5.

Erlend Eide Bø: Om rentenes effekt på konsum og sparing, 6-10.

Lasse Sigbjørn Stambøl: Klarer selvstendig næringsdrivende å opprettholde sin virksomhet over tid, 11-20.

Kristin Aasmundsen og Øyvind Hagen: Hovedtrekk i utenrikshandelen siste ti år, 21-24.

ØA 3/2010:

Konjunkturtrendene, 3-29.

Torbjørn Eika, Joakim Prestmo og Eivind Tveter: Etterspørselen fra petroleumsvirksomheten. Betydningen for produksjon og sysselsetting i Norge, 30-39.

Taran Fæhn: Tenke globalt; handle lokalt eller handle kvoter? En makroøkonomisk analyse av å gjennomføre Klimaforlikets mål for 2020, 40-48.

Bjart Holtmark: Om tømmerhogst og klimanøytralitet, 49-56.

Tom Kornstad og Terje Skjerpen: Avslagsrisiko for førstegangssøkere av uførepensjonister, 57-66.

Roger Hammersland: Statsgjeldskrisen i euroområdet: Hva er alternativene? 67-68.

ØA 4/2010:

Konjunkturtrendene, 3-27.

Helge Brunborg og Inger Texmon: Befolkningsframskrivninger 2010-2060, 28-39.

Tom Langer og Randi Johannessen: Nytt i konsumprisindeksen. Nasjonalregnskapet - ny vektkilde 40-47.

Ann Christin Bøeng: Konsekvenser for Norge av EUs fornybardirektiv, 48-58.

ØA 5/2010:

Lars J. Kirkebøen: Høyt utdannede tjener mer over livsløpet 3-10.

Taran Fæhn og Karl Jacobsen: Klimapolitikk og klimavennlige teknologier – ingeniørkunnskap i en makromodell, 11-16.

Kari Skrede: Inntektsutvikling i perioden 1982-2007 etter kjønn, livsfase og generasjoner, 17-26.

Torstein Bye, Marius Bergh og Magne Holstad: Lønnsomhetsutvikling i norsk kraftsektor etter deregulering i 1991, 27-31.

Economic Survey

From 2004 will Economic Survey no longer be available in its current form. Economic trends for the Norwegian economy will continue to be published electronically, but will no longer have a printed counterpart.

http://www.ssb.no/kt_en/

Konjunkturindikatorer for Norge

Tabell	Side	Figur	Side
Konjunkturbarometeret			
1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet	2*	1.1. Konjunkturbarometer i industri og bergverk. Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling	3*
		1.2. Konjunkturbarometer i industri og bergverk. Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal	3*
		1.3. Konjunkturbarometer. Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå	3*
		1.4. Konjunkturbarometer. Faktorer som begrenser produksjonen i industrien	3*
Ordre			
2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser	2*	2.1. Ordretilgang og ordreservert i industri ialt	3*
2.2. Ordreservert. Sesongjusterte og glattede verdiindekser	2*	2.2. Ordretilgang og ordreservert i bygg og anlegg i alt	3*
Arbeidskraft			
3.1. Arbeidsmarked. 1 000 personer og prosent. Sesongjustert	4*	3.1. Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk fra AKU	5*
		3.2. Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger	5*
Produksjon			
4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser. 2005=100	4*	4.1. Produksjon. Olje og naturgass	5*
4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	6*	4.2. Produksjon. Industri og kraftforsyning	5*
		4.3. Produksjon. Innsatsvarer og energivarer	5*
		4.4. Produksjon. Investerings- og konsumvarer	5*
		4.5. Produksjonsindeks for bygg og anlegg	7*
		4.6. Hotellovernattinger	7*
Investeringer			
5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk. Mrd. kroner	6*	5.1. Antatte og utførte investeringer i industri	7*
5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringslivets samlede årsanslag for investeringsåret gitt på ulike tidspunkter	6*	5.2. Årsanslag for investeringer i industri og bergverk gitt på ulike tidspunkter	7*
5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid	8*	5.3. Årsanslag for investeringer i oljevirkomheten gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.4. Årsanslag for investeringer i kraftforsyning gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.5. Bygg satt i gang. Boliger	9*
		5.6. Bygg satt i gang. Driftsbygg	9*
		5.7. Bygg under arbeid	9*
Forbruk			
6.1. Forbruksindikatorer	8*	6.1. Detaljomsetning	9*
		6.2. Varekonsumindeks	9*
		6.3. Førstegangsregistrerte nye personbiler	9*
Priser			
7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	10*	7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og endring	11*
7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	10*	7.2. Produktpriser. Nivå og endring	11*
7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	12*	7.3. Boligpriser	11*
7.4. Månedsførtjeneste og avtalt lønn. Indeks	12*	7.4. Spotpris elektrisk kraft	11*
		7.5. Spotpris råolje, Brent Blend	11*
		7.6. Spotpris aluminium og eksportprisindeks for treforedlingsprodukter	11*
Finansmarked			
8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent	12*	8.1. 3 måneders eurorente	15*
8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent	13*	8.2. Utlånsrente og innskuddsrente	15*
8.3. Valutakurser, penge- og kredittindikatorer og aksjekursindeks for Oslo Børs	13*	8.3. Valutakursindekser	15*
		8.4. Norges Banks penge- og kredittindikator	15*
Utenrikshandel			
9.1. Eksport og import av varer. Mill. kroner. Sesongjustert	14*	9.1. Utenrikshandel	15*
9.2. Utenriksregnskap. Mill. kroner	14*	9.2. Driftsbalansen	15*

1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet

	Faktisk utvikling fra foregående kvartal og forventet utvikling i kommende kvartal. Diffusjonsindeks ¹				Kapasitets- utnyttning prosent	Generell be- dømmelse av utsiktene i kommande kvartal	Faktorer som begrenser produksjonen. Prosent av foretakene			
	Produksjon		Sysselsetting				Etterspørsel	Kapasitet	Arbeidskraft	Råstoff
	Faktisk	Forventet	Faktisk	Forventet						
2008										
1. kvartal	56,6	59,7	54,4	54,4	84	57,2	48	12	17	7
2. kvartal	53,6	55,7	51,5	49,6	83	52,6	52	10	15	6
3. kvartal	47,7	49,4	46,4	42,9	82	46,2	59	8	11	5
4. kvartal	40,9	43,6	40,2	37,3	79	40,9	67	6	7	3
2009										
1. kvartal	38,1	41,6	36,2	35,2	77	40,1	75	5	3	2
2. kvartal	40,8	43,7	36,7	36,4	76	43,3	78	4	1	2
3. kvartal	45,2	47,4	39,3	39,3	77	47,2	78	4	1	2
4. kvartal	48,0	51,3	42,5	42,3	77	51,0	76	4	2	3
2010										
1. kvartal	50,3	54,5	45,1	44,9	77	54,2	74	4	3	4
2. kvartal	51,4	56,2	46,1	47,4	78	55,9	72	5	2	4
3. kvartal	52,4	56,9	46,6	49,3	79	56,7	71	5	2	4

¹ Beregnet som summen av andelen av foretakene som har svart STØRRE og halvparten av andelen av foretakene som har svart UENDRET.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 2005=100					Bygg og anlegg. 2005=100			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskin-industri	Bygging av skip og olje-plattform	Kjemiske råvarer	I alt	Anlegg	Bolig-bygg	Andre bygg
2008									
1. kvartal	150,5	141,4	230,3	109,2	165,8	117	129	75	141
2. kvartal	141,6	131,3	220,5	88,4	152,6	118	119	66	161
3. kvartal	130,1	119,8	191,3	74,3	136,7	106	114	56	141
4. kvartal	117,2	108,6	148,9	67,1	124,4	88	100	54	106
2009									
1. kvartal	105,2	100,0	107,8	63,6	119,8	99	130	56	110
2. kvartal	96,3	95,9	80,2	61,1	123,3	104	133	61	117
3. kvartal	93,2	96,9	70,9	62,8	130,3	104	127	58	121
4. kvartal	96,1	100,7	73,5	71,0	135,9	115	144	72	127
2010									
1. kvartal	101,6	104,5	78,1	84,7	138,2	114	147	73	121
2. kvartal	107,3	107,2	81,6	99,7	137,6	124	132	92	143
3. kvartal	112,1	108,7	84,2	111,9	134,9	107	107	90	119

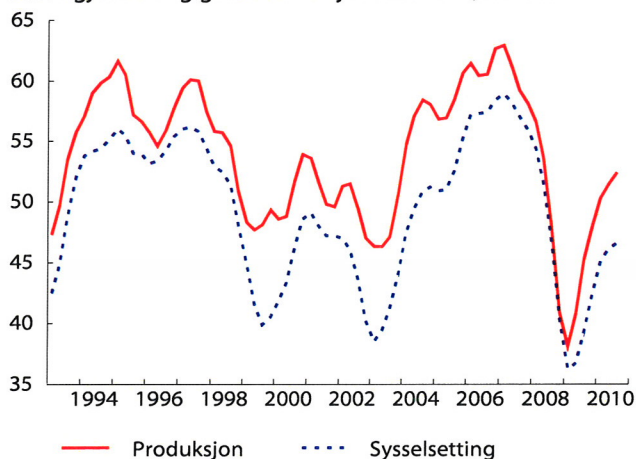
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.2. Ordreserve. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 2005=100					Bygg og anlegg. 2005=100			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskin-industri	Bygging av skip og olje-plattform	Kjemiske råvarer	I alt	Anlegg	Bolig-bygg	Andre bygg
2008									
1. kvartal	244,5	164,0	499,9	213,8	275,2	147	138	99	200
2. kvartal	246,8	161,4	544,6	208,2	279,3	139	129	88	200
3. kvartal	240,2	155,4	568,1	193,9	259,5	132	121	76	195
4. kvartal	225,4	148,2	558,4	173,3	233,7	114	111	65	164
2009									
1. kvartal	205,7	142,1	515,2	151,7	217,8	113	124	62	152
2. kvartal	185,4	138,4	449,8	133,2	220,5	113	130	60	147
3. kvartal	168,4	136,6	378,2	120,7	234,4	114	131	60	150
4. kvartal	156,6	135,4	316,9	113,9	244,2	116	138	61	149
2010									
1. kvartal	148,9	134,4	270,3	110,5	242,3	127	157	69	155
2. kvartal	144,5	134,0	237,9	109,3	232,8	135	159	77	167
3. kvartal	142,9	134,7	221,0	109,5	221,8	136	148	88	171

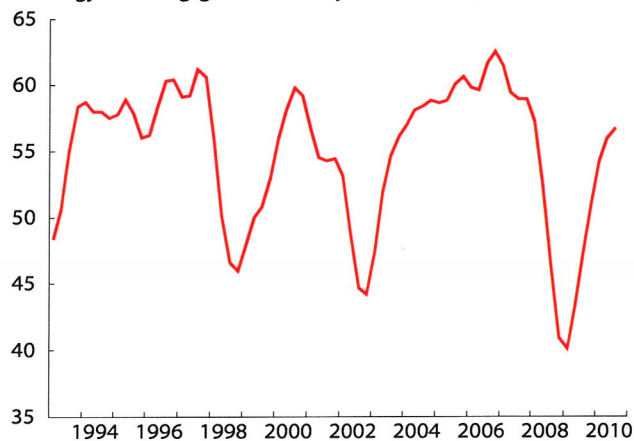
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.1 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling, kvartal.
Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

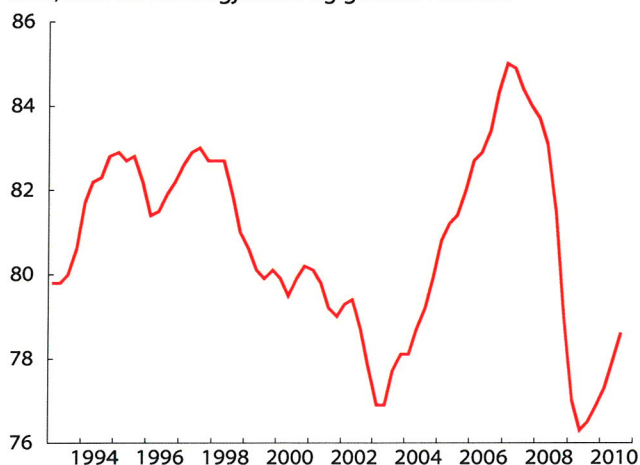
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.2 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal.
Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

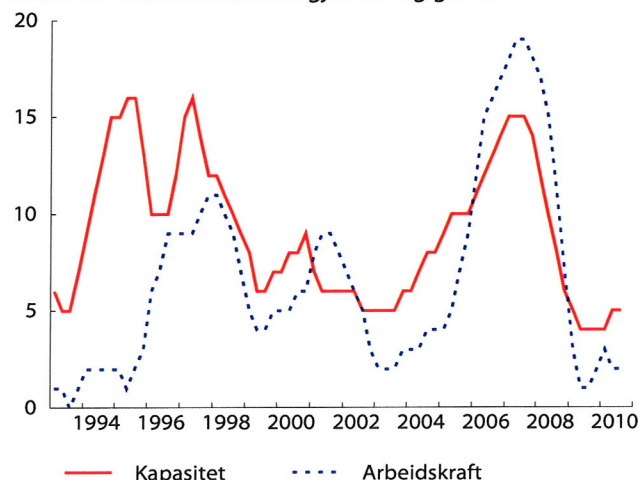
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.3 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjons-
nivå, kvartal. Sesongjustert og glattet. Prosent

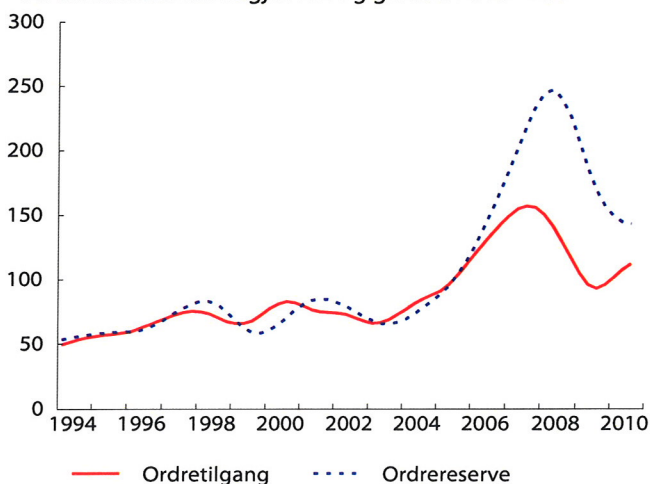
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.4 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Faktorer som begrenser produksjonen, kvartal.
Andel av foretakene. Sesongjustert og glattet. Prosent

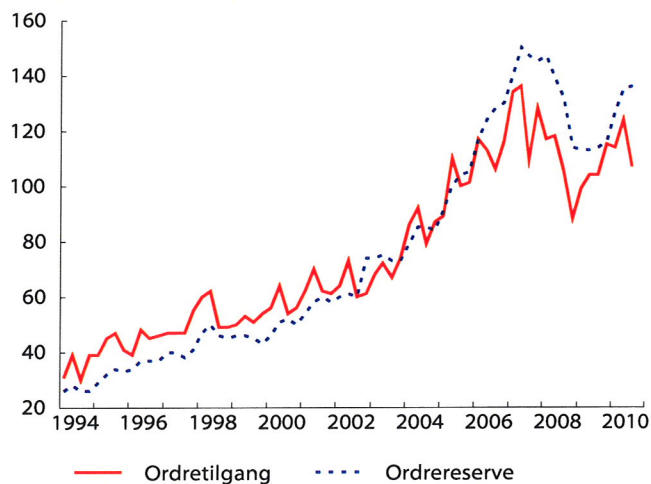
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.1 Ordre (kvartal). Ordrebasert industri ialt
Ordretilgang og ordreserve.
Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 2005=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.2 Ordre (kvartal). Bygg og anlegg ialt
Ordretilgang og ordreserve.
Verdiindekser. 2005=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3.1. Arbeidsmarked. 1000 personer og prosent. Sesongjustert

	Arbeidskraftundersøkelsen ¹					NAV				Sykefravær- statistikk
	Sysselsatte	Utførte ukeverk (37,5 timer)	Arbeids- styrken	Arbeids- ledige ²	Arbeids- ledighet. Prosent av arbeids- styrken	Registrerte ledige	Registrerte ledige og personer på tiltak	Tilgang på ledige stillinger	Beholdning av ledige stillinger	Sykefravær- prosent ³
2005	2 289	1 800	2 400	111	4,6	83,5	96,6	19,8	13,3	6,7
2006	2 362	1 825	2 446	84	3,4	62,7	72,8	27,6	18,9	6,9
2007	2 443	1 870	2 507	63	2,5	46,0	56,1	33,3	24,3	6,9
2008	2 524	1 951	2 591	67	2,6	42,6	53,4	29,7	26,6	7,1
2009	2 508	1 884	2 590	82	3,2	70,5	86,9	21,6	23,8	7,5
2009										
Mai	2 513	1 924	2 595	81	3,1	70,7	85,5	21,1	23,7	7,1
Juni	2 514	1 915	2 591	77	3,0	71,1	86,7	23,6	24,0	7,1
Juli	2 507	1 907	2 587	80	3,1	72,1	88,9	17,2	23,8	7,7
August	2 494	1 888	2 576	82	3,2	72,4	89,5	20,0	23,7	7,7
September	2 492	1 880	2 575	83	3,2	72,0	90,6	23,7	24,0	7,7
Oktober	2 492	1 865	2 577	85	3,3	73,8	92,6	18,9	23,9	7,6
November	2 494	1 868	2 577	84	3,2	73,5	92,7	18,7	23,5	7,6
Desember	2 499	1 879	2 586	87	3,4	73,3	93,3	20,9	26,3	7,6
2010										
Januar	2 497	1 885	2 584	87	3,4	73,7	93,1	18,9	23,1	7,0
Februar	2 498	1 897	2 587	90	3,5	73,5	92,9	20,8	23,7	7,0
Mars	2 494	1 891	2 584	90	3,5	73,8	92,3	22,8	23,9	7,0
April	2 491	1 896	2 585	94	3,6	74,8	92,8	20,0	23,6	6,3
Mai	2 503	1 881	2 597	94	3,6	73,5	89,9	18,4	23,8	6,3
Juni	2 505	1 849	2 597	92	3,5	73,5	89,8	21,1	24,5	6,3
Juli	2 510	1 845	2 598	88	3,4	73,4	89,2	17,7	25,1	..
August	2 504	1 853	2 592	88	3,4	73,1	88,6	22,1	25,0	..
September	2 503	1 889	2 595	92	3,5	76,1	89,8	17,3	24,7	..
Oktober	77,9	89,9	18,4	24,8	..

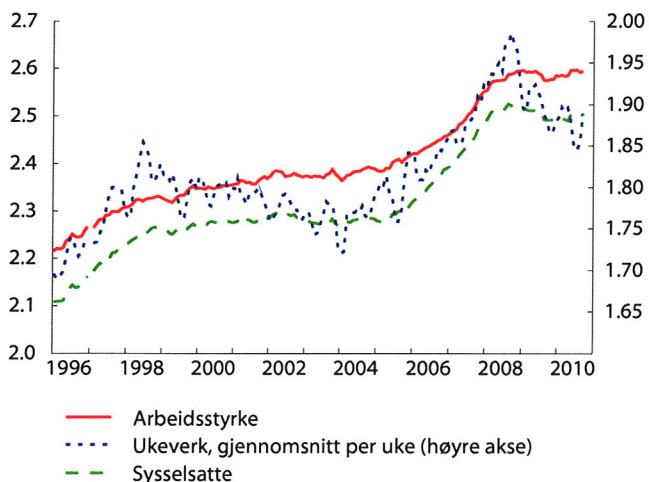
¹ Tre måneders glidende sentrert gjennomsnitt. Tallene for februar, mai, august og november gir gjennomsnittet for henholdsvis 1., 2., 3. og 4. kvartal. ² Det skjedde en større omlegging av AKU fra 2006, med brudd i tidsserien som resultat. ³ Egen- og legemeldte sykefraværsgagsverk som prosent av avtalte dagsverk, kvartalstall.
Kilde: Statistisk sentralbyrå og NAV.

4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser. 2005=100

	Etter næring				Etter sluttanvendelse			
	Total indeks ¹	Utvinning og utvinnings- tjenester	Industri	Kraft- forsyning	Innsats- varer	Investerings- varer	Konsum- varer	Energi- varer
2005	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2006	97,8	95,3	105,4	88,3	103,1	112,2	100,6	94,9
2007	96,7	90,8	111,2	99,6	107,3	125,4	103,3	91,6
2008	97,1	90,1	114,8	103,7	107,7	142,3	100,9	91,0
2009	93,3	87,6	107,7	95,9	100,0	144,8	94,4	87,5
2009								
April	94,2	89,1	107,4	92,0	97,1	145,1	96,9	88,7
Mai	89,7	83,1	106,4	92,2	101,0	145,0	95,2	88,4
Juni	91,4	86,2	105,2	86,0	95,6	142,9	89,7	84,3
Juli	91,2	85,8	105,9	84,5	79,4	144,6	93,9	87,5
August	93,0	86,9	108,0	96,2	100,2	147,0	95,2	88,1
September	93,1	86,5	109,4	99,7	98,6	145,9	95,1	88,2
Oktober	92,9	86,1	108,4	105,8	100,1	145,3	94,9	85,6
November	93,1	86,5	109,5	97,6	106,0	145,5	94,2	85,5
Desember	92,6	85,7	109,0	101,7	101,2	143,9	95,9	85,3
2010								
Januar	92,8	86,2	108,8	102,4	104,1	143,7	93,6	86,5
Februar	91,8	85,0	109,9	96,7	105,7	144,0	94,8	84,1
Mars	90,8	84,2	110,4	86,7	101,7	142,9	95,6	81,8
April	90,1	83,0	110,7	85,6	108,0	143,5	94,7	81,6
Mai	89,3	83,0	108,9	79,5	101,9	142,8	93,6	81,0
Juni	87,6	79,4	112,9	78,1	104,3	146,5	96,1	77,7
Juli	85,2	75,3	113,0	85,8	103,6	144,5	99,3	75,0
August	81,2	70,7	110,8	81,6	101,1	143,6	97,3	70,8
September	82,7	71,8	112,6	85,9	104,5	145,3	100,1	71,5

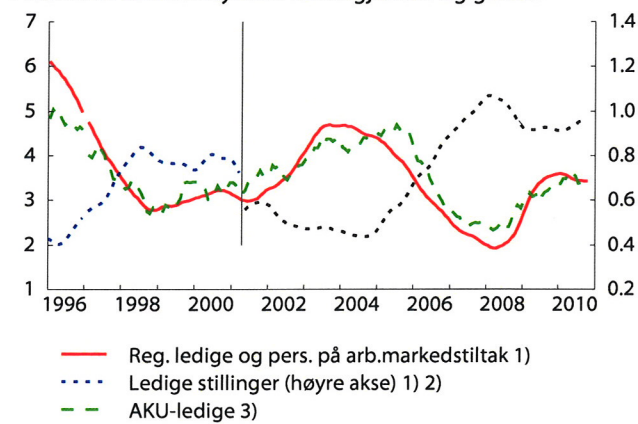
¹ Olje- og gassutvinning, industri, bergverk og kraftforsyning.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.1 Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk
Millioner. Sesongjusterte og glattede månedstall.

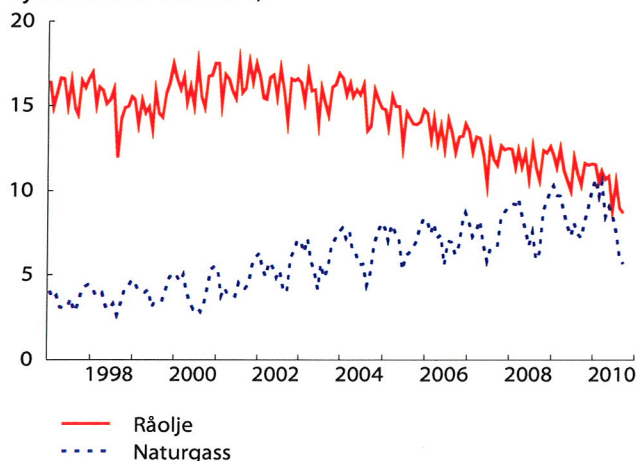
Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen, Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.2 Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger, månedstall
Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

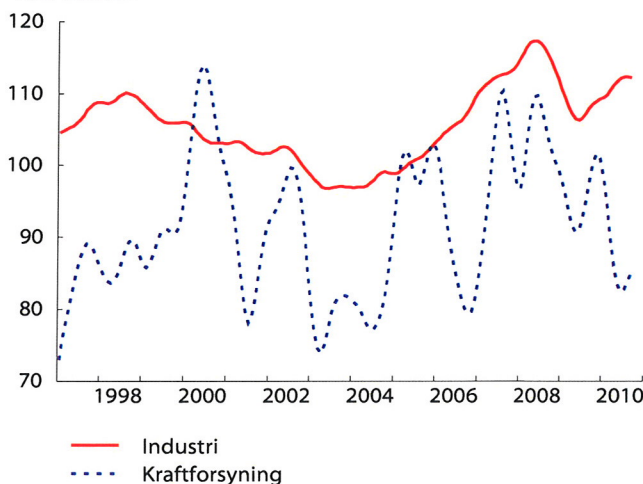
1) Justert bakover for brudd i serien fra januar 99.
2) Brudd i serien fom. mai 2001.
3) Brudd i serien fom. 2006.
Kilde: NAV og Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.1 Produksjon: Olje og naturgass
Råolje (mill tonn) og naturgass (mrd. Sm³)
Ujusterte månedstall 1).

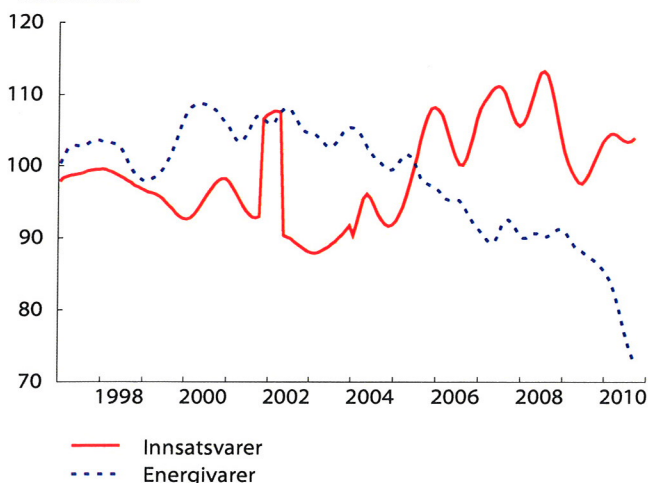
1) Brudd i seriene fra og med 2004.
Kilde: Oljedirektoratet.

Fig. 4.2 Produksjon: Industri og kraftforsyning
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 2005=100
Månedstall

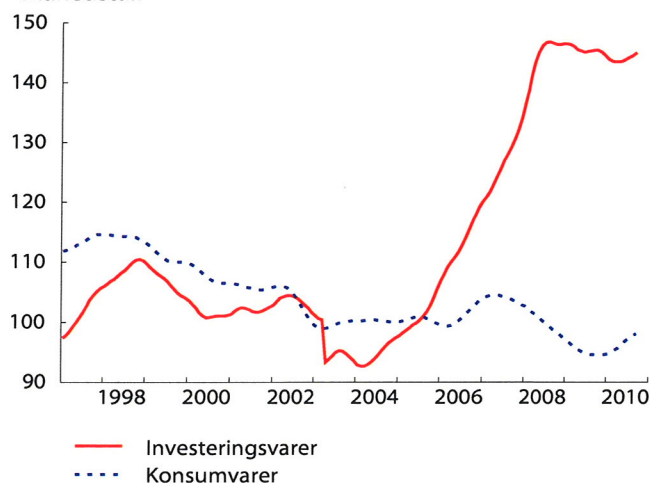
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.3 Produksjon: Innsatsvarer og energivarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 2005=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.4 Produksjon: Investerings- og konsumvarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 2005=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.2. Produksjon og omsetning. Indekser

	Bygge- og anleggsproduksjon. Volum						Næringslivstjenester og omsetning og drift av fast eiendom. Verdi			Hotellomsetning. Verdi
	I alt		Bygg i alt		Anlegg		Omsetning og drift av fast eiendom. Nivå	Faglig, vitenskaplig og teknisk tjenesteyting. Nivå	Forretningsmessig tjenesteyting. Nivå	Nivå
	Trend. Endring fra forrige periode. Sesongjustert nivå	Årlig rate. Prosent	Trend. Endring fra forrige periode. Sesongjustert nivå	Årlig rate. Prosent	Trend. Endring fra forrige periode. Sesongjustert nivå	Årlig rate. Prosent				
	2005=100						2005=100			1992=100
2008	115,7	2,8	115,5	2,3	115,8	4,3	155,7	158,2	147,6	233,6
2009	115,1	-0,5	116,2	0,6	110,1	-5,0	171,6	150,8	146,2	220,9
2007										
4. kvartal	113,9	0,1	115,8	0,2	106,8	0,1	158,6	171,1	152,2	201,4
2008										
1. kvartal	115,0	0,2	114,8	0,1	116,1	0,4	149,3	134,8	133,7	207,2
2. kvartal	116,4	0,1	116,3	0,0	116,0	0,2	151,6	166,2	149,7	250,4
3. kvartal	116,3	-0,0	116,2	-0,0	115,3	-0,0	155,8	143,3	150,4	271,6
4. kvartal	114,6	-0,1	114,2	-0,1	115,4	-0,2	166,2	188,6	156,6	205,3
2009										
1. kvartal	115,5	-0,0	116,4	0,0	110,5	-0,2	165,0	146,9	137,9	205,7
2. kvartal	114,9	0,0	115,6	0,1	110,7	-0,2	172,6	157,9	145,7	226,8
3. kvartal	115,4	-0,0	117,4	0,0	108,6	-0,0	168,5	129,2	146,4	255,1
4. kvartal	114,3	-0,1	115,1	-0,1	110,2	-0,0	180,1	169,3	154,7	196,0
2010										
1. kvartal	113,0	-0,1	114,0	-0,1	107,5	-0,2	176,9	146,8	136,5	195,8
2. kvartal	114,1	0,1	115,8	0,1	105,2	-0,1	185,2	158,5	147,9	241,9
3. kvartal	115,7	0,1	117,0	0,1	111,7	0,2	191,7	137,2	160,2	273,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk.¹ Mrd. kroner

	Industri		Kraftforsyning	Oljevirksomhet (ujustert)						
	Antatte, sesongjust.	Utførte, ujustert		Utførte, sesongjust.	Utførte	Antatte i alt	I alt	Leting	Utførte Utbygging	Felt i drift
	2008	..	32,9	32,8	14,4	..	122,5	24,4	35,2	57,6
2009	..	21,9	22,5	12,6	..	135,3	27,9	36,6	63,6	0,5
2008										
3. kvartal	9,0	8,0	8,2	3,7	33,7	32,3	6,7	8,3	16,0	0,6
4. kvartal	9,0	10,6	8,3	4,5	37,7	34,3	7,7	9,1	15,5	0,2
2009										
1. kvartal	7,7	5,6	7,1	2,2	35,8	34,6	7,3	10,0	16,0	0,0
2. kvartal	7,2	5,6	5,8	3,2	37,9	34,5	7,2	10,2	15,5	0,1
3. kvartal	6,5	4,9	5,0	3,4	38,2	34,1	6,9	8,3	17,1	0,3
4. kvartal	5,9	5,9	4,6	3,8	37,7	32,1	6,5	8,0	15,0	0,2
2010										
1. kvartal	6,1	3,7	4,7	2,2	34,6	28,3	5,7	7,8	13,3	0,3
2. kvartal	5,3	4,6	4,8	3,6	36,9	33,2	6,8	9,2	15,6	0,1
3. kvartal	5,1	37,2

¹ Tallene for antatte og utførte investeringer i et kvartal er hentet fra henholdsvis investeringsundersøkelsen forrige og samme kvartal.

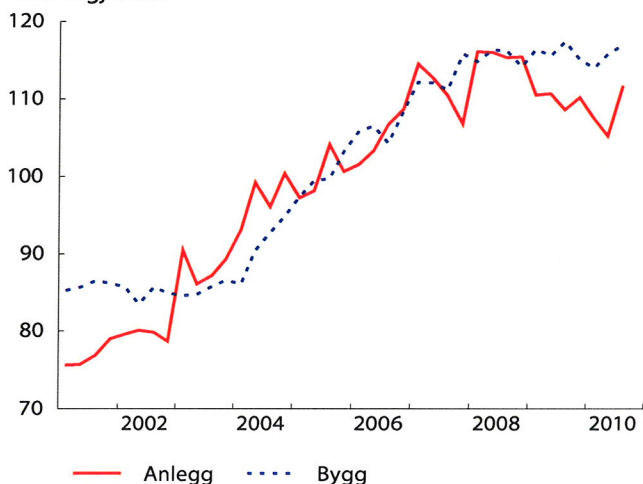
Kilde: Statistisk sentralbyrå

5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringens samlede årsanslag for investeringsåret (år t) gitt på ulike tidspunkter i året før investeringsåret (t-1), i investeringsåret (t) og året etter investeringsåret (t+1)

	Industri og bergverksdrift				Kraftforsyning				Oljevirksomhet			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
År t-1												
2. kvartal	20,2	21,2	18,1	15,7	10,8	9,9	14,0	19,0	82,6	116,9	136,1	146,3
3. kvartal	23,1	22,9	18,3	16,4	11,0	9,8	15,4	20,1	119,2	133,1	145,4	148,8
4. kvartal	27,8	24,1	18,7	..	11,9	12,0	16,3	..	126,7	145,5	138,5	..
År t												
1. kvartal	31,2	23,4	20,7	..	13,1	12,9	14,5	..	130,2	137,4	135,6	..
2. kvartal	31,9	26,5	19,6	..	13,8	13,0	14,7	..	132,6	145,2	139,6	..
3. kvartal	33,2	26,5	20,5	..	14,2	13,3	15,1	..	128,8	143,5	139,4	..
4. kvartal	33,4	25,0	14,3	13,0	127,4	141,2
År t+1												
1. kvartal	33,9	24,3	14,4	12,6	124,2	135,8

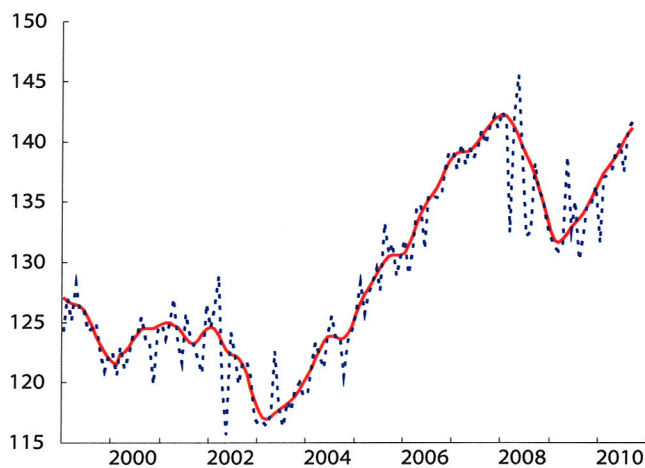
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.5 Produksjonsindeks for bygg og anlegg
Kvartalsvis volumindeks. 2005=100.
Sesongjustert

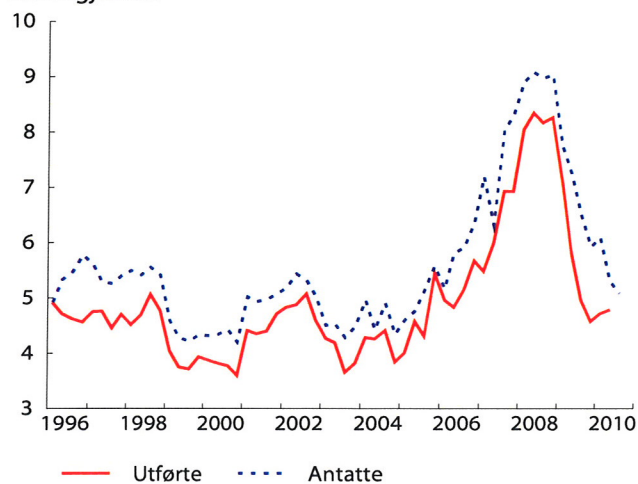
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.6 Hotellovernattinger
Månedsindeks. 1992=100. Sesongjustert og trend

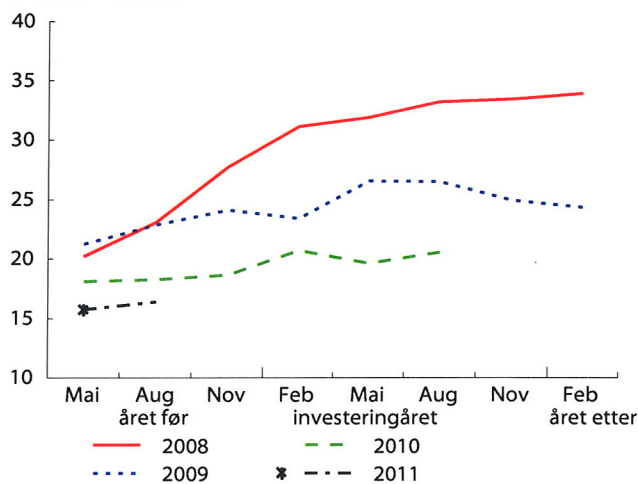
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.1 Investeringer: Industri
Antatte og utførte per kvartal. Milliarder kroner.
Sesongjustert

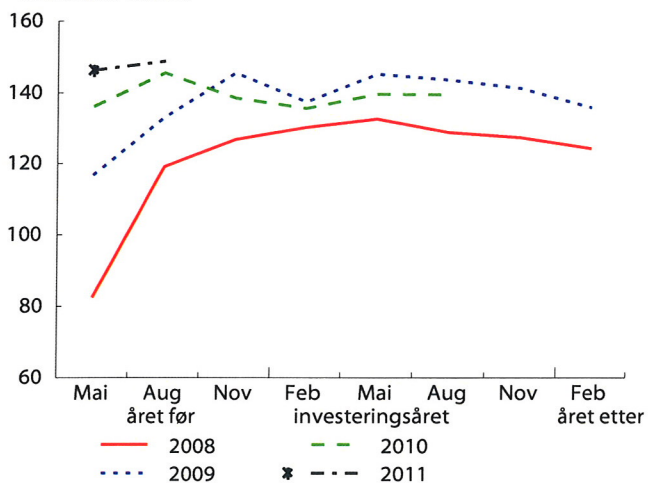
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 5.2 Investeringer: Industri og bergverksdrift
Årslags gitt på ulike tidspunkter. 2008-2011
Milliarder kroner

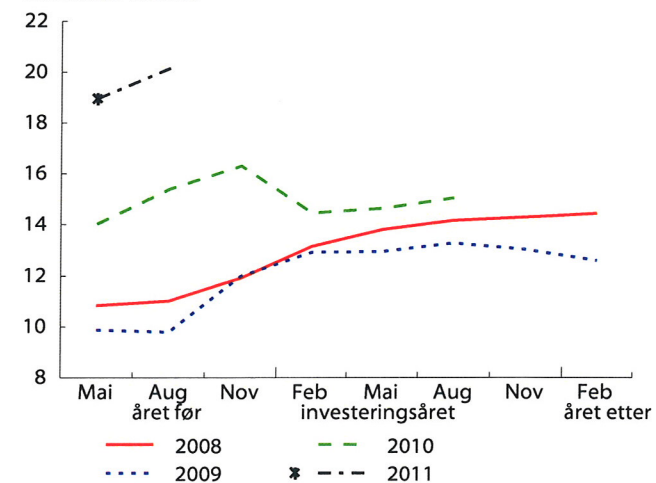
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.3 Investeringer: Oljevirksomhet
Årslags gitt på ulike tidspunkter. 2008-2011
Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.4 Investeringer: Kraftforsyning
Årslags gitt på ulike tidspunkter. 2008-2011
Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid

	Bygg satt igang					Bygg under arbeid. Bruksareal. 1000 kvm. Utgangen av perioden		
	Antall boliger		Bolig bruksareal. 1000 kvm.		Andre bygg. Bruksareal. 1000 kvm. Trend ¹	Boliger. Trend	Andre bygg. Trend	
	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent.				
2005	31 608	5,4	3 849	8,6	4 046	4 530	4 973	
2006	33 314	5,4	4 081	6,0	4 491	4 972	6 043	
2007	32 520	-2,4	4 025	-1,4	5 396	5 160	7 179	
2008	25 824	-20,6	3 341	-17,0	5 252	4 918	8 153	
2009	19 669	-23,8	2 680	-19,8	4 056	4 636	7 886	
2009								
Mai	1 762	-27,6	231	-16,3	338	4 807	8 000	
Juni	1 495	-18,5	208	-8,9	328	4 579	7 975	
Juli	1 467	-6,7	207	-0,5	322	4 570	7 952	
August	1 608	5,7	217	8,0	319	4 573	7 933	
September	1 627	15,7	235	14,7	318	4 583	7 919	
Oktober	1 663	22,3	229	19,8	321	4 598	7 910	
November	1 495	24,2	216	21,3	325	4 619	7 915	
Desember	1 568	20,6	216	18,7	331	4 644	7 935	
2010								
Januar	1 827	14,7	231	14,7	338	4 672	7 966	
Februar	1 914	7,6	251	10,4	344	4 703	8 008	
Mars	1 695	0,9	230	6,1	349	4 735	8 060	
April	1 747	-2,3	256	3,7	352	4 768	8 131	
Mai	1 364	-6,7	203	0,3	355	4 802	8 212	
Juni	1 548	-6,8	231	-0,5	357	4 834	8 287	
Juli	2 530	-6,7	337	-1,5	358	4 858	8 336	
August	1 581	-5,8	230	-2,6	359	4 878	8 356	
September	1 625	-4,5	217	-0,4	360	4 895	8 357	
Oktober	1 724	-1,6	243	0,6	359	4 909	8 353	

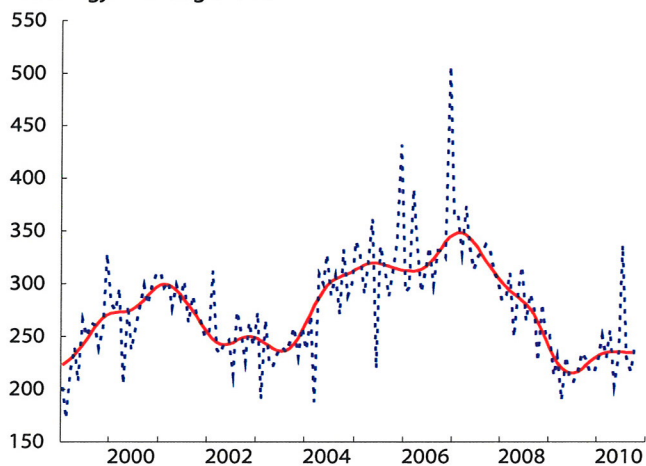
¹ Tallene omfatter ikke bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

6.1. Forbruksindikatorer

	Detaljomssetningsvolum		Varekonsumindeks ¹		Førstegangsregistrerte personbiler		Hotellovernattinger, ferie og fritid	
	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent	Sesongjustert nivå. 1000 biler	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000 overnattinger	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate
		endring fra forrige periode. Årlig rate		endring fra forrige periode. Årlig rate				
	2005=100		1995=100					
2005	100,0	3,0	133,8	1,3	11,7	-3,5	8 551,0	-1,8
2006	105,3	5,3	139,1	3,9	11,9	1,5	8 663,0	1,3
2007	112,4	6,8	149,5	7,5	13,7	15,0	8 749,0	1,0
2008	114,6	1,9	149,1	-0,3	11,5	-15,7	8 358,0	-4,5
2009	115,2	0,5	148,7	-0,2	10,5	-8,9	8 355,0	-0,0
2009								
Mai	116,6	5,5	149,3	6,8	9,5	36,2	713,0	5,4
Juni	113,8	5,2	146,0	7,9	9,7	54,0	683,0	7,2
Juli	115,8	4,2	149,5	8,4	10,5	77,2	688,0	7,1
August	116,6	3,0	150,8	8,2	10,9	92,1	673,0	8,9
September	114,2	2,0	149,6	7,7	11,6	94,4	720,0	10,7
Oktober	116,6	1,1	153,2	6,9	12,4	80,9	764,0	8,8
November	115,8	0,1	151,1	5,2	12,9	57,4	724,0	10,6
Desember	116,8	-1,2	152,9	1,0	13,3	33,0	736,0	8,7
2010								
Januar	116,2	-2,3	154,3	0,7	12,9	15,9	719,0	8,6
Februar	116,2	-2,9	153,1	-0,6	13,2	4,8	738,0	6,8
Mars	115,1	-2,5	151,9	-1,3	13,2	0,0	726,0	6,7
April	115,1	-1,3	151,3	-0,7	13,4	0,8	753,0	5,0
Mai	115,5	0,8	152,7	0,9	13,1	3,2	743,0	5,0
Juni	115,4	3,3	152,7	2,7	13,4	4,0	751,0	4,9
Juli	117,1	5,1	153,8	4,1	13,2	1,7	688,0	4,9
August	116,3	5,8	153,2	4,5	13,5	-2,8	749,0	4,9
September	117,7	5,5	154,5	4,0	13,3	-6,2	750,0	6,6
Oktober	117,9	4,8	154,8	3,2	13,0	-8,4

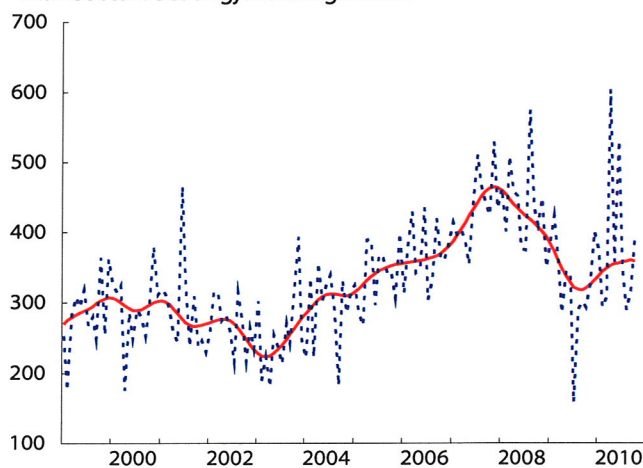
¹ Indikatoren bygger på informasjon om detaljomssetningsvolum, førstegangsregistrering av personbiler (antall) og volumindikatorer for omsetning av tobakk, øl, mineralvann, elektrisk kraft, bensin, brensel og fjernvarme. Vektene er hentet fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR).
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.5 Bygg satt igang. Boliger
Bruksareal. 1000 kvm. månedstall
Sesongjustert og trend

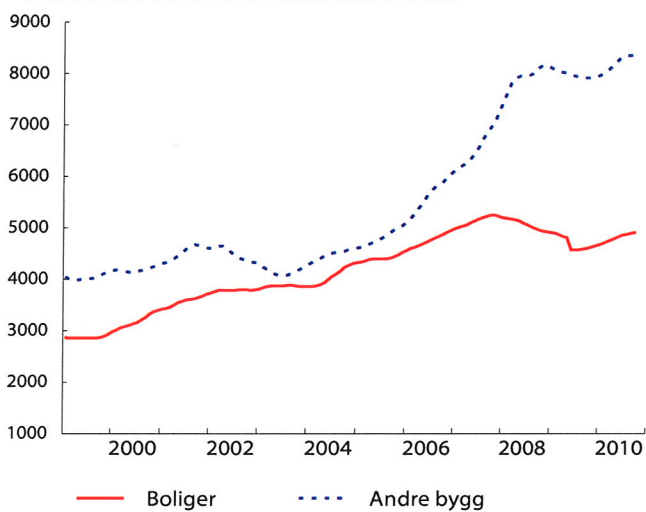
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.6 Bygg satt igang. Driftsbygg
Bruksareal. 1000 kvm.
Månedstall. Sesongjustert og trend.

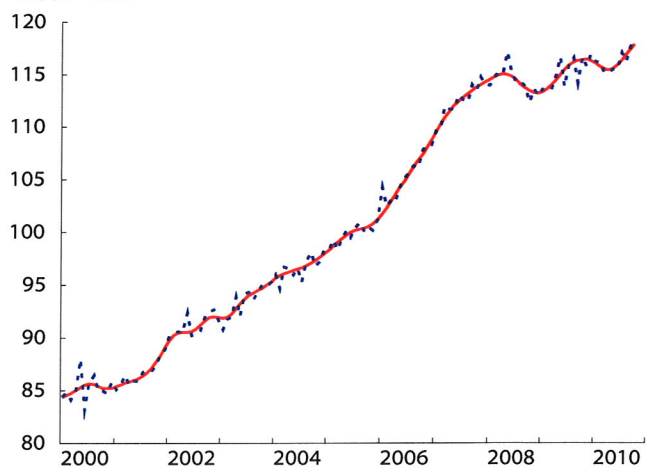
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.7 Bygg under arbeid
Bruksareal. 1000 kvm. Månedstall. Trend

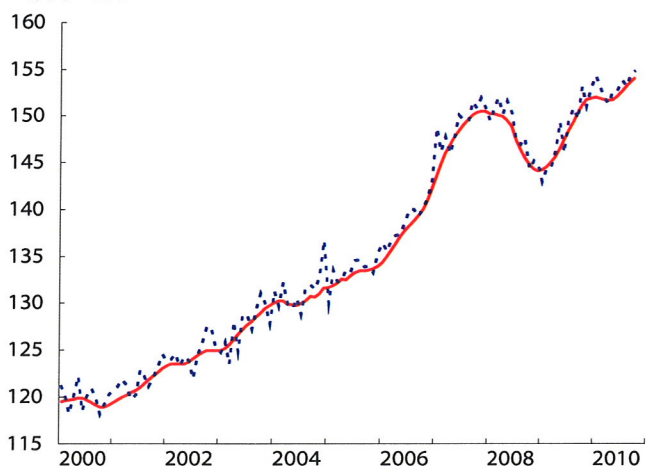
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.1 Detaljomsetning
Volumindeks. Månedstall. Sesongjustert og trend
2005=100

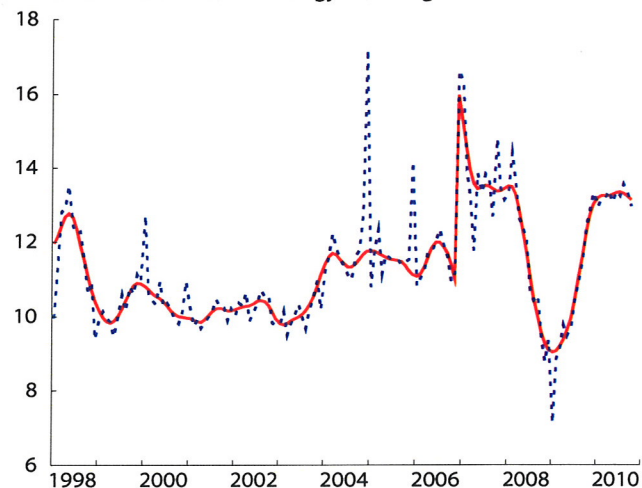
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.2 Varekonsumindeks
Volum. Månedstall. Sesongjustert og trend
1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.3 Førstegangsregistrerte personbiler
1000 stk. Månedstall. Sesongjustert og trend

Kilde: Vegdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Konsumprisindeks (KPI)		KPI ekskl. energi- produkter		KPI-JAE ¹	Harmonisert konsum- prisindeks		Førstegangsomsetning innenlands		Byggekostnadsindeks for boliger	
	Nivå	Endring	Nivå	Endring		Endring	Norge Endring	EU12 ² Endring	Nivå	Endring	Nivå
	1998=100		1998=100					2000=100		2000=100	
2005	115,1	1,6	112,4	1,4	1,0	1,5	2,2	111,6	3,6	118,8	3,4
2006	117,7	2,3	113,5	1,0	0,8	2,5	2,2	118,4	6,1	123,3	3,7
2007	118,6	0,8	115,3	1,6	1,4	0,7	2,3	119,6	1,0	132,4	7,4
2008	123,1	3,8	118,2	2,5	2,6	3,4	3,3	130,3	9,0	139,9	5,7
2009	125,7	2,1	121,4	2,7	2,6	2,3	0,3	130,1	-0,2	143,2	2,3
2009											
Mai	125,7	3,0	121,4	2,9	2,9	2,9	0,0	128,7	0,2	142,3	2,2
Juni	126,4	3,4	121,9	3,3	3,3	3,5	-0,1	132,0	0,1	142,5	2,2
Juli	125,7	2,2	121,3	2,6	2,5	2,2	-0,7	131,1	-1,7	142,7	2,0
August	125,4	1,9	121,0	2,5	2,3	1,8	-0,2	132,7	-0,9	143,6	2,1
September	126,4	1,2	122,3	2,5	2,4	1,4	-0,3	130,7	-3,8	144,0	2,3
Oktober	126,2	0,6	122,1	2,1	2,1	0,8	-0,1	130,5	-2,5	144,4	2,1
November	126,6	1,5	122,3	2,5	2,4	1,9	0,5	131,5	0,2	144,6	1,5
Desember	126,9	2,0	122,4	2,4	2,4	2,4	0,9	133,0	3,1	144,7	1,8
2010											
Januar	127,1	2,5	121,9	2,4	2,3	2,7	1,0	133,9	3,8	144,9	2,0
Februar	128,7	3,0	122,6	1,8	1,9	3,1	0,9	136,1	7,1	145,8	2,5
Mars	129,3	3,4	122,7	1,6	1,7	3,6	1,4	137,1	7,6	146,3	2,8
April	129,6	3,3	123,1	1,6	1,7	3,4	1,5	137,7	8,0	147,1	3,4
Mai	128,9	2,5	123,2	1,5	1,5	2,6	1,6	136,7	6,2	147,7	3,8
Juni	128,8	1,9	123,5	1,3	1,3	1,8	1,4	137,5	4,2	147,8	3,7
Juli	128,1	1,9	122,9	1,3	1,3	1,8	1,7	137,2	4,7	147,8	3,6
August	127,8	1,9	122,7	1,4	1,4	1,7	1,6	136,9	3,2	148,2	3,2
September	128,6	1,7	123,5	1,0	0,9	1,4	1,8	137,8	5,4	148,3	3,0
Oktober	128,7	2,0	123,5	1,1	1,0	1,7	1,9	138,3	6,0	149,0	3,2

¹ Justert for avgiftsendringer og uten energivarer. ² Omfatter de 12 deltakerne i EU's økonomiske og monetære union (ØMU), der Hellas inngår fra og med 2001.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Eurostat.

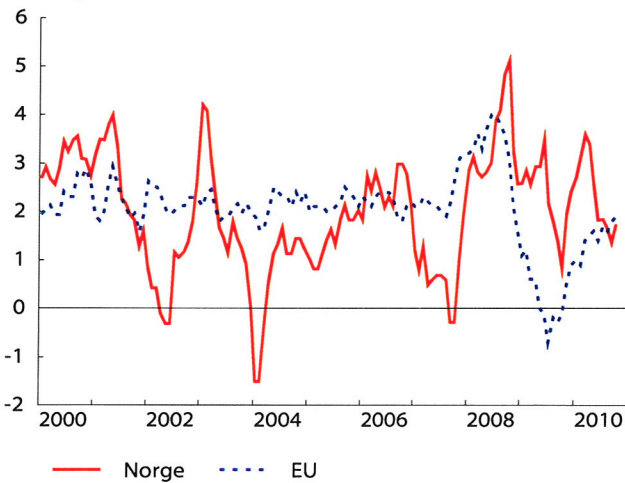
7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før der det framgår

	Produsentprisindeks ¹ . Industri		Spotpriser			Eksportpris- indeks, tre- foredlings- produkter. 2000=100	Eksportpris, laks. Nivå. NOK pr. kg	
	Nivå. 2000=100	Endring	Elektrisk kraft, systempris. øre pr. kWh	Brent Blend. NOK pr. fat	Brent Blend. USD pr. fat			Aluminium. NOK pr. tonn
2005	112,0	6,4	23,5	355,1	55,1	10 667,5	123,71	26,16
2006	120,7	7,8	39,1	422,8	66,1	14 634,7	128,33	32,33
2007	127,9	5,9	22,4	422,2	72,7	12 850,9	136,90	26,64
2008	135,9	6,3	36,9	536,4	98,4	12 329,3	137,08	26,97
2009	136,0	0,1	30,7	387,5	62,5	8 984,7	154,10	30,89
2009								
Mai	135,6	-2,2	28,7	376,8	58,6	7 826,9	145,25	35,04
Juni	139,5	-0,1	31,7	442,2	69,3	8 334,6	154,32	35,29
Juli	138,3	-1,8	29,5	417,5	65,8	9 460,3	153,45	36,72
August	141,4	1,4	28,1	443,3	73,1	10 504,9	145,50	30,31
September	138,1	-1,3	24,7	402,1	68,1	9 872,7	153,75	29,52
Oktober	137,7	0,7	28,3	416,8	73,9	9 491,2	146,59	27,25
November	139,5	5,5	30,6	437,4	77,6	9 901,8	150,49	28,25
Desember	139,3	7,8	33,4	433,7	75,2	10 852,1	153,26	28,97
2010								
Januar	139,9	7,0	43,8	441,4	77,0	11 248,7	152,54	29,18
Februar	140,9	8,1	55,8	442,2	74,8	11 190,8	157,72	33,67
Mars	143,3	10,1	45,9	473,0	79,9	12 011,4	153,27	36,05
April	144,6	10,0	37,3	506,8	85,8	12 673,7	152,84	38,83
Mai	145,0	6,9	33,9	484,6	77,0	12 020,8	158,50	39,92
Juni	145,0	3,9	35,4	490,2	75,7	11 902,4	160,16	38,53
Juli	145,1	4,9	36,5	472,0	75,4	12 566,4	183,16	39,43
August	145,1	2,6	34,0	473,7	77,1	13 451,5	176,64	39,77
September	145,7	5,5	39,1	473,8	78,4	13 351,4	193,20	37,31
Oktober	146,5	6,4	40,2	487,0	83,5	12 973,8	..	36,81

¹ I motsetning til den ordinære produsentprisindeksen, kan denne revideres i etterkant. Den helt korrekte betegnelsen på denne statistikken er vareprisindeksen.

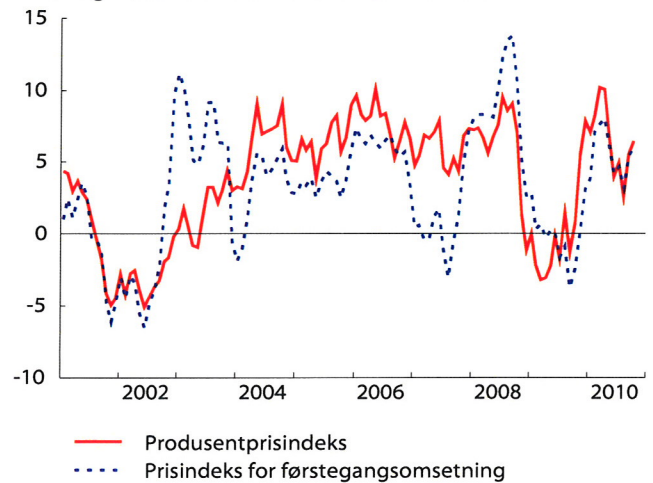
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Reuters EcoWin.

Fig. 7.1 Harmonisert konsumprisindeks Norge og EU
Endring fra samme måned året før. Prosent

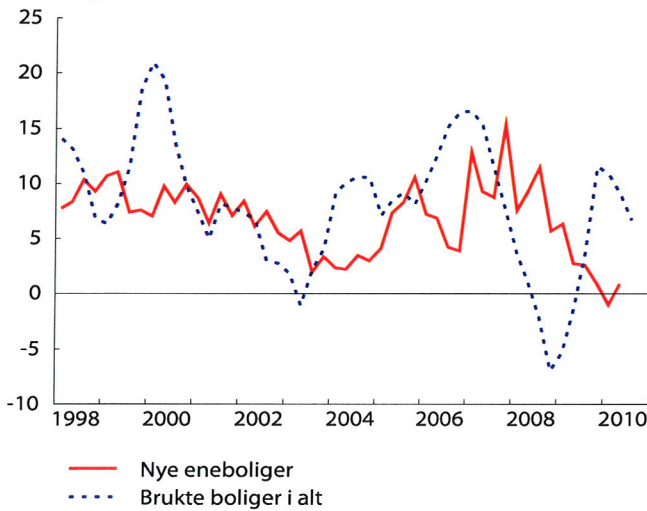
Kilde: Eurostat.

Fig. 7.2 Produsentprisindeks for industri og prisindeks for førstegangsomsetning innenlands
Endring fra samme måned året før. Prosent

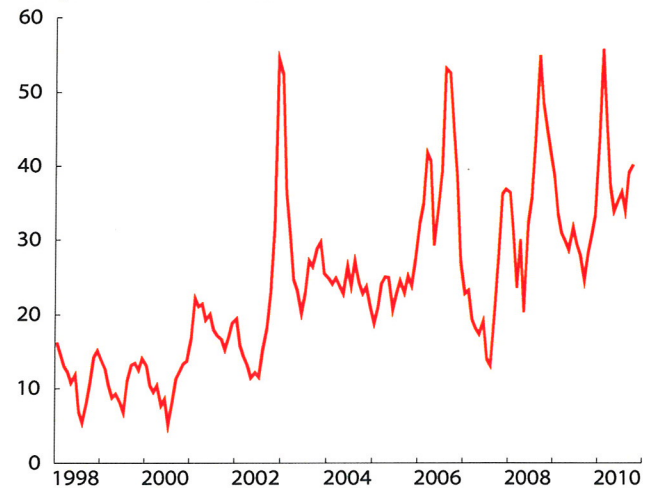
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.3 Boligpriser
Endring fra samme kvartal året før. Prosent

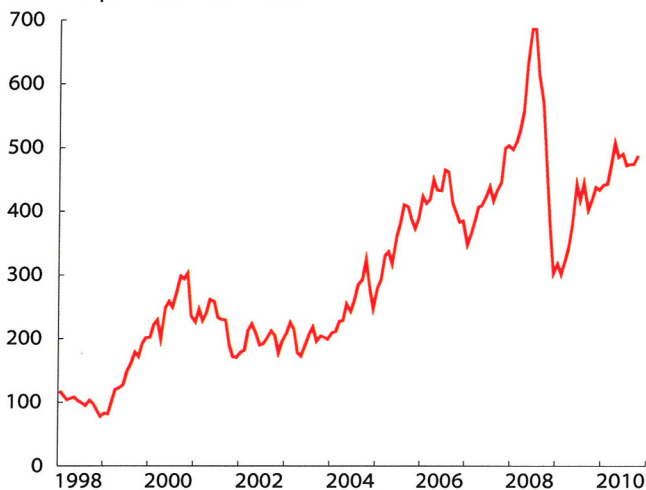
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.4 Spotpris elektrisk kraft, systempris
Øre pr. kWh. Månedstall

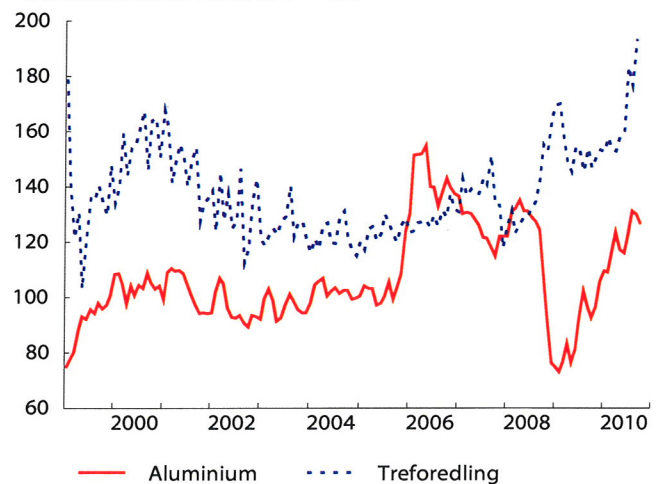
Kilde: Nord Pool.

Fig. 7.5 Spotpris råolje, Brent Blend
Kroner pr. fat. Månedstall

Kilde: Reuters EcoWin.

Fig. 7.6 Spotpris aluminium og eksportpris for treforedlingsprodukter
Månedsindeks. NOK. 1994=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Engroshandel		Nye eneboliger		Boligpriser (brukte boliger)							
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Alle boligtyper		Enebolig		Småhus		Blokkleilighet	
					Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring
	2005=100		2000=100		2005=100		2005=100		2005=100		2005=100	
2006	104,3	4,2	139,7	5,5	113,7	13,7	112,4	12,4	114,3	14,3	116,2	16,2
2007	107,6	3,2	155,9	11,6	128,0	12,6	127,3	13,3	129,7	13,4	128,0	10,2
2008	114,4	6,3	169,1	8,5	126,6	-1,1	128,4	0,9	127,4	-1,7	121,2	-5,3
2009	113,7	-0,5	174,4	3,1	129,0	1,9	130,0	1,2	129,4	1,5	126,3	4,2
2008												
4. kvartal	114,3	5,0	173,4	5,7	118,1	-6,9	120,3	-5,3	118,2	-8,3	112,4	-9,6
2009												
1. kvartal	112,2	1,1	173,8	6,4	123,0	-5,3	124,3	-4,9	123,4	-6,9	119,3	-4,6
2. kvartal	113,2	-1,6	174,1	2,8	129,5	-1,5	131,4	-1,9	128,9	-2,1	125,2	0,1
3. kvartal	114,8	-2,0	174,5	2,6	131,8	3,8	132,4	2,8	132,1	3,9	130,1	6,6
4. kvartal	114,7	0,3	175,1	1,0	131,8	11,6	132,0	9,7	133,0	12,5	130,4	16,0
2010												
1. kvartal	116,4	3,7	172,1	-1,0	136,3	10,8	137,2	10,4	137,9	11,8	132,4	11,0
2. kvartal	118,4	4,6	175,7	0,9	141,3	9,1	143,5	9,2	141,9	10,1	135,3	8,1
3. kvartal	119,5	4,1	140,6	6,7	141,0	6,5	143,1	8,3	137,1	5,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.4. Månedstjeneste og avtalt lønn. Indeks. 2005=100

	Månedstjeneste ialt ¹					Avtalt lønn ²				
	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel ³	Forretningsmessig tjyting og eienomsdrift	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel	Forretningsmessig tjyting og eienomsdrift
2008										
3. kvartal	118,3	115,3	116,5	118,0	115,7	116,3	116,8	117,9	118,7	116,2
4. kvartal	118,8	117,5	117,5	119,0	117,0	118,4	120,9	118,5	118,7	116,6
2009										
1. kvartal	119,6	132,5	118,0	120,4	117,3	119,4	121,0	120,3	119,0	116,7
2. kvartal	121,2	126,9	118,0	120,7	117,7	120,4	121,0	120,3	120,9	116,9
3. kvartal	123,3	124,6	119,6	122,0	118,3	121,3	124,2	121,3	123,1	118,2
4. kvartal	123,7	124,2	120,2	122,7	118,1	122,3	125,5	122,0	123,4	119,4
2010										
1. kvartal	125,5	131,5	123,0	122,6	120,3	122,3	124,9	123,0	123,7	119,6
2. kvartal	126,9	127,1	122,0	123,4	119,1	122,4	125,5	123,5	123,9	118,9
3. kvartal	125,9	126,0	121,4	124,0	124,1	125,8	128,7	124,6	125,4	124,4

¹ Månedslønn omfatter avtalt månedslønn, uregelmessige tillegg og bonus. ² Avtalt lønn ved utgangen av kvartalet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent

	Utlånsrente ¹				Innskuddsrente ² Bankinnskudd ialt	NOK 3mnd eurorente ³	Effektiv rente på statsobligasjoner ³		
	Bankutlån ialt	Statlige låneinstitutter	Forsikrings-selskap	Kredittforetak			3 år	5 år	10 år
2006	4,26	3,20	4,13	3,60	2,02	2,98	3,74	3,90	4,07
2007	5,66	3,69	5,10	4,79	3,48	4,83	4,79	4,77	4,78
2008	7,30	4,52	6,07	6,36	4,98	6,10	4,53	4,43	4,47
2009	4,90	4,00	4,23	3,92	2,41	2,30	2,71	3,33	4,00
2008									
3. kvartal	7,80	4,59	6,51	6,86	5,60	6,47	5,01	4,80	4,71
4. kvartal	7,28	4,95	5,57	6,45	4,61	5,82	3,56	3,75	4,05
2009									
1. kvartal	5,25	4,91	4,69	4,41	2,86	3,28	2,54	3,07	3,75
2. kvartal	4,40	4,20	3,93	3,62	1,90	2,29	2,47	3,25	4,08
3. kvartal	4,19	3,11	3,69	3,35	1,70	1,74	2,82	3,47	4,13
4. kvartal	4,28	2,70	3,73	3,19	1,86	1,91	2,98	3,51	4,03
2010									
1. kvartal	4,42	2,72	3,83	3,36	1,99	2,13	2,80	3,30	3,93
2. kvartal	4,56	2,76	3,79	3,49	2,11	2,39	2,33	2,68	3,54
3. kvartal	4,66	2,79	3,91	3,60	2,20	2,52	2,35	2,63	3,25

¹ Gjennomsnittlige (veide) rentesatser inkl. provisjoner på utlån til publikum fra banker og andre finansforetak. Kvartalstall er ved utgangen av perioden, årstall er beregnet som gjennomsnitt over året via tall for gjennomsnittet over kvartalet. ² Gjennomsnittlige (veide) rentesatser på innskudd i banker fra publikum i NOK ved utgangen av kvartalet. ³ Gjennomsnitt over perioden.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent

	3 mnd eurorente ¹					Effektiv rente på 10 års statsobligasjon			
	Norge	Euro	USA	Japan	Storbritannia	Norge	Tyskland	USA	Japan
2005	2,10	2,17	3,53	0,02	4,70	3,75	3,38	4,28	1,39
2006	2,98	3,06	5,16	0,27	4,80	4,08	3,78	4,79	1,74
2007	4,83	4,25	5,29	0,77	5,95	4,77	4,23	4,63	1,68
2008	6,08	4,61	3,22	1,10	5,48	4,46	4,00	3,65	1,49
2009	2,31	1,21	0,95	0,56	1,15	4,00	3,27	3,24	1,35
2009									
Mai	2,22	1,28	1,07	0,59	1,18	4,12	3,43	3,29	1,45
Juni	1,95	1,22	0,92	0,49	1,03	4,23	3,55	3,71	1,47
Juli	1,72	0,97	0,81	0,48	0,93	4,05	3,37	3,54	1,35
August	1,74	0,85	0,69	0,46	0,75	4,17	3,34	3,58	1,38
September	1,78	0,71	0,59	0,40	0,66	4,17	3,29	3,39	1,32
Oktober	1,89	0,67	0,53	0,40	0,66	4,07	3,23	3,37	1,33
November	1,90	0,62	0,47	0,38	0,71	4,04	3,28	3,39	1,36
Desember	1,93	0,60	0,37	0,30	0,69	3,98	3,23	3,58	1,27
2010									
Januar	2,11	0,58	0,35	0,28	0,69	4,08	3,29	3,71	1,34
Februar	2,13	0,54	0,37	0,28	0,68	3,87	3,19	3,68	1,34
Mars	2,16	0,48	0,39	0,29	0,67	3,85	3,13	3,72	1,35
April	2,25	0,52	0,46	0,28	0,72	3,84	3,08	3,82	1,36
Mai	2,37	0,62	0,66	0,34	0,78	3,46	2,81	3,40	1,28
Juni	2,54	0,67	0,75	0,37	0,78	3,36	2,63	3,19	1,21
Juli	2,57	0,81	0,79	0,31	0,82	3,33	2,65	2,99	1,11
August	2,51	0,84	0,47	0,37	0,82	3,12	2,37	2,68	0,99
September	2,49	0,86	0,43	0,31	0,86	3,30	2,34	2,64	1,07
Oktober	2,42	0,99	0,41	0,18	0,78	3,24	2,37	2,52	0,89

¹ Midtrente (bortsett fra for Euro).
Kilde: Norges Bank og Reuters EcoWin.

8.3. Valutakurser, penge- og kredittindikatorer og aksjekursindeks for Oslo Børs

	Valutakurser ¹		Importveid valutakurs (44 land) 1995=100	Industriens effektive valutakurs ² 1990=100	Pengemengdeindikator (M2)		Kredittindikator (K2)		Aksjekursindeks totalt. Oslo Børs. ² 1995=100
	NOK/Euro	NOK/USD			Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	
2005	8,01	6,45	91,8	98,8	1 029,9	10,2	2 137,5	10,7	282,9
2006	8,05	6,42	92,5	99,2	1 148,7	11,5	2 438,9	14,1	384,2
2007	8,02	5,86	90,8	97,5	1 335,9	16,4	2 784,1	14,2	478,6
2008	8,22	5,64	90,8	97,1	1 459,7	9,2	3 147,2	13,0	379,5
2009	8,73	6,28	93,8	99,9	1 511,5	3,6	3 373,2	7,2	285,5
2009									
Mai	8,79	6,44	94,9	101,0	1 517,4	4,0	3 370,1	2,8	279,7
Juni	8,94	6,39	95,9	101,9	1 513,1	2,6	3 375,8	2,4	290,6
Juli	8,95	6,35	96,0	102,2	1 519,0	0,7	3 386,8	2,2	282,9
August	8,66	6,07	93,6	100,0	1 515,7	-0,5	3 389,7	2,0	302,1
September	8,60	5,90	92,5	98,8	1 516,5	-0,2	3 394,2	1,9	314,4
Oktober	8,36	5,64	89,6	95,5	1 523,9	0,9	3 393,3	2,0	335,6
November	8,41	5,64	90,1	96,2	1 517,4	1,0	3 401,0	2,9	347,5
Desember	8,41	5,75	90,3	96,3	1 523,1	1,2	3 398,3	4,0	365,2
2010									
Januar	8,18	5,73	89,0	94,8	1 526,5	1,9	3 428,9	4,7	371,5
Februar	8,10	5,92	89,3	95,0	1 521,7	2,4	3 448,0	5,1	352,6
Mars	8,04	5,92	89,4	94,9	1 522,6	2,5	3 458,5	5,7	369,7
April	7,93	5,92	88,9	94,2	1 534,8	3,3	3 470,9	6,5	386,8
Mai	7,90	6,28	89,8	94,7	1 528,8	6,3	3 502,8	7,1	357,7
Juni	7,91	6,48	90,9	95,7	1 548,6	8,8	3 526,9	7,2	351,5
Juli	8,02	6,28	91,4	96,6	1 567,2	9,4	3 537,3	6,6	349,0
August	7,93	6,15	90,6	95,9	1 583,5	8,1	3 562,8	5,8	360,4
September	7,92	6,06	90,4	95,9	1 575,4	6,2	3 566,4	5,1	374,4
Oktober	8,11	5,84	91,0	97,0	1 592,2	5,2	3 581,0	5,0	393,9

¹ Representativ markedskurs (midtkurs). ² Månedsgjennomsnitt av daglige noteringer.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

9.1. Eksport og import av varer. Millioner kroner. Sesongjustert

	Eksport								Import Varer i alt, u/skip, plattf. og råolje
	Varer i alt, u/skip og plattformer	Olje- og gass	Varer i alt u/skip, plattf. og råolje	Metaller	Verksteds- produkter	Herav: Treforedlings- produkter	Kjemiske produkter	Fisk og fiske- produkter	
2005	660 719	407 594	253 036	50 508	30 569	11 260	31 795	31 049	349 154
2006	776 083	474 032	301 929	65 707	37 358	11 011	35 385	34 794	403 861
2007	786 399	451 195	334 702	78 386	44 810	10 732	39 860	35 703	455 252
2008	947 651	590 779	356 894	70 081	53 958	10 567	43 809	36 960	478 523
2009	746 842	440 845	304 852	46 446	55 696	9 314	37 073	43 475	420 821
2009									
Mai	57 961	34 349	23 828	3 180	4 644	724	2 918	3 714	34 885
Juni	58 585	34 998	24 577	3 658	4 237	721	3 276	3 662	33 490
Juli	65 303	36 770	27 449	3 849	6 627	873	3 039	3 825	34 174
August	59 014	35 296	24 989	4 028	4 363	812	2 902	3 812	37 227
September	62 743	34 246	25 367	3 988	4 368	760	3 161	3 611	34 852
Oktober	60 977	35 164	26 248	4 336	4 558	822	3 145	3 606	34 327
November	62 788	36 573	26 620	4 312	3 996	891	3 192	3 683	38 395
Desember	62 293	36 115	25 762	4 230	4 392	755	3 071	3 766	32 180
2010									
Januar	62 775	35 742	27 588	4 415	3 942	751	3 546	3 814	32 508
Februar	65 326	38 367	26 860	4 569	4 206	789	3 421	4 002	34 922
Mars	64 587	37 742	27 648	4 678	4 031	860	3 624	4 168	36 402
April	65 150	38 119	25 958	4 993	3 601	807	3 739	4 052	37 383
Mai	64 018	36 365	28 309	4 916	3 761	784	3 685	4 313	36 778
Juni	68 492	41 090	28 199	5 354	4 462	875	3 764	4 491	38 115
Juli	64 434	36 012	28 281	5 019	3 788	855	3 901	4 483	36 658
August	58 587	31 571	27 444	4 934	4 093	712	3 913	4 559	37 501
September	67 452	36 299	27 923	5 088	3 967	937	3 679	5 072	38 273
Oktober	60 433	35 336	26 181	4 916	3 779	785	3 739	4 624	38 530

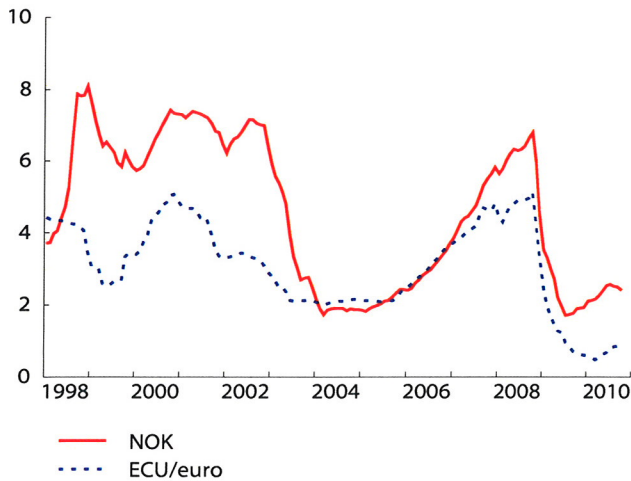
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

9.2. Utenriksregnskap. Millioner kroner

	Eksport i alt	Import i alt	Vare og tj.bal.	Rente- og stønadbal.	Driftsbal.	Netto kap.overf.	Netto finansinv.	Norske inv. i utlandet	Utenl. inv. i Norge
2006	1 002 467	612 768	389 699	-17 551	372 148	-919	371 229	1 083 977	792 408
2007	1 039 693	691 404	348 289	-27 786	320 503	-971	319 532	750 401	595 496
2008	1 223 845	742 780	481 065	-31 999	449 066	-1 138	447 928	707 696	256 729
2009	1 008 760	656 294	352 466	-40 692	311 774	-1 120	310 654	-96 107	-452 885
2006									
1. kvartal	254 319	139 480	114 839	-36 105	78 734	-68	78 666	303 571	187 355
2. kvartal	244 707	150 054	94 653	-1 470	93 183	-576	92 607	261 889	192 047
3. kvartal	244 756	155 804	88 952	10 046	98 998	-116	98 882	273 804	203 998
4. kvartal	258 685	167 430	91 255	9 978	101 233	-159	101 074	244 713	209 008
2007									
1. kvartal	252 346	162 805	89 541	-23 548	65 993	-160	65 833	336 035	218 536
2. kvartal	250 861	170 993	79 868	-23 567	56 301	-587	55 714	142 549	68 363
3. kvartal	249 379	173 356	76 023	16 910	92 933	-116	92 817	224 956	209 512
4. kvartal	287 108	184 251	102 857	2 419	105 276	-108	105 168	46 861	99 085
2008									
1. kvartal	295 623	172 537	123 086	-24 987	98 099	-320	97 779	33 438	-41 615
2. kvartal	318 409	186 814	131 595	-13 608	117 987	-146	117 841	228 942	120 195
3. kvartal	301 898	191 128	110 770	-5 263	105 507	-577	104 930	200 531	80 715
4. kvartal	307 915	192 301	115 614	11 859	127 473	-95	127 378	244 785	97 434
2009									
1. kvartal	266 778	157 395	109 383	-41 911	67 472	-340	67 132	-106 391	-176 381
2. kvartal	238 112	163 103	75 009	10 412	85 421	-564	84 857	-51 255	-187 875
3. kvartal	241 097	170 264	70 833	-3 998	66 835	-71	66 764	-1 954	-58 029
4. kvartal	262 773	165 532	97 241	-5 195	92 046	-145	91 901	63 493	-30 600
2010									
1. kvartal	258 647	160 849	97 798	-12 795	85 003	-685	84 318	196 804	80 962
2. kvartal	255 900	175 570	80 330	2 745	83 075	-196	82 879	332 549	234 561

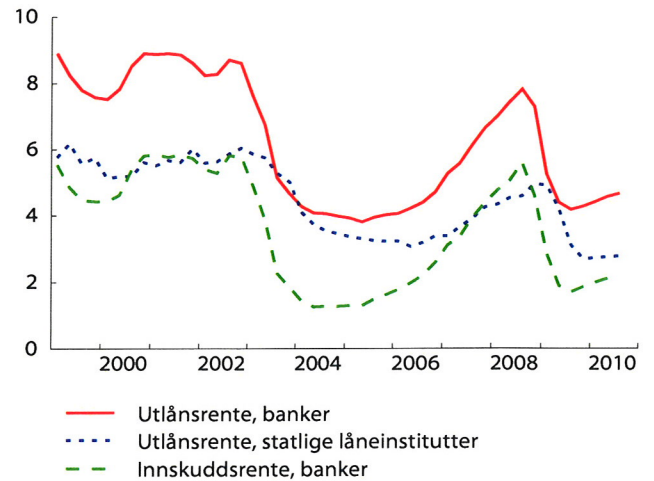
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 8.1 3 måneders eurorente
Månedstall. Prosent

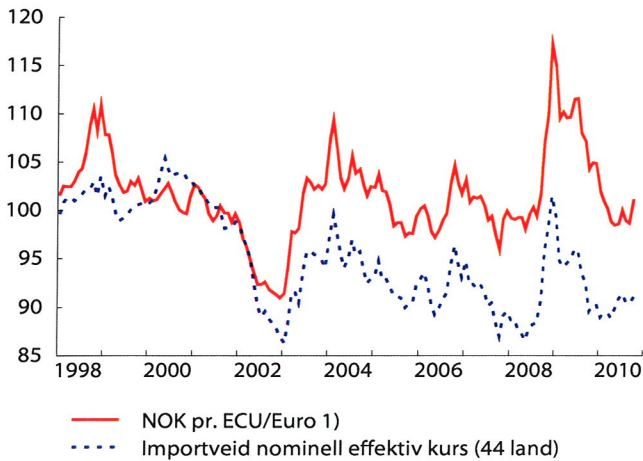
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.2 Utlånsrente og innskuddsrente
I slutten av kvartalet. Prosent

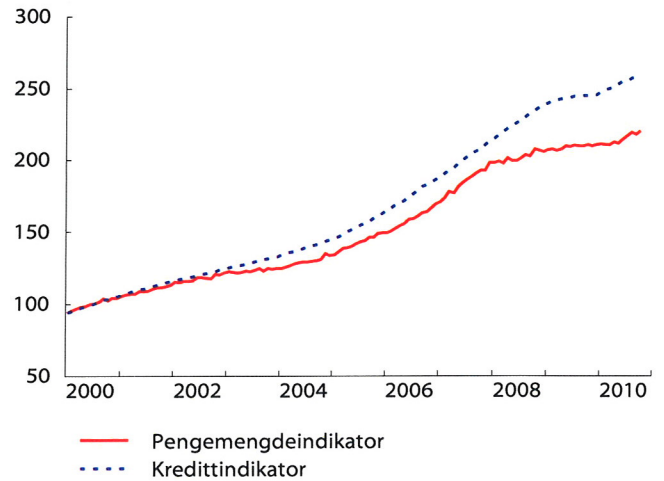
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 8.3 Valutakursindekser
1991=100. Månedstall

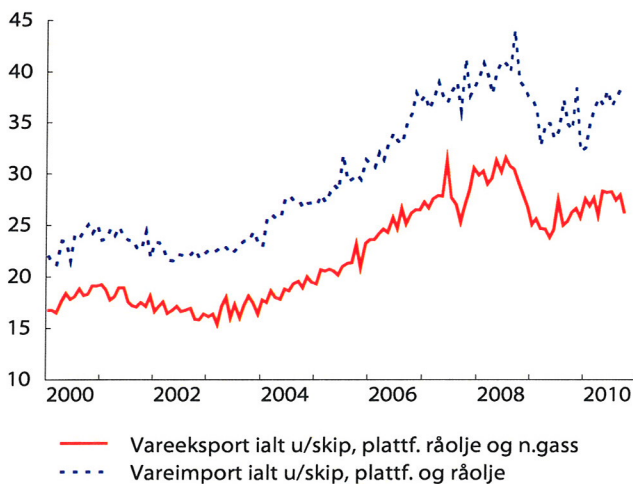
1) Representative markedskurser (midtkurser). Euro fra 1.1 1999
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.4 Penge- og kredittindikator
Sesongjustert indeks. Månedstall. 2000=100

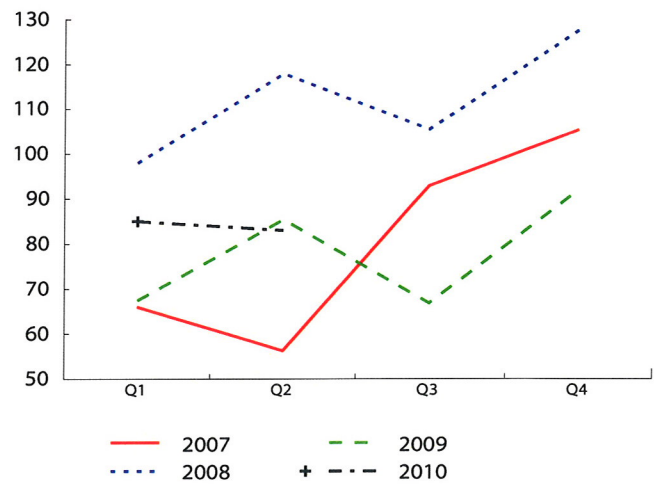
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 9.1 Utenrikshandel
Milliarder kroner. Sesongjusterte månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 9.2 Driftsbalansen
Kvartalstall. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nasjonalregnskap for Norge

Tabell	Side
1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner	18*
2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2007-priser. Millioner kroner.....	19*
3. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	20*
4. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	21*
5. Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner	22*
6. Produksjon. Faste 2007-priser. Millioner kroner.....	23*
7. Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	24*
8. Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	25*
9. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Løpende priser. Millioner kroner	26*
10. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Faste 2007-priser. Millioner kroner.....	27*
11. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	28*
12. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	29*
13. Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner	30*
14. Hovedtall for konsum. Faste 2007-priser. Millioner kroner.....	30*
15. Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	31*
16. Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	31*
17. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner	32*
18. Konsum i husholdninger. Faste 2007-priser. Millioner kroner	32*
19. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	33*
20. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	33*
21. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner	34*
22. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2007-priser. Millioner kroner	35*
23. Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis volumendring fra samme periode året før.....	36*
24. Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis prisendring fra samme periode året før.....	37*
25. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner	38*
26. Eksport. Faste 2007-priser. Millioner kroner	39*
27. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	40*
28. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	41*
29. Import. Løpende priser. Millioner kroner	42*
30. Import. Faste 2007-priser. Millioner kroner	43*
31. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før.....	44*
32. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før.....	45*
33. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000.....	46*
34. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før.....	47*
35. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner	48*
36. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før	49*
37. Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner	50*
38. Lønn per normalårsverk etter næring for lønnstakere. Prosentvis endring fra samme periode året før.....	51*

Tabell 1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	988 810	1 015 262	234 558	251 476	260 345	268 882	254 732	261 177	272 195
Konsum i husholdninger	948 243	971 810	223 925	240 469	249 519	257 898	243 562	249 623	260 835
Varekonsum	485 548	492 044	109 944	119 735	123 454	138 911	123 817	124 410	127 375
Tjenestekonsum	428 665	446 365	105 919	112 105	115 016	113 325	111 119	117 299	121 032
Husholdningenes kjøp i utlandet	61 726	59 839	13 065	15 919	18 435	12 419	13 914	16 174	20 445
Utlendingers kjøp i Norge	-27 696	-26 437	-5 003	-7 290	-7 387	-6 757	-5 288	-8 260	-8 017
Konsum i ideelle organisasjoner	40 567	43 451	10 634	11 007	10 826	10 985	11 170	11 553	11 360
Konsum i offentlig forvaltning	491 860	533 106	132 898	130 471	133 932	135 805	138 315	135 939	139 683
Konsum i statsforvaltningen	254 004	275 678	68 364	67 644	70 166	69 504	70 539	69 672	72 629
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	220 363	240 698	59 595	58 821	61 466	60 816	61 986	61 298	64 445
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	33 640	34 980	8 768	8 823	8 700	8 688	8 553	8 375	8 184
Konsum i kommuneforvaltningen	237 857	257 428	64 534	62 827	63 766	66 300	67 776	66 267	67 053
Bruttoinvestering i fast realkapital	545 826	519 564	130 629	128 493	122 918	137 523	112 130	126 624	118 394
Utvinning og rørtransport	122 237	134 399	34 138	34 263	34 007	31 991	28 125	32 982	30 055
Tjenester tilknyttet utvinning	5 739	11 692	5 188	-117	1 786	4 834	706	664	2 456
Utenriks sjøfart	27 157	20 077	4 381	5 220	4 707	5 769	4 778	5 989	3 344
Fastlands-Norge	390 693	353 396	86 922	89 127	82 418	94 929	78 522	86 989	82 540
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	311 830	267 528	70 154	68 708	62 305	66 361	61 160	65 995	63 300
Næringer	218 337	190 068	48 734	49 548	44 406	47 380	42 301	47 500	44 822
Industri og bergverk	35 745	25 562	6 323	7 210	5 458	6 571	4 614	5 389	4 519
Annen vareproduksjon	36 678	31 235	6 400	8 283	8 310	8 241	5 847	8 673	8 652
Tjenester	145 914	133 271	36 011	34 055	30 638	32 568	31 840	33 437	31 651
Boliger (husholdninger)	93 493	77 460	21 420	19 160	17 899	18 980	18 859	18 496	18 478
Offentlig forvaltning	78 863	85 868	16 768	20 419	20 113	28 568	17 362	20 994	19 240
Lagerendring og statistiske avvik	9 239	-39 549	-2 997	-11 717	-7 230	-17 605	8 511	13 239	9 349
Bruttoinvestering i alt	555 065	480 015	127 633	116 776	115 688	119 918	120 641	139 863	127 743
Innenlandsk sluttanvendelse	2 035 735	2 028 382	495 089	498 723	509 966	524 605	513 688	536 979	539 621
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1 871 363	1 901 764	454 378	471 074	476 696	499 616	471 569	484 105	494 418
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	570 723	618 974	149 666	150 890	154 045	164 373	155 677	156 933	158 923
Eksport i alt	1 223 845	1 008 762	266 779	238 113	241 096	262 773	260 650	255 610	244 912
Tradisjonelle varer	322 704	278 108	69 183	65 484	69 486	73 956	72 590	73 162	74 800
Råolje og naturgass	621 968	465 124	134 137	104 067	107 829	119 091	124 984	117 902	106 854
Skip, plattform og fly	14 004	13 384	4 920	3 258	2 369	2 837	3 831	1 744	1 086
Tjenester	265 169	252 145	58 539	65 304	61 413	66 889	59 245	62 802	62 172
Samlet sluttanvendelse	3 259 580	3 037 144	761 867	736 836	751 062	787 378	774 338	792 589	784 533
Import i alt	742 780	656 293	157 395	163 103	170 264	165 532	161 805	181 510	184 961
Tradisjonelle varer	477 033	409 102	104 384	100 499	100 664	103 555	101 616	112 377	108 368
Råolje og naturgass	4 273	4 589	486	656	1 803	1 644	906	2 116	2 462
Skip, plattform og fly	37 123	27 078	4 988	7 050	5 069	9 971	7 645	7 164	8 693
Tjenester	224 351	215 524	47 537	54 898	62 728	50 362	51 638	59 853	65 438
Bruttonasjonalprodukt ¹	2 516 800	2 380 851	604 472	573 733	580 799	621 846	612 533	611 079	599 572
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1 812 173	1 846 574	454 604	451 568	453 805	486 598	473 204	471 882	477 544
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	704 627	534 276	149 869	122 166	126 994	135 249	139 330	139 198	122 028
Fastlands-Norge(basisverdi)	1 561 297	1 592 611	394 589	389 316	389 425	419 282	408 572	407 180	411 939
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	1 209 955	1 216 980	300 528	298 204	296 056	322 192	310 421	313 027	315 067
Industri og bergverk	211 446	209 086	54 364	51 089	49 534	54 099	52 461	52 408	50 148
Annen vareproduksjon	194 275	187 565	50 115	38 989	47 627	50 835	55 584	45 053	53 183
Tjenester inkl. boligjenester	804 234	820 329	196 048	208 126	198 895	217 259	202 376	215 565	211 736
Offentlig forvaltning	351 342	375 631	94 061	91 112	93 369	97 089	98 151	94 154	96 873
Produktavgifter og -subsidiar	250 876	253 963	60 015	62 252	64 380	67 316	64 632	64 701	65 605

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2007-priser. Millioner kroner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	954 892	956 360	222 126	236 149	245 057	253 028	235 275	240 949	253 065
Konsum i husholdninger	916 348	916 510	212 233	226 084	235 213	242 980	225 015	230 570	242 936
Varekonsum	470 808	469 721	105 259	113 943	118 276	132 244	114 740	115 895	121 387
Tjenestekonsum	412 405	415 841	99 688	104 278	106 793	105 082	101 631	106 474	109 354
Husholdningenes kjøp i utlandet	59 632	55 602	12 042	14 663	17 004	11 893	13 497	15 686	19 506
Utlendingers kjøp i Norge	-26 498	-24 654	-4 755	-6 799	-6 860	-6 240	-4 853	-7 485	-7 311
Konsum i ideelle organisasjoner	38 544	39 849	9 892	10 065	9 844	10 048	10 261	10 379	10 129
Konsum i offentlig forvaltning	465 010	487 046	122 011	118 977	122 056	124 000	124 313	122 928	125 359
Konsum i statsforvaltningen	240 789	252 608	62 461	61 662	64 229	64 255	63 105	62 783	65 472
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	208 700	220 367	54 415	53 474	56 221	56 257	55 274	55 121	58 042
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	32 089	32 241	8 046	8 189	8 009	7 997	7 831	7 662	7 430
Konsum i kommuneforvaltningen	224 221	234 438	59 550	57 315	57 827	59 745	61 208	60 145	59 887
Bruttoinvestering i fast realkapital	514 203	476 379	119 503	117 402	111 651	127 824	98 239	112 308	102 953
Utvinning og rørtransport	113 765	120 322	30 756	30 274	29 725	29 567	24 718	27 446	23 753
Tjenester tilknyttet utvinning	5 385	10 674	4 757	-143	1 593	4 467	252	421	1 850
Utenriks sjøfart	24 749	18 464	3 625	4 790	4 424	5 624	1 967	5 067	2 394
Fastlands-Norge	370 304	326 920	80 365	82 480	75 909	88 166	71 303	79 374	74 955
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	295 724	247 139	64 879	63 587	57 347	61 325	55 352	60 239	57 545
Næringer	207 453	175 542	44 961	45 824	40 863	43 895	38 167	43 560	40 954
Industri og bergverk	34 069	23 834	5 865	6 709	5 090	6 169	4 322	4 996	4 183
Annen vareproduksjon	34 861	28 806	5 910	7 679	7 593	7 624	5 091	8 020	7 965
Tjenester	138 524	122 902	33 186	31 435	28 179	30 102	28 755	30 544	28 806
Boliger (husholdninger)	88 270	71 597	19 918	17 764	16 485	17 431	17 184	16 679	16 591
Offentlig forvaltning	74 581	79 780	15 485	18 893	18 562	26 840	15 951	19 135	17 411
Lagerendring og statistiske avvik	25 451	-33 383	-1 394	-10 548	-5 574	-15 867	6 451	14 634	11 100
Bruttoinvestering i alt	539 654	442 996	118 108	106 853	106 077	111 958	104 690	126 942	114 053
Innenlandsk sluttanvendelse	1 959 555	1 886 401	462 245	461 980	473 191	488 986	464 278	490 819	492 477
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1 790 206	1 770 325	424 502	437 607	443 023	465 194	430 891	443 250	453 379
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	539 590	566 826	137 497	137 870	140 619	150 841	140 264	142 063	142 770
Eksport i alt	1 050 041	1 007 996	258 401	241 451	240 799	267 345	262 270	241 559	230 328
Tradisjonelle varer	315 175	289 338	70 799	67 733	71 582	79 224	76 249	73 576	74 285
Råolje og naturgass	470 309	464 838	126 750	108 739	109 473	119 875	121 207	106 781	97 769
Skip, plattform og fly	14 203	14 756	5 158	3 428	2 930	3 239	7 902	2 792	1 636
Tjenester	250 353	239 065	55 694	61 550	56 814	65 007	56 913	58 410	56 637
Samlet sluttanvendelse	3 009 596	2 894 398	720 646	703 430	713 990	756 331	726 548	732 377	722 804
Import i alt	720 923	638 407	149 446	158 357	164 834	165 771	159 837	178 784	181 530
Tradisjonelle varer	455 782	396 194	97 848	97 367	98 420	102 559	100 710	108 885	105 662
Råolje og naturgass	3 722	4 893	634	787	1 855	1 618	844	1 894	2 195
Skip, plattform og fly	39 458	27 569	4 584	6 580	5 719	10 685	8 696	10 167	12 122
Tjenester	221 961	209 751	46 381	53 622	58 839	50 909	49 588	57 839	61 552
Bruttonasjonalprodukt ¹	2 288 673	2 255 990	571 201	545 074	549 155	590 561	566 711	553 593	541 274
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1 755 470	1 731 784	429 149	421 819	424 942	455 874	431 063	430 654	435 274
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	533 203	524 207	142 052	123 255	124 213	134 687	135 648	122 939	106 000
Fastlands-Norge(basisverdi)	1 500 270	1 484 520	370 823	360 422	362 403	390 872	372 337	369 154	373 106
Fastlands-Norge utenom offentlig forvatning	1 168 208	1 143 877	284 756	277 926	278 100	303 094	284 856	284 526	287 267
Industri og bergverk	214 593	201 844	52 977	48 911	47 195	52 762	51 745	51 339	48 849
Annen vareproduksjon	172 874	167 637	44 426	35 048	42 695	45 468	43 974	35 751	43 171
Tjenester inkl. boligjenester	780 741	774 395	187 353	193 967	188 211	204 864	189 137	197 436	195 247
Offentlig forvaltning	332 062	340 644	86 068	82 495	84 303	87 778	87 481	84 628	85 839
Produktavgifter og -subsidiar	255 200	247 263	58 325	61 397	62 539	65 002	58 726	61 501	62 168

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 3. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	1,6	0,2	-2,4	-1,8	1,2	3,5	5,9	2,0	3,3
Konsum i husholdninger	1,5	0,0	-2,6	-2,0	1,1	3,4	6,0	2,0	3,3
Varekonsum	0,5	-0,2	-4,6	-3,8	1,7	5,1	9,0	1,7	2,6
Tjenestekonsum	1,9	0,8	0,6	0,3	1,3	1,1	1,9	2,1	2,4
Husholdningenes kjøp i utlandet	6,3	-6,8	-12,1	-8,0	-7,8	2,9	12,1	7,0	14,7
Utlendingers kjøp i Norge	-0,0	-7,0	-10,0	-10,0	-7,3	-0,3	2,1	10,1	6,6
Konsum i ideelle organisasjoner	3,8	3,4	1,1	2,5	3,6	6,4	3,7	3,1	2,9
Konsum i offentlig forvaltning	4,1	4,7	7,7	0,2	6,0	5,2	1,9	3,3	2,7
Konsum i statsforvaltningen	3,4	4,9	7,7	0,8	5,2	6,1	1,0	1,8	1,9
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	3,5	5,6	8,2	1,1	5,6	7,6	1,6	3,1	3,2
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	2,8	0,5	4,5	-1,4	2,7	-3,5	-2,7	-6,4	-7,2
Konsum i kommuneforvaltningen	4,9	4,6	7,7	-0,4	6,9	4,3	2,8	4,9	3,6
Bruttoinvestering i fast realkapital	2,0	-7,4	-2,9	-7,4	-11,2	-7,8	-17,8	-4,3	-7,8
Utvinning og rørtransport	5,1	5,8	20,8	10,4	-2,6	-2,6	-19,6	-9,3	-20,1
Tjenester tilknyttet utvinning	14,1	98,2	116,0	265,5	-94,7	..	16,1
Utenriks sjøfart	60,3	-25,4	-36,9	-10,1	23,6	-44,3	-45,7	5,8	-45,9
Fastlands-Norge	-1,4	-11,7	-10,3	-10,5	-17,1	-9,1	-11,3	-3,8	-1,3
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	-2,8	-16,4	-11,9	-15,3	-19,4	-19,2	-14,7	-5,3	0,3
Næringer	1,7	-15,4	-10,0	-13,2	-18,5	-19,6	-15,1	-4,9	0,2
Industri og bergverk	9,9	-30,0	-13,9	-21,5	-38,8	-40,6	-26,3	-25,5	-17,8
Annen vareproduksjon	7,0	-17,4	-20,8	-19,1	-16,2	-13,9	-13,9	4,4	4,9
Tjenester	-1,3	-11,3	-7,0	-9,5	-14,0	-14,8	-13,4	-2,8	2,2
Boliger (husholdninger)	-12,1	-18,9	-16,0	-20,2	-21,5	-18,1	-13,7	-6,1	0,6
Offentlig forvaltning	4,7	7,0	-2,8	10,4	-8,8	26,8	3,0	1,3	-6,2
Lagerendring og statistiske avvik	-22,3
Bruttoinvestering i alt	0,5	-17,9	-8,4	-18,8	-20,5	-23,2	-11,4	18,8	7,5
Innenlandsk sluttanvendelse	1,9	-3,7	-1,6	-5,9	-3,6	-3,8	0,4	6,2	4,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1,6	-1,1	-1,4	-3,1	-1,3	1,3	1,5	1,3	2,3
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	4,2	5,0	6,4	1,5	3,8	8,5	2,0	3,0	1,5
Eksport i alt	1,0	-4,0	-2,7	-9,6	-2,1	-1,4	1,5	0,0	-4,3
Tradisjonelle varer	4,2	-8,2	-9,6	-16,6	-6,9	0,7	7,7	8,6	3,8
Råolje og naturgass	-2,0	-1,2	0,7	-5,7	4,2	-3,4	-4,4	-1,8	-10,7
Skip, plattform og fly	11,4	3,9	105,8	2,0	-37,6	-11,0	53,2	-18,6	-44,2
Tjenester	2,3	-4,5	-5,5	-8,6	-4,4	0,5	2,2	-5,1	-0,3
Samlet sluttanvendelse	1,6	-3,8	-2,0	-7,2	-3,1	-2,9	0,8	4,1	1,2
Import i alt	4,3	-11,4	-13,0	-14,0	-9,8	-9,0	7,0	12,9	10,1
Tradisjonelle varer	-0,5	-13,1	-14,1	-18,9	-12,2	-6,5	2,9	11,8	7,4
Råolje og naturgass	-35,3	31,5	-1,3	6,2	205,2	-6,6	33,2	140,7	18,3
Skip, plattform og fly	100,3	-30,1	-29,2	-3,9	-36,6	-37,5	89,7	54,5	111,9
Tjenester	6,8	-5,5	-8,5	-5,3	-3,7	-4,9	6,9	7,9	4,6
Bruttonasjonalprodukt ¹	0,8	-1,4	1,3	-5,0	-0,9	-1,1	-0,8	1,6	-1,4
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1,8	-1,3	1,0	-5,2	-1,2	0,1	0,4	2,1	2,4
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	-2,6	-1,7	2,4	-4,5	0,3	-4,9	-4,5	-0,3	-14,7
Fastlands-Norge(basisverdi)	2,4	-1,0	2,1	-5,1	-1,3	0,2	0,4	2,4	3,0
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	2,1	-2,1	0,8	-5,6	-2,6	-0,8	0,0	2,4	3,3
Industri og bergverk	2,6	-5,9	-0,2	-14,0	-6,4	-2,7	-2,3	5,0	3,5
Annen vareproduksjon	2,5	-3,0	0,9	-10,9	-4,0	0,9	-1,0	2,0	1,1
Tjenester inkl. boligjenester	1,9	-0,8	1,0	-2,2	-1,3	-0,7	1,0	1,8	3,7
Offentlig forvaltning	3,5	2,6	6,7	-3,4	3,3	4,0	1,6	2,6	1,8
Produktavgifter og -subsidiar	-1,5	-3,1	-5,4	-5,7	-0,7	-0,7	0,7	0,2	-0,6

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 4. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Konsum i husholdninger									
og ideelle organisasjoner	3,6	2,5	3,5	3,7	2,4	0,6	2,5	1,8	1,2
Konsum i husholdninger	3,5	2,5	3,4	3,7	2,3	0,6	2,6	1,8	1,2
Varekonsum	3,1	1,6	2,2	2,9	1,0	0,4	3,3	2,2	0,5
Tjenestekonsum	3,9	3,3	4,0	4,0	3,3	1,8	2,9	2,5	2,8
Husholdningenes kjøp i utlandet	3,5	4,0	8,4	7,1	5,4	-6,3	-5,0	-5,0	-3,3
Utlendingers kjøp i Norge	4,5	2,6	2,5	2,7	2,0	3,1	3,6	2,9	1,8
Konsum i ideelle organisasjoner	5,2	3,6	5,7	4,7	3,3	0,7	1,3	1,8	2,0
Konsum i offentlig forvaltning	5,8	3,5	5,9	4,5	2,9	0,8	2,1	0,8	1,5
Konsum i statsforvaltningen	5,5	3,5	6,1	4,6	2,9	0,4	2,1	1,2	1,5
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	5,6	3,4	6,0	4,5	2,9	0,5	2,4	1,1	1,6
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	4,8	3,5	6,7	5,2	2,5	-0,1	0,2	1,4	1,4
Konsum i kommuneforvaltningen	6,1	3,5	5,7	4,3	3,0	1,3	2,2	0,5	1,5
Bruttoinvestering i fast realkapital	6,1	2,7	5,5	3,9	3,6	-1,4	4,4	3,0	4,5
Utvinning og rørtransport	7,4	4,0	7,2	5,1	7,3	-2,9	2,5	6,2	10,6
Tjenester tilknyttet utvinning	6,6	2,8	6,2	-21,9	-15,9	-5,2	157,0	93,2	18,4
Utenriks sjøfart	9,7	-0,9	19,6	5,1	-7,0	-11,8	101,0	8,5	31,3
Fastlands-Norge	5,5	2,5	4,2	3,2	2,7	0,1	1,8	1,4	1,4
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	5,4	2,7	4,1	3,2	2,9	0,5	2,2	1,4	1,2
Næringer	5,2	2,9	4,5	3,7	3,4	0,1	2,2	0,8	0,7
Industri og bergverk	4,9	2,2	4,5	3,6	2,5	-0,7	-1,0	0,4	0,8
Annen vareproduksjon	5,2	3,1	4,5	3,6	4,3	0,2	6,1	0,3	-0,8
Tjenester	5,3	2,9	4,5	3,7	3,4	0,3	2,0	1,1	1,1
Boliger (husholdninger)	5,9	2,1	3,2	2,1	1,6	1,6	2,1	2,8	2,6
Offentlig forvaltning	5,7	1,8	4,3	3,0	1,9	-0,9	0,5	1,5	2,0
Lagerendring og statistiske avvik	-63,7	226,4	140,4	86,8	34,8	..	-38,6	-18,6	-35,1
Bruttoinvestering i alt	2,9	5,3	4,9	5,5	3,2	7,6	6,6	0,8	2,7
Innenlandsk sluttanvendelse	3,9	3,5	4,5	4,3	2,7	2,6	3,3	1,3	1,7
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	4,5	2,8	4,3	3,8	2,6	0,6	2,2	1,5	1,3
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	5,8	3,2	5,7	4,3	2,8	0,5	2,0	0,9	1,6
Eksport i alt	16,6	-14,1	-7,2	-17,2	-18,4	-13,5	-3,7	7,3	6,2
Tradisjonelle varer	2,4	-6,1	-1,2	-4,5	-8,1	-10,2	-2,6	2,9	3,7
Råolje og naturgass	32,2	-24,3	-13,8	-31,9	-31,5	-20,1	-2,6	15,4	11,0
Skip, plattform og fly	-1,4	-8,0	-6,6	-4,7	-19,7	-5,2	-49,2	-34,3	-17,9
Tjenester	5,9	-0,4	1,4	0,9	-1,0	-2,7	-1,0	1,3	1,6
Samlet sluttanvendelse	8,3	-3,1	0,1	-3,9	-5,1	-3,3	0,8	3,3	3,2
Import i alt	3,0	-0,2	4,8	1,6	-1,2	-5,4	-3,9	-1,4	-1,4
Tradisjonelle varer	4,7	-1,3	5,2	0,1	-2,9	-7,4	-5,4	-0,0	0,3
Råolje og naturgass	14,8	-18,3	-37,2	-38,1	-34,1	10,4	39,9	34,0	15,4
Skip, plattform og fly	-5,9	4,4	11,9	13,1	-16,3	8,0	-19,2	-34,2	-19,1
Tjenester	1,1	1,7	4,1	4,4	4,0	-6,0	1,6	1,1	-0,3
Bruttonasjonalprodukt ¹	10,0	-4,0	-1,3	-5,6	-6,4	-2,8	2,1	4,9	4,7
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	3,2	3,3	3,9	4,2	2,7	2,5	3,6	2,4	2,7
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	32,1	-22,9	-14,4	-30,0	-29,1	-17,5	-2,6	14,2	12,6
Fastlands-Norge(basisverdi)	4,1	3,1	4,3	4,5	3,0	0,8	3,1	2,1	2,7
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	3,6	2,7	3,6	4,5	2,7	0,4	3,3	2,5	3,0
Industri og bergverk	-1,5	5,1	4,6	6,9	6,9	2,4	-1,2	-2,3	-2,2
Annen vareproduksjon	12,4	-0,4	2,2	5,6	-1,7	-6,3	12,1	13,3	10,4
Tjenester inkl. boligjenester	3,0	2,8	3,6	3,6	2,8	1,5	2,3	1,8	2,6
Offentlig forvaltning	5,8	4,2	6,7	4,7	3,6	2,1	2,7	0,7	1,9
Produktavgifter og -subsidiar	-1,7	4,5	1,0	2,1	1,2	14,2	7,0	3,8	2,5

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 5. Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Produksjon i alt.	4 307 016	4 135 338	1 046 127	1 008 596	1 003 813	1 076 801	1 057 435	1 071 615	1 043 022
Jordbruk og skogbruk	35 219	33 729	6 726	6 783	12 416	7 804	7 063	7 384	13 432
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	32 642	36 205	8 869	8 273	8 708	10 355	10 901	9 884	11 275
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	759 209	605 291	169 079	139 391	143 934	152 887	160 422	157 938	139 817
Utvinning av råolje og naturgass	700 904	522 322	148 065	116 438	122 772	135 046	140 682	134 361	114 359
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	58 304	82 969	21 014	22 952	21 162	17 841	19 740	23 578	25 458
Bergverksdrift	13 068	11 371	2 401	2 948	2 945	3 076	2 446	3 269	3 081
Industri	816 319	766 780	200 368	185 362	180 645	200 406	199 443	200 604	191 136
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	151 583	158 524	40 206	36 815	38 639	42 863	41 073	39 046	39 987
Tekstil- og bekledningsindustri	6 375	5 805	1 578	1 435	1 313	1 478	1 390	1 188	1 183
Trelast- og trevareindustri	26 243	21 714	5 014	5 634	5 135	5 931	5 803	6 776	6 190
Treforedling	19 261	17 443	4 395	4 073	4 353	4 622	4 623	4 574	4 629
Forlag og grafisk industri	43 613	42 614	11 606	10 221	9 988	10 800	10 825	10 327	9 634
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	124 813	104 025	25 961	25 160	25 888	27 016	27 638	28 521	24 842
Kjemiske råvarer	43 078	40 800	10 881	10 317	8 611	10 991	11 315	11 761	12 250
Metallindustri	73 623	46 691	11 391	10 121	11 546	13 633	13 446	14 424	14 387
Verkstedindustri	205 608	208 120	56 908	51 488	47 281	52 443	53 166	52 803	48 444
Bygging av skip og oljeplattformer	103 174	107 454	28 648	26 798	24 872	27 136	26 801	27 891	26 422
Møbelindustri og annen industri	18 946	13 589	3 777	3 301	3 017	3 494	3 363	3 293	3 169
Kraftforsyning	73 306	65 069	20 371	13 075	13 093	18 530	24 963	15 063	13 839
Vannforsyning	4 657	4 889	1 211	1 186	1 261	1 231	1 247	1 236	1 316
Bygge- og anleggsvirksomhet	319 195	323 770	82 220	79 466	78 599	83 485	79 830	83 520	81 662
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	352 336	346 689	79 389	86 804	84 934	95 562	83 399	89 187	88 571
Hotell- og restaurantvirksomhet	61 713	61 894	13 346	15 958	17 260	15 330	13 349	16 557	17 976
Rørtransport	21 893	21 796	5 664	5 225	5 264	5 642	5 740	5 233	4 708
Utenriks sjøfart	121 257	96 216	23 637	23 843	25 830	22 907	22 624	25 250	25 667
Transport ellers	205 001	198 191	46 635	48 922	49 699	52 935	47 698	51 131	51 590
Post og telekommunikasjon	81 536	81 078	20 122	19 753	19 794	21 409	20 217	19 530	20 161
Finansiell tjenesteyting	153 100	166 381	40 094	42 065	42 296	41 926	41 688	44 402	44 632
Boligtjenester (husholdninger)	122 400	128 006	31 345	31 924	32 372	32 365	32 684	33 136	33 661
Forretningsmessig tjenesteyting	476 217	480 755	118 392	123 594	107 665	131 104	118 688	125 674	116 094
Offentlig administrasjon og forsvar	171 072	185 477	46 640	46 004	47 523	45 310	47 809	48 005	48 467
Undervisning	119 989	127 741	33 302	31 439	29 765	33 235	34 915	32 813	30 896
Helse- og sosialtjenester	251 413	270 621	66 201	65 936	69 427	69 056	69 857	68 618	72 462
Andre sosiale og personlige tjenester	115 476	123 387	30 116	30 646	30 381	32 245	32 452	33 184	32 578
Fastlands-Norge	3 404 658	3 412 035	847 747	840 138	828 784	895 366	868 648	883 194	872 830

Offentlig forvaltning	503 062	541 682	135 299	132 693	136 160	137 530	141 356	137 931	140 402
Statsforvaltningen	241 129	260 371	64 980	63 735	66 526	65 130	67 197	65 664	67 158
Sivil forvaltning	208 160	225 980	56 353	55 056	57 962	56 608	58 791	57 393	59 092
Forsvar	32 969	34 392	8 626	8 679	8 564	8 522	8 406	8 271	8 067
Kommuneforvaltningen	261 934	281 311	70 319	68 958	69 634	72 399	74 159	72 267	73 243

Tabell 6. Produksjon. Faste 2007-priser. Millioner kroner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Produksjon i alt.	3 960 090	3 907 293	986 747	953 261	945 629	1 021 657	982 509	975 190	947 129
Jordbruk og skogbruk	33 738	31 528	6 393	6 428	11 411	7 295	6 507	6 740	11 970
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	32 282	35 234	9 211	7 373	7 922	10 727	10 916	8 310	8 988
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	586 029	587 287	159 495	138 864	138 778	150 149	151 630	137 854	120 047
Utvinning av råolje og naturgass	535 624	522 382	142 412	121 325	123 846	134 800	135 296	120 553	104 193
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	50 405	64 904	17 083	17 539	14 932	15 349	16 333	17 301	15 853
Bergverksdrift	11 637	10 100	2 211	2 629	2 535	2 725	2 347	3 127	2 883
Industri	780 314	740 779	193 103	178 510	174 515	194 651	190 812	187 198	178 109
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	144 606	146 913	37 163	33 869	35 617	40 264	37 934	35 175	35 884
Tekstil- og bekledningsindustri	6 196	5 423	1 537	1 329	1 213	1 345	1 287	1 101	1 065
Trelast- og trevareindustri	25 563	21 238	4 957	5 552	5 014	5 715	5 558	6 394	5 834
Treforedling	18 777	16 193	4 013	3 783	4 020	4 377	4 364	4 325	4 222
Forlag og grafisk industri	43 309	41 967	11 439	10 055	9 843	10 630	10 657	10 163	9 486
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	110 437	103 182	27 122	25 406	24 835	25 819	25 819	25 867	23 175
Kjemiske råvarer	38 569	36 310	9 069	8 821	8 281	10 139	10 889	11 000	11 364
Metallindustri	80 025	64 127	15 242	14 701	15 831	18 353	17 205	17 040	16 962
Verkstedindustri	195 940	191 532	51 961	46 902	43 518	49 151	49 337	48 394	44 194
Bygging av skip og oljeplattformer	98 409	100 289	26 859	24 784	23 304	25 342	24 356	24 517	22 815
Møbelindustri og annen industri	18 483	13 605	3 742	3 308	3 039	3 516	3 405	3 222	3 108
Kraftforsyning	57 096	53 085	15 405	10 969	11 334	15 376	15 644	10 361	10 472
Vannforsyning	4 584	4 748	1 177	1 152	1 225	1 195	1 195	1 184	1 260
Bygge- og anleggsvirksomhet	299 946	298 585	76 316	73 593	72 296	76 381	72 425	74 825	72 879
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	341 721	336 940	78 071	83 168	82 532	93 169	81 131	84 275	84 800
Hotell- og restaurantvirksomhet	58 832	56 917	12 409	14 718	15 887	13 903	12 032	14 755	16 069
Rørtransport	20 372	20 883	5 834	4 781	4 720	5 548	5 929	5 097	3 876
Utenriks sjøfart	116 635	99 673	23 995	25 057	25 270	25 352	24 254	25 997	25 752
Transport ellers	194 985	185 787	43 591	45 261	47 535	49 400	44 426	47 553	49 950
Post og telekommunikasjon	83 393	86 518	21 325	20 973	21 285	22 935	21 512	20 914	21 632
Finansiell tjenesteyting	144 486	150 163	36 278	37 408	38 186	38 291	36 856	39 171	39 361
Boligtjenester (husholdninger)	119 387	120 937	29 821	30 151	30 483	30 483	30 209	30 543	30 879
Forretningsmessig tjenesteyting	451 195	442 444	109 717	113 441	98 974	120 312	108 467	113 293	104 536
Offentlig administrasjon og forsvar	161 950	169 831	42 636	42 058	43 520	41 617	43 054	43 117	43 550
Undervisning	113 905	116 748	30 674	28 735	27 193	30 145	31 577	29 784	27 771
Helse- og sosialtjenester	236 524	245 322	60 855	59 689	62 398	62 380	62 160	61 436	63 800
Andre sosiale og personlige tjenester	111 079	113 783	28 231	28 302	27 629	29 621	29 427	29 655	28 546
Fastlands-Norge	3 237 054	3 199 450	797 422	784 559	776 862	840 607	800 697	806 241	797 454

Offentlig forvaltning	475 330	494 350	124 223	120 908	123 845	125 373	126 958	124 506	125 581
Statsforvaltningen	228 016	237 590	59 163	57 921	60 589	59 916	59 722	58 802	60 076
Sivil forvaltning	196 589	205 921	51 257	49 875	52 715	52 074	52 041	51 250	52 768
Forsvar	31 427	31 669	7 907	8 047	7 874	7 842	7 682	7 552	7 308
Kommuneforvaltningen	247 314	256 760	65 059	62 987	63 256	65 458	67 235	65 704	65 505

Tabell 7. Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Produksjon i alt.	1,8	-1,3	1,8	-5,3	-1,0	-0,7	-0,4	2,3	0,2
Jordbruk og skogbruk	3,2	-6,6	-3,9	-10,6	-9,5	0,1	1,8	4,8	4,9
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	0,0	9,1	0,6	0,8	16,5	19,0	18,5	12,7	13,4
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	-0,6	0,2	5,1	-1,8	0,8	-3,2	-4,9	-0,7	-13,5
Utvinning av råolje og naturgass	-1,3	-2,5	1,1	-5,6	0,7	-5,9	-5,0	-0,6	-15,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	6,8	28,8	56,2	35,6	1,8	29,4	-4,4	-1,4	6,2
Bergverksdrift	-1,1	-13,2	-12,6	-22,2	-9,6	-6,9	6,2	18,9	13,7
Industri	0,7	-5,1	-0,6	-12,9	-5,1	-1,3	-1,2	4,9	2,1
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	0,6	1,6	2,8	-5,3	5,3	3,6	2,1	3,9	0,8
Tekstil- og bekledningsindustri	-17,1	-12,5	-11,7	-11,6	-13,6	-13,2	-16,3	-17,2	-12,2
Trelast- og trevareindustri	-11,6	-16,9	-23,0	-22,6	-13,7	-6,9	12,1	15,2	16,4
Treforedling	-6,6	-13,8	-16,4	-23,5	-13,8	0,2	8,8	14,3	5,0
Forlag og grafisk industri	0,4	-3,1	3,7	-9,5	-2,5	-3,9	-6,8	1,1	-3,6
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-4,5	-6,6	-5,4	-15,8	-1,9	-1,7	-4,8	1,8	-6,7
Kjemiske råvarer	0,4	-5,9	-4,6	-13,6	-13,4	9,1	20,1	24,7	37,2
Metallindustri	-1,8	-19,9	-25,8	-29,8	-21,1	-0,7	12,9	15,9	7,1
Verktedindustri	11,4	-2,2	11,2	-9,6	-5,6	-4,0	-5,0	3,2	1,6
Bygging av skip og oljeplattformer	-1,9	1,9	13,4	-4,6	0,6	-0,9	-9,3	-1,1	-2,1
Møbelindustri og annen industri	-5,6	-26,4	-25,0	-36,9	-21,2	-19,9	-9,0	-2,6	2,2
Kraftforsyning	3,0	-7,0	-3,7	-17,5	-8,7	-0,1	1,6	-5,5	-7,6
Vannforsyning	8,6	3,6	4,6	1,2	6,3	2,2	1,6	2,7	2,9
Bygge- og anleggsvirksomhet	4,3	-0,5	4,2	-5,6	0,3	-0,3	-5,1	1,7	0,8
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	0,7	-1,4	-5,0	-4,4	0,1	3,3	3,9	1,3	2,7
Hotell- og restaurantvirksomhet	1,8	-3,3	-3,5	-4,5	-3,1	-1,8	-3,0	0,3	1,1
Rørtransport	5,6	2,5	2,5	-1,8	12,3	-1,0	1,6	6,6	-17,9
Utenriks sjøfart	0,2	-14,5	-12,6	-18,0	-11,7	-15,4	1,1	3,8	1,9
Transport ellers	1,9	-4,7	-2,9	-10,5	-4,1	-1,1	1,9	5,1	5,1
Post og telekommunikasjon	6,5	3,7	6,6	4,2	4,2	0,4	0,9	-0,3	1,6
Finansiell tjenesteyting	3,9	3,9	6,1	4,8	4,0	1,1	1,6	4,7	3,1
Boligtjenester (husholdninger)	1,1	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Forretningsmessig tjenesteyting	2,7	-1,9	5,2	-2,8	-4,8	-4,7	-1,1	-0,1	5,6
Offentlig administrasjon og forsvar	3,7	4,9	8,7	1,9	6,7	2,3	1,0	2,5	0,1
Undervisning	2,3	2,5	8,2	-4,7	5,3	1,9	2,9	3,6	2,1
Helse- og sosialtjenester	3,4	3,7	3,9	0,8	4,4	5,7	2,1	2,9	2,2
Andre sosiale og personlige tjenester	3,6	2,4	2,4	-0,2	2,2	5,4	4,2	4,8	3,3
Fastlands-Norge	2,3	-1,2	1,6	-5,4	-1,0	0,3	0,4	2,8	2,7

Offentlig forvaltning	3,4	4,0	6,7	-0,4	5,5	4,4	2,2	3,0	1,4
Statsforvaltningen	2,5	4,2	7,0	-0,2	5,4	4,9	0,9	1,5	-0,8
Sivil forvaltning	2,4	4,7	7,3	-0,1	5,7	6,2	1,5	2,8	0,1
Forsvar	2,6	0,8	4,6	-1,0	3,1	-3,2	-2,8	-6,1	-7,2
Kommuneforvaltningen	4,2	3,8	6,4	-0,5	5,6	3,9	3,3	4,3	3,6

Tabell 8. Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Produksjon i alt.	8,8	-2,7	0,3	-3,0	-4,3	-3,5	1,5	3,9	3,7
Jordbruk og skogbruk	4,4	2,5	-0,1	1,1	4,2	3,3	3,2	3,8	3,1
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	1,1	1,6	2,0	13,6	5,6	-10,3	3,7	6,0	14,1
Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	29,6	-20,4	-12,3	-27,2	-25,5	-16,4	-0,2	14,1	12,3
Utvinning av råolje og naturgass	30,9	-23,6	-14,9	-31,3	-30,5	-17,4	0,0	16,1	10,7
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	15,7	10,5	17,7	9,9	29,1	-10,3	-1,7	4,1	13,3
Bergverksdrift	12,3	0,3	3,2	2,2	-1,6	-2,7	-4,1	-6,8	-8,0
Industri	4,6	-1,1	1,5	-0,5	-2,6	-2,7	0,7	3,2	3,7
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4,8	2,9	6,5	5,3	2,4	-1,7	0,1	2,1	2,7
Tekstil- og bekledningsindustri	2,9	4,0	1,4	5,6	5,1	4,5	5,2	-0,0	2,6
Trelast- og trevareindustri	2,7	-0,4	-1,9	-2,1	0,4	2,1	3,2	4,5	3,6
Treforedling	2,6	5,0	9,2	7,6	6,3	-2,8	-3,3	-1,8	1,2
Forlag og grafisk industri	0,7	0,8	1,0	1,0	0,8	0,5	0,1	-0,0	0,1
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	13,0	-10,8	-11,9	-13,9	-14,8	-1,8	11,8	11,3	2,8
Kjemiske råvarer	11,7	0,6	13,1	10,2	-7,6	-11,6	-13,4	-8,6	3,7
Metallindustri	-8,0	-20,9	-19,0	-28,0	-22,1	-13,4	4,6	23,0	16,3
Verkstedindustri	4,9	3,6	6,4	6,1	3,6	-1,5	-1,6	-0,6	0,9
Bygging av skip og oljeplattformer	4,8	2,2	4,0	3,5	1,7	-0,1	3,2	5,2	8,5
Møbelindustri og annen industri	2,5	-2,6	0,2	-2,2	-4,4	-4,3	-2,2	2,4	2,7
Kraftforsyning	28,4	-4,5	5,7	13,6	-13,1	-18,8	20,7	22,0	14,4
Vannforsyning	1,6	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	6,4	1,9	3,1	1,9	1,2	1,4	2,3	3,4	3,1
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	3,1	-0,2	1,0	0,3	-1,4	-0,7	1,1	1,4	1,5
Hotell- og restaurantvirksomhet	4,9	3,7	4,3	3,7	3,4	3,4	3,2	3,5	3,0
Rørtransport	7,5	-2,9	1,2	4,1	-11,0	-5,8	-0,3	-6,1	8,9
Utenriks sjøfart	4,0	-7,1	-6,6	-7,0	-7,8	-7,4	-5,3	2,1	-2,5
Transport ellers	5,1	1,5	4,0	4,2	0,6	-2,4	0,4	-0,5	-1,2
Post og telekommunikasjon	-2,2	-4,2	-4,9	-4,9	-5,7	-1,4	-0,4	-0,8	0,2
Finansiell tjenesteyting	6,0	4,6	7,4	7,0	7,8	-2,8	2,3	0,8	2,4
Boligtjenester (husholdninger)	2,5	3,2	3,5	3,5	3,3	2,7	2,9	2,5	2,6
Forretningsmessig tjenesteyting	5,5	2,9	4,2	3,4	2,7	1,9	1,4	1,8	2,1
Offentlig administrasjon og forsvar	5,6	3,4	5,9	4,2	2,7	0,9	1,5	1,8	1,9
Undervisning	5,3	3,9	6,3	4,6	3,2	1,5	1,8	0,7	1,6
Helse- og sosialtjenester	6,3	3,8	6,0	4,6	3,3	1,4	3,3	1,1	2,1
Andre sosiale og personlige tjenester	4,0	4,3	5,6	4,7	3,9	3,0	3,4	3,3	3,8
Fastlands-Norge	5,2	1,4	3,3	2,5	0,7	-0,7	2,0	2,3	2,6

Offentlig forvaltning	5,8	3,5	6,0	4,4	2,9	1,1	2,2	0,9	1,7
Statsforvaltningen	5,8	3,6	6,4	4,6	3,0	0,8	2,4	1,5	1,8
Sivil forvaltning	5,9	3,6	6,3	4,5	3,0	1,0	2,8	1,4	1,8
Forsvar	4,9	3,5	6,8	5,2	2,5	-0,1	0,3	1,5	1,5
Kommuneforvaltningen	5,9	3,4	5,6	4,2	2,8	1,4	2,0	0,5	1,6

**Tabell 9. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Løpende priser. Millioner kroner**

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Bruttonasjonalprodukt¹	2 516 800	2 380 851	604 472	573 733	580 799	621 846	612 533	611 079	599 572
Jordbruk og skogbruk	16 362	13 966	3 176	-1 110	7 599	4 301	3 260	-483	8 379
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	11 026	12 049	3 074	2 917	2 981	3 077	4 153	4 058	4 885
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	650 315	486 353	137 490	109 884	115 535	123 444	129 908	127 979	111 652
Utvinning av råolje og naturgass	621 974	443 391	126 851	97 849	103 872	114 819	120 135	115 475	96 840
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	28 341	42 962	10 639	12 035	11 663	8 625	9 773	12 504	14 812
Bergverksdrift	4 973	4 243	820	1 091	1 170	1 162	774	1 024	1 037
Industri	206 473	204 843	53 544	49 998	48 364	52 937	51 687	51 384	49 110
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	30 940	33 839	8 419	8 052	8 413	8 956	9 025	8 479	8 109
Tekstil- og bekledningsindustri	1 732	1 583	351	420	367	445	380	362	415
Trelast- og trevareindustri	7 527	6 494	1 402	1 697	1 588	1 808	1 705	2 034	1 855
Treforedling	3 226	3 396	844	793	915	844	695	717	871
Forlag og grafisk industri	18 045	17 423	4 732	4 170	4 098	4 423	4 435	4 196	3 930
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	21 353	22 474	6 330	5 202	5 336	5 606	5 241	5 141	4 613
Kjemiske råvarer	10 406	8 860	2 366	2 431	1 602	2 461	1 990	2 352	2 508
Metallindustri	7 187	-751	-708	-656	332	280	238	350	1 079
Verkstedindustri	71 661	76 882	20 754	19 224	17 685	19 219	19 611	19 101	17 963
Bygging av skip og oljeplattformer	27 683	29 915	7 756	7 512	6 965	7 682	7 219	7 535	6 662
Møbelindustri og annen industri	6 713	4 728	1 298	1 154	1 064	1 212	1 149	1 116	1 104
Kraftforsyning	56 978	49 616	15 826	9 837	9 803	14 150	19 928	11 724	10 634
Vannforsyning	2 432	2 613	613	607	722	672	609	643	718
Bygge- og anleggsvirksomhet	109 910	111 934	28 039	27 345	27 244	29 306	28 243	29 755	29 285
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	181 244	175 836	39 813	44 601	43 044	48 378	41 783	45 686	45 258
Hotell- og restaurantvirksomhet	32 465	32 714	6 942	8 419	9 137	8 216	7 087	8 894	9 617
Rørtransport	18 908	18 655	4 800	4 497	4 550	4 808	4 842	4 434	4 094
Utenriks sjøfart	35 404	29 268	7 578	7 784	6 909	6 997	4 580	6 785	6 282
Transport ellers	60 487	61 817	14 999	15 487	14 306	17 025	14 269	15 098	13 871
Post og telekommunikasjon	31 584	28 103	7 105	6 891	6 738	7 368	6 938	6 493	6 739
Finansiell tjenesteyting	85 912	94 480	22 957	24 370	24 512	22 640	23 504	25 632	26 606
Boligtjenester (husholdninger)	87 034	89 679	21 918	22 307	22 671	22 783	23 021	23 216	23 664
Forretningsmessig tjenesteyting	227 719	231 437	56 560	59 643	52 010	63 224	57 601	61 305	56 910
Offentlig administrasjon og forsvar	99 461	106 068	26 551	25 654	26 908	26 955	27 413	27 028	27 944
Undervisning	91 568	97 890	25 796	23 957	22 148	25 989	26 831	24 861	23 162
Helse- og sosialtjenester	195 308	210 353	51 185	51 255	53 973	53 940	54 354	53 337	56 622
Andre sosiale og personlige tjenester	60 363	64 972	15 671	16 047	16 095	17 159	17 118	17 525	17 496
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1 812 173	1 846 574	454 604	451 568	453 805	486 598	473 204	471 882	477 544
Merverdi og investeringsavgift	184 842	186 211	45 300	45 295	46 590	49 026	47 450	46 900	48 500
Andre produktskatter, netto	70 678	69 399	15 886	17 260	17 752	18 501	17 091	17 963	16 872
Statistiske avvik	-4 644	-1 647	-1 171	-304	38	-211	92	-161	233
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 561 297	1 592 611	394 589	389 316	389 425	419 282	408 572	407 180	411 939

Offentlig forvaltning	351 342	375 631	94 061	91 112	93 369	97 089	98 151	94 154	96 873
Statsforvaltningen	154 874	164 833	41 378	39 915	41 840	41 699	43 102	41 649	43 196
Sivil forvaltning	137 784	146 795	36 887	35 568	37 395	36 945	38 590	37 118	38 602
Forsvar	17 090	18 038	4 491	4 348	4 445	4 754	4 512	4 530	4 594
Kommuneforvaltningen	196 468	210 798	52 683	51 197	51 528	55 390	55 049	52 505	53 676

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 10. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Faste 2007-priser. Millioner kroner**

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Bruttonasjonalprodukt¹	2 288 673	2 255 990	571 201	545 074	549 155	590 561	566 711	553 593	541 274
Jordbruk og skogbruk	16 514	13 955	3 256	-507	7 092	4 113	3 110	-192	7 508
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	12 216	13 303	3 865	2 576	2 782	4 080	4 754	3 102	3 354
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	484 530	479 801	130 663	112 494	113 456	123 187	124 110	111 658	95 848
Utvinning av råolje og naturgass	461 773	450 457	122 934	104 558	106 712	116 253	116 724	103 833	88 684
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	22 756	29 344	7 729	7 936	6 744	6 934	7 386	7 824	7 163
Bergverksdrift	4 235	3 666	807	950	922	987	858	1 138	1 057
Industri	210 358	198 178	52 170	47 960	46 273	51 775	50 887	50 200	47 791
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	30 335	30 581	7 744	7 133	7 442	8 262	7 823	7 278	7 371
Tekstil- og bekledningsindustri	1 799	1 567	445	384	349	388	371	316	305
Trelast- og trevareindustri	7 753	6 401	1 492	1 676	1 508	1 725	1 678	1 934	1 761
Treforedling	3 914	3 346	830	780	830	906	905	895	873
Forlag og grafisk industri	18 554	17 943	4 898	4 297	4 203	4 544	4 558	4 341	4 047
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	23 824	20 681	5 475	5 030	4 883	5 293	5 153	5 376	5 194
Kjemiske råvarer	10 429	9 785	2 445	2 376	2 226	2 737	2 946	2 974	3 074
Metallindustri	14 494	11 489	2 728	2 626	2 833	3 302	3 092	3 056	3 041
Verkstedindustri	66 307	64 605	17 567	15 818	14 650	16 571	16 630	16 287	14 853
Bygging av skip og oljeplattformer	26 402	26 995	7 226	6 676	6 284	6 809	6 534	6 611	6 183
Møbelindustri og annen industri	6 547	4 785	1 319	1 163	1 066	1 237	1 198	1 131	1 090
Kraftforsyning	42 438	39 308	11 454	8 066	8 369	11 419	11 600	7 524	7 663
Vannforsyning	2 511	2 604	610	603	719	671	612	649	717
Bygge- og anleggsvirksomhet	101 707	101 072	25 852	24 912	24 452	25 856	24 510	25 318	24 646
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	179 889	177 534	41 102	43 777	43 475	49 181	42 705	44 283	44 638
Hotell- og restaurantvirksomhet	31 259	30 196	6 575	7 813	8 436	7 372	6 371	7 829	8 533
Rørtransport	17 573	18 003	5 034	4 119	4 065	4 784	5 116	4 392	3 332
Utenriks sjøfart	31 100	26 403	6 354	6 641	6 693	6 715	6 422	6 889	6 821
Transport ellers	61 353	57 903	13 637	13 956	14 451	15 859	13 765	14 863	15 258
Post og telekommunikasjon	35 176	35 853	8 854	8 722	8 773	9 505	8 894	8 604	8 876
Finansiell tjenesteyting	78 767	80 870	19 710	20 356	21 044	19 760	19 551	21 400	22 303
Boligtjenester (husholdninger)	86 485	86 473	21 357	21 599	21 759	21 758	21 638	21 779	22 031
Forretningsmessig tjenesteyting	213 871	209 249	51 956	53 703	46 802	56 788	51 296	53 543	49 413
Offentlig administrasjon og forsvar	94 319	96 275	24 002	23 232	24 452	24 590	24 427	24 084	24 884
Undervisning	87 001	88 987	23 700	21 801	20 124	23 362	24 197	22 496	20 632
Helse- og sosialtjenester	183 258	189 615	47 046	46 184	48 119	48 266	47 857	47 345	49 213
Andre sosiale og personlige tjenester	58 914	59 480	14 872	14 717	14 360	15 530	15 305	15 187	14 589
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge¹	1 755 470	1 731 784	429 149	421 819	424 942	455 874	431 063	430 654	435 274
Merverdi og investeringsavgift	188 999	184 854	44 071	45 812	46 574	48 397	43 383	45 170	45 865
Andre produktskatter, netto	66 201	62 410	14 254	15 586	15 965	16 605	15 342	16 331	16 304
Statistiske avvik	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 500 270	1 484 520	370 823	360 422	362 403	390 872	372 337	369 154	373 106

Offentlig forvaltning	332 062	340 644	86 068	82 495	84 303	87 778	87 481	84 628	85 839
Statsforvaltningen	146 270	149 060	37 279	35 927	37 746	38 108	37 583	36 864	38 155
Sivil forvaltning	129 731	132 487	33 187	31 867	33 658	33 775	33 486	32 715	34 017
Forsvar	16 539	16 573	4 093	4 060	4 088	4 334	4 098	4 149	4 138
Kommuneforvaltningen	185 793	191 583	48 788	46 568	46 557	49 670	49 897	47 764	47 684

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 11. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før**

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Bruttonasjonalprodukt¹	0,8	-1,4	1,3	-5,0	-0,9	-1,1	-0,8	1,6	-1,4
Jordbruk og skogbruk	7,2	-15,5	-2,4	..	-16,3	-4,4	-4,5	..	5,9
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	2,1	8,9	-0,5	-1,9	17,6	22,2	23,0	20,4	20,6
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	-3,0	-1,0	3,3	-3,6	0,8	-4,4	-5,0	-0,7	-15,5
Utvinning av råolje og naturgass	-3,4	-2,5	1,1	-5,6	0,7	-5,9	-5,1	-0,7	-16,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	6,8	28,9	56,6	35,8	1,7	29,7	-4,4	-1,4	6,2
Bergverksdrift	-1,0	-13,4	-12,6	-22,5	-10,0	-7,0	6,3	19,8	14,7
Industri	2,6	-5,8	-0,0	-13,8	-6,3	-2,6	-2,5	4,7	3,3
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-2,0	0,8	1,7	-5,3	4,1	2,8	1,0	2,0	-0,9
Tekstil- og bekledningsindustri	-33,1	-12,9	-12,2	-12,0	-14,0	-13,6	-16,6	-17,6	-12,5
Trelast- og trevareindustri	-11,9	-17,4	-23,7	-23,2	-14,2	-7,2	12,4	15,4	16,7
Treforedling	-7,1	-14,5	-17,3	-24,5	-14,5	-0,0	9,0	14,7	5,2
Forlag og grafisk industri	5,2	-3,3	3,5	-9,8	-2,7	-4,0	-6,9	1,0	-3,7
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-2,9	-13,2	-10,8	-25,0	-9,7	-5,0	-5,9	6,9	6,4
Kjemiske råvarer	0,2	-6,2	-5,0	-14,1	-13,8	9,2	20,5	25,1	38,1
Metallindustri	-2,2	-20,7	-26,9	-30,9	-22,0	-0,9	13,3	16,4	7,4
Verkstedindustri	11,3	-2,6	11,1	-10,0	-6,0	-4,4	-5,3	3,0	1,4
Bygging av skip og oljeplattformer	8,3	2,2	14,1	-4,1	0,8	-0,9	-9,6	-1,0	-1,6
Møbelindustri og annen industri	-5,9	-26,9	-25,6	-37,5	-21,8	-20,3	-9,2	-2,8	2,3
Kraftforsyning	3,1	-7,4	-4,0	-18,2	-9,1	-0,2	1,3	-6,7	-8,4
Vannforsyning	6,5	3,7	-1,9	-3,5	12,5	7,5	0,4	7,7	-0,2
Bygge- og anleggsvirksomhet	1,6	-0,6	4,0	-5,8	0,1	-0,4	-5,2	1,6	0,8
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	0,7	-1,3	-4,9	-4,3	0,2	3,4	3,9	1,2	2,7
Hotell- og restaurantvirksomhet	1,7	-3,4	-3,7	-4,7	-3,2	-1,9	-3,1	0,2	1,1
Rørtransport	4,1	2,4	2,4	-1,9	12,3	-1,1	1,6	6,6	-18,0
Utenriks sjøfart	-0,0	-15,1	-13,3	-18,6	-12,2	-15,9	1,1	3,7	1,9
Transport ellers	3,1	-5,6	-3,7	-12,3	-5,4	-0,9	0,9	6,5	5,6
Post og telekommunikasjon	10,2	1,9	4,7	2,2	2,6	-1,3	0,5	-1,4	1,2
Finansiell tjenesteyting	1,4	2,7	6,7	7,3	0,4	-3,0	-0,8	5,1	6,0
Boligtjenester (husholdninger)	1,1	-0,0	-0,7	-0,3	0,1	0,8	1,3	0,8	1,2
Forretningsmessig tjenesteyting	1,7	-2,2	5,1	-3,0	-4,9	-5,1	-1,3	-0,3	5,6
Offentlig administrasjon og forsvar	3,7	2,1	7,2	-4,7	2,4	3,9	1,8	3,7	1,8
Undervisning	2,8	2,3	10,1	-6,8	4,6	2,3	2,1	3,2	2,5
Helse- og sosialtjenester	3,3	3,5	4,5	0,8	3,7	4,9	1,7	2,5	2,3
Andre sosiale og personlige tjenester	2,4	1,0	2,1	-1,8	0,2	3,2	2,9	3,2	1,6
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1,8	-1,3	1,0	-5,2	-1,2	0,1	0,4	2,1	2,4
Merverdi og investeringsavgift	0,2	-2,2	-3,1	-3,7	-0,1	-1,8	-1,6	-1,4	-1,5
Andre produktskatter, netto	-6,1	-5,7	-11,8	-11,0	-2,4	2,7	7,6	4,8	2,1
Statistiske avvik
Fastlands-Norge (basisverdi)	2,4	-1,0	2,1	-5,1	-1,3	0,2	0,4	2,4	3,0

Offentlig forvaltning	3,5	2,6	6,7	-3,4	3,3	4,0	1,6	2,6	1,8
Statsforvaltningen	2,3	1,9	6,3	-4,5	2,1	4,1	0,8	2,6	1,1
Sivil forvaltning	2,0	2,1	6,6	-4,0	1,7	4,5	0,9	2,7	1,1
Forsvar	4,9	0,2	4,4	-8,3	5,0	0,9	0,1	2,2	1,2
Kommuneforvaltningen	4,5	3,1	7,0	-2,5	4,3	3,9	2,3	2,6	2,4

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 12. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før**

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Bruttonasjonalprodukt¹	10,0	-4,0	-1,3	-5,6	-6,4	-2,8	2,1	4,9	4,7
Jordbruk og skogbruk	-0,9	1,0	-6,7	349,8	6,6	8,2	7,4	15,0	4,2
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-9,7	0,3	-1,2	33,5	14,2	-27,0	9,8	15,6	35,9
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	34,2	-24,5	-15,3	-32,4	-30,4	-19,2	-0,5	17,3	14,4
Utvinning av råolje og naturgass	34,7	-26,9	-17,5	-35,5	-34,5	-19,7	-0,3	18,8	12,2
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	24,5	17,6	30,5	15,4	53,1	-16,5	-3,9	5,4	19,6
Bergverksdrift	17,4	-1,5	-2,1	0,5	-3,4	-1,5	-11,3	-21,6	-22,7
Industri	-1,8	5,3	4,8	7,0	7,2	2,5	-1,0	-1,8	-1,7
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	2,0	8,5	6,7	10,8	7,1	9,5	6,1	3,2	-2,7
Tekstil- og bekledningsindustri	-3,7	5,0	-18,7	5,5	13,3	25,3	29,7	4,8	29,3
Trelast- og trevareindustri	-2,9	4,5	-3,7	0,3	7,6	14,7	8,2	3,9	0,1
Treforedling	-17,6	23,1	27,9	24,5	42,9	1,1	-24,5	-21,1	-9,5
Forlag og grafisk industri	-2,7	-0,2	-1,8	-0,9	0,0	2,1	0,7	-0,4	-0,4
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-10,4	21,2	37,1	50,1	22,0	-12,1	-12,0	-7,5	-18,7
Kjemiske råvarer	-0,2	-9,2	-5,7	7,1	-22,4	-17,4	-30,2	-22,7	13,4
Metallindustri	-50,4	-75,3	202,6
Verkstedindustri	8,1	10,1	11,0	14,4	12,7	3,3	-0,2	-3,5	0,2
Bygging av skip og oljeplattformer	4,9	5,7	4,2	5,5	6,5	6,9	2,9	1,3	-2,8
Møbelindustri og annen industri	2,5	-3,6	-4,2	-3,9	-4,5	-1,8	-2,5	-0,5	1,5
Kraftforsyning	34,3	-6,0	5,9	15,9	-16,3	-21,9	24,3	27,8	18,5
Vannforsyning	-3,1	3,6	1,7	3,2	5,7	3,8	-1,1	-1,5	-0,2
Bygge- og anleggsvirksomhet	8,1	2,5	2,1	1,4	1,3	5,1	6,2	7,1	6,6
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	0,8	-1,7	-1,2	-1,5	-3,3	-0,8	1,0	1,3	2,4
Hotell- og restaurantvirksomhet	3,9	4,3	3,3	2,7	4,4	6,9	5,3	5,4	4,1
Rørtransport	7,6	-3,7	0,8	4,3	-12,7	-6,8	-0,7	-7,5	9,8
Utenriks sjøfart	13,8	-2,6	-5,8	-1,1	-13,4	12,8	-40,2	-16,0	-10,8
Transport ellers	-1,4	8,3	11,8	17,3	9,4	-2,9	-5,8	-8,5	-8,2
Post og telekommunikasjon	-10,2	-12,7	-15,4	-15,2	-15,9	-4,3	-2,8	-4,5	-1,2
Finansiell tjenesteyting	9,1	7,1	11,6	10,9	13,3	-5,1	3,2	0,0	2,4
Boligtjenester (husholdninger)	0,6	3,1	2,2	2,5	2,0	5,6	3,7	3,2	3,1
Forretningsmessig tjenesteyting	6,5	3,9	4,2	3,8	3,7	4,1	3,2	3,1	3,6
Offentlig administrasjon og forsvar	5,5	4,5	7,4	5,0	3,8	1,9	1,5	1,6	2,0
Undervisning	5,3	4,5	7,1	4,9	3,9	2,5	1,9	0,6	2,0
Helse- og sosialtjenester	6,6	4,1	6,0	4,4	3,6	2,5	4,4	1,5	2,6
Andre sosiale og personlige tjenester	2,5	6,6	6,4	5,9	6,7	7,4	6,1	5,8	7,0
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	3,2	3,3	3,9	4,2	2,7	2,5	3,6	2,4	2,7
Merverdi og investeringsavgift	-2,2	3,0	1,6	0,2	-1,8	12,5	6,4	5,0	5,7
Andre produktskatter, netto	6,8	4,2	2,6	4,3	3,9	5,8	-0,0	-0,7	-6,9
Statistiske avvik	-64,5	47,3	-66,9	..	-89,7	..	-46,9	..
Fastlands-Norge (basisverdi)	4,1	3,1	4,3	4,5	3,0	0,8	3,1	2,1	2,7

Offentlig forvaltning	5,8	4,2	6,7	4,7	3,6	2,1	2,7	0,7	1,9
Statsforvaltningen	5,9	4,4	7,5	5,0	3,7	1,8	3,3	1,7	2,1
Sivil forvaltning	6,2	4,3	7,4	4,7	3,7	1,8	3,7	1,7	2,1
Forsvar	3,3	5,3	9,1	6,9	4,1	1,5	0,3	2,0	2,1
Kommuneforvaltningen	5,7	4,1	6,1	4,5	3,6	2,3	2,2	-0,0	1,7

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell 13. Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Konsum i alt.	1 480 670	1 548 368	367 456	381 947	394 278	404 687	393 047	397 116	411 878
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	988 810	1 015 262	234 558	251 476	260 345	268 882	254 732	261 177	272 195
Konsum i husholdninger	948 243	971 810	223 925	240 469	249 519	257 898	243 562	249 623	260 835
Konsum i ideelle organisasjoner	40 567	43 451	10 634	11 007	10 826	10 985	11 170	11 553	11 360
Konsum i offentlig forvaltning	491 860	533 106	132 898	130 471	133 932	135 805	138 315	135 939	139 683
Konsum i statsforvaltningen	254 004	275 678	68 364	67 644	70 166	69 504	70 539	69 672	72 629
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	134 932	153 300	38 016	37 616	39 018	38 650	35 799	35 360	36 860
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	119 072	122 378	30 348	30 029	31 148	30 854	34 740	34 313	35 769
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	33 640	34 980	8 768	8 823	8 700	8 688	8 553	8 375	8 184
Konsum i kommuneforvaltningen	237 857	257 428	64 534	62 827	63 766	66 300	67 776	66 267	67 053
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	192 303	207 562	52 034	50 657	51 414	53 458	54 809	53 588	54 224
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	45 553	49 865	12 501	12 170	12 352	12 843	12 967	12 679	12 829
Personlig konsum	1 316 045	1 376 124	324 608	339 748	350 778	360 990	345 340	350 124	363 280
Kollektivt konsum	164 625	172 244	42 849	42 198	43 500	43 697	47 707	46 991	48 598

Tabell 14. Hovedtall for konsum. Faste 2007-priser. Millioner kroner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Konsum i alt.	1 419 901	1 443 405	344 137	355 127	367 113	377 028	359 588	363 877	378 423
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	954 892	956 360	222 126	236 149	245 057	253 028	235 275	240 949	253 065
Konsum i husholdninger	916 348	916 510	212 233	226 084	235 213	242 980	225 015	230 570	242 936
Konsum i ideelle organisasjoner	38 544	39 849	9 892	10 065	9 844	10 048	10 261	10 379	10 129
Konsum i offentlig forvaltning	465 010	487 046	122 011	118 977	122 056	124 000	124 313	122 928	125 359
Konsum i statsforvaltningen	240 789	252 608	62 461	61 662	64 229	64 255	63 105	62 783	65 472
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	128 242	139 209	34 422	33 981	35 396	35 410	32 027	31 863	33 228
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	112 547	113 399	28 040	27 681	28 833	28 845	31 079	30 920	32 244
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	32 089	32 241	8 046	8 189	8 009	7 997	7 831	7 662	7 430
Konsum i kommuneforvaltningen	224 221	234 438	59 550	57 315	57 827	59 745	61 208	60 145	59 887
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	180 898	188 659	47 922	46 123	46 535	48 079	49 497	48 638	48 429
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	43 323	45 779	11 628	11 192	11 292	11 667	11 711	11 507	11 458
Personlig konsum	1 264 031	1 284 227	304 469	316 254	326 988	336 517	316 799	321 450	334 721
Kollektivt konsum	155 870	159 178	39 668	38 873	40 125	40 512	42 789	42 427	43 702

Tabell 15. Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Konsum i alt.	2,4	1,7	0,9	-1,2	2,7	4,1	4,5	2,5	3,1
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	1,6	0,2	-2,4	-1,8	1,2	3,5	5,9	2,0	3,3
Konsum i husholdninger	1,5	0,0	-2,6	-2,0	1,1	3,4	6,0	2,0	3,3
Konsum i ideelle organisasjoner	3,8	3,4	1,1	2,5	3,6	6,4	3,7	3,1	2,9
Konsum i offentlig forvaltning.	4,1	4,7	7,7	0,2	6,0	5,2	1,9	3,3	2,7
Konsum i statsforvaltningen	3,4	4,9	7,7	0,8	5,2	6,1	1,0	1,8	1,9
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	8,5	8,6	11,4	4,3	8,9	9,8	-7,0	-6,2	-6,1
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	-1,9	0,8	3,4	-3,2	1,1	1,9	10,8	11,7	11,8
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	2,8	0,5	4,5	-1,4	2,7	-3,5	-2,7	-6,4	-7,2
Konsum i kommuneforvaltningen	4,9	4,6	7,7	-0,4	6,9	4,3	2,8	4,9	3,6
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	4,7	4,3	7,4	-0,7	6,6	4,1	3,3	5,5	4,1
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	6,0	5,7	8,8	0,6	8,0	5,5	0,7	2,8	1,5
Personlig konsum	2,7	1,6	0,4	-1,1	2,7	4,2	4,0	1,6	2,4
Kollektivt konsum	0,2	2,1	4,9	-2,1	2,9	2,9	7,9	9,1	8,9

Tabell 16. Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Konsum i alt.	4,3	2,9	4,4	4,0	2,6	0,7	2,4	1,5	1,3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,6	2,5	3,5	3,7	2,4	0,6	2,5	1,8	1,2
Konsum i husholdninger	3,5	2,5	3,4	3,7	2,3	0,6	2,6	1,8	1,2
Konsum i ideelle organisasjoner	5,2	3,6	5,7	4,7	3,3	0,7	1,3	1,8	2,0
Konsum i offentlig forvaltning.	5,8	3,5	5,9	4,5	2,9	0,8	2,1	0,8	1,5
Konsum i statsforvaltningen	5,5	3,5	6,1	4,6	2,9	0,4	2,1	1,2	1,5
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	5,2	4,7	7,4	5,8	4,1	1,6	1,2	0,3	0,6
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	5,8	2,0	4,7	3,1	1,4	-1,0	3,3	2,3	2,7
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	4,8	3,5	6,7	5,2	2,5	-0,1	0,2	1,4	1,4
Konsum i kommuneforvaltningen	6,1	3,5	5,7	4,3	3,0	1,3	2,2	0,5	1,5
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	6,3	3,5	5,7	4,3	2,9	1,3	2,0	0,3	1,3
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	5,1	3,6	5,8	4,4	3,0	1,4	3,0	1,3	2,4
Personlig konsum	4,1	2,9	4,3	4,0	2,7	0,8	2,2	1,4	1,2
Kollektivt konsum	5,6	2,5	5,0	3,5	1,9	-0,3	3,2	2,0	2,6

Tabell 17. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Konsum i husholdninger	948 243	971 810	223 925	240 469	249 519	257 898	243 562	249 623	260 835
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	122 443	128 640	29 226	32 595	32 550	34 269	31 751	32 112	33 167
Alkoholdrikker og tobakk mv.	38 285	39 747	8 800	10 097	10 161	10 690	9 540	10 173	10 114
Klær og skotøy	50 967	54 053	10 995	13 646	13 486	15 926	11 433	13 447	13 670
Bolig, lys og brensel	178 140	183 695	48 232	44 040	43 576	47 846	53 155	47 694	45 957
Møbler og husholdningsartikler mv.	56 714	57 111	12 397	13 127	14 887	16 701	13 235	13 270	15 102
Helsepleie	26 011	27 838	6 584	6 902	6 982	7 369	6 992	7 163	7 297
Transport	134 018	127 186	26 970	32 111	33 976	34 129	32 400	35 992	36 600
Post- og teletjenester	25 792	25 625	6 277	6 148	6 342	6 857	6 222	6 112	6 439
Kultur og fritid	116 659	122 108	26 581	29 714	32 293	33 520	29 065	30 533	33 869
Utdanning.	4 236	4 478	1 201	1 069	1 009	1 200	1 271	1 187	1 085
Hotell- og restauranttjenester.	56 535	56 916	12 352	14 649	15 565	14 350	12 384	15 159	16 176
Andre varer og tjenester	104 414	111 013	26 249	27 743	27 643	29 378	27 489	28 867	28 931
Husholdningenes kjøp i utlandet	61 726	59 839	13 065	15 919	18 435	12 419	13 914	16 174	20 445
Utlendingers kjøp i Norge.	-27 696	-26 437	-5 003	-7 290	-7 387	-6 757	-5 288	-8 260	-8 017
Varekonsum ¹	485 548	492 044	109 944	119 735	123 454	138 911	123 817	124 410	127 375
Tjenestekonsum ¹	428 665	446 365	105 919	112 105	115 016	113 325	111 119	117 299	121 032
Boligtjenester	140 874	147 297	36 058	36 714	37 233	37 292	37 634	38 128	38 779
Andre tjenester.	287 791	299 068	69 861	75 392	77 783	76 032	73 485	79 171	82 253

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 18. Konsum i husholdninger. Faste 2007-priser. Millioner kroner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Konsum i husholdninger	916 348	916 510	212 233	226 084	235 213	242 980	225 015	230 570	242 936
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	117 480	118 383	27 214	29 921	29 781	31 468	29 222	29 394	30 309
Alkoholdrikker og tobakk mv.	36 827	36 435	8 116	9 269	9 295	9 757	8 413	8 945	8 894
Klær og skotøy	53 057	57 997	12 176	14 317	14 877	16 626	12 949	14 593	15 812
Bolig, lys og brensel	168 488	170 994	44 270	41 229	40 885	44 611	45 754	42 091	41 339
Møbler og husholdningsartikler mv.	54 993	53 583	11 702	12 204	14 005	15 672	12 494	12 385	14 281
Helsepleie	25 142	26 009	6 228	6 481	6 477	6 823	6 419	6 559	6 614
Transport	128 059	119 510	25 802	30 083	31 679	31 946	29 946	32 879	33 799
Post- og teletjenester	27 156	28 253	6 886	6 754	7 046	7 566	6 934	6 877	7 261
Kultur og fritid	115 319	117 633	25 924	28 594	30 912	32 202	27 574	28 667	31 765
Utdanning.	4 118	4 176	1 134	1 006	939	1 097	1 163	1 085	981
Hotell- og restauranttjenester.	53 825	52 166	11 462	13 474	14 261	12 969	11 117	13 464	14 386
Andre varer og tjenester	98 751	100 423	24 032	24 890	24 912	26 590	24 386	25 430	25 300
Husholdningenes kjøp i utlandet	59 632	55 602	12 042	14 663	17 004	11 893	13 497	15 686	19 506
Utlendingers kjøp i Norge.	-26 498	-24 654	-4 755	-6 799	-6 860	-6 240	-4 853	-7 485	-7 311
Varekonsum ¹	470 808	469 721	105 259	113 943	118 276	132 244	114 740	115 895	121 387
Tjenestekonsum ¹	412 405	415 841	99 688	104 278	106 793	105 082	101 631	106 474	109 354
Boligtjenester	137 132	139 018	34 277	34 646	35 020	35 076	34 772	35 120	35 532
Andre tjenester.	275 273	276 823	65 411	69 632	71 774	70 006	66 859	71 354	73 822

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 19. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Konsum i husholdninger	1,5	0,0	-2,6	-2,0	1,1	3,4	6,0	2,0	3,3
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	3,1	0,8	-1,3	0,8	0,8	2,6	7,4	-1,8	1,8
Alkoholdrikker og tobakk mv.	3,9	-1,1	-2,1	-2,4	0,8	-0,6	3,7	-3,5	-4,3
Klær og skotøy	5,9	9,3	10,9	10,0	10,3	6,7	6,3	1,9	6,3
Bolig, lys og brensel	0,6	1,5	1,9	0,5	1,3	2,1	3,4	2,1	1,1
Møbler og husholdningsartikler mv.	-0,0	-2,6	-7,8	-7,8	0,7	3,3	6,8	1,5	2,0
Helsepleie	2,3	3,4	4,9	1,2	4,1	3,8	3,1	1,2	2,1
Transport	-4,3	-6,7	-18,2	-13,3	-1,5	7,8	16,1	9,3	6,7
Post- og teletjenester	6,9	4,0	2,1	2,5	7,3	4,3	0,7	1,8	3,0
Kultur og fritid	1,3	2,0	-0,5	0,8	2,8	4,5	6,4	0,3	2,8
Utdanning.	0,9	1,4	7,3	-3,9	-0,1	2,2	2,5	7,9	4,4
Hotell- og restauranttjenester.	1,6	-3,1	-3,6	-4,3	-2,9	-1,6	-3,0	-0,1	0,9
Andre varer og tjenester	2,1	1,7	3,6	0,4	1,5	1,3	1,5	2,2	1,6
Husholdningenes kjøp i utlandet	6,3	-6,8	-12,1	-8,0	-7,8	2,9	12,1	7,0	14,7
Utlendingers kjøp i Norge.	-0,0	-7,0	-10,0	-10,0	-7,3	-0,3	2,1	10,1	6,6
Varekonsum ¹	0,5	-0,2	-4,6	-3,8	1,7	5,1	9,0	1,7	2,6
Tjenestekonsum ¹	1,9	0,8	0,6	0,3	1,3	1,1	1,9	2,1	2,4
Boligtjenester	1,4	1,4	1,5	1,3	1,4	1,2	1,4	1,4	1,5
Andre tjenester.	2,1	0,6	0,1	-0,2	1,2	1,1	2,2	2,5	2,9

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 20. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Konsum i husholdninger	3,5	2,5	3,4	3,7	2,3	0,6	2,6	1,8	1,2
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	4,2	4,3	5,3	4,9	3,7	3,3	1,2	0,3	0,1
Alkoholdrikker og tobakk mv.	4,0	4,9	5,4	5,5	4,5	4,3	4,6	4,4	4,0
Klær og skotøy	-3,9	-3,0	-5,1	-3,9	-2,5	-0,9	-2,2	-3,3	-4,6
Bolig, lys og brensel	5,7	1,6	3,3	4,6	1,2	-2,3	6,6	6,1	4,3
Møbler og husholdningsartikler mv.	3,1	3,4	4,4	4,3	3,1	1,9	-0,0	-0,4	-0,5
Helsepleie	3,5	3,5	2,9	3,3	3,8	3,8	3,0	2,6	2,3
Transport	4,7	1,7	1,3	2,5	0,7	1,9	3,5	2,6	1,0
Post- og teletjenester	-5,0	-4,5	-1,9	-3,7	-9,5	-2,8	-1,6	-2,4	-1,5
Kultur og fritid	1,2	2,6	2,3	3,1	2,8	2,2	2,8	2,5	2,1
Utdanning.	2,9	4,2	4,8	4,7	4,2	3,3	3,3	2,9	3,0
Hotell- og restauranttjenester.	5,0	3,9	4,5	3,9	3,7	3,6	3,4	3,6	3,0
Andre varer og tjenester	5,7	4,5	6,3	6,0	6,1	0,5	3,2	1,8	3,1
Husholdningenes kjøp i utlandet	3,5	4,0	8,4	7,1	5,4	-6,3	-5,0	-5,0	-3,3
Utlendingers kjøp i Norge.	4,5	2,6	2,5	2,7	2,0	3,1	3,6	2,9	1,8
Varekonsum ¹	3,1	1,6	2,2	2,9	1,0	0,4	3,3	2,2	0,5
Tjenestekonsum ¹	3,9	3,3	4,0	4,0	3,3	1,8	2,9	2,5	2,8
Boligtjenester	2,7	3,1	3,5	3,4	3,1	2,6	2,9	2,5	2,7
Andre tjenester.	4,5	3,3	4,3	4,2	3,4	1,5	2,9	2,5	2,8

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 21. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	545 826	519 564	130 629	128 493	122 918	137 523	112 130	126 624	118 394
Bygg og anlegg	261 237	239 679	60 436	59 741	57 148	62 355	54 798	59 307	57 515
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	61 085	67 938	17 952	16 682	17 829	15 474	16 101	17 619	16 110
Oljeutvinningsplattformer, bore-rigger og moduler	58 721	70 374	19 489	16 122	16 352	18 411	11 521	14 696	14 664
Skip og båter	34 618	27 113	5 122	6 064	5 611	10 316	4 792	6 761	4 082
Transportmidler	15 005	12 580	3 034	3 906	2 881	2 760	3 493	3 424	2 926
Maskiner og utstyr	115 159	101 879	24 597	25 978	23 097	28 207	21 424	24 818	23 097
Jordbruk og skogbruk	8 246	6 566	1 131	2 019	1 953	1 462	1 058	1 927	1 863
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	3 376	2 507	513	569	681	744	377	556	576
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	126 215	145 563	39 294	34 066	35 528	36 674	28 576	33 541	32 111
Utvinning av råolje og naturgass	120 476	133 871	34 106	34 183	33 742	31 840	27 870	32 877	29 656
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	5 739	11 692	5 188	-117	1 786	4 834	706	664	2 456
Bergverksdrift	1 031	2 476	515	966	573	422	240	572	465
Industri	34 714	23 086	5 808	6 244	4 885	6 149	4 374	4 818	4 054
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	6 056	5 407	1 246	1 538	1 279	1 344	1 354	1 863	1 599
Tekstil- og bekledningsindustri	206	170	57	51	21	41	39	52	74
Trelast- og trevareindustri	1 377	879	199	161	244	274	189	177	172
Treforedling	795	378	82	96	93	107	86	83	67
Forlag og grafisk industri	1 131	671	281	216	79	95	7	128	27
Oljeraffinering, kjemisk og mineralsk industri	6 342	4 323	1 143	1 242	1 066	872	759	888	645
Kjemiske råvarer	7 802	3 892	1 266	856	637	1 134	317	364	340
Metallindustri	2 767	1 608	351	442	330	485	267	318	271
Verkstedindustri	5 853	3 702	899	844	779	1 181	643	660	471
Bygging av skip og oljeplattformer	1 710	1 089	210	347	279	252	189	165	155
Møbelindustri og annen industri	676	967	73	452	78	364	525	118	232
Kraftforsyning	15 133	13 220	2 345	3 324	3 587	3 964	2 326	3 794	4 067
Vannforsyning	2 576	2 833	623	688	873	649	508	661	803
Bygge- og anleggsvirksomhet	9 924	8 942	2 411	2 370	2 089	2 072	2 085	2 396	2 145
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	18 567	15 884	4 251	3 588	3 639	4 406	3 164	3 824	3 291
Hotell- og restaurantvirksomhet	3 313	3 894	973	1 040	934	947	859	1 099	939
Rørtransport	1 761	528	32	80	265	151	255	105	399
Utenriks sjøfart	27 157	20 077	4 381	5 220	4 707	5 769	4 778	5 989	3 344
Transport ellers	22 895	23 755	5 571	6 727	5 818	5 640	6 675	6 445	6 404
Post og telekommunikasjon	7 996	5 668	1 654	1 381	1 314	1 318	1 190	1 002	985
Finansiell tjenesteyting	8 458	7 968	2 049	2 018	1 965	1 936	1 912	2 033	1 994
Boligtjenester (husholdninger)	93 493	77 460	21 420	19 160	17 899	18 980	18 859	18 496	18 478
Forretningsmessig tjenesteyting	74 184	67 226	19 060	16 988	14 972	16 205	16 019	16 636	15 886
Offentlig administrasjon og forsvar	39 175	43 560	8 180	10 301	9 736	15 343	7 438	10 920	8 789
Undervisning	14 242	17 114	3 384	3 319	5 061	5 349	3 873	3 201	5 635
Helse- og sosialtjenester	18 837	15 969	3 166	4 139	3 688	4 976	3 208	3 842	3 123
Andre sosiale og personlige tjenester	14 533	15 268	3 867	4 284	2 750	4 367	4 355	4 766	3 043
Fastlands-Norge	390 693	353 396	86 922	89 127	82 418	94 929	78 522	86 989	82 540

Offentlig forvaltning	78 863	85 868	16 768	20 419	20 113	28 568	17 362	20 994	19 240
Statsforvaltningen	40 019	42 291	7 422	8 905	10 288	15 676	6 166	7 872	8 141
Sivil forvaltning	31 109	33 419	5 983	7 538	9 128	10 770	5 288	6 786	6 873
Forsvar	8 910	8 872	1 439	1 367	1 160	4 906	878	1 086	1 268
Kommuneforvaltningen	38 844	43 577	9 346	11 514	9 825	12 892	11 196	13 122	11 099

Tabell 22. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2007-priser. Millioner kroner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	514 203	476 379	119 503	117 402	111 651	127 824	98 239	112 308	102 953
Bygg og anlegg	246 456	221 461	56 188	55 381	52 628	57 264	49 939	53 490	51 651
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	55 999	59 131	15 754	14 243	14 914	14 220	14 381	14 785	12 610
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler	55 494	64 837	18 080	14 690	14 960	17 106	9 815	11 969	11 433
Skip og båter	31 932	24 876	4 279	5 528	4 990	10 079	670	5 563	2 850
Transportmidler	13 510	10 489	2 475	3 371	2 423	2 220	2 941	2 924	2 402
Maskiner og utstyr	110 813	95 586	22 727	24 188	21 736	26 935	20 494	23 576	22 006
Jordbruk og skogbruk	7 828	6 098	1 045	1 874	1 811	1 368	985	1 775	1 708
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	3 214	2 090	472	518	492	608	3	519	518
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	117 377	130 432	35 479	30 046	31 036	33 872	24 713	27 769	25 235
Utvinning av råolje og naturgass	111 992	119 759	30 722	30 189	29 443	29 405	24 461	27 348	23 385
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	5 385	10 674	4 757	-143	1 593	4 467	252	421	1 850
Bergverksdrift	973	2 281	474	893	524	390	220	522	427
Industri	33 096	21 553	5 391	5 817	4 566	5 779	4 102	4 474	3 756
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	5 772	5 057	1 160	1 433	1 196	1 268	1 270	1 732	1 474
Tekstil- og bekledningsindustri	197	158	53	47	19	38	36	48	67
Trelast- og trevareindustri	1 311	821	186	150	228	257	178	164	158
Treforedling	758	352	76	90	87	100	81	78	62
Forlag og grafisk industri	1 100	644	267	205	78	94	6	119	24
Oljeraffinering, kjemisk og mineralsk industri	6 015	4 014	1 061	1 154	990	808	703	816	592
Kjemiske råvarer	7 414	3 633	1 174	795	596	1 068	300	342	321
Metallindustri	2 645	1 503	325	411	309	458	253	298	257
Verkstedindustri	5 608	3 444	825	786	729	1 103	597	611	439
Bygging av skip og oljeplattformer	1 633	1 018	194	323	261	240	179	155	144
Møbelindustri og annen industri	643	909	70	422	73	344	500	110	217
Kraftforsyning	14 466	12 378	2 182	3 102	3 359	3 735	2 187	3 531	3 779
Vannforsyning	2 424	2 614	577	638	804	596	465	597	721
Bygge- og anleggsvirksomhet	9 353	8 240	2 210	2 186	1 931	1 912	1 916	2 195	1 961
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	17 744	14 809	3 920	3 337	3 404	4 147	2 985	3 608	3 085
Hotell- og restaurantvirksomhet	3 154	3 625	908	968	869	880	790	1 003	859
Rørtransport	1 773	564	34	85	282	162	256	98	368
Utenriks sjøfart	24 749	18 464	3 625	4 790	4 424	5 624	1 967	5 067	2 394
Transport ellers	21 942	21 681	5 141	6 155	5 234	5 152	5 778	5 823	5 737
Post og telekommunikasjon	7 712	5 323	1 539	1 292	1 239	1 253	1 126	942	924
Finansiell tjenesteyting	8 004	7 360	1 885	1 867	1 821	1 786	1 765	1 878	1 837
Boligtjenester (husholdninger)	88 270	71 597	19 918	17 764	16 485	17 431	17 184	16 679	16 591
Forretningsmessig tjenesteyting	70 048	61 961	17 549	15 686	13 773	14 953	14 440	15 073	14 377
Offentlig administrasjon og forsvar	37 093	40 681	7 513	9 522	8 994	14 653	6 850	9 972	7 955
Undervisning	13 469	15 830	3 138	3 078	4 675	4 940	3 573	2 926	5 113
Helse- og sosialtjenester	17 815	14 756	2 934	3 826	3 405	4 591	2 959	3 523	2 858
Andre sosiale og personlige tjenester	13 699	14 043	3 569	3 960	2 524	3 990	3 975	4 335	2 750
Fastlands-Norge	370 304	326 920	80 365	82 480	75 909	88 166	71 303	79 374	74 955

Offentlig forvaltning	74 581	79 780	15 485	18 893	18 562	26 840	15 951	19 135	17 411
Statsforvaltningen	37 904	39 541	6 837	8 240	9 505	14 959	5 667	7 171	7 362
Sivil forvaltning	29 450	30 931	5 543	6 974	8 405	10 009	4 830	6 140	6 199
Forsvar	8 454	8 610	1 294	1 267	1 100	4 950	838	1 032	1 163
Kommuneforvaltningen	36 677	40 239	8 649	10 652	9 057	11 881	10 284	11 964	10 049

**Tabell 23. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før**

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	2,0	-7,4	-2,9	-7,4	-11,2	-7,8	-17,8	-4,3	-7,8
Bygg og anlegg	-0,2	-10,1	-7,3	-8,7	-12,4	-12,1	-11,1	-3,4	-1,9
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	3,3	5,6	31,7	8,8	-7,3	-4,3	-8,7	3,8	-15,5
Oljeutvinningsplattformer, bore-rigger og moduler .	14,7	16,8	32,8	4,7	11,0	19,0	-45,7	-18,5	-23,6
Skip og båter	41,1	-22,1	-38,9	-9,7	-32,7	-11,6	-84,3	0,6	-42,9
Transportmidler	-49,4	-22,4	-37,1	-11,2	-17,3	-22,0	18,8	-13,3	-0,9
Maskiner og utstyr	5,6	-13,7	-12,2	-16,8	-15,7	-10,5	-9,8	-2,5	1,2
Jordbruk og skogbruk	5,2	-22,1	-22,4	-23,1	-22,1	-20,4	-5,8	-5,3	-5,7
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	102,5	-35,0	-63,4	-17,0	-32,7	6,9	-99,4	0,2	5,2
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	7,3	11,1	30,3	4,7	3,2	7,9	-30,3	-7,6	-18,7
Utvinning av råolje og naturgass	7,0	6,9	22,8	12,5	-1,7	-2,6	-20,4	-9,4	-20,6
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	14,1	98,2	116,0	265,5	-94,7	..	16,1
Bergverksdrift	37,8	134,5	98,9	262,7	113,1	61,0	-53,7	-41,5	-18,5
Industri	9,3	-34,9	-18,0	-29,9	-43,4	-43,0	-23,9	-23,1	-17,8
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	38,0	-12,4	-0,1	1,4	-4,8	-34,7	9,5	20,8	23,2
Tekstil- og bekledningsindustri	-31,2	-19,9	-35,3	-13,0	-22,9	6,9	-32,0	0,6	247,1
Trelast- og trevareindustri	26,7	-37,4	-2,8	-55,6	-33,3	-41,7	-4,4	9,5	-30,6
Treforedling	-31,4	-53,5	-47,2	-43,0	-48,2	-65,4	6,8	-13,3	-28,7
Forlag og grafisk industri	15,5	-41,4	2,0	-31,2	-73,0	-62,3	-97,9	-41,8	-68,7
Oljeraffinerer, kjemisk og mineralisk industri	-7,7	-33,3	-9,8	-10,0	-33,8	-60,8	-33,8	-29,3	-40,2
Kjemiske råvarer	140,6	-51,0	-11,6	-63,2	-71,1	-42,6	-74,5	-57,0	-46,2
Metallindustri	15,5	-43,2	-29,6	-44,9	-52,6	-41,7	-22,3	-27,3	-16,9
Verkstedindustri	2,4	-38,6	-36,3	-40,9	-42,5	-35,7	-27,7	-22,3	-39,7
Bygging av skip og oljeplattformer	-64,4	-37,7	-45,0	-7,8	-33,6	-55,3	-7,8	-52,0	-44,6
Møbelindustri og annen industri	-16,3	41,3	-42,1	145,6	-39,2	48,9	619,5	-74,1	197,4
Kraftforsyning	14,7	-14,4	-12,1	-19,2	-10,7	-14,8	0,3	13,8	12,5
Vannforsyning	5,7	7,8	25,1	22,9	23,1	-24,7	-19,4	-6,4	-10,3
Bygge- og anleggsvirksomhet	-14,6	-11,9	-5,6	-15,7	-13,9	-12,1	-13,3	0,4	1,5
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-4,4	-16,5	-0,7	-30,4	-18,9	-13,7	-23,9	8,1	-9,4
Hotell- og restaurantvirksomhet	16,7	14,9	24,1	31,5	12,2	-3,5	-12,9	3,6	-1,2
Rørtransport	-50,5	-68,2	-92,1	-85,4	-50,1	-16,7	657,3	14,9	30,6
Utenriks sjøfart	60,3	-25,4	-36,9	-10,1	23,6	-44,3	-45,7	5,8	-45,9
Transport ellers	16,6	-1,2	-15,5	13,5	2,9	-3,7	12,4	-5,4	9,6
Post og telekommunikasjon	6,9	-31,0	-33,3	-32,6	-30,2	-26,8	-26,8	-27,1	-25,4
Finansiell tjenesteyting	-3,3	-8,1	-7,1	-9,0	-9,0	-7,1	-6,4	0,6	0,9
Boligtjenester (husholdninger)	-12,1	-18,9	-16,0	-20,2	-21,5	-18,1	-13,7	-6,1	0,6
Forretningsmessig tjenesteyting	-7,3	-11,5	-2,8	-9,3	-16,6	-17,8	-17,7	-3,9	4,4
Offentlig administrasjon og forsvar	12,2	9,7	-0,7	16,3	-23,2	52,0	-8,8	4,7	-11,6
Undervisning	-3,3	17,5	2,1	11,7	29,8	22,3	13,9	-4,9	9,4
Helse- og sosialtjenester	-3,8	-17,2	-23,7	-16,9	-14,5	-14,6	0,9	-7,9	-16,1
Andre sosiale og personlige tjenester	8,5	2,5	1,0	11,3	-11,3	6,1	11,4	9,5	8,9
Fastlands-Norge	-1,4	-11,7	-10,3	-10,5	-17,1	-9,1	-11,3	-3,8	-1,3

Offentlig forvaltning	4,7	7,0	-2,8	10,4	-8,8	26,8	3,0	1,3	-6,2
Statsforvaltningen	7,1	4,3	-9,0	-0,2	-19,3	44,5	-17,1	-13,0	-22,5
Sivil forvaltning	9,9	5,0	-10,5	0,5	17,3	9,3	-12,9	-12,0	-26,3
Forsvar	-1,4	1,9	-2,2	-4,0	-76,2	313,6	-35,3	-18,6	5,7
Kommuneforvaltningen	2,3	9,7	2,7	20,3	5,5	9,8	18,9	12,3	10,9

**Tabell 24. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før**

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	6,1	2,7	5,5	3,9	3,6	-1,4	4,4	3,0	4,5
Bygg og anlegg	6,0	2,1	3,2	2,1	1,6	1,6	2,0	2,8	2,5
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	9,1	5,3	9,8	6,2	11,4	-4,7	-1,8	1,7	6,9
Oljeutvinningsplattformer, bore-rigger og moduler	5,8	2,6	4,4	4,2	3,3	-1,0	8,9	11,9	17,3
Skip og båter	8,4	0,5	18,9	7,4	3,4	-12,0	497,8	10,8	27,4
Transportmidler	11,1	8,0	10,8	4,7	10,4	7,5	-3,1	1,1	2,5
Maskiner og utstyr	3,9	2,6	5,9	5,0	2,8	-2,5	-3,4	-2,0	-1,2
Jordbruk og skogbruk	5,3	2,2	4,3	3,2	2,1	-0,6	-0,7	0,7	1,1
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	5,0	14,2	6,2	6,1	30,3	10,0	..	-2,5	-19,6
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	7,5	3,8	7,0	5,4	7,1	-2,9	4,4	6,5	11,2
Utvinning av råolje og naturgass	7,6	3,9	7,1	5,0	7,3	-2,8	2,6	6,2	10,7
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	6,6	2,8	6,2	-21,9	-15,9	-5,2	157,0	93,2	18,4
Bergverksdrift	5,9	2,5	3,7	3,3	3,7	-0,7	0,6	1,2	-0,3
Industri	4,9	2,1	4,5	3,6	2,3	-0,8	-1,0	0,3	0,9
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4,9	1,9	4,2	3,7	2,1	-1,2	-0,8	0,3	1,5
Tekstil- og bekledningsindustri	4,7	3,1	4,5	2,8	2,8	0,8	0,0	1,7	2,2
Trelast- og trevareindustri	5,1	1,9	3,7	3,3	2,4	-0,3	-0,9	0,8	1,6
Treforedling	4,9	2,1	5,6	4,0	2,7	-1,1	-1,8	-0,3	0,8
Forlag og grafisk industri	2,8	1,4	2,7	3,5	-1,5	-3,5	9,2	1,7	10,6
Oljeraffinerer, kjemisk og mineralisk industri	5,4	2,2	4,1	3,3	2,3	0,5	0,3	1,1	1,2
Kjemiske råvarer	5,2	1,8	4,2	3,1	1,5	-1,1	-1,9	-1,2	-0,8
Metallindustri	4,6	2,2	5,2	4,4	2,2	-1,5	-2,1	-1,0	-1,0
Verkstedindustri	4,4	3,0	6,2	4,1	3,2	-0,3	-1,2	0,7	0,3
Bygging av skip og oljeplattformer	4,7	2,2	5,3	4,4	2,9	-2,3	-2,6	-0,8	0,2
Møbelindustri og annen industri	5,0	1,3	0,4	3,4	3,4	-1,6	0,3	0,9	0,1
Kraftforsyning	4,6	2,1	4,7	3,9	2,5	-1,1	-1,1	0,2	0,8
Vannforsyning	6,3	2,0	3,8	2,1	1,6	1,4	1,1	2,7	2,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	6,1	2,3	3,4	2,8	2,8	-0,2	-0,2	0,7	1,2
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	4,6	2,5	5,2	4,0	2,7	-1,4	-2,2	-1,4	-0,2
Hotell- og restaurantvirksomhet	5,0	2,3	3,5	3,2	2,3	0,8	1,4	1,9	1,8
Rørtransport	-0,7	-5,7	-2,7	-6,2	-6,0	-7,6	5,2	14,3	15,3
Utenriks sjøfart	9,7	-0,9	19,6	5,1	-7,0	-11,8	101,0	8,5	31,3
Transport ellers	4,3	5,0	4,7	5,5	8,5	1,4	6,6	1,3	0,4
Post og telekommunikasjon	3,7	2,7	4,9	4,2	2,6	-1,5	-1,7	-0,5	0,5
Finansiell tjenesteyting	5,7	2,5	3,5	3,1	2,9	0,2	-0,3	0,1	0,6
Boligtjenester (husholdninger)	5,9	2,1	3,2	2,1	1,6	1,6	2,1	2,8	2,6
Forretningsmessig tjenesteyting	5,9	2,4	4,5	3,0	2,1	0,3	2,1	1,9	1,6
Offentlig administrasjon og forsvar	5,6	1,4	5,0	3,2	1,9	-2,2	-0,3	1,2	2,1
Undervisning	5,7	2,2	4,1	3,0	2,0	0,6	0,5	1,5	1,8
Helse- og sosialtjenester	5,7	2,3	4,0	3,2	2,1	0,7	0,5	0,8	0,9
Andre sosiale og personlige tjenester	6,1	2,5	3,5	2,7	2,6	1,3	1,1	1,6	1,6
Fastlands-Norge	5,5	2,5	4,2	3,2	2,7	0,1	1,8	1,4	1,4

Offentlig forvaltning	5,7	1,8	4,3	3,0	1,9	-0,9	0,5	1,5	2,0
Statsforvaltningen	5,6	1,3	4,8	3,1	1,9	-2,0	0,2	1,6	2,2
Sivil forvaltning	5,6	2,3	3,7	2,6	1,8	1,4	1,4	2,3	2,1
Forsvar	5,4	-2,2	9,4	6,0	0,1	-12,6	-5,7	-2,4	3,4
Kommuneforvaltningen	5,9	2,3	4,0	2,9	1,9	0,7	0,7	1,5	1,8

Tabell 25. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Eksport i alt	1 223 845	1 008 762	266 779	238 113	241 096	262 773	260 650	255 610	244 912
Varer	958 676	756 616	208 240	172 809	179 684	195 884	201 405	192 808	182 740
Råolje og naturgass	621 968	465 124	134 137	104 067	107 829	119 091	124 984	117 902	106 854
Skip, nybygde	5 930	8 067	3 190	2 260	933	1 684	1 033	533	470
Skip, eldre	5 916	2 654	1 420	423	453	358	2 428	502	262
Oljeplattformer og moduler, nye	1 548	2 242	295	469	845	633	312	597	200
Oljeplattformer, eldre	44	32	15	0	0	17	10	29	29
Oljevirkosomhet, diverse varer	13	1	0	0	0	1	0	0	-
Fly og helikoptere	553	388	0	106	138	144	48	83	125
Tradisjonelle varer	322 704	278 108	69 183	65 484	69 486	73 956	72 590	73 162	74 800
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	17 378	21 236	4 510	5 337	5 487	5 901	5 673	6 448	6 837
Bergverksprodukter	6 162	4 124	604	555	1 567	1 398	620	990	965
Industriprodukter	292 719	248 342	63 132	58 836	61 166	65 207	65 646	65 462	66 070
Nærings- og nytelsesmidler	26 284	27 984	7 207	5 782	5 910	9 085	7 902	6 506	7 515
Tekstiler, beklæringsvarer og skotøy	2 295	1 972	544	474	477	477	444	423	483
Trevarer	2 457	2 066	555	558	486	467	518	565	560
Treforedlingsprodukter	10 684	9 372	2 275	2 030	2 519	2 548	2 409	2 343	2 597
Grafiske produkter	453	508	145	120	121	122	103	98	102
Raffinerte oljeprodukter	31 930	21 670	4 378	5 874	6 117	5 301	6 612	6 298	5 991
Kjemiske råvarer mv.	26 184	17 499	4 637	4 126	4 382	4 354	5 412	5 505	5 774
Kjemiske og mineralske produkter	22 201	23 618	6 101	5 787	5 599	6 131	6 349	6 536	6 578
Metaller	70 561	46 445	11 268	10 475	12 008	12 694	13 577	15 423	15 279
Verkstedprodukter	94 857	93 038	24 921	22 531	22 633	22 952	21 146	20 617	20 202
Andre industriprodukter	4 813	4 170	1 101	1 079	914	1 076	1 174	1 148	989
Elektrisk kraft	6 445	4 407	936	756	1 265	1 450	651	262	928
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	290 774	256 438	64 805	59 610	63 369	68 655	65 978	66 864	68 809
Tjenester	265 169	252 145	58 539	65 304	61 413	66 889	59 245	62 802	62 172
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	92 587	72 768	18 000	17 951	19 598	17 219	17 103	19 031	19 373
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	412	396	106	95	94	101	106	91	91
Oljeboringstjenester mv.	24 234	26 320	6 822	6 999	5 274	7 225	6 295	7 643	6 004
Rørtransport	13 058	12 813	3 157	3 137	3 221	3 298	3 223	3 060	2 980
Reisetrafikk	27 696	26 437	5 003	7 290	7 387	6 757	5 288	8 260	8 017
Andre tjenester	107 182	113 411	25 451	29 832	25 839	32 289	27 230	24 717	25 707
Samferdsel	19 833	19 139	4 505	4 706	5 081	4 847	4 738	4 251	5 036
Finans- og forretningstjenester	63 196	69 234	15 473	18 214	15 437	20 110	17 014	14 332	15 257
Tjenester ellers	24 153	25 038	5 473	6 912	5 321	7 332	5 478	6 134	5 414

Tabell 26. Eksport. Faste 2007-priser. Millioner kroner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Eksport i alt	1 050 041	1 007 996	258 401	241 451	240 799	267 345	262 270	241 559	230 328
Varer	799 687	768 931	202 707	179 901	183 985	202 338	205 357	183 149	173 691
Råolje og naturgass	470 309	464 838	126 750	108 739	109 473	119 875	121 207	106 781	97 769
Skip, nybygde	5 628	7 575	2 968	2 114	885	1 608	979	496	423
Skip, eldre	6 481	4 700	1 897	788	1 130	885	6 589	1 680	901
Oljeplattformer og moduler, nye	1 482	2 098	278	435	794	591	278	509	167
Oljeplattformer, eldre	44	32	15	0	0	17	10	29	29
Oljevirkosomhet, diverse varer	11	1	0	0	0	1	0	0	-
Fly og helikoptere	557	350	0	92	121	137	46	78	117
Tradisjonelle varer	315 175	289 338	70 799	67 733	71 582	79 224	76 249	73 576	74 285
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	17 122	18 842	4 210	4 318	4 666	5 648	4 714	4 596	4 876
Bergverksprodukter	4 775	3 573	599	559	1 252	1 162	666	1 004	924
Industriprodukter	289 810	263 985	65 450	62 352	64 722	71 461	70 594	67 826	67 980
Nærings- og nytelsesmidler	25 530	28 560	6 989	5 611	5 902	10 059	8 383	6 301	7 276
Tekstiler, beklenningsvarer og skotøy	2 219	1 930	570	456	462	441	459	446	459
Trevarer	2 695	2 258	608	612	520	519	570	603	606
Treforedlingsprodukter	10 459	8 687	2 010	1 880	2 320	2 478	2 353	2 328	2 427
Grafiske produkter	445	472	146	103	119	103	96	110	111
Raffinerte oljeprodukter	26 102	24 152	5 995	6 539	6 235	5 383	6 262	5 523	5 490
Kjemiske råvarer mv.	24 544	19 269	4 691	4 640	5 008	4 931	6 310	6 135	6 317
Kjemiske og mineralske produkter	21 721	21 416	5 381	5 112	5 184	5 739	6 433	6 790	6 611
Metaller	79 029	66 656	15 794	15 759	16 957	18 146	17 958	18 505	18 340
Verkstedprodukter	92 412	86 825	22 294	20 657	21 189	22 685	20 660	20 028	19 409
Andre industriprodukter	4 654	3 760	973	983	827	977	1 110	1 057	933
Elektrisk kraft	3 468	2 938	540	505	941	953	275	149	506
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	289 073	265 186	64 804	61 194	65 347	73 840	69 986	68 053	68 795
Tjenester	250 353	239 065	55 694	61 550	56 814	65 007	56 913	58 410	56 637
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	89 132	76 169	18 337	19 148	19 311	19 374	18 534	19 867	19 679
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	395	371	100	88	88	94	94	78	76
Oljeboringstjenester mv.	20 797	20 722	5 518	5 316	3 688	6 200	5 191	5 572	3 696
Rørtransport	11 594	11 979	3 344	2 715	2 690	3 230	3 438	2 949	2 165
Reisetrafikk	26 498	24 654	4 755	6 799	6 860	6 240	4 853	7 485	7 311
Andre tjenester	101 937	105 170	23 640	27 484	24 177	29 869	24 802	22 459	23 710
Samferdsel	18 949	18 203	4 187	4 428	5 035	4 552	4 376	4 067	5 063
Finans- og forretningstjenester	59 786	63 441	14 261	16 610	14 142	18 429	15 406	12 816	13 661
Tjenester ellers	23 202	23 526	5 192	6 446	4 999	6 889	5 020	5 577	4 986

Tabell 27. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Eksport i alt	1,0	-4,0	-2,7	-9,6	-2,1	-1,4	1,5	0,0	-4,3
Varer	0,6	-3,8	-1,9	-10,0	-1,4	-2,0	1,3	1,8	-5,6
Råolje og naturgass	-2,0	-1,2	0,7	-5,7	4,2	-3,4	-4,4	-1,8	-10,7
Skip, nybygde	35,3	34,6	171,3	39,2	-51,7	35,9	-67,0	-76,5	-52,2
Skip, eldre	9,5	-27,5	68,8	-30,3	-49,3	-55,7	247,3	113,3	-20,3
Oljeplattformer og moduler, nye	-30,8	41,6	-0,2	29,9	53,5	68,3	-0,2	17,2	-79,0
Oljeplattformer, eldre	158,8	-27,3	275,0	6,3	-33,3
Oljevirksomhet, diverse varer	-91,7	-87,8
Fly og helikoptere	10,1	-37,2	..	-75,0	19,2	66,0	..	-15,4	-3,5
Tradisjonelle varer	4,2	-8,2	-9,6	-16,6	-6,9	0,7	7,7	8,6	3,8
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	3,9	10,0	2,5	5,6	16,8	14,5	12,0	6,5	4,5
Bergverksprodukter	-2,6	-25,2	-15,2	-33,5	-35,0	-10,6	11,1	79,7	-26,2
Industriprodukter	4,3	-8,9	-10,1	-17,4	-7,5	-0,2	7,9	8,8	5,0
Nærings- og nytelsesmidler	1,7	11,9	3,3	1,4	13,3	25,4	20,0	12,3	23,3
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-12,5	-13,0	-1,1	-25,9	-12,1	-12,0	-19,5	-2,2	-0,7
Trevarer	-4,8	-16,2	-17,7	-13,7	-16,0	-17,5	-6,3	-1,4	16,5
Treforedlingsprodukter	-3,4	-16,9	-25,2	-30,9	-12,0	2,7	17,1	23,8	4,6
Grafiske produkter	10,1	6,0	54,1	14,6	10,1	-32,1	-34,7	7,1	-6,3
Raffinerte oljeprodukter	-8,0	-7,5	-18,6	2,8	2,3	-14,3	4,5	-15,5	-11,9
Kjemiske råvarer mv.	14,5	-21,5	-18,8	-24,7	-26,7	-14,5	34,5	32,2	26,1
Kjemiske og mineralske produkter	-2,4	-1,4	-7,3	-12,9	6,9	10,3	19,5	32,8	27,5
Metaller	0,4	-15,7	-23,2	-24,5	-13,9	1,4	13,7	17,4	8,2
Verkstedprodukter	14,8	-6,0	5,1	-18,6	-5,1	-3,5	-7,3	-3,0	-8,4
Andre industriprodukter	-4,9	-19,2	-18,0	-18,5	-21,8	-18,8	14,1	7,4	12,9
Elektrisk kraft	12,8	-15,3	-24,4	-38,7	-10,2	8,0	-49,1	-70,4	-46,2
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	5,5	-8,3	-8,7	-18,3	-7,7	2,0	8,0	11,2	5,3
Tjenester	2,3	-4,5	-5,5	-8,6	-4,4	0,5	2,2	-5,1	-0,3
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	0,2	-14,5	-12,6	-18,0	-11,7	-15,4	1,1	3,8	1,9
Oljevirksomhet, diverse tjenester	-2,7	-6,2	-7,9	-5,3	-0,7	-9,8	-5,7	-11,8	-14,1
Oljeboringstjenester mv.	0,7	-0,4	17,2	-5,3	-28,8	17,1	-5,9	4,8	0,2
Rørtransport	5,6	3,3	1,4	-3,3	16,3	1,7	2,8	8,6	-19,5
Reisetrafikk	-0,0	-7,0	-10,0	-10,0	-7,3	-0,3	2,1	10,1	6,6
Andre tjenester	4,9	3,2	-3,6	-1,5	7,0	11,0	4,9	-18,3	-1,9
Samferdsel	9,7	-3,9	-6,1	2,2	0,9	-11,9	4,5	-8,2	0,6
Finans- og forretningstjenester	1,4	6,1	-0,3	-3,0	9,2	19,5	8,0	-22,8	-3,4
Tjenester ellers	10,8	1,4	-10,0	0,0	7,3	8,9	-3,3	-13,5	-0,3

Tabell 28. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Eksport i alt	16,6	-14,1	-7,2	-17,2	-18,4	-13,5	-3,7	7,3	6,2
Varer	19,9	-17,9	-9,5	-22,4	-23,1	-16,6	-4,5	9,6	7,7
Råolje og naturgass	32,2	-24,3	-13,8	-31,9	-31,5	-20,1	-2,6	15,4	11,0
Skip, nybygde	5,4	1,1	5,2	3,0	-0,5	-4,2	-1,8	0,6	5,4
Skip, eldre	-8,7	-38,1	-26,7	-43,1	-58,1	-48,6	-50,8	-44,4	-27,4
Oljeplattformer og moduler, nye	4,5	2,3	3,7	3,5	1,8	0,8	6,0	8,6	12,6
Oljeplattformer, eldre	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Oljevirkksomhet, diverse varer	17,7	-7,7
Fly og helikoptere	-0,8	11,8	..	21,3	15,7	-11,5	..	-7,5	-6,1
Tradisjonelle varer	2,4	-6,1	-1,2	-4,5	-8,1	-10,2	-2,6	2,9	3,7
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	1,5	11,0	8,5	24,1	11,1	2,6	12,3	13,5	19,2
Bergverksprodukter	29,0	-10,6	1,9	-5,5	-13,4	-12,9	-7,6	-0,7	-16,5
Industriprodukter	1,0	-6,9	-2,1	-6,4	-8,1	-10,5	-3,6	2,3	2,8
Nærings- og nytelsesmidler	3,0	-4,8	8,6	6,5	-2,5	-20,8	-8,6	0,2	3,1
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	3,4	-1,2	-3,2	3,7	-2,7	-1,8	1,4	-8,7	1,9
Trevarer	-8,8	0,3	-0,6	-1,6	4,3	-0,1	-0,4	2,7	-1,1
Treforedlingsprodukter	2,2	5,6	14,6	10,8	7,6	-8,6	-9,6	-6,8	-1,4
Grafiske produkter	1,8	5,8	-4,9	19,0	6,7	10,3	8,8	-23,7	-10,0
Raffinerte oljeprodukter	22,3	-26,7	-37,0	-35,4	-33,1	10,2	44,6	27,0	11,2
Kjemiske råvarer mv.	6,7	-14,9	-7,7	-12,4	-17,4	-21,6	-13,2	0,9	4,5
Kjemiske og mineralske produkter	2,2	7,9	15,7	15,0	7,2	-5,1	-12,9	-15,0	-7,9
Metaller	-10,7	-22,0	-21,0	-29,0	-22,0	-14,0	6,0	25,4	17,6
Verkstedprodukter	2,6	4,4	12,5	9,9	5,2	-8,3	-8,4	-5,6	-2,6
Andre industriprodukter	3,4	7,3	13,5	11,1	7,3	-1,7	-6,5	-1,0	-4,1
Elektrisk kraft	85,8	-19,3	18,2	7,5	-37,9	-32,2	36,7	17,1	36,4
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	0,6	-3,9	2,9	-0,6	-5,0	-11,6	-5,7	0,9	3,1
Tjenester	5,9	-0,4	1,4	0,9	-1,0	-2,7	-1,0	1,3	1,6
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	3,9	-8,0	-7,4	-8,1	-8,7	-8,3	-6,0	2,2	-3,0
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	4,3	2,4	3,7	3,5	1,8	0,8	6,0	8,6	12,6
Oljeboringstjenester mv.	16,5	9,0	18,2	10,1	30,1	-10,6	-1,9	4,2	13,6
Rørtransport	12,6	-5,0	2,0	7,0	-17,8	-10,0	-0,7	-10,2	15,0
Reisetrafikk	4,5	2,6	2,5	2,7	2,0	3,1	3,6	2,9	1,8
Andre tjenester	5,1	2,6	4,3	3,5	2,2	0,4	2,0	1,4	1,4
Samferdsel	4,7	0,5	3,2	3,9	-1,2	-2,7	0,6	-1,6	-1,4
Finans- og forretningstjenester	5,7	3,2	4,8	4,0	3,6	0,8	1,8	2,0	2,3
Tjenester ellers	4,1	2,2	3,5	2,2	1,3	1,8	3,5	2,6	2,0

Tabell 29. Import. Løpende priser. Millioner kroner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Import i alt	742 780	656 293	157 395	163 103	170 264	165 532	161 805	181 510	184 961
Varer	518 429	440 769	109 858	108 205	107 536	115 170	110 167	121 657	119 523
Råolje og naturgass	4 273	4 589	486	656	1 803	1 644	906	2 116	2 462
Skip, nybygde og eldre	27 905	18 553	3 251	3 960	3 246	8 096	5 192	5 485	2 259
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	1 711	767	330	171	66	200	59	364	4 432
Oljevirkosomhet, diverse varer	3 473	1 754	774	408	317	255	156	264	330
Fly og helikoptere	4 034	6 004	633	2 511	1 440	1 420	2 238	1 051	1 672
Tradisjonelle varer	477 033	409 102	104 384	100 499	100 664	103 555	101 616	112 377	108 368
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	13 024	12 025	3 476	2 895	2 462	3 192	3 199	3 287	2 508
Bergverksprodukter	7 274	4 468	1 514	945	998	1 011	1 488	1 562	1 544
Industriprodukter	455 502	390 824	98 769	96 092	97 030	98 933	95 326	105 570	103 392
Nærings- og nytelsesmidler	27 053	27 441	6 180	6 628	7 766	6 867	5 972	6 726	7 808
Tekstiler, bekleddingsvarer og skotøy	24 332	23 553	6 851	4 713	7 035	4 954	6 249	4 838	7 785
Trevarer	10 386	8 357	1 964	2 073	2 129	2 191	2 132	2 464	2 340
Treforedlingsprodukter	7 664	7 591	1 938	1 829	1 849	1 975	1 839	1 793	1 857
Grafiske produkter	4 246	3 904	1 006	874	996	1 028	935	872	985
Raffinerte oljeprodukter	30 737	23 733	6 665	5 722	5 776	5 570	6 093	7 811	7 549
Kjemiske råvarer mv.	19 343	16 680	4 410	4 249	3 917	4 104	4 523	5 159	4 827
Kjemiske og mineralske produkter	46 550	44 716	10 931	11 177	11 021	11 587	10 994	11 626	11 850
Metaller	51 842	33 596	7 991	8 605	8 590	8 410	9 374	12 880	9 339
Verkstedprodukter	189 588	161 663	42 657	41 122	37 963	39 921	36 391	39 644	37 857
Andre industriprodukter	17 813	16 534	4 073	3 789	3 897	4 775	3 999	3 954	4 116
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	25 948	23 056	4 103	5 311	6 091	7 551	6 825	7 803	7 079
Elektrisk kraft	1 233	1 785	625	567	174	419	1 603	1 958	924
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	446 296	385 369	97 719	94 777	94 888	97 985	95 523	104 566	100 819
Tjenester	224 351	215 524	47 537	54 898	62 728	50 362	51 638	59 853	65 438
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	43 215	33 916	8 323	7 911	10 357	7 325	9 564	9 106	10 326
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	13 000	18 209	3 874	4 773	3 778	5 784	3 037	5 026	3 628
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	4 296	5 299	1 079	1 335	1 265	1 620	1 057	1 410	1 270
Reisetrafikk	82 122	79 611	17 382	21 179	24 527	16 523	18 511	21 518	27 200
Andre tjenester	81 718	78 489	16 879	19 700	22 801	19 110	19 469	22 793	23 014
Samferdsel	7 334	6 414	1 471	1 445	2 190	1 308	1 549	1 709	2 547
Finans- og forretningstjenester	52 902	51 781	10 209	12 938	15 614	13 021	12 906	15 511	16 130
Tjenester ellers	21 482	20 294	5 199	5 317	4 997	4 781	5 014	5 573	4 337

Tabell 30. Import. Faste 2007-priser. Millioner kroner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Import i alt	720 923	638 407	149 446	158 357	164 834	165 771	159 837	178 784	181 530
Varer	498 962	428 656	103 065	104 734	105 995	114 862	110 249	120 946	119 979
Råolje og naturgass	3 722	4 893	634	787	1 855	1 618	844	1 894	2 195
Skip, nybygde og eldre	30 468	19 886	3 053	3 858	4 086	8 888	6 353	8 467	3 474
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	1 715	744	296	165	73	209	71	488	6 811
Oljevirkosomhet, diverse varer	3 319	1 644	730	378	298	238	139	225	275
Fly og helikoptere	3 956	5 295	504	2 179	1 262	1 349	2 132	986	1 561
Tradisjonelle varer	455 782	396 194	97 848	97 367	98 420	102 559	100 710	108 885	105 662
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	11 687	10 718	2 870	2 490	2 245	3 113	2 919	2 926	2 277
Bergverksprodukter	4 714	2 968	790	641	762	776	1 231	1 102	1 096
Industriprodukter	438 542	381 119	93 738	93 772	95 264	98 345	95 738	103 498	101 663
Nærings- og nytelsesmidler	24 537	24 646	5 237	5 891	7 159	6 359	5 516	6 059	6 898
Tekstiler, bekleddingsvarer og skotøy	23 127	21 219	5 935	4 536	6 184	4 564	5 970	4 896	7 093
Trevarer	10 184	8 481	1 881	2 187	2 168	2 245	2 183	2 532	2 397
Treforedlingsprodukter	7 413	7 161	1 810	1 719	1 751	1 881	1 805	1 724	1 763
Grafiske produkter	4 281	3 979	1 008	910	979	1 081	990	938	1 090
Raffinerte oljeprodukter	23 350	25 321	7 890	6 200	5 743	5 488	5 753	6 689	6 638
Kjemiske råvarer mv.	17 247	14 685	3 512	3 750	3 485	3 937	4 490	5 000	4 532
Kjemiske og mineralske produkter	44 370	40 822	9 707	10 142	10 117	10 856	10 649	11 169	11 283
Metaller	58 455	46 646	10 671	11 855	12 270	11 850	12 288	14 484	11 294
Verkstedsprodukter	183 148	151 092	38 658	38 028	35 853	38 552	35 754	38 781	37 919
Andre industriprodukter	16 820	14 888	3 583	3 450	3 644	4 211	3 749	3 722	3 955
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	25 610	22 180	3 846	5 103	5 910	7 320	6 593	7 504	6 801
Elektrisk kraft	839	1 389	450	464	150	325	821	1 359	626
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	432 432	370 873	89 958	91 168	92 677	97 071	94 956	102 196	99 024
Tjenester	221 961	209 751	46 381	53 622	58 839	50 909	49 588	57 839	61 552
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	48 283	41 262	9 933	10 373	10 461	10 495	10 040	10 762	10 661
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	12 445	17 029	3 656	4 422	3 551	5 399	2 704	4 286	3 027
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	3 941	4 699	968	1 169	1 086	1 476	949	1 206	1 033
Reisetrafikk	79 337	73 975	16 021	19 508	22 622	15 823	17 957	20 869	25 951
Andre tjenester	77 955	72 787	15 803	18 150	21 118	17 715	17 938	20 715	20 879
Samferdsel	7 413	6 700	1 517	1 500	2 313	1 370	1 613	1 784	2 696
Finans- og forretningstjenester	49 884	47 157	9 329	11 709	14 239	11 880	11 639	13 858	14 414
Tjenester ellers	20 658	18 930	4 958	4 941	4 566	4 465	4 685	5 073	3 769

Tabell 31. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Import i alt	4,3	-11,4	-13,0	-14,0	-9,8	-9,0	7,0	12,9	10,1
Varer	3,2	-14,1	-14,9	-17,9	-12,9	-10,7	7,0	15,5	13,2
Råolje og naturgass	-35,3	31,5	-1,3	6,2	205,2	-6,6	33,2	140,7	18,3
Skip, nybygde og eldre	109,5	-34,7	-33,3	-9,4	-38,9	-40,5	108,1	119,5	-15,0
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	32,2	-56,6	38,1	-85,7	-58,7	22,6	-75,9	196,2	..
Oljevirksomhet, diverse varer	39,5	-50,5	27,1	-2,1	-77,4	-77,1	-81,0	-40,4	-7,6
Fly og helikoptere	166,4	33,8	-54,5	108,1	49,7	41,0	323,0	-54,8	23,7
Tradisjonelle varer	-0,5	-13,1	-14,1	-18,9	-12,2	-6,5	2,9	11,8	7,4
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	0,8	-8,3	-6,6	-24,9	-7,3	8,1	1,7	17,5	1,4
Bergverksprodukter	-13,8	-37,0	-36,2	-44,4	-35,7	-31,9	55,9	71,8	43,9
Industriprodukter	-0,3	-13,1	-14,3	-18,7	-12,1	-6,7	2,1	10,4	6,7
Nærings- og nytelsesmidler	3,1	0,4	-0,2	-4,9	9,9	-3,4	5,3	2,8	-3,6
Tekstiler, beklæringsvarer og skotøy	-0,6	-8,2	-7,4	-11,5	-7,0	-7,8	0,6	7,9	14,7
Trevarer	-9,7	-16,7	-25,4	-26,0	-12,4	0,5	16,1	15,8	10,6
Treforedlingsprodukter	-1,4	-3,4	-1,3	-8,5	-3,6	-0,1	-0,3	0,3	0,7
Grafiske produkter	5,4	-7,1	2,2	-14,4	-9,9	-5,6	-1,9	3,0	11,4
Raffinerte oljeprodukter	-12,2	8,4	37,7	6,3	1,8	-10,7	-27,1	7,9	15,6
Kjemiske råvarer mv.	1,5	-14,9	-18,0	-18,8	-16,9	-5,1	27,8	33,3	30,0
Kjemiske og mineralske produkter	0,3	-8,0	-11,4	-13,7	-10,9	5,4	9,7	10,1	11,5
Metaller	-0,9	-20,2	-31,8	-21,6	-15,1	-10,5	15,1	22,2	-8,0
Verkstedprodukter	3,8	-17,5	-13,5	-22,5	-18,9	-14,6	-7,5	2,0	5,8
Andre industriprodukter	-1,1	-11,5	-14,2	-15,4	-11,5	-5,3	4,6	7,9	8,5
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	-13,4	-13,4	-44,3	-33,2	1,0	40,4	71,4	47,0	15,1
Elektrisk kraft	-35,4	65,5	88,2	97,5	41,2	25,6	82,5	192,9	317,9
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	0,2	-14,2	-16,9	-20,2	-12,9	-6,3	5,6	12,1	6,8
Tjenester	6,8	-5,5	-8,5	-5,3	-3,7	-4,9	6,9	7,9	4,6
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	0,2	-14,5	-12,6	-18,0	-11,7	-15,4	1,1	3,8	1,9
Oljevirksomhet, diverse tjenester	2,5	36,8	33,1	52,9	11,0	49,7	-26,0	-3,1	-14,7
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	17,0	19,3	35,3	80,6	10,3	-7,3	-1,9	3,2	-4,9
Reisetrafikk	8,7	-6,8	-12,1	-8,0	-7,8	2,9	12,1	7,0	14,7
Andre tjenester	9,5	-6,6	-10,5	-5,5	2,9	-13,8	13,5	14,1	-1,1
Samferdsel	5,5	-9,6	-2,9	-9,9	12,8	-35,8	6,3	18,9	16,6
Finans- og forretningstjenester	10,5	-5,5	-19,3	-2,1	4,6	-6,8	24,8	18,4	1,2
Tjenester ellers	8,5	-8,4	9,5	-11,6	-6,1	-21,3	-5,5	2,7	-17,5

Tabell 32. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Import i alt	3,0	-0,2	4,8	1,6	-1,2	-5,4	-3,9	-1,4	-1,4
Varer	3,9	-1,0	5,2	0,4	-3,9	-5,2	-6,3	-2,6	-1,8
Råolje og naturgass	14,8	-18,3	-37,2	-38,1	-34,1	10,4	39,9	34,0	15,4
Skip, nybygde og eldre	-8,4	1,9	9,9	9,8	-25,7	10,4	-23,2	-36,9	-18,1
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	-0,2	3,4	16,0	8,5	-16,7	-22,7	-25,9	-28,1	-28,0
Oljevirkosomhet, diverse varer	4,6	1,9	3,7	3,5	1,8	0,8	6,0	8,6	12,6
Fly og helikoptere	2,0	11,2	30,2	21,3	15,7	-11,5	-16,4	-7,5	-6,1
Tradisjonelle varer	4,7	-1,3	5,2	0,1	-2,9	-7,4	-5,4	-0,0	0,3
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	11,4	0,7	13,7	8,7	-0,7	-16,5	-9,5	-3,4	0,4
Bergverksprodukter	54,3	-2,5	53,0	9,0	-15,3	-36,4	-37,0	-3,8	7,5
Industriprodukter	3,9	-1,3	4,4	-0,2	-2,6	-6,3	-5,5	-0,5	-0,2
Nærings- og nytelsesmidler	10,3	1,0	11,3	5,8	-0,8	-8,7	-8,3	-1,3	4,3
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	5,2	5,5	13,9	6,8	4,6	-4,5	-9,3	-4,9	-3,5
Trevarer	2,0	-3,4	1,9	-5,2	-2,1	-7,9	-6,5	2,7	-0,6
Treforedlingsprodukter	3,4	2,5	4,6	4,1	4,0	-2,2	-4,8	-2,3	-0,3
Grafiske produkter	-0,8	-1,1	-1,3	1,9	5,3	-9,1	-5,3	-3,1	-11,2
Raffinerte oljeprodukter	31,6	-28,8	-30,5	-38,4	-34,6	-1,8	25,4	26,5	13,1
Kjemiske råvarer mv.	12,2	1,3	20,7	5,0	-2,8	-14,4	-19,8	-8,9	-5,2
Kjemiske og mineralske produkter	4,9	4,4	12,0	9,3	4,8	-7,4	-8,3	-5,5	-3,6
Metaller	-11,3	-18,8	-15,1	-19,8	-22,8	-16,6	1,9	22,5	18,1
Verkstedsprodukter	3,5	3,4	8,5	6,5	3,7	-4,8	-7,8	-5,5	-5,7
Andre industriprodukter	5,9	4,9	11,5	4,6	5,8	-1,3	-6,2	-3,3	-2,7
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	1,3	2,6	5,7	3,9	2,9	-1,6	-3,0	-0,1	1,0
Elektrisk kraft	47,0	-12,5	7,5	15,3	-38,7	-29,6	40,5	17,9	27,1
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	3,2	0,7	8,2	3,2	-0,4	-7,7	-7,4	-1,6	-0,6
Tjenester	1,1	1,7	4,1	4,4	4,0	-6,0	1,6	1,1	-0,3
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	-10,5	-8,2	-4,3	-5,0	2,1	-25,4	13,7	10,9	-2,2
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	4,5	2,4	3,7	3,5	1,8	0,8	6,0	8,6	12,6
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	9,0	3,4	7,7	5,5	9,4	-3,2	-0,1	2,4	5,5
Reisetrafikk	3,5	4,0	8,4	7,1	5,4	-6,3	-5,0	-5,0	-3,3
Andre tjenester	4,8	2,9	3,9	3,5	3,2	1,1	1,6	1,4	2,1
Samferdsel	-1,1	-3,2	-3,2	-3,2	-4,6	-1,8	-1,0	-0,6	-0,2
Finans- og forretningstjenester	6,0	3,5	5,5	4,5	3,9	0,7	1,3	1,3	2,0
Tjenester ellers	4,0	3,1	3,4	3,0	5,0	1,6	2,0	2,1	5,2

Tabell 33. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
I alt	2 617,9	2 606,1	2 605,9	2 609,5	2 607,3	2 601,9	2 590,7	2 605,0	2 612,1
Jordbruk og skogbruk	59,0	57,9	56,1	56,8	60,4	58,3	55,5	55,8	59,9
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	14,2	13,9	13,2	14,2	13,5	14,5	13,3	14,9	12,5
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	39,7	41,6	40,7	40,9	41,8	43,0	41,4	42,1	43,4
Utvinning av råolje og naturgass	22,4	23,3	23,4	23,4	22,2	24,1	23,8	24,2	23,3
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	17,2	18,3	17,3	17,5	19,6	19,0	17,6	17,9	20,1
Bergverksdrift	4,3	4,2	4,0	4,1	4,4	4,2	4,0	4,2	4,4
Industri	291,7	279,4	283,3	280,3	277,1	276,8	270,2	269,7	270,2
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	51,0	49,9	49,8	49,1	50,4	50,3	49,6	48,6	49,7
Tekstil- og bekledningsindustri	5,2	4,6	4,9	4,6	4,6	4,4	4,5	4,6	4,4
Trelast- og trevareindustri	16,6	15,1	15,5	14,9	14,9	15,0	14,2	14,1	14,8
Treforedling	5,9	5,6	5,7	5,8	5,4	5,6	5,4	5,7	5,2
Forlag og grafisk industri	27,8	26,5	27,5	26,7	25,9	26,0	25,3	26,0	24,4
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	25,2	24,1	24,2	24,3	24,4	23,4	23,2	23,2	23,8
Kjemiske råvarer	8,1	7,3	7,5	7,7	7,0	7,2	7,1	7,1	7,5
Metallindustri	12,2	11,1	11,4	11,5	10,8	10,6	10,2	11,3	10,9
Verktedindustri	87,3	84,5	85,8	85,0	83,0	84,2	82,5	81,1	80,5
Bygging av skip og oljeplattformer	40,1	39,5	39,3	39,2	39,7	39,9	37,7	37,6	38,4
Møbelindustri og annen industri	12,4	11,1	11,8	11,4	10,9	10,2	10,5	10,4	10,6
Kraftforsyning	10,8	11,0	11,7	11,9	11,5	9,0	11,8	12,2	12,0
Vannforsyning	1,8	1,9	2,0	1,9	2,1	1,6	2,0	1,8	2,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	190,9	183,2	184,5	182,8	184,1	181,3	179,0	182,4	186,7
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	379,0	371,8	370,1	375,6	373,1	368,6	363,2	366,8	371,1
Hotell- og restaurantvirksomhet	80,6	79,3	79,2	80,5	79,4	78,0	78,2	79,3	79,1
Rørtransport	0,6	0,7	0,7	0,6	0,6	0,7	0,7	0,6	0,6
Utenriks sjøfart	53,0	51,4	53,2	49,9	51,1	51,4	51,8	49,1	52,1
Transport ellers	120,3	117,5	118,2	116,7	117,8	117,3	116,4	116,4	117,9
Post og telekommunikasjon	36,7	34,6	35,3	33,6	33,7	35,8	33,1	32,9	33,0
Finansiell tjenesteyting	48,5	48,3	47,6	48,1	49,3	48,1	46,3	48,7	49,7
Boligtjenester (husholdninger)	1,4	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4
Forretningsmessig tjenesteyting	322,1	318,3	321,0	323,8	314,8	313,5	316,9	318,3	309,8
Offentlig administrasjon og forsvar	159,0	162,9	163,5	163,2	162,0	162,7	166,4	165,0	162,9
Undervisning	189,1	191,8	190,8	193,6	189,3	193,6	193,0	196,0	190,5
Helse- og sosialtjenester	506,7	525,7	519,0	520,3	530,7	532,8	534,5	536,7	543,2
Andre sosiale og personlige tjenester	108,4	109,5	110,5	109,2	109,4	109,1	111,6	110,7	109,8
Fastlands-Norge	2 524,6	2 512,5	2 511,3	2 518,0	2 513,8	2 506,7	2 496,8	2 513,1	2 516,0

Offentlig forvaltning	756,9	780,6	774,4	777,5	781,3	789,1	792,5	794,6	792,6
Statsforvaltningen	267,3	274,3	275,9	271,0	273,3	276,8	279,0	276,6	275,9
Sivil forvaltning	240,4	247,0	248,8	243,5	246,1	249,5	251,3	249,0	248,2
Forsvar	26,9	27,3	27,1	27,6	27,2	27,3	27,7	27,6	27,7
Kommuneforvaltningen	489,5	506,3	498,5	506,4	508,0	512,3	513,5	518,0	516,7

Tabell 34. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
I alt	3,2	-0,4	1,1	-0,4	-1,4	-1,0	-0,6	-0,2	0,2
Jordbruk og skogbruk	-1,8	-1,9	-2,5	-2,4	-1,4	-1,4	-1,0	-1,6	-0,8
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	1,4	-2,4	-4,3	-1,5	-2,3	-1,7	0,9	4,9	-7,7
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	3,5	4,9	7,1	6,5	3,4	3,1	1,7	3,0	3,9
Utvinning av råolje og naturgass	1,4	3,8	7,5	7,8	-0,3	0,6	1,6	3,4	5,0
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	6,4	6,5	6,4	4,8	8,0	6,4	1,8	2,4	2,8
Bergverksdrift	-1,7	-2,4	-3,6	-5,5	0,4	-0,8	1,3	1,9	-0,1
Industri	1,9	-4,2	-1,8	-3,9	-5,6	-5,5	-4,6	-3,8	-2,5
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	0,9	-2,0	-0,7	-2,4	-2,2	-2,7	-0,3	-1,0	-1,5
Tekstil- og bekledningsindustri	-7,3	-10,4	-7,9	-10,8	-11,9	-11,2	-7,5	-1,2	-4,5
Trelast- og trevareindustri	-1,9	-8,8	-6,8	-8,5	-9,9	-10,1	-8,7	-5,3	-1,0
Treforedling	-6,5	-4,0	-4,0	-4,0	-6,5	-1,2	-4,9	-1,9	-4,2
Forlag og grafisk industri	-2,4	-4,7	-4,1	-4,8	-4,6	-5,5	-7,9	-2,8	-6,0
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	2,8	-4,4	-2,7	-3,9	-3,8	-7,3	-4,1	-4,5	-2,3
Kjemiske råvarer	-4,8	-9,8	-4,8	-7,9	-13,9	-12,4	-5,6	-7,5	7,0
Metallindustri	3,2	-9,2	-3,8	-9,6	-12,1	-11,1	-10,6	-2,4	1,2
Verkstedindustri	5,0	-3,2	1,0	-2,5	-6,5	-4,5	-3,9	-4,6	-3,0
Bygging av skip og oljeplattformer	5,2	-1,5	-1,1	-0,7	-1,8	-2,4	-3,9	-4,0	-3,4
Møbelindustri og annen industri	-0,1	-10,5	-7,4	-9,2	-11,6	-13,9	-10,6	-8,8	-2,3
Kraftforsyning	-1,2	2,0	2,9	3,3	-0,1	2,0	0,7	2,4	3,7
Vannforsyning	9,0	5,6	4,1	10,1	3,7	4,8	0,1	-5,2	1,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	3,6	-4,0	-3,8	-4,8	-4,6	-2,9	-3,0	-0,2	1,4
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	4,1	-1,9	0,7	-1,2	-3,8	-3,2	-1,9	-2,3	-0,5
Hotell- og restaurantvirksomhet	2,3	-1,7	-0,9	-1,6	-2,8	-1,4	-1,2	-1,5	-0,4
Rørtransport	5,5	4,8	6,4	5,4	4,4	3,1	0,5	2,6	3,0
Utenriks sjøfart	6,1	-3,0	-0,5	-5,5	-2,6	-3,6	-2,5	-1,6	1,8
Transport ellers	3,0	-2,3	-0,6	-1,8	-3,8	-3,0	-1,4	-0,3	0,1
Post og telekommunikasjon	0,1	-5,9	-5,7	-8,1	-5,6	-4,1	-6,2	-1,9	-2,0
Finansiell tjenesteyting	2,2	-0,4	0,0	-0,2	-0,2	-1,3	-2,6	1,1	0,8
Boligtjenester (husholdninger)	0,1	-3,0	2,0	-3,3	-6,0	-4,5	-1,3	1,2	0,4
Forretningsmessig tjenesteyting	7,3	-1,2	1,6	0,2	-3,0	-3,5	-1,3	-1,7	-1,6
Offentlig administrasjon og forsvar	1,5	2,4	5,0	1,4	1,5	1,9	1,8	1,1	0,6
Undervisning	2,0	1,4	2,4	1,2	1,0	1,2	1,2	1,2	0,6
Helse- og sosialtjenester	2,8	3,8	4,3	3,1	3,6	4,1	3,0	3,2	2,3
Andre sosiale og personlige tjenester	2,4	1,0	1,6	1,9	-0,1	0,8	0,9	1,4	0,4
Fastlands-Norge	3,1	-0,5	1,0	-0,4	-1,5	-1,0	-0,6	-0,2	0,1

Offentlig forvaltning	2,5	3,1	4,2	2,5	2,7	3,2	2,3	2,2	1,4
Statsforvaltningen	0,7	2,6	4,9	0,4	1,8	3,3	1,1	2,1	1,0
Sivil forvaltning	0,7	2,7	5,0	0,8	1,4	3,7	1,0	2,3	0,9
Forsvar	0,7	1,5	4,0	-3,0	5,1	0,2	2,2	0,1	1,7
Kommuneforvaltningen	3,5	3,4	3,8	3,6	3,2	3,1	3,0	2,3	1,7

Tabell 35. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
I alt	3 723,7	3 656,4	952,4	897,8	848,4	957,7	936,0	907,7	853,8
Jordbruk og skogbruk	115,7	112,1	27,7	27,6	28,7	28,1	27,4	27,2	28,4
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	28,9	27,8	6,8	7,0	6,4	7,7	6,8	7,5	5,9
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	67,0	70,0	17,7	16,8	16,4	19,1	17,9	17,7	17,2
Utvinning av råolje og naturgass	38,1	39,6	10,2	9,7	8,9	10,7	10,4	10,3	9,5
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	28,9	30,4	7,5	7,1	7,5	8,4	7,5	7,4	7,7
Bergverksdrift	7,4	7,0	1,7	1,7	1,7	1,8	1,7	1,8	1,7
Industri	461,4	431,2	113,5	106,5	97,7	113,5	107,6	104,9	95,4
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	77,7	75,3	19,5	18,2	17,4	20,2	19,2	18,3	17,1
Tekstil- og bekledningsindustri	7,4	6,5	1,8	1,6	1,5	1,6	1,6	1,6	1,4
Trelast- og trevareindustri	25,4	22,2	5,9	5,3	5,1	5,9	5,4	5,2	5,1
Treforedling	9,2	8,8	2,3	2,3	1,9	2,3	2,2	2,3	1,8
Forlag og grafisk industri	41,0	38,2	10,3	9,6	8,5	9,9	9,3	9,4	8,0
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	40,0	37,0	9,5	9,2	8,5	9,7	9,2	9,1	8,3
Kjemiske råvarer	13,2	11,5	3,0	2,9	2,5	3,0	2,9	2,8	2,7
Metallindustri	19,2	16,6	4,5	4,3	3,5	4,3	4,0	4,3	3,6
Verkstedindustri	142,8	134,4	35,4	33,2	30,3	35,5	33,9	32,5	29,4
Bygging av skip og oljeplattformer	66,7	64,3	16,8	15,6	14,8	17,1	15,8	15,2	14,3
Møbelindustri og annen industri	18,6	16,5	4,5	4,2	3,7	4,1	4,0	4,0	3,7
Kraftforsyning	17,9	18,0	5,0	4,7	4,4	3,9	4,9	4,9	4,5
Vannforsyning	2,7	2,8	0,8	0,7	0,7	0,6	0,8	0,7	0,7
Bygge- og anleggsvirksomhet	308,6	286,0	74,5	70,3	65,2	76,0	72,0	72,2	66,6
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	511,8	501,8	129,5	124,2	117,7	130,5	125,7	123,9	118,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	104,0	102,7	27,3	25,6	24,6	25,1	26,9	25,7	24,9
Rørtransport	1,1	1,1	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2
Utenriks sjøfart	102,6	98,4	26,3	23,7	23,2	25,2	25,4	23,6	23,7
Transport ellers	200,1	192,9	49,9	47,2	45,6	50,2	48,9	48,0	45,9
Post og telekommunikasjon	52,4	48,7	12,8	11,6	11,1	13,2	11,9	11,6	10,9
Finansiell tjenesteyting	76,6	75,5	19,3	18,3	17,8	20,0	18,6	18,9	18,0
Boligtjenester (husholdninger)	1,8	1,8	0,5	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4
Forretningsmessig tjenesteyting	460,9	455,4	120,0	112,1	105,6	117,7	117,0	111,6	105,8
Offentlig administrasjon og forsvar	246,3	248,6	64,3	60,5	57,4	66,4	64,6	62,3	57,7
Undervisning	254,2	258,9	71,5	64,1	52,3	71,0	72,7	65,7	53,4
Helse- og sosialtjenester	559,7	573,0	145,6	139,7	138,4	149,3	147,0	143,0	140,9
Andre sosiale og personlige tjenester	142,6	142,8	37,4	34,8	33,0	37,4	37,4	35,9	33,3
Fastlands-Norge	3 553,0	3 486,8	908,1	857,1	808,6	913,1	892,4	866,2	812,6

Offentlig forvaltning	936,2	955,7	249,0	233,6	218,9	254,2	251,3	238,2	221,7
Statsforvaltningen	393,4	398,1	102,5	96,7	93,4	105,5	102,4	98,7	93,7
Sivil forvaltning	345,1	350,8	90,6	85,1	82,4	92,7	90,9	87,0	82,8
Forsvar	48,3	47,3	11,9	11,6	11,0	12,8	11,6	11,7	11,0
Kommuneforvaltningen	542,7	557,6	146,5	136,9	125,5	148,8	148,9	139,5	128,0
Markedsrettet virksomhet	2 703,8	2 617,4	681,6	643,3	610,7	681,8	662,7	647,6	613,0
Ikke markedsrettet virksomhet	1 019,8	1 039,0	270,8	254,5	237,7	275,9	273,3	260,0	240,8

**Tabell 36. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før**

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
I alt	3,5	-1,8	2,9	-7,9	-2,0	0,1	-1,7	1,1	0,6
Jordbruk og skogbruk	-2,0	-3,2	-4,6	-4,0	-2,4	-1,7	-1,0	-1,6	-1,1
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	2,3	-3,8	-2,9	-8,9	-3,1	-0,3	0,2	6,6	-8,3
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	5,2	4,5	11,0	-0,8	3,3	4,7	0,7	5,2	4,9
Utvinning av råolje og naturgass	3,5	3,9	11,3	1,6	0,2	2,8	1,3	5,8	6,3
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	7,5	5,2	10,6	-4,0	7,4	7,3	-0,1	4,4	3,2
Bergverksdrift	-1,8	-5,8	-3,7	-14,5	-1,9	-1,9	-0,5	3,4	0,2
Industri	1,7	-6,6	-1,0	-12,6	-7,4	-4,9	-5,2	-1,5	-2,4
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	1,2	-3,2	2,0	-10,1	-2,4	-2,0	-1,6	0,7	-1,3
Tekstil- og bekledningsindustri	-7,3	-12,0	-5,6	-18,3	-12,8	-11,0	-8,9	0,3	-3,9
Trelast- og trevareindustri	-2,7	-12,5	-8,1	-18,9	-12,1	-10,7	-8,3	-1,6	-0,5
Treforedling	-6,1	-5,0	-2,8	-9,2	-7,1	-1,0	-5,9	-0,6	-3,6
Forlag og grafisk industri	-2,3	-6,9	-2,7	-12,6	-6,2	-5,7	-9,4	-1,2	-5,9
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	3,4	-7,6	-3,4	-13,3	-6,0	-7,2	-3,4	-1,0	-2,6
Kjemiske råvarer	-4,8	-13,2	-6,0	-17,3	-16,1	-13,1	-5,1	-4,0	7,4
Metallindustri	1,2	-13,6	-5,5	-19,1	-18,6	-10,9	-11,3	-0,2	2,0
Verkstedindustri	4,8	-5,9	1,2	-12,1	-8,7	-3,9	-4,0	-2,0	-3,1
Bygging av skip og oljeplattformer	3,5	-3,6	0,4	-9,7	-3,1	-1,7	-5,8	-2,5	-3,5
Møbelindustri og annen industri	0,0	-11,5	-6,3	-17,4	-12,4	-9,5	-10,3	-5,0	-0,8
Kraftforsyning	0,3	0,6	6,5	-5,7	-0,4	3,2	-0,5	4,3	3,9
Vannforsyning	9,7	3,5	6,2	0,8	1,9	5,5	-1,0	-3,8	2,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	3,9	-7,3	-4,0	-14,9	-7,4	-2,6	-3,3	2,7	2,2
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	4,5	-2,0	3,6	-8,0	-3,3	0,2	-2,9	-0,3	0,3
Hotell- og restaurantvirksomhet	2,4	-1,3	3,4	-4,5	-3,1	-0,9	-1,6	0,2	1,3
Rørtransport	6,0	4,2	11,3	-1,9	4,1	3,7	-2,2	3,7	3,0
Utenriks sjøfart	5,2	-4,1	0,0	-9,6	-3,2	-3,4	-3,4	-0,6	2,3
Transport ellers	3,6	-3,6	0,2	-7,6	-4,7	-2,3	-2,0	1,6	0,8
Post og telekommunikasjon	0,8	-7,0	-3,5	-14,9	-6,2	-3,3	-7,1	0,3	-1,5
Finansiell tjenesteyting	2,9	-1,4	3,4	-8,6	-0,3	0,3	-3,8	3,4	1,0
Boligtjenester (husholdninger)	-0,0	-4,4	4,8	-11,5	-8,0	-2,5	-2,9	5,2	3,9
Forretningsmessig tjenesteyting	7,9	-1,2	5,3	-7,4	-2,0	-0,3	-2,5	-0,4	0,2
Offentlig administrasjon og forsvar	2,4	1,0	7,1	-7,6	1,4	3,5	0,4	3,0	0,5
Undervisning	2,3	1,8	10,7	-8,3	4,5	1,9	1,6	2,5	2,2
Helse- og sosialtjenester	2,9	2,4	4,2	-2,0	2,8	4,5	1,0	2,4	1,9
Andre sosiale og personlige tjenester	3,1	0,1	4,8	-6,6	-0,2	2,6	-0,1	3,2	0,9
Fastlands-Norge	3,4	-1,9	2,8	-8,0	-2,1	0,1	-1,7	1,1	0,5

Offentlig forvaltning	2,7	2,1	6,6	-4,7	3,0	3,8	0,9	2,0	1,3
Statsforvaltningen	1,5	1,2	6,3	-6,5	1,5	3,9	-0,1	2,1	0,3
Sivil forvaltning	1,5	1,6	6,8	-5,5	1,2	4,4	0,3	2,3	0,5
Forsvar	1,7	-2,0	2,6	-13,2	3,6	0,8	-2,8	0,5	-0,5
Kommuneforvaltningen	3,5	2,7	6,8	-3,4	4,2	3,7	1,6	1,9	2,0
Markedsrettet virksomhet	3,8	-3,2	1,6	-9,1	-3,8	-1,3	-2,8	0,7	0,4
Ikke markedsrettet virksomhet	2,5	1,9	6,3	-4,9	2,8	3,6	0,9	2,2	1,3

Tabell 37. Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
Lønnskostnader i alt.	1 079 378	1 112 102	274 529	275 439	279 599	282 535	282 845	283 954	290 595
Jordbruk og skogbruk	4 826	4 960	1 140	1 202	1 333	1 285	1 227	1 298	1 426
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	2 602	2 686	647	686	668	686	708	780	748
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	39 615	45 146	11 502	10 863	11 460	11 322	11 842	11 597	12 378
Utvinning av råolje og naturgass	24 605	28 121	7 433	6 912	6 777	6 999	7 487	7 352	7 326
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	15 010	17 025	4 068	3 951	4 682	4 323	4 355	4 246	5 053
Bergverksdrift	2 353	2 382	539	590	650	603	570	633	684
Industri	144 153	142 297	35 204	36 027	35 278	35 789	35 468	36 294	35 703
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	21 692	21 809	5 206	5 419	5 501	5 684	5 422	5 518	5 530
Tekstil- og bekledningsindustri	1 881	1 759	459	463	428	410	454	489	437
Trelast- og trevareindustri	6 365	5 860	1 427	1 432	1 505	1 496	1 404	1 423	1 554
Treforedling	3 010	2 994	757	804	689	744	734	807	684
Forlag og grafisk industri	13 661	13 565	3 427	3 483	3 314	3 341	3 320	3 544	3 302
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	13 057	12 905	3 205	3 181	3 303	3 217	3 413	3 258	3 376
Kjemiske råvarer	5 042	4 554	1 149	1 208	1 073	1 124	1 142	1 176	1 197
Metallindustri	6 894	6 334	1 609	1 657	1 545	1 523	1 510	1 712	1 628
Verkstedindustri	45 200	44 795	11 105	11 391	10 965	11 334	11 357	11 433	11 083
Bygging av skip og oljeplattformer	22 616	23 383	5 699	5 897	5 872	5 916	5 635	5 889	5 844
Møbelindustri og annen industri	4 734	4 339	1 162	1 093	1 083	1 001	1 077	1 044	1 068
Kraftforsyning	7 460	8 049	2 149	2 223	2 060	1 617	2 270	2 365	2 252
Vannforsyning	816	904	228	219	258	198	237	218	276
Bygge- og anleggsvirksomhet	79 476	76 614	18 487	18 802	19 754	19 571	18 758	19 587	20 843
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	132 542	133 968	32 411	33 344	34 229	33 984	33 319	34 021	35 479
Hotell- og restaurantvirksomhet	22 632	22 835	5 486	5 757	5 835	5 758	5 707	5 983	6 102
Rørtransport	563	622	162	147	143	170	173	161	158
Utenriks sjøfart	18 125	18 063	4 739	4 365	4 458	4 501	4 743	4 413	4 776
Transport ellers	52 999	53 358	13 128	12 980	13 642	13 609	13 313	13 353	13 992
Post og telekommunikasjon	17 742	17 467	4 340	4 205	4 278	4 644	4 241	4 282	4 388
Finansiell tjenesteyting	37 619	36 541	8 435	9 145	9 563	9 398	8 823	9 799	10 139
Boligtjenester (husholdninger)	502	510	122	129	128	130	126	139	138
Forretningsmessig tjenesteyting	149 841	154 746	38 205	39 391	38 579	38 572	39 095	40 068	39 860
Offentlig administrasjon og forsvar	78 182	83 360	20 905	20 009	21 205	21 242	21 519	21 078	21 855
Undervisning	82 902	88 834	23 454	21 749	20 018	23 613	24 433	22 443	20 937
Helse- og sosialtjenester	168 793	180 823	43 922	44 037	46 526	46 339	46 458	45 387	48 478
Andre sosiale og personlige tjenester	35 633	37 937	9 325	9 571	9 537	9 505	9 815	10 054	9 984
Fastlands-Norge	1 021 075	1 048 271	258 126	260 065	263 539	266 542	266 087	267 783	273 284

Offentlig forvaltning	305 513	327 477	82 112	79 174	81 403	84 788	85 793	81 727	84 406
Statsforvaltningen	133 109	141 847	35 629	34 184	36 092	35 942	37 176	35 689	37 165
Sivil forvaltning	120 106	128 280	32 276	30 958	32 760	32 286	33 842	32 334	33 798
Forsvar	13 003	13 567	3 353	3 226	3 333	3 655	3 333	3 355	3 367
Kommuneforvaltningen	172 404	185 630	46 483	44 990	45 311	48 846	48 617	46 038	47 241

**Tabell 38. Lønn per normalårsverk etter næring for lønnstakere.
Prosentvis endring fra samme periode året før**

	2008	2009	09:1	09:2	09:3	09:4	10:1	10:2	10:3
I alt	6,0	3,6	4,5	3,9	3,0	2,9	3,9	3,5	4,1
Jordbruk og skogbruk	5,6	3,5	3,2	2,5	4,0	4,3	4,4	4,5	4,4
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	5,5	3,0	2,4	3,1	3,0	3,4	4,0	3,9	3,0
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	7,5	8,6	12,3	9,4	6,9	6,0	1,3	3,7	3,9
Utvinning av råolje og naturgass	8,2	10,1	15,2	10,6	7,9	6,9	-0,8	2,9	3,0
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	7,0	6,5	7,2	6,9	6,7	5,5	5,2	5,0	5,0
Bergverksdrift	3,7	3,4	2,9	4,0	3,3	3,2	4,3	5,1	5,0
Industri	5,5	3,4	3,2	3,8	3,4	3,3	4,6	3,9	3,8
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4,9	2,8	2,9	2,9	2,5	3,1	4,8	3,0	2,8
Tekstil- og bekledningsindustri	6,0	3,4	4,9	4,3	2,8	1,5	6,5	5,6	5,9
Trelast- og trevareindustri	5,4	2,3	0,9	1,9	3,1	3,2	5,9	3,5	3,7
Treforedling	5,1	3,6	4,5	2,8	3,6	3,3	2,0	2,3	3,6
Forlag og grafisk industri	5,7	3,4	3,3	3,6	3,4	3,3	4,6	4,5	5,4
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	5,7	4,7	4,4	4,8	4,8	4,8	8,3	4,7	4,4
Kjemiske råvarer	4,1	2,3	3,1	2,7	1,6	1,9	3,2	3,2	4,3
Metallindustri	6,3	3,3	2,9	3,8	3,0	3,4	2,8	3,7	4,1
Verkstedindustri	6,0	2,7	1,7	3,4	2,8	2,8	4,7	4,2	3,5
Bygging av skip og oljeplattformer	4,3	4,9	5,9	5,3	4,6	4,0	3,0	4,0	3,6
Møbelindustri og annen industri	4,8	3,4	2,9	4,1	4,1	2,4	3,7	4,4	4,5
Kraftforsyning	9,1	5,7	7,3	5,5	5,0	4,9	4,8	3,9	5,4
Vannforsyning	6,8	5,0	8,3	5,2	4,4	1,6	3,7	4,6	6,3
Bygge- og anleggsvirksomhet	6,4	1,8	1,8	1,6	1,5	2,0	4,7	4,0	4,1
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	4,1	2,0	3,0	2,0	1,7	1,6	4,5	4,2	3,9
Hotell- og restaurantvirksomhet	4,0	2,7	3,1	2,6	2,5	2,9	5,3	5,5	5,6
Rørtransport	5,6	5,5	7,9	6,4	4,4	3,6	6,1	6,5	7,1
Utenriks sjøfart	3,1	2,8	4,0	2,3	2,3	2,4	2,7	2,7	5,2
Transport ellers	5,6	3,2	3,7	3,7	2,9	2,8	3,3	3,2	2,8
Post og telekommunikasjon	6,1	4,7	4,3	6,4	4,3	3,6	4,2	3,9	4,2
Finansiell tjenesteyting	9,7	-2,4	-7,5	-2,7	0,2	0,1	7,5	6,0	5,7
Boligtjenester (husholdninger)	5,9	4,8	4,2	7,8	2,9	4,6	4,5	6,3	6,9
Forretningsmessig tjenesteyting	6,5	4,0	4,3	4,0	3,8	4,1	3,2	3,1	3,5
Offentlig administrasjon og forsvar	6,8	4,8	7,9	5,1	3,8	2,8	3,0	3,1	3,8
Undervisning	5,7	4,4	7,1	5,3	2,7	2,9	3,3	2,0	3,9
Helse- og sosialtjenester	6,3	4,2	6,0	4,5	3,4	3,1	3,9	2,9	4,4
Andre sosiale og personlige tjenester	5,8	5,4	6,5	6,2	4,2	4,6	4,5	4,4	4,5
Fastlands-Norge	6,0	3,3	4,1	3,5	2,8	2,7	4,0	3,5	4,0

Offentlig forvaltning	6,3	4,4	6,9	4,8	3,3	3,0	3,5	2,6	4,1
Statsforvaltningen	6,5	4,5	7,2	4,5	3,5	3,2	3,5	3,8	4,3
Sivil forvaltning	6,5	4,5	7,0	4,2	3,8	3,4	3,6	3,9	4,5
Forsvar	7,0	3,6	8,2	5,4	1,4	-0,1	2,4	3,5	2,8
Kommuneforvaltningen	6,3	4,4	6,6	5,3	3,3	2,8	3,6	1,8	4,0

Makroøkonomiske hovedstørrelser 2000-2013

Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008*	2009*	Prognoser			
											2010	2011	2012	2013
Realøkonomi														
Konsum i husholdninger mv.	4,2	2,1	3,1	2,8	5,6	4,0	4,8	5,4	1,6	0,2	3,7	4,0	4,3	4,4
Konsum i offentlig forvaltning	1,9	4,6	3,1	1,7	1,5	0,7	1,9	3,0	4,1	4,7	2,9	2,2	1,9	1,9
Bruttoinvestering i fast realkapital	-3,5	-1,1	-1,1	0,2	10,2	13,3	11,7	12,5	2,0	-7,4	-8,1	6,1	4,6	6,4
Utvinning og rørtransport	-22,9	-4,6	-5,4	15,9	10,2	18,8	4,3	6,3	5,1	5,8	-9,2	9,1	5,4	2,9
Fastlands-Norge	-1,4	3,9	2,3	-3,6	9,3	12,7	11,9	15,7	-1,4	-11,7	-4,1	5,5	4,7	6,7
Næringer	-0,4	2,5	4,0	-11,6	8,4	19,2	17,1	25,5	1,7	-15,4	-4,3	4,2	5,6	6,1
Bolig	5,6	8,1	-0,7	1,9	16,3	10,8	4,1	2,9	-12,1	-18,9	-3,8	8,5	8,3	10,4
Offentlig forvaltning	-11,2	2,7	1,7	10,4	2,5	1,3	11,6	9,6	4,7	7,0	-3,8	5,7	-0,4	4,6
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	2,6	3,0	3,0	1,4	5,0	4,6	5,3	6,7	1,6	-1,1	2,0	3,8	3,7	4,1
Lagerendring ²	1,4	-1,6	0,2	-0,3	1,4	0,5	0,1	-1,4	-0,3	-2,6	2,7	0,1	0,0	0,0
Eksport	3,2	4,3	-0,3	-0,2	1,1	1,1	0,0	2,3	1,0	-4,0	-1,5	2,0	1,7	2,0
Råolje og naturgass	3,8	6,6	2,4	-0,6	-0,5	-5,0	-6,5	-2,4	-2,0	-1,2	-5,8	0,8	-0,7	-0,8
Tradisjonelle varer	3,3	1,8	0,6	2,9	3,4	5,0	6,2	8,5	4,2	-8,2	5,8	3,7	2,9	3,8
Import	2,0	1,7	1,0	1,4	8,8	8,7	8,4	8,6	4,3	-11,4	8,6	5,3	4,8	6,3
Tradisjonelle varer	2,5	4,5	3,0	5,2	10,9	8,1	11,5	8,2	-0,5	-13,1	7,8	6,3	7,3	7,3
Bruttonasjonalprodukt	3,3	2,0	1,5	1,0	3,9	2,7	2,3	2,7	0,8	-1,4	0,0	2,7	2,5	2,6
Fastlands-Norge	2,9	2,0	1,4	1,3	4,4	4,6	4,9	5,6	1,8	-1,3	2,0	3,0	3,4	3,5
Industri og bergverk	-0,6	-0,5	-0,4	3,0	5,7	4,2	3,1	3,2	2,6	-5,9	2,4	2,8	3,1	3,0
Arbeidsmarked														
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	-0,7	-1,6	-0,9	-2,1	1,7	1,4	3,1	4,3	3,4	-1,9	0,4	1,2	1,6	1,8
Sysselsatte personer	0,6	0,4	0,4	-1,0	0,5	1,2	3,6	4,1	3,2	-0,4	-0,1	1,1	1,8	2,3
Arbeidstilbud ³	0,7	0,5	0,7	-0,1	0,3	0,7	2,0	2,5	3,4	0,0	0,4	1,5	1,8	1,8
Yrkesandel (nivå) ³	72,5	72,5	72,5	71,9	71,6	71,4	72,0	72,7	74,0	72,8	72,0	72,1	72,4	73,0
Arbeidsledighetsrate (nivå) ³	3,4	3,6	3,9	4,5	4,5	4,6	3,4	2,5	2,6	3,2	3,5	3,7	3,6	3,2
Priser og lønninger														
Årslønn	4,4	4,8	5,7	4,5	3,5	3,3	4,1	5,4	6,3	4,2	3,5	3,4	3,6	4,5
Konsumprisindeksen (KPI)	3,1	3,0	1,3	2,5	0,4	1,6	2,3	0,8	3,8	2,1	2,4	1,4	1,5	2,5
KPI-JAE ⁴	..	2,6	2,3	1,1	0,3	1,0	0,8	1,4	2,6	2,6	1,4	1,3	1,7	2,3
Eksportpris tradisjonelle varer	11,8	-1,8	-9,1	-0,9	8,5	4,1	11,4	2,7	2,4	-6,1	3,2	4,4	2,4	3,4
Importpris tradisjonelle varer	6,5	-1,6	-7,2	-0,4	4,0	0,5	4,0	4,1	4,7	-1,3	-0,6	0,9	-0,4	1,5
Boligpris ⁵	15,7	7,0	5,0	1,7	7,7	9,5	13,7	12,6	-1,1	1,9	8,6	4,9	4,7	7,5
Inntekter, renter og valuta														
Husholdningenes realdisponible inntekt	3,4	-0,3	8,0	4,4	3,6	7,6	-6,5	6,3	3,5	4,5	3,4	3,4	3,9	3,4
Husholdningenes sparerate (nivå)	4,3	3,1	8,4	9,1	7,4	10,2	0,1	1,5	3,8	7,5	7,1	6,6	6,3	5,5
Pengemarkedsrente (nivå)	6,8	7,2	6,9	4,1	2,0	2,2	3,1	5,0	6,2	2,5	2,5	2,7	3,6	4,6
Utlånsrente, banker (nivå) ⁶	8,0	8,8	8,4	6,5	4,2	3,9	4,3	5,7	7,3	4,9	4,5	4,7	5,2	6,0
Realrente etter skatt (nivå)	2,7	3,3	4,8	2,2	2,5	1,3	0,7	3,3	1,5	1,4	0,8	2,0	2,2	1,9
Importveid kronekurs (44 land) ⁷	2,9	-3,1	-8,5	1,3	3,0	-3,9	0,7	-1,8	0,0	3,3	-3,7	0,5	-1,1	-0,2
NOK per euro (nivå)	8,1	8,1	7,5	8,0	8,4	8,0	8,1	8,0	8,2	8,7	8,0	8,0	8,0	8,0
Utenriksøkonomi														
Driftsbalansen, mrd. kroner	222,4	247,5	192,3	195,9	221,6	316,6	372,1	320,5	449,1	311,8	316,7	376,5	379,2	396,5
Driftsbalansen i prosent av BNP	15,0	16,1	12,6	12,3	12,7	16,3	17,2	14,1	17,8	13,1	12,8	14,4	13,9	13,6
Utlandet														
Eksportmarkedsindikator	11,7	0,8	1,2	4,5	6,9	6,1	8,9	8,0	1,3	-8,8	7,4	5,1	4,7	6,0
Konsumpris euro-området	2,1	2,3	2,3	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2	3,3	0,3	1,6	1,5	1,6	1,8
Pengemarkedsrente, euro (nivå)	4,4	4,2	3,3	2,3	2,1	2,2	3,1	4,3	4,6	1,2	0,7	1,1	1,6	2,4
Råoljepris i kroner (nivå) ⁸	251	223	198	201	255	355	423	422	536	388	487	510	521	561

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.

² Endring i lagerendring i prosent av BNP. ³ Ifølge AKU. ⁴ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer. ⁵ Brudd i serien i 2004. ⁶ Gjennomsnitt for året.

⁷ Positivt fortegn innebærer depresiering. ⁸ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Informasjon t.o.m. 1. desember benyttet.